Αντίποδες

1974-2007

33 Χρόνια κυκλοφορίας

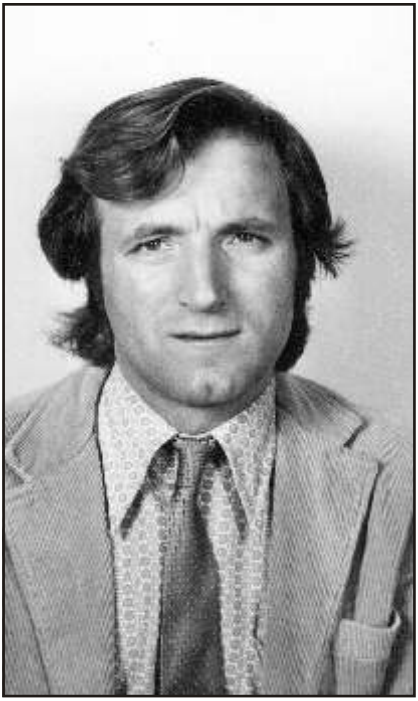

Αφιέρωμα
στο Χρήστο Φίφη

ΑΝΤΙΠΟΔΕΣ **ANTIPODES**

Περιοδικό του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης,
έτος ίδρυσης 1970
Journal of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne Inc.,
established in 1970

Τεύχος/Issue No. 53- 2007

Διοικητικό Συμβούλιο του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης για τη διετία 2007-2008
Administrative Committee of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne, for the period 2007-2008

Πρόεδρος/President	Καίτη Αλεξοπούλου - Cathy Alexopoulos
Αντιπρόεδρος/Vice President	Κώστας Παϊβανάς - Costas Paivanas
Γενικός Γραμματέας/General Secretary & Public Officer	Κυριάκος Αμανατίδης - Kyriakos Amanatides
Ταμίας/Treasurer	Νίκος Πιπέρης - Nicholas Piperis
Ειδική Γραμματέας/Minutes Secretary	Ευγενία Παυλοπούλου-Eugenia Pavlopoulou
Μέλη Δ.Σ./Committee Members	Ντίνα Αμανατίδου - Dina Amanatidou
	Γιώργος Αθανασίου- George Athanasiou
	Καίτη Αρώνη - Cathy Aronis
	Αθηνά Γκινάκη - Athena Ginaki
	Ματίνα Παναγιωτοπούλου - Matina Panagiotopoulos
	Ιωάννα Σταματέλου - Jenny Stamatelos

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ / EDITORIAL BOARD

Κυριάκος Αμανατίδης Συντονιστής	Kyriakos Amanatides (Co-ordinator)
Καίτη Αλεξοπούλου	Cathy Alexopoulos
Ντίνα Αμανατίδου	Dina Amanatidou
Κώστας Παϊβανάς	Costas Paivanas
Ματίνα Παναγιωτοπούλου	Matina Panagiotopoulos
Νίκος Πιπέρης	Nicholas Piperis

Greek-Australian Cultural League of Melbourne

Vicroria's Award for Excellence in Multicultural Affairs
Meritorious Service to the Community-2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
CONTENTS

		Σελίδα Page
Καίτη Αλεξοπούλου	Αντιποδικά	5
Μετάλλιο Πολυπολιτισμού		6
Chris Teo	Βιογραφικό	7
Αφιέρωμα στον Χρήστο Φίφη		8-38
Αποτιμητικά κείμενα		
Δρ Θανάσης Σπηλιάς	Ο ποιητής Χρήστος Φίφης	8-32
Η γνωριμία μου με τον Χ. Φίφη	Χριστόφορος Άτλας	33-34
Μια δίκαιη αναγνώριση	Μερσίνη Παπαγεωργίου	35
Οι συνεντεύξεις του Χ. Φίφη	Κυριάκος Αμανατίδης	36-37
Vaso Kalamaras	Without Name	37
Χ. Φίφης-Δάσκαλος και άνθρωπος	Δημήτρης Παπαγεωργίου	38
Ντίνα Αμανατίδου	Ασύνορες Ενότητες	39
	Ποιήματα	40
Νίκος Πιπέρης	Προς Εμμαούς	41
Νίκος Νομικός	Ποιήματα	42
Άντρια Γαριβάλδη	Κλεμμένο όνειρο	43-47
Γιώτα Κριλή	Ανώμαλος δρόμος-Rough road	47-48
Monica Nowacka-Athanasiou	The oak tree	49
Αικατερίνη Γεωργουδάκη	Διαπολιτισμικά στοιχεία σε λογοτεχνικά κείμενα Ελληνίδων μεταναστριών στους Αντίποδες	50-59
Πιπίνα Έλλη	Ω, Έρωτα...αχ έρωτα!	60-61
George Athanasiou	Poems	62-64
Ιωάννα Λιακάκου	Το τραγούδι μας	64-65
Ιάκωβος Γαριβάλδης	Ιράκ συνέχεια...	66
Γιάννης Λιάσκος	Σονέτα	66
Χρήστος Φίφης	Οι Αρματοδρομίες ενός μοντέρνου ποιητή	67-69
Διονυσία Μούσουρα-Τσουκαλά	Ο Νόνος μου ο Κωσταντής	70-72
Δήμητρα Κουτούλη	Τι κρίμα-Τι κρίμα	73
Καίτη Παύλου	Αγάπη	73
Αθηνά Γκινάκη	Ποιήματα	74-75
Κώστας Ρόρρης	Ποιήματα	76-77
Litsa Gogas	Stepmother	78
Θύμιος Χαραλαμπόπουλος	Ποιήματα	79
Δημήτρης Τρωαδίτης	Ποιήματα	80-81
Λούλα Παπαζώη	Τα ροζ γιουβαρλάκια	82-84
Χρήστος Ανταλής	Ποιήματα	85-86
Ελένη Γαβαλά	Ο κόσμος τρέχει	86
Καίτη Αρώνη	Ποιήματα	87
Ιωάννα Σταματέλου	Ποιήματα	88
Θεοδώρα Πουλοπούλου	Ποιήματα	89-90
Βαγγέλης Μπατσάκης	Με τα σιδερένια φτερά	90
Θέκλα Σκαρσέλα	Η εξέλιξη	91
Λογοτεχνικός Διαγωνισμός 2007	Αποτελέσματα	92
Βασιλική Ρόρρη	Απογοήτευση	93-94
Κώστας Καλυμνιός	Πάνθεον	95-98
George Athanasiou	A room with no view	99
Nikos Andreopoulos	Short story	100-105
Κωνσταντίνος Κύρκου	Μεγάλη προσφορά μα και βαρύ το κλέος	106
Αμαλία Τραβασάρου	Καφενείο η “Ελλάς”	107-110
	Από έκδοση σε έκδοση	111-112
	Εκδηλώσεις του Συνδέσμου σε φωτογραφικά στιγμιότυπα	113-119

Αντιποδικά 2007

Πλούσια σε δραστηριότητα που προάγει και προβάλλει την πολιτιστική παράδοση και τα ελληνικά γράμματα υπήρξε η χρονιά που πέρασε.
Πολύτιμος συνεχιστής στην προαγωγή της Ελληνικής Λογοτεχνίας, οργάνωσε πολλές βιβλιοπαρουσιάσεις, ομιλίες, διεξήγαγε τον καθιερωμένο Λογοτεχνικό Διαγωνισμό και συμπεριέλαβε δεκάδες λογοτεχνικές δημιουργίες στο ανά χείρας περιοδικό **Αντίποδες 2007.**

Ο Ελληνο-Αυστραλιανός Πολιτιστικός Σύνδεσμος εκτός από την προώθηση και προαγωγή της Ελληνικής γλώσσας που έχει θέσει σαν αυτοσκοπό από την ίδρυσή του, φέτος, περιέλαβε στις δραστηριότητές του την εξέλιξη και διατήρηση του Ελληνικού Πολιτισμού της Διασποράς αρχίζοντας απο εκείνη της Μικράς Ασίας. Μία πορεία του Ελληνικού στοιχείου εκτός Ελλάδος που ξεκινάει από τα βάθη των αιώνων, συνδέεται άρρηκτα με τις κρίσιμες καμπές του ιστορικο-θρησκευτικού βίου της περιοχής, και τελικά καταλήγει στον ξεριζωμό και στην καταστροφή. Ένα γεγονός που συντάραξε κάθε ελληνική ψυχή.

Ακόμη ο Σύνδεσμός μας, στις βιβλιοπαρουσιάσεις του περιέλαβε και την προώθηση τεχνικών βιβλίων που αναφέρονται στην χρήση των ηλεκρονικών υπολογιστών με ελληνική ορολογία, στοιχείο που εξέλειπε και ήταν από καιρό απαραίτητο για τα μέλη και γενικότερα για το ελληνικό κοινό της παροικίας που ενδιαφέρεται να χρησιμοποιεί υπολογιστές.

Όλα αυτά έγιναν χάρη στο αμέριστο ενδιαφέρον των μελών του Δ. Συμβουλίου τα οποία και συγχαίρω για την προσφορά τους. Παράλληλα ευχαριστώ τους χορηγούς και υποστηρικτές του Συνδέσμου για την οικονομική υποστήριξη στην έκδοση του τεύχους αυτού.

Αυτό το τεύχος είναι αφιερωμένο στον γνωστό φιλόλογο και επίκουρο καθηγητή της Ελληνικής γλώσσας στο Πανεπιστήμιο του La Trobe, τον Χρήστο Φίφη.

Ο κ. Χρήστος Φίφης, ο οποίος δίδαξε πολλά χρόνια την ελληνική γλώσσα στο Πανεπιστήμιο La Trobe, διετέλεσε Πρόεδρος και Γραμματέας του Πολιτιστικού Συνδέσμου και μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού «Αντίποδες», και συνεχίζει να είναι μέλος και υποστηρικτής του Συνδέσμου από την ίδρυσή του, και το έτος 2005 έγινε επίτιμο μέλος του Συνδέσμου.

Ο κ. Χρήστος Φίφης είναι γνωστός στην παροικία της Μελβούρνης για το ήθος του και το ενδιαφέρον του για τα πολιτιστικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά θέματα της παροικίας.

Το εξώφυλλο του περιοδικού, καθώς και μερικές σελίδες του, κοσμούν έργα του καλλιτέχνη και φιλέλληνα Christopher Teo. Τον ευχαριστούμε για την συγκατάθεσή του και του ευχόμαστε να είναι πάντα υγιής.

Καίτη Αλεξοπούλου
Πρόεδρος

Μετάλλιο Πολυπολιτισμού στον Πολιτιστικό Σύνδεσμο

Φέτος συμπληρώθηκαν 37 χρόνια από τη σύσταση του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης το 1970, και 33 χρόνια από την κυκλοφορία του πρώτου τεύχους του λογοτεχνικού περιοδικού του Συνδέσμου Αντίποδες.

Καθ' όλο το διάστημα αυτό ο Πολιτιστικός Σύνδεσμος βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτιστικής δραστηριότητας που αναπτύσσει η ελληνική παροικία της Μελβούρνης. Επί πλέον, διά μέσου του περιοδικού Αντίποδες, και του ετήσιου Λογοτεχνικού Διαγωνισμού, συμβάλλει τα μέγιστα στην καλλιέργεια και στην προβολή της ελληνο-αυστραλιανής λογοτεχνίας στο ευρύτερο πλαίσιο της ομογένειας της Αυστραλίας.

Το έργο και η εν γένει προσφορά του Πολιτιστικού Συνδέσμου αναγνωρίστηκαν από την Πολιτειακή Κυβέρνηση Βικτωρίας, με την απονομή του Μεταλλίου Πολυπολιτισμού «Vicroria's Award for Excellence in Multicultural Affairs Meritorious Service to the Community».

Η απονομή Μεταλλίων Πολυπολιτισμού σε 160 περίπου άτομα και οργανισμούς διαφόρων εθνοτήτων, έγινε σε ειδική τελετή στο Κυβερνείο της Βικτώριας, στις 7 Δεκεμβρίου 2006. Το σκεπτικό για την απονομή του Βραβείου, όπως καταχωρήθηκε σε ειδικό έντυπο της υπηρεσίας Victorian Multicultural Commission, έχει ως εξής:

The Greek-Australian Cultural League of Melbourne was established in 1970 and has advanced, supported and disseminated the creative endeavours of Greek Australian artists and writers, whose work has reflected the confluence and interaction of the Greek and Australian cultures; as well as contributed to the overall enrichment of Literature, the Visual Arts and the Performing Arts inAustralia.

Καίτη Αλεξοπούλου
Πρόεδρος

Κυριάκος Αμανατίδης
Γεν. Γραμματέας

Ο Κ. Αμανατίδης, Γεν. Γραμματέας του ΕΑΠΣΜ, δέχεται εκ μέρους του Συνδέσμου το τιμητικό μετάλλιο από τον Κυβερνήτη της Βικτώριας, Καθηγητή David De Kretser.

Chris Teo

Christopher Teo was born in Kluang, Johore, Malaysia, of Chinese parents. He lived and studied in Singapore, where he started working in various positions and companies. In 1964 he came to Australia and began studying accounting to get his Australian accreditation as a Certified Practising Accountant (CPA).

Chris met his future wife, Koula, in 1968 and they married very soon after. They have two wonderful boys, Michael and Jason, both talented musicians.

Chris worked in different companies as a Group Accountant, Company Secretary and Financial Controller. Eventually he set up his own successful accounting practice.

He sold his business in 1995 and began an "active retirement" by trying his hand at fishing, gardening, theatre, woodwork and commencing a degree in Fine Arts which included painting, drawing, sculpture, pottery, lithography and many other areas. Chris always had the desire to create but due to lack of time he never developed these aspirations.

Thus begins the next chapter of Chris' life, a chapter that took him away from the world of numbers, money and figures-the regulated and prescriptive, to a world of developing the mind, the aesthetics and coming in touch with the inner self.

Last year the Glen Waverley Arts Society held their annual Art Show and Sales where Chris won first prize with his superb and striking lithograph portrait of "Man" in the category of Other Medium.

Not content with his completed degree in Fine Arts, Chris is still undertaking lessons by well known teachers and is developing further oil painting and pastel drawing skills. He is also involved in the UEA (University of the Third Age) by becoming a teacher himself and offering his broad knowledge and expertise to others. He is a true example of Solon's philosophical saying..."I learn with age" ("γηράσκω αεί διδασκόμενος").

His marriage to a Greek lady brought him in contact with the Greek traditions, the culture and of course the Greek language which he speaks with fluency. Chris was a most inspired and willing "student" absorbing all things Greek, thus concluding with his own words..."I am not a philhellene, I feel Greek."

Spinning colours by Chris Teo

Χρήστος Φίφης

Ο Χρήστος Ν. Φίφης γεννήθηκε στην Κοσκινά Αγρινίου στις 13 Οκτωβρίου 1940. Φοίτησε στα Γυμνάσια Ξυλοκάστρου και Θέρμου. Μεταξύ 1960 και 1964, πριν και μετά τη στρατιωτική του θητεία, εργάστηκε στην Αθήνα. Μετανάστευσε στην Αυστραλία το Φεβρουάριο του 1965. Στη Μελβούρνη, μέχρι να βελτιώσει τα Αγγλικά του εργάστηκε σε διάφορα εργοστάσια, στην ταχυδρομική Υπηρεσία, στην εταιρεία των τραμ και ως οδηγός ταξί.

Το 1968 γράφτηκε στο Πανεπιστήμιο ως φοιτητής μερικής φοίτησης. Σπούδασε Οικονομικά στο Πανεπιστήμιο La Trobe, πτυχίο Οικονομικών, 1974.
Δίπλωμα Εκπαίδευσης στο Hawthorn Teachers College , 1974.
Νεοελληνική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο New England της ΝΝΟ, πτυχίο Bachelor of Letters, 1978 και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Μελβούρνης, M. A. 1983.

Συμμετείχε στην Επιτροπή Μελβούρνης για την Αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα, 1967 1974 και υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Ελληνο-αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού του Συνδέσμου, *Αντίποδες*.
Μεταξύ 1973-74 ήταν πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών και Πτυχιούχων Μελβούρνης.

Μεταξύ 1973 και 1976 δίδαξε Ελληνικά στο Σαββατιανό Σχολείο Γλωσσών Βικτόριας. Το 1974 δίδαξε στο Τεχνικό Σχολείο του Lalor Αγγλικά ως Δεύτερη Γλώσσα και Κοινωνικές Σπουδές. Το 1975 προσλήφθηκε ως Λέκτορας Ελληνικών Σπουδών στο νεοσύστατο πρόγραμμα Διερμηνέων και Μεταφραστών στο RMIT της Μελβούρνης. Στη θέση αυτή παρέμεινε μέχρι το 1981 και όταν το 1982 το Πρόγραμμα Διερμηνέων και Μεταφραστών μεταφέρθηκε στο Victoria College της Μελβούρνης συνέχισε τη διδασκαλία εκεί ως Λέκτορας Ελληνικών Σπουδών μέχρι το 1986. Το 1987 διορίστηκε Επίκουρος Καθηγητής και πρώτος Διευθυντής του Τμήματος Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου La Trobe.

Το 1986 επιμελήθηκε την έκδοση των ποιημάτων του Νίκου Νινολάκη *Ο Αργοναύτης του Νότου* και στις κατά καιρούς ακαδημαϊκές εργασίες του περιλαμβάνονται άρθρα για την ποίηση του Γιώργου Σεφέρη, του Γιάννη Ρίτσου, της Ζωής Καρέλλη, του Γιώργου Θ. Βαφόπουλου, του Θανάση Παπαθανασόπουλου, την Ελληνοαυστραλιανή Λογοτεχνία, Ελληνομάθεια στην Αυστραλία και την Ιστορία της Ελληνοαυστραλιανής Παροικίας. Κατά καιρούς έχει επίσης δημοσιεύσει ποιήματα στην Ελλάδα και την Αυστραλία.

Συμμετείχε ενεργά σε διάφορους οργανισμούς και επιτροπές: διετέλεσε εξεταστής και Πρόεδρος της Επιτροπής HSC για τα Νεοελληνικά στη Βικτόρια, εξεταστής και Πρόεδρος των Εξεταστών του NAATI για την Ελληνική γλώσσα στις εξετάσεις Διερμηνέων και Μεταφραστών, μέλος της Επιτροπής Αδελφοποίησης των πόλεων Μελβούρνης και Θεσσαλονίκης, Γραμματέας και Πρόεδρος του Ελληνο-αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου, του οποίου είναι και επίτιμο μέλος, και υπηρέτησε ως Συντονιστής της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού *Αντίποδες*. Υπηρέτησε επίσης ως Γραμματέας της Ελληνικής Κοινότητας Thomastown και Lalor και Γραμματέας της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων Μελβούρνης και Βικτόριας, μέλος της Επιτροπής υποστήριξης του Κοινοτικού Σχολείου Alphington Grammar και μέλος του πρώτου του Σχολικού Συμβουλίου, Γραμματέας και Αντιπρόεδρος της Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας, μέλος της Δι-υπουργικής Εκπαιδευτικής Επιτροπής Ελλάδας και Βικτόριας και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Αγγελιδείου Ιδρύματος. Κατά καιρούς έλαβε μέρος και παρουσίασε ανακοινώσεις σε

διεθνή συνέδρια στη Μελβούρνη, το Σύδνεϊ, την Αδελαΐδα, το Πανεπιστήμιο της Νέας Αγγλίας, το Σακραμέντο και Μαϊάμι των ΗΠΑ, Μεξικό, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ιωάννινα, Τρίπολη, Κω, Βόλο και Ρέθυμνο.

Το 2005 αφυπηρέτησε από την ενεργό διδασκαλία και τώρα είναι Honorary Research Associate του Πανεπιστημίου La Trobe. Προς το παρόν ετοιμάζει μια μελέτη για την ιστορία της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας Μελβούρνης και Βικτόριας, *Η Ιστορία της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας Μελβούρνης και Βικτόριας 1897 - 1997.* Επίσης επιμελείται την ωριαία ελληνική εκπομπή «Συνάντηση της Δευτέρας» του ραδιοσταθμού 3ZZZ και ασχολείται με τη συγκέντρωση μιας σειράς συνεντεύξεων στην Ελληνική και Αγγλική για θέματα που σχετίζονται με παρελθόντα και παρόντα ζητήματα της Ελληνοαυστραλιανής παροικίας.

ΧΡΗΣΤΟΣ Ν. ΦΙΦΗΣ: ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Α. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Προανάκρουσμα, (Ποιήματα) Αθήνα, 1963
Στροφές, (Ποιήματα), Αθήνα, 1963
Βιολέτα, Μελβούρνη, 1972 (Περιλαμβάνει και τις δύο προηγούμενες συλλογές)
Ποιήματα και πεζά έχουν δημοσιευτεί κατά περιόδους σε περιοδικά, εφημερίδες και βιβλία, όπως *Η Διάπλαση των Παίδων*, *Φιλολογική Βραδυνή*, *Εποχή* Κατερίνης, *Νέος Κόσμος* Μελβούρνης, *Νέα* (Μελβούρνης), *Πανελλήνιος Κήρυκας* (Σίδνεϊ), *Αντίποδες* (Μελβούρνη), *Παρουσία* (Αθήνα), Γιώργου Καναράκη, *Η Λογοτεχνική Παρουσία των Ελλήνων στην Αυστραλία*, Ίδρυμα Νεοελληνικών Σπουδών, Αθήνα, 1985, *Ανθολογία Αιτωλοακαρνάνων Λογοτεχνών*, 1821 2002, Αθήνα, ΕΑΛ, 2002.

Β. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ

1986 Νίκου Νινολάκη, *Ο Αργοναύτης του Νότου*, Αθήνα, Πύρινος Λόγος, 1986 (Συγκέντρωση των ποιημάτων του Νίκου Νινιλάκη, επιμέλεια έκδοσης, εισαγωγή και σχόλια).

Γ. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

1990 "The Poetry of Zoe Karelli: five decades of a modernist Greek-Macedonian voice", in A. M. Tamis (ed.) *Macedonian Hellenism,* Melbourne, River Seine Press, 1990: 294-314.

1997 “The teaching of Modern Greek in Australia: Expectations, Institutions and the Politics of Multiculturalism”, in Christos P.Ioannides (ed.), *Greeks in English - Speaking Countries: Culture, Identity, Politics*, Karatzas, N. Y., 1997: 117 - 137.

2001 «Γιάννης Ρίτσος: Η Μοντερνιστική περίοδος του 1935-1943, στο Elizabeth Close, Michael Tsianikas and George Frazis (eds), *Greek Research in Australia* (Proceedings of the Annual Conference of Greek Studies, The Flinders University of South Australia, 2001: 461-502.

2003 «Ο Ελληνοαυστραλιανός Τύπος στη Δεκαετία του 1950», στο Elizabeth Close, Michael Tsianikas and George Frazis (eds), *Greek Research in Australia* (Proceedings of the Fifth Biennial Conference of Greek Studies, The Flinders University of South Australia, 2003: 487 512.

2006 « Η Σονάτα του Σεληνόφωτος του Γιάννη Ρίτσου: Η Συνείδηση της Πολιτείας

και η Θέαση της Ζωής από Απόσταση», στο Vrasidas Karalis (ed.), *Culture and Memory*, Special issue of *Modern Greek Studies (Australia and New Zealand*, 2006: 309 325.

2007 «Ο Ελληνοαυστραλιανός Τύπος της περιόδου 1960 1975: πόλωση, δύσκολες προσαρμογές και σταδιακή εκτόνωση», στο Elizabeth Close, Michael Tsianikas and George Gouvalis (eds), *Greek Research in Australia* (Proceedings of the Sixth Biennial International Conference of Greek Studies, The Flinders University of South Australia, June 2005: 449 460.

Δ. ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ (Επιλογή)

1974 «Θέματα στην Ποίηση του Σεφέρη», *Αντίποδες*, αρ. 1, 1974: 15-24.

1976 "A Survey into the problems of Greek Migrant Students in Australian Schools", *Antipodes*, No. 6, 1976: 24-33.

1977 «Τα Προβλήματα της Διδασκαλίας των Νέων Ελληνικών στην Αυστραλία» *Αντίποδες*, αρ. 7, 1977: 24-28.

1983 «Αλέκος Δούκας: Ο Πρωτοπόρος της Ελληνοαυστραλιανής Λογοτεχνίας», *Αντίποδες*, αρ. 16, 1983: 2-6

1984 «Κώστας Γιαμιαδάκης κι η Ελληνική Γλωσσική Μεταρρύθμιση», *Αντίποδες*, αρ. 17, 1984: 4-10

1985 «Περιήγηση στην Ποίηση του Τσαλουμά», *Αντίποδες*, αρ. 19, 1985: 3-8

1987α «Η Μεταπολεμική Ελληνοαυστραλιανή Ποίηση», *Πρακτικά του 6ου Συμποσίου για την Ποίηση*, Πανεπιστήμιο Πάτρας, Εκδόσεις ΓΝΩΣΗ, Αθήνα: 372-397.

1987b "Australian poetry for Greek readers: Dimitris Tsaloumas' "Contemporary Australian Poetry", *Meridian*, V.6, No 22, October 1987: 177-180.

1987γ Βιβλιοκρισία των βιβλίων Γ. Σταυράκη «*Κάτω από Ξένους Ουρανούς*» και Ανδρέα Παπαγεωργόπουλου, «*Οι Έλληνες της Αυστραλίας*», *Αντίποδες*, αρ. 22, Δεκέμβριος 1987: 69-74.

1990 «Γιάννης Ρίτσος, 1909 - 1990: «Ο Ποιητής της Ρωμιοσύνης», *Σκέψεις*, 23: 32-38 και 43-46, Νοέμβριος Δεκέμβριος 1990, Μελβούρνη.

1991 «Ο κόσμος της Ρούμελης στα Ρουμελιώτικα του Θανάση Παπαθανασόπουλου», *Στερεά Ελλάς*, αρ. 260: 11-17, Φεβρουάριος 1991, Αθήνα.

1993α «Γ. Θ. Βαφόπουλος, Ο Μακεδόνας Ποιητής εντός και εκτός των Καβαφικών Τειχών», *Modern Greek Studies (Australia and New Zealand)*, V. 1, 1993: 157-84.

1993β «Εξοικείωση με την Άγνωστη Αυστραλία», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, αρ. 2030: 69-73, 1/4/1993, Αθήνα.

1994α «Αριστείδης Παραδείσης, Ένας Ποιητής της Ελληνικής Διασποράς», *Νέα Εστία*, αρ. 1615: 1357 60, 15/10/1994, Αθήνα.

1994b "Oral Histories of the Greek Civil War. Comment on *All that Grief: Migrant recollections of Greek resistance to fascism 19411949*, compiled by Allan and Wendy Scarfe, *Migration Action*, vol. XVI, No. 2 and 3: 43-46, Dec. 1994.

1995a "Hugh Gilchrist: Australians and Greeks The early years", *Νέα Εστία,* αρ.1642: 1594-5, 1/12/1995.

1995β «Τα Ελληνοαυστραλιανά μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: Προς το 2000 και μετά», *Νέος Κόσμος*, 23/2/1995:20, Μελβούρνη.

1996α «Η Ελληνοαυστραλιανή Παροικία στο κατώφλι του 2000», *Νέα Παροικία*, Φεβρουάριος 1996: 48-50, Μελβούρνη.

1996β «Ο Υμέτερος φίλος Κωστής: Κώστας Μαλαξός μέσω της αλληλογραφίας του με το Νίκο Νινολάκη», *Αντίποδες*, αρ. 39-40: 20 37, Μελβούρνη.

1997 «Ραγδαίες αλλαγές στη δομή της Ελληνοαυστραλιανής Παροικίας», *Αντίποδες*, αρ. 41-42: 73-81.

1998 «Η Ελληνοαυστραλιανή Παροικία το 2000: Μύθοι και Πραγματικότητα». ΄Αρθρο σε ειδική έκδοση της εφημερίδας *Νέος Κόσμος*, Μελβούρνη, στο θέμα «Η Ελληνοαυστραλιανή Παροικία αντιμετωπίζει τις προκλήσεις της νέας χιλιετίας», 28 Δεκεμβρίου 1998: 32-3.

1999α «Η Ελληνοαυστραλιανή Παροικία και η Λογοτεχνία της», *Αιολικά Γράμματα*, αρ. 176, Απρίλης 1999: 76-85, Αθήνα.

1999b, "Aspects of the Post-War II Greek Australian community", *Hellenic Studies/Etudes Helleniques* 2/1999: 65 - 96.

1999γ «Η διδασκαλία των Ελληνικών στην Ελληνοαυστραλιανή Παροικία του 2000. Η Ελληνική Γλώσσα σε κρίσιμη μεταβατική καμπή», *Modern Greek Studies (Australia and New Zealand),* vols 5-7(1997-9): 273-294.

2000α «Η διδασκαλία της Ελληνικής σε φοιτητές δεύτερης και τρίτης γενιάς στην Αυστραλία», 1ος τόμος των *Πρακτικών* του 2ου Διεθνούς Συνεδρίου για τη «Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης ή Ξένης Γλώσσας. Μια Διαπολιτιστική προσέγγιση», Πανεπιστήμιο Πάτρας, 2000: 226 - 244, Πάτρα.

2000β «Ο Ελληνο-αυστραλιανός Πολιτιστικός Σύνδεσμος και η παροικιακή δραστηριότητα του Κυριάκου Αμανατίδη», *Αντίποδες*, αρ. 46: 22 -33.

2000γ Το ποίημα "Η Τελευταία Μέρα του Γιώργου Σεφέρη", *Αντίποδες*, αρ. 46: 68-78.

2001α «Με λύρα και με γνώση: Τέχνη και ιδεολογία, ο εαυτός και οι άλλοι στην πρώιμη ποίηση του Γιάννη Ρίτσου», *Θέματα Λογοτεχνίας*, αρ. 16, Φεβρουάριος 2001: 105 132, Αθήνα.

2001β Γιώργου Καναράκη, «*Ο Ελληνικός Τύπος στους Αντίποδες Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία*», Εκδόσεις Γρηγόρης, Αθήνα, στο *Modern Greek Studies (Australia and New Zealand),* vol. 8-9, 2000-2001: 199-203.

2002α «Οι απαρχές του πρώτου παροικιακού σχολείου της Μελβούρνης», *Νέος Κόσμος*, 7/2/2002:6

2002β «Το παροικιακό σχολείο της Μελβούρνης. Η περίοδος 1924 - 1940», *Νέος Κόσμος*, 14/2/2002:6

2002γ «Το σχολείο της Κοινότητας Μελβούρνης στην περίοδο 1941 - 1970», *Νέος Κόσμος*, 21/2/2002:6

2002δ «Η συμβολή του Κώστα Γιαμιαδάκη στο έργο της παροικιακής ελληνομάθειας», *Νέος Κόσμος*, 28/2/2002:6

2004α "The pre-World War II Greek community of Australia: Class Divisions and Trends, *Journal of the Greek Diaspora*, N. Y., vol. 30.2, 2004: 57-83.

2004β «΄΄Εφυγε πρόωρα ο Κώστας Τσικαδέρης, ο τροβαδούρος της Ελληνικής Παροικίας», *Νέος Κόσμος*, 30/12/2004:1

2005α «Οι σχέσεις κράτους και Εκκλησίας», *Νέος Κόσμος*, 18/4/2005: 5

2005β «Εκ Φιόρε και εξ Αντιπόδων. Τα διηγήματα της Διονυσίας Μούσουρα Τσουκαλά», *Νέα Ελλάδα*, 12/11/2005¨: 4.

2005γ «Ο δάσκαλος των Ελληνικών σε μια περίοδο αλλαγών», *Νέος Κόσμος*, 13/12/2005

2005δ «Η Ποίηση του Κώστα Ξυγκά Νερομανιώτη», *Νέος Κόσμος*, 19/12/2005:11

2006 «Το βιβλίο του Παναγιώτη Λιβεριάδη», *Νέος Κόσμος*, 18/5/2006:6.

Ε. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ (Επιλογή)
Στην Ελληνική

1992 «Μια συνέντευξη με τον ποιητή Δημήτρη Τσαλουμά», *Νέα Εστία*, αρ. 1553: 428-32, 15/3/1992, Αθήνα.

1994α, «Μια συνέντευξη με το συγγραφέα Δημήτρη Τζουμάκα», *Νέος Κόσμος*, 17/3/1994: 14.

1994β «Ο Τροβαδούρος του Tarpon Springs: Συνέντευξη με τονπαλαίμαχο Ελληνοαμερικανό τραγουδιστή Γιώργο Κατσαρό», *Νέος Κόσμος* 30/6/1994: 6 και 4/7/1994:6.

1995α, «Συνέντευξη με τον ποιητή Κώστα Μόντη, *Αντίποδες*, αρ. 34-35, 1994-5: 14-20.

1995β, «Τα χρόνια της μαζικής μετανάστευσης: Μια συνέντευξη με τον Τόνη Αγαπητό», *Ηλικία*, αρ. 1:14-16, Σεπτέμβριος 1995. 1996 «Ο Ύπνος του Δράκου». Μια συνέντευξη με τον συγγραφέαΑριστείδη Παραδείση, *Νέα Παροικία*, Σεπτέμβριος 1996: 56-58.

2005α «Μια συνέντευξη με το Δημήτρη Τζουμάκα», *Νέος Κόσμος*, 24/1/ 2005: 7.

2005β Συνέντευξη με τον Κώστα Καλυμνιό, *Νέος Κόσμος*, 26/9/2005: 5

2005γ Συνέντευξη με το Γιώργο Καναράκη, Νέος Κόσμος, 31/10/2005:4

2006α «Μια συνέντευξη με τον Νίκο Α. Νομικό», *Νέος Κόσμος*, 23 Μαρτίου 2006:14.

2006β «Τα 'Ξύλινα Τείχη' των Ελλήνων και η διαχρονική τους εξέλιξη», Μια συνέντευξη με το Διονύση Παρασκευάτο, *Νέος Κόσμος*, 27/4/2006: 11.

2006γ "Μια κινητήρια δύναμη για πρόοδο και αναγνώριση» Συνέντευξη με τον Αλφρέδο Γεώργ. Κουρή, *Νέος Κόσμος*, 22/6/2006:11 και 26/6/2006: 4.

2006δ «Κοινοτικός θεσμός και παροικιακό μέλλον». Μια συνέντευξη με τον Πλούταρχο Δεληγιάννη. *Νέος Κόσμος*, 24/7/2006:5 και 27/7/2006: 5.

2006ε «Ένας χορός χαμένων ευκαιριών». Μια συνέντευξη με τοΛεωνίδα Αργυρόπουλο. *Νέος Κόσμος*, 21/8/2006: 21/8/2006:4 και 24/8/2006:5.

2007α «Πού είναι το σπίτι σου Οδυσσέα;» Μια συνέντευξη με το Διονύση Συκιώτη, *Νέος Κόσμος*, 16 Απριλίου 2007: 4

2007β «Ας αντισταθούμε στην κάθε είδους ενσωμάτωση...», Μια συνέντευξη με τον Δρ Γιώργο Βασιλακόπουλο, *Νέος Κόσμος*, 7 Μαΐου:4, και 14 Μαΐου 2007: 6

2007γ «Ο ανεξέταστος βίος ού βιωτός ανθρώπω». Μια συνέντευξη με τον Δρ Κώστα Βίτκο, *Νέος Κόσμος*, 11 Ιουνίου 2007: 4

2007δ «Επιμένοντας Ελληνικά». Μια συνέντευξη με τον Κυριάκο Αμανατίδη, *Νέος Κόσμος*, 16 Ιουλίου 2007: 4

In English

1996 "Dragonsleep: Amulticultural experience". An interview with Aristidis Paradissis, *Nea Paroikia*, May 1996: 64-66.

1998 "An interview with Mr Hugh Gilchrist, the author of the History volume *Australians and Greeks" Αντίποδες*, αρ.. 43-44, 1998: 51-60.

2005a "Navigating through past timelines". An interview with Nick Polites, *Neos Kosmos English Edition*, 25/7/2005: 10-11

2005b "Observing fifty years of Greek community change". An interview with Dr Spiro Moraitis, *Neos Kosmos, English Edition*, 12/9/2005:10-11

2005c "Early Greek Australians". An interview with Michael Krizos, *Neos Kosmos, English Edition*, 19/9/2005:6-7

2006a "Between the mainstream and the Australian Greek community". An interview with George Papadopoulos, *Neos Kosmos, English Edition*,

10/4/2006:8

2006b "Making a Difference" An interview with Professor Mary Kalantzis, *Neos Kosmos, English Edition*, 19/6/2006:6-7

2006c "The boy from the Olympic Athletic Club". An interview with Melbourne lawyer John Zigouras, *Neos Kosmos, English Edition*, Monday 18 September 2006: 8-9.

2007a "A Jazzman in Greek community affairs". An interview with Nick Polites, *Neos Kosmos, English Edition*, 5/3/2007: 10-11

2007b "A Poet in Motion", An interview with the poet Dimitris Tsaloumas, *Neos Kosmos, English Edition*, 30/4/2007: 10-11.

ΣΤ΄. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

1987 Translation into English of a commentary by professor M. G. Meraklis "On four books by Dimitris Tsaloumas", *Meridian*, V. 6, No. 22, October1987: 106-9

1990 Μετάφραση στα Ελληνικά του άρθρου του Παύλου Ανδρόνικου: "The narrator of Stratis Myrivilis Vasilis Arvanitis: An exploration into emotional response to the reading of fiction", *Νέα Εστία,* 1523 : 109-133, Αθήνα, Χριστούγεννα, 1990.

1997 Μετάφραση στα Ελληνικά του άρθρου του Con Castan: "What do we mean by the term 'Greek-Australian Literature", *Ακτή*, αρ. 33: 65 - 72, Λευκωσία, Χειμώνας, 1997.

Τέσσερα ποιήματα του Χρήστου Ν. Φίφη

Μες τη ζωήν ετούτη πέρασες...

Χρόνια αγαπούσα το φωτεινό σου γέλιο και το αγαθό σου πρόσωπο.
Η τελευταία ανάμνηση μένει όταν σ' έβλεπα να μ' αποχαιρετάς
μ' ένα μαντήλι στον Πειραιά.
Γερή και γέρικη βελανιδιά κρατιόσουν ορθός πάνω από οχτώ δεκαετίες.
Κι όμως ήσουν γλυκός κι ήσουν αθώος τόσο!

΄Ησουν ένα πλάσμα τόσο διαφορετικό απ' τον προπάππο, τον κύρη σου,
που λένε πως ήταν σκληρός κι αψύς κι οξύθυμος.
Που το 1897, μια μέρα, την ώρα που το χαλάζι του κατέστρεφε
τη σοδειά, γεμάτος οργή, σήκωσε το κουμπούρι του
και πυροβολούσε τον ουρανό βλαστημώντας.
Και το κουμπούρι του έπαθε εμπλοκή κι έσκασε στο χέρι του
που τόκοψε και το χέρι του κρεμόταν μια φούντα
ματωμένα κομμάτια.
Κι αυτός αμέσως άρπαξε το τσεκούρι, με τ' άλλο χέρι π' απόμενε
γερό, και ψύχραιμα το ίσιαξε πάνω στο κρεατοκόπι.
Εσύ ήσουν γλυκός κι ευγενικός κι ήσουνα πράος τόσο!

Πολλές δεκαετίες πάλευες με τη γη και τις άλλες δουλειές,
για ν' αναστήσεις τα εννιά παιδιά σου.
΄Ησουνα κι εσύ απ' τη γενιά που μεγάλωσε την Ελλάδα το 1912,
που δέκα ολόκληρα χρόνια τα πέρασες στρατιώτης
και στους πολέμους.

Δοκίμασες κι εσύ την αστοργία του ελληνικού κράτους
και τα βασανιστήρια της ελληνικής γραφειοκρατίας.
Είδες τα τελευταία χρόνια της ζωής σου ο χάρος να σου
παίρνει δυο λεβέντες.
΄Ομως αγόγγυστα υπέμενες τη μοίρα. ΄Ητανε δύσκολη η ζωή
κι ωστόσο τη ζούσες στωικά, ανάκατη με λύπη και χαρά.
Πάντα κρατιόσουν στέρεος κι αλύγιστος σα βράχος.

Ποιος ενδιαφέρεται για τούτη τη μικρή σου ιστορία,
μια συνηθισμένη ιστορία σε τούτη τη γη, σε τούτη τη ζωή,
σε τούτο το μυστήριο κόσμο;
Μια βελανιδιά που μεγάλωσε στο δάσος, που
έκανε καρπούς, που πέρασε.
΄Ενα παιδί, πούρθε στη ζωή κάποτε ήσουνα παιδί
που βασανίστηκε στη ζωή, που γέρασε.
΄Ησουνα ένας από μια γενιά, - στην ιστορία της
Νέας Ελλάδας που πάλεψε, που πόνεσε, που πέρασε.

Περιμένοντας τη βροχή

Μαντζουράνα και βασιλικό μυροβλύζουν τα χέρια της
κοιτάζοντας τον ουρανό αν φέρνει σύννεφα.
Είναι χρονιά μεγάλης ξηρασίας σ' ένα προάστιο της Μελβούρνης.
΄Ομως το καλαθάκι ολόγιομο ντομάτες και χλωρά φασολάκια.
Σήμερα Σάββατο θα περάσουν τα παιδιά της και τ' αγγόνια.
Τα μάτια της θύμησες μιας στερημένης και πλούσιας ζωής.

Η Μάνα με διέταζε νάμαι αδερφή και μάνα
με τα μικρά τ' αδέρφια μου όταν τσακίζει η μέρα
να μη φοβούνται. Να τα τοιμάζω για την εκκλησιά, για το σχολειό
κι όταν γίνουν δεκατέσσερα τ' αγόρια να παν στα ξένα.
Τραγούδια με τις χωριανές στα πανηγύρια, στο ξεφλούδιασμα,
στον τρύγο και στο μύλο.

Αφού σε πήραν μάτια μου στον ξορκισμένο πόλεμο να πας
νάναι μαζί σου η Παναγιά, γερός να πας και να γυρίσεις.
Μαύρα χρόνια που να μην ξανάρθουνε, η Αλβανία, η Κατοχή,
ο πόλεμος που σκότωνε ο αδερφός τον αδερφό.

Μάνες οι γριές του χωριού που πρόφτασα
να μου λένε για το ψωμί, το λάδι πώς να φτάνει
πώς ν' ανασταίνεις τα παιδιά με χάδι και φοβέρα
πώς να μιλούν κι ο λόγος τους νάχει μεράκι κι έννοια.

Κι όταν έρχεται μια ώρα με το έχετε γεια και ώρα καλή
ν' αποχαιρετάς τ' αδέρφια και τους χωριανούς σου
όταν στεγνώνουν τα δάκρυα και πνίγονται τα λόγια
θέλει καρδιά η απόφαση να πας μ' αυτούς που φεύγουν
ν' αφήνεις γεια στον κόσμο της καρδιάς σου.

Πικρή και κυματούσα η θάλασσα
κι εσείς καλές μου νέες φιλενάδες κι αδερφές
που η μοίρα μάς αντάμωσε πάνω στο δρόμο του νερού
μαζί να λέμε τα παλιά, τι μέλλεται μπροστά μας.

Η νέα πατρίδα είναι τα παιδιά μας μάτια μου
που τ' αναστήσαμε μαζί στον πόλεμο,
στη στέρηση και στους καημούς.

΄Εφυγες και πας και δε γυρίζεις κι απομένω μόνη.
Τώρα που όλο μικραίνει η μέρα
νάβρεχε κουράγιο και βροχή το σύννεφο
να πρασινίσει ο κήπος μας, να ξανανοίξουν τα τριαντάφυλλα.

Η μπαλάντα του ανθρώπου που χάθηκε στο δάσος
(Συντόμευση)

Ο μπαρμπα-Γιώργης κοίταξε τα σύννεφα και το δάσος.
Ο καιρός έκλωθε καταιγίδα.

Πάνε 50 χρόνια στην άκρη αυτή του πρασινόγκριζου δάσους
στο χτηματάκι με τις μηλιές και τις γουρλομάτες αγελάδες.
Ωστόσο το μεγάλο ποτάμι της Αργεντινής
ακόμη διέσχιζε στα δυο τις απέραντες ώρες της μοναξιάς του.
Τι γύρευε 11 χρόνια δίπλα στο ποτάμι;
Τι γύρευε 50 χρόνια δίπλα στο δάσος;
Κάποτε οι σκέψεις του φέρνουν στο νου του ένα νησί
μα πάλι τι να πάει να κάνει εκεί;

Χρόνια πεθαμένοι ο αδελφός του κι η νύφη του
που ήρθε κάποτε να τους δει κ' έμεινε μαζί τους.
Τ' ανήψια του αστυφιλούν στη Μελβούρνη
και μόνο το γερο-Σπύρο, μοναχό κι αυτόν, σύντροφο παλιό απ' τα παλιά,
συναντά καμιά φορά αν περάσει απ' του μικρού χωριού τη μπυραρία.
Ο Σπύρος, λίγο μικρότερος, γέρασε κι αυτός αλλά ακόμη
κατεβάζει σκούνες και γίνεται στουπί.
-Γέρασες, του λέει, Γιωργή, τη βγάζεις μ' ένα ποτηράκι.
Μα κ' εγώ δεν μπορώ να πάρω τα ξερά μου, πανάθεμά τα.
Αν δεν πάρω τη μαγκούρα μου
δεν τα καταφέρνω νάρθω ως το παμπ, στητός
πόσο μάλλον να επιστρέψω στο παλατάκι μου μετά τη δουλειά της μέρας.
Μα εσύ Γιωργή μια χαρά βλέπω τα πας
και χωρίς να κρατάς μπαστούνι.

Για θυμήσου βρε Γιωργή,
Τι πανηγύρια ήταν εκείνα
με τους Αυστραλούς γελαδάρηδες
με τα πλατύγυρα καπέλα τους
τ' αστεία και τις ατέλειωτες ιστορίες τους
με τα πεταχτά και τα παραπονιάρικα

τ' αυστραλέζικα και τα ιρλανδέζικα τραγούδια τους
για τον Άγιο Νεντ Κέλι
τους ήρωες και τους ληστές τα παληκάρια τους
και να τους απαντάει ο Νώντας
με τη μάνα του Κίτσου και του Νταβέλη
και τ' άλλα τα ηρωικά μας
εσύ με τα παλιά σου ανατολίτικα
κ' εγώ με καμιά ξεχασμένη μαντινάδα
προσαρμοσμένη για την περίπτωση.
-Μα πιο πολύ γελούσαν και διασκέδαζαν
όταν σου έλεγαν και σου ξαναζητούσαν
να τραγουδάς εκείνο τ' «Απόψε κάνεις μπαμ!...»
Θυμάσαι το τραγούδι πόμαθες απ' το γραμμόφωνο
Στο Γιουρήκα κάφε της Γογκαράττας;
«Μπαμ!, μπαμ! Απόψε κάνεις μπαμ!»
Ποτέ δεν κατάλαβα γιατί το νόμιζαν αστείο.

-Εγώ τους τραγουδούσα στα Ελληνικά
κ' οι καουμπόηδες τα καταλάβαιναν Αυστραλέζικα.
Τι άλλο να κάνουμε τώρα Γιωργή;
Πλησιάζει ο καιρός για τ' άλλο, το μεγάλο μπαμ.
Το μεγάλο μπαμ ή πουφ για το ελαφρό ξεφούσκωμα.
Κουρκούτιασε το μυαλό μας
απ' τη μπύρα και τη μοναξιά. Οι νέοι
ούτε μας γνωρίζουν, ούτε θέλουν να μας ξέρουν
κι οι παλιοί μας φίλοι είναι πεθαμένοι ή χαμένοι
από χρόνια.

Το βράδυ ήταν ζεστό,
Γενάρης μήνας των Αντιπόδων.
Τα μεγάλα αστραπόβροντα θα φέρνανε
σε λίγο την καταιγίδα.
“Και να περιμένουμε πια τι;” αναλογιέται ο μπαρμπα-Γιώργης.
Πενήντα χρόνια αργότερα κι είμαστε ακόμη τέκνα
μιας άλλης εποχής, μιας άλλης γης, μιας άλλης γλώσσας.
Σε ποια γη ανήκω τελικά;
Αυτό το δάσος τ' αγαπώ
όσο και οι πανάρχαιοι ιθαγενείς αυτής της γης.

Ο μπαρμπα-Γιώργης κοίταξε μες το σύθαμπο
το Μάουντ Μπάφαλο,
το γνώριμο επιβλητικό βουνό που ολόλαμπρο το διέσχιζαν
απανωτά οι αστραπές.
Πήρε το παγούρι του και εξαφανίστηκε στο δάσος.

Μην τον είδατε; Μην τον ακούσατε το μπαρμπα-Γιώργη
το λεβέντη, το Μικρασιάτη, που έγινε Χιώτης,
που έγινε Αργεντινός, που έγινε Αυστραλός;

Το μπαρμπα-Γιώργη το μοναχό μην τον απαντήσατε;

Τα Σταυρωμένα Έλατα

Περπατούσαμε με ζικ ζακ στα κράσπεδα της λεωφόρου
στο τσουχτερό κρύο του Δεκέμβρη
προσέχοντας μη μας παρασύρουν τα φώτα των αυτοκινήτων
μη συγκρουστούμε με τους σταθμευμένους όγκους των απορριμμάτων.
Ήταν η προχριστουγεννιάτικη αβελτηρία
ενός φανταχτερού Δημάρχου ή η αδιάφορη αδυναμία
μιας κοινωνίας που εύκολα τα συνηθίζει όλα;

Καθώς το βραδινό νερόχιονο άρχισε να πέφτει πυκνό
θαμπώνοντας την κοντινή ορατότητα στα αυτιά κουδούνιζαν
τα λόγια της φίλης τουρίστριας που διέσχιζε δυτικά την Κρήτη:
Ήταν βράδυ επίσης βράδυ- όταν φτάσαμε στα Χανιά.
Τα παιδιά μάς ρωτούσαν τι ήταν αυτά
τα συγκεντρωμένα αντικείμενα που ορθώνονταν
στις άκρες των δρόμων, που πάνω τους και γύρω τους
παίζαν κυνηγητό οι γάτες με τους σκύλους.
Δεν ήξερα και σταμάτησα να ρωτήσω.
Δεν είναι τίποτα, με διαβεβαίωσαν. Απλά
Οι καθαριστές του Δήμου κατέβηκαν σε απεργία.
Ένα μεγάλο παιχνίδι, είπαν τα παιδιά, ο πόλεμος
των σκύλων και των γατιών στους πύργους των δρόμων.

Η ξαφνική χιονοθύελλα περόνιαζε τ' αυτιά, τις μύτες και τα δάχτυλα.
Στο ξέφωτο της στροφής προς την πλατεία ξεκρίναμε
ένα μικρό δάσος δέντρα πράσινα με χιόνι στα κλαριά.
Έλατα στην Αθήνα με αυθεντικό χιόνι!
Ωραίο που σκέφτηκαν οι συμπατριώτες τα δέντρα.
Το λίγο πράσινο είναι ανάσα και το χειμώνα.
Πηγαίνοντας κοντά τα είδαμε, ήταν κομμένα, ορθώνονταν
περήφανα ακόμη, σαν τον σκοτωμένο Παπαφλέσσα,
στημένα σε σταυρωμένες τάβλες.
Αγοράστε το δέντρο σας μεγάλο, πράσινο, αυθεντικό
από έλατα ιδιωτικής κοπής.
Έλατα από οχτώ μέχρι πενήντα χιλιάδες δραχμές!

Πόσο θα κρατήσουν τα αυθεντικά έλατα, που τα σταύρωσαν χριστουγεννιάτικα,
πριν διογκώσουν τους λόφους των απορριμμάτων;

Αυτή την πρωτοχρονιά εισάγεται το ευρώ. Όλα θα τιμούνται σε ευρώ.
Πόσα ευρώ θα είναι τα πενήντα χιλιόδραχμα;
Πόσα ευρώ θα τιμάται το σταυρωμένο ελατόπουλο που κάποτε υπήρχε;

Δεκέμβρης 2001
Επίσκεψη στα πράσινα χρόνια

Στον Κώστα Ξυγκά
(Συντόμευση)

Η κυρά Ζωή έχει τα σκαμπανεβάσματά της. Αναθυμάται συχνά το πράσινο χωριό του, την Κοσκινά με τα άφθονα νερά, στους πρόποδες του Μηλιού. Καλοβάψα, Ψηλή Ράχη και Μούρεση εμπόδιζαν τη θέα προς τη λίμνη Τριχωνίδα, το Παναιτωλικό, τον κάμπο του Αγρινίου. Για να τα δει κανείς θάπρεπε ν' ανεβεί στη Νεραϊδόλακα ή την Ψηλή Ράχη ή έστω στον Αη-Λιά τουΔρυμώνα. Τελευταία τ' ανεβαίνει συχνά με τη φαντασία και τις μνήμες του μακρινού παιδιού π' ανυπομονεί να γνωρίσει τον κόσμο.

Ο Τάκος γεννήθηκε λίγες μέρες πριν τις 28 Οκτωβρίου του 1940. Στις 28 Οκτωβρίου ο πατέρας έφυγε με τους άλλους νέους του χωριού για την Αλβανία με τα πόδια. Ξαναγύρισαν με τα πόδια από την Αλβανία έξι μήνες αργότερα, μερικοί τραυματίες, άλλοι εξαθλιωμένοι από τα κρυοπαγήματα και τις ταλαιπωρίες, όλοι σακατεμένοι σωματικά και ψυχικά.

Σε λίγο η πείνα έφτασε και στο πράσινο χωριό. Οι Κοσκινιώτες φύλαγαν φιλάργυρα τα λίγα γεννήματά τους καλαμπόκι, φασόλια, ρεβύθια, φακές, σύκα, σταφύλια και κρασί- με οικονομία, για να διαρκέσουν όλο το χρόνο ή όσο το δυνατόν περισσότερο. Ποιος ήξερε τι θα έφερνε ο επόμενος κατοχικός χρόνος; Και εντούτοις ήταν πολύ καλύτερα απ' τους κατοίκους των πόλεων που πέθαιναν στους δρόμους από την πείνα. Μερικοί πρωτευουσιάνοι έφταναν πεινασμένοι μέχρι το χωριό. Εκλιπαρούσαν να κάνουν οποιαδήποτε αγροτική εργασία για ένα κομμάτι ψωμί. Οι χωρικοί με λίγο καλαμποκίσιο αλεύρι μπορούσαν να φτιάχνουν ένα ψωμί την εβδομάδα, να μαζεύουν τσουκνίδες, βλήτα και άλλα χόρτα και να φτιάχνουν μισούντρα, να το αναμιγνύουν με λίγο γάλα και αυγά και να φτιάχνουν τραχανά ή κουρκούτι ή μαμαλίγκα, ή με λίγο κρασί και να φτιάχνουν μπιρμπιλόνια, ή να βράζουν ξεροκόμματα και να φτιάχνουν ζοματούρα. Τίποτα δεν πήγαινε χαμένο. Είχαν μερικές κότες, λίγα γιδοπρόβατα, ένα γουρούνι για τα Χριστούγεννα, ένα αρνί για τη Λαμπρή.

Ο πατέρας προσπαθούσε να οργανώσει την καλλιέργεια εντατικά και να ξεχερσώνει τα θάμνα απ' τις ακαλλιέργητες σάρες και να χτίζει νέες πεζούλες για καλαμπόκι και φασόλια στις παρυφές του χτήματος. Για ν' ανταπεξέλθει στην πρόσθετη δουλειά προσέλαβε για λίγες μέρες το Τζιοβάνι, έναν Ιταλό που έφυγε απ' το ιταλικό στράτευμα μετά τη συνθηκολόγηση το 1943 και δεχόταν να προσφέρει τα μεροκάματά του για να εξασφαλίζει τη διαμονή του και τη διατροφή του.

Το 1943 γεννήθηκε μια αδελφή του Τάκου. Τη βάφτισε κάποιος περιερχόμενος αντάρτης και την έβγαλε Ελευθερία. Οι μεγάλοι εργάζονταν εντατικά στην καλλιέργεια και επέκταση του χωραφιού. Οι γονείς εμπιστεύονταν το κούνημα της σαρμανίτσας του μωρού στο μικρό Τάκο. Όταν η Ελευθερία έκλαιγε ο Τάκος την κούναγε να σωπάσει. Όταν αυτή συνέχιζε το κλάμα ο Τάκος τη φοβέριζε με κανένα σκαμπιλάκι και την προτροπή να ησυχάσει. Ήταν η αποτυχία μιας τέτοιας πρστροπής του Τάκου που τράβηξε την προσοχή του Τζοβάνι που δούλευε στο χτίσιμο ενός τοίχου κι έτρεξε προς βοήθεια της Ελευθερίας, πιάνοντας το αυτί του μικρού.

-Τι κάνει εκεί; Τρελοό Κρίστο σκοτώσεις αδελφή!

Την περίοδο αυτή είχε φουντώσει το Αντάρτικο. Ο Τάκος θυμάται αντάρτες να περνούν πότε πότε από το σπίτι. Μερικές φορές το βράδυ κάθονταν πάνω στο κασόνι και μιλούσαν με τον πατέρα. Κάποια μέρα μια γερμανική φάλαγγα προχωρούσε από το Αγρίνιο για το Θέρμο. Οι αντάρτες και οι τοπικοί κάτοικοι τούς έστησαν ενέδρα στις στροφές της Γουρίτσας και τους εξολόθρευσαν. Στο χωριό κυκλοφορούσε από στόμα

σε στόμα ένα τραγούδι:

Ο Γιώργος ο Αλλίμονος πετάει χειρομποβίδες
και σκότωνε τους Γερμανούς στο δρόμο σαν τις γίδες.

Αργότερα όμως μεγάλος αριθμός Γερμανών έφτασαν στο Θέρμο και πέρασαν και στα ορεινά χωριά. Οι αντάρτες απομακρύνθηκαν στα βουνά. Μια μέρα οι Γερμανοί ήρθαν και στην Κοσκινά. Οι Κοσκινιώτες άφησαν τα σπίτια τους και κρύφτηκαν στα δάση. Η μάνα αποφάσισε να μείνει στο σπίτι με τη μικρή Ελευθερία. Ο πατέρας με το δεκαεφτάχρονο Θυμιοκώστα το γιο του γείτονα κρύφτηκαν ανεβασμένοι σε δυο μεγάλα έλατα στην άκρη του δάσους και παρακολουθούσαν τις κινήσεις των Γερμανών. Ο Τάκος με τη θείες Ξανθή και Φώνη και τον Μπάρμπα Κίτσο προχώρησαν βαθύτερα μέσα στο δάσος. Ο Μπάρμπα Κίτσος ανέβηκε σ' ένα έλατο να παρακολουθεί, όσο μπορούσε, τα συμβαίνοντα.

Οι πρώτοι Γερμανοί μπήκαν στην άκρη του χωριού. Το σπίτι του Μπάρμπα Δυσσέα ήταν το πρώτο στο δρόμο τους. Οι άλλοι έφυγαν και κρύφτηκαν σε μέρη που μπορούσαν να βλέπουν. Ο Μπάρμπα Δυσσέας ήθελε να σώσει το σπίτι του αλλά φοβόταν και τους Γερμανούς. Στην απελπισία του αποφάσισε να βγει στο δρόμο και να τους υποδεχτεί με καρύδια και το μυρωδάτο σπιτίσιο τσίπουρο. Οι Γερμανοί δεν καταδέχτηκαν τα καλούδια του Μπάρμπα Δυσσέα. Φορούσε ένα παλιό ιταλικό αμπέχωνο και παντελόνι που του τα είχε πωλήσει κάποιος φυγόστρατος Ιταλός. Τον διέταξαν να βγάλει το αμπέχωνο. Ο Μπάρμπα Δυσσέας το έβγαλε. Ο Γερμανός τον διέταξε να βγάλει και το παντελόνι του. Το έβγαλε κι αυτό. Τότε τον πυροβόλησε και τον σκότωσε καταμεσίς στο δρόμο. Οι Γερμανοί πέρασαν μέσα στο χωριό και άρχισαν να καίνε τα σπίτια που εύρισκαν μπροστά τους. Η γυναίκα και η κόρη του Μπάρμπα Δυσσέα κι οι γείτονες βγήκαν από τις κρυψώνες τους και έσυραν το νεκρό μέσα στο σπίτι του. Λίγο πίσω ερχόταν μια δεύτερη ομάδα Γερμανών οι οποίοι έβαλαν φωτιά στο σπίτι και έκαψαν μαζί και τον Μπάρμπα Δυσσέα σκοτωμένο. Όταν οι Γερμανοί έφτασαν στο σπίτι του Τάκου ταρακουνούσαν τη μάνα του που κουνούσε την Ελευθερία που έκλαιγε. Οι συνεργάτες των Γερμανών την ανέκριναν:

-Πού είναι ο άντρας σου; Πού είναι οι άλλοι; Γιατί δεν είναι εδώ;

-Έχουν σκαρίσει τα ζωντανά. Μπορεί να φοβήθηκαν και να κρύβονται.

Είδαν τη μικρή Ελευθερία που έκλαιγε, είδαν τη μάνα που έτρεμε από το φόβο της, τέλος έφυγαν χωρίς να κάψουν το σπίτι. Η ηρωίδα μάνα το έσωσε. Πέρασαν μέσα στα χλωρά καλαμπόκια και τα τσαλαπατούσαν ψάχνοντας για κρυμμένα πράγματα.

Ο Μπάρμπα Κίτσος μέτραγε τα σπίτια που καίγονταν και πληροφορούσε τις θείες του Τάκου που κάθονταν μαζί του κάτω από τον έλατο. Ο πατέρας κι ο Θυμιοκώστας είδαν το θυμιέικο σπίτι να καίγεται. Κοίταζαν να πεταχτούν να προσπαθήσουν να το σβήσουν. Η ευκαιρία δόθηκε σε λίγο. Δυο φωτοβολίδες διέσχισαν τον ουρανό της Κοσκινάς κι οι Γερμανοί συγκεντρώθηκαν κοντά στο θυμιέικο σπίτι και ξεκίνησαν για το Δρυμώνα. Η ξαφνική τους αναχώρηση έσωσε μερικά σπίτια. Ο πατέρας, ο Θυμιοκώστας κι ο Θύμιος προσπάθησαν μάταια να σβήσουν το θυμιέικο σπίτι. Η Θυμιοβαγγελή, η μάνα του Κώστα προσπαθούσε να κουβαλήσει νερό με τη βαρέλα από την Πλατανόβρυση, που απείχε είκοσι λεπτά, για να βοηθήσει στην κατάσβεση. Κάποια στιγμή ο πατέρας που βρισκόταν πάνω στη φλεγόμενη στέγη, παραμερίζοντας πλάκες για να σβήσει μέρος της οροφής, ζαλίστηκε από τους καπνούς και κύλησε κάτω. Ευτυχώς πιάστηκε από ένα ξύλο της κρεββάτας και δεν έπεσε κάτω.

-Ένα τσουκάλι με νερό και χάνουμε τον άνθρωπο!. Ήταν η Βαγγελή που κατέφθανε φορτωμένη με μια βαρέλα με νερό. Ο πατέρας χτύπησε αλλά συνήλθε γρήγορα. Το σπίτι κάηκε. Οι τοίχοι, όμως, έμειναν όρθιοι.

Οι Γερμανοί συγκεντρώθηκαν στο Δρυμώνα. Έπιασαν σε διάφορα σημεία έξι

άντρες που δεν είχαν προλάβει να κρυφτούν καλά. Ανάμεσά τους ήταν κι ο δεκαεξάχρονος Κοσκινιώτης Κώστας Καστανάς κι ο εικοσάχρονος ξάδελφος του πατέρα Νίκος Κότσαλος από τη Μόκιστα. Το απόγευμα πήραν τους αιχμαλώτους στη βρύση του Δρυμώνα, που βρισκόταν στο κέντρο του χωριού, για εκτέλεση. Την ώρα που οι Γερμανοί έστηναν τα όπλα και περίμεναν το σύνθημα «πυρ» ο Νίκος Κότσαλος όρμησε μέσα απ' τις σειρές των Γερμανών και έφυγε πηδώντας αστραπιαία τα τοίχια μέσα απ' τους βάτους, τις αγράμπελες και τις κληματαριές Οι Γερμανοί τον πυροβολούσαν αλλά αυτός εξαφανίστηκε τρέχοντας κάτω προς το ποτάμι. Σώθηκε. Οι άλλοι εκτελέστηκαν στη βρύση του Δρυμώνα.

΄Οταν έφυγαν οι Γερμανοί οι αντάρτες συνέλαβαν τον Παπα-Θάναρο, από ένα διπλανό χωριό και τον ανέκριναν. Εκείνες τις ημέρες είχε επισκεφτεί τα καμποχώρια και οι αντάρτες τον έκριναν ένοχο συνεργασίας με τον εχθρό. Κάποιοι έλεγαν ότι δεν είχε πάει καθόλου στα Καμποχώρια, απλώς τον κατήγγειλε ψευδώς ένας γείτονάς του με τον οποίο είχαν διαφορές. Τον πήραν για εκτέλεση στον Αη-Λιά του Δρυμώνα. Τον έβαλαν να σκάψει τον τάφο του. Τους ζήτησε πριν τον εκτελέσουν να κάνει ο ίδιος την κηδεία του. Του το επέτρεψαν. Μετά όμως δεν ήθελε να βγει από τον Αη-Λιά. Κάτι ανταρτάκια τον πήραν σπρώχνοντας και τραβώντας τον και τον έσφαξαν μόλις τον έβγαλαν έξω από την πόρτα.

Το Δεκέμβρη του 1945 ο Τάκος περίμενε ανυπόμονα τα Χριστούγεννα.

-Πότε θάρθει το Κστου Πατέρα; - ΄Ερχεται σε τρεις μέρες.

-Γιατί αργεί τόσο;

-΄Εχει πολύ δρόμο να κάνει. Σήμερα είναι στον Προυσό. Αύριο θα περάσει από το Χαλίκι και το βράδι θα φτάσει στο Μηλιό. Μεθαύριο θα περάσει από τη Μούρεση και το μεσημέρι θα φτάσει στη Γούρνα. Θα μείνει εκεί για να είναι έτοιμο να μας έρθει την άλλη μέρα, πρωί-πρωί. Ο Τάκος ανυπομονούσε. Την παραμονή το μεσημέρι μπήκε στο δάσος, στο δρόμο για τη Γούρνα. Στο ξέφωτο της Γούρνας ήταν κάνα δυο απ' τα Θυμιόπουλα και άλλα μεγαλύτερα παιδιά. Βοσκούσαν τα ζωντανά και παίζαν σιομάδες.

-Για πού το έβαλες Τάκο; Γιατί ήρθες εδώ;

-΄Ηρθα να δω το Κστου.

-Τι είπες, το Κστου;

-Ναι, το Κστου. Ο πατέρας μου είπε το Κστου θα φτάσει σήμερα στη Γούρνα.

-Χα, χα! ΄Ηρθες να το δεις νωρίτερα; Εγώ το είδα που κρύφτηκε πίσω από το αλώνι. Ο Τάκος πήγε και ερεύνησε τ' αλώνι μπροστά και πίσω και πλάγια αλλά δεν έβλεπε τίποτα.

-Θα έφυγε. Θα κρύβεται. Κάπου ετοιμάζεται για να έρθει αύριο.

Ο Τάκος γύρισε στο σπίτι άπρακτος. Είχε αφήσει την Ελευθερία μόνη της. Η μάνα είχε πάει με τη βαρέλα στη βρύση για νερό. Η Ελευθερία σγαρλούσε τα δαυλιά της γωνιάς. Κρύωνε. Ξαφνικά το φουστανάκι της πήρε φωτιά. Τρόμαξε. Βγήκε έξω κλαίγοντας δυνατά. Η θεία Λούλα, η γειτόνισσα, την άκουσε και έτρεξε να δει τι συμβαίνει. Της έσβησε τη φωτιά αλλά η Ελευθερία είχε μερικά βαθιά εγκαύματα. Η μάνα που γύρισε από τη βρύση θεώρησε υπεύθυνο για τα εγκαύματα της Ελευθερίας τον Τάκο. Πήρε μια λατσούδα και του έδωσε ένα γερό μπερντάχι στα πόδια του. Ο Τάκος θυμάται ζωηρά εκείνα τα Χριστούγεννα.

Μια μέρα ο πατέρας πήρε μαζί του τον Τάκο στο Βαθύρεμα με τα πράματα. Του έδειχνε πώς να βρίσκει μέσα στο δάσος μανιτάρες. Σιγά σιγά ανέβηκαν στην Ψηλή Ράχη. Ο Τάκος αντίκρυσε από εκεί για πρώτη φορά καινούργιους ορίζοντες. Δεξιά ήταν ο Δρυμώνας και μακρύτερα τα Αραποκέφαλα. Πίσω ανατολικά έβλεπε τον ΄Αννινο και τα χιονισμένα κατάλευκα Βαρδούσια. Κάτω ήταν το Θέρμο, δίπλα αριστερά η Χρυσοβίτσα, δεξιά πιο μακριά τα καμποχώρια, η λίμνη Τριχωνίδα καταγάλανη, πάνω απ' την άλλη όχτη της λίμνης σταχτιά τα χαμηλά βουνά της Μακρυνείας και πάνω απ' τα

βουνά ο ανοιχτός γαλάζιος ουρανός με τις πορφυρές ανταύγειες του δειλινού. Ο Τάκος έβλεπε δυο ουρανούς, τη λίμνη κάτω και το γαλανό πάνω απ' τα βουνά της Μακρυνείας. Ο κόσμος τώρα απλωνόταν πέρα απ' το Μηλιό, το Μαλβούνι, την Ψηλή Ράχη. Ο πατέρας είπε ότι τώρα ήταν μεγάλος και θα πήγαινε σύντομα στο σχολείο.

΄Ενα πρωί άκουσε την καμπάνα να χτυπά γρήγορα. Ο πατέρας τού είπε ότι καλεί τα παιδιά στο σχολείο. Πήγε. Δεν υπήρχε σχολείο, οι Γερμανοί είχαν κάψει το σπίτι του Αραπογιάννη που χρησιμοποιούνταν για σχολείο.. Τα μαθήματα γίνονταν στην εκκλησία. Ο δάσκαλος, ο Κάνανος, τον καλωσόρισε, του διάβασε τα πρώτα γράμματα στο βιβλίο, τα έγραψε στον πίνακα και έβαλε τα πρωτάκια να τα αντιγράφουν στην πλάκα τους με το κοντύλι.

Στο χωριό, εκείνες τις μέρες, περνούσαν πότε - πότε ξένοι άντρες. ΄Εκαναν διάφορες ερωτήσεις. Ο Κάνανος μόλις τους άκουγε να έρχονται εξαφανιζόταν από το χωριό. Μια φορά όμως δεν πρόλαβε. Τον έπιασαν και τον χτύπησαν αλύπητα. Κάποτε οι ξένοι έρχονταν στο σπίτι και κάθονταν πάνω στο κασόνι. Ο Τάκος ρώτησε τον πατέρα αν ήταν αντάρτες.

-΄Οχι, είναι αποσπάσματα.

-Τι είναι τα αποσπάσματα; Γιατί χτύπησαν το δάσκαλο;

-Μην κάνεις ερωτήσεις. Αν σε ρωτήσουν κάτι να τους λες δεν ξέρω.

Μια μέρα το απόσπασμα έφτασε στο χωριό μόλις σουρούπωνε. Κάποια γυναίκα πρόλαβε και ειδοποίησε το δάσκαλο που έμεινε στο σπίτι του Κουτσουμπογιώργου. Ο Κάνανος πήδηξε από το πίσω παράθυρο και χάθηκε στο δάσος. Μερικοί έλεγαν, πέρασε τη νύχτα στην Ψηλή Ράχη. Δεν ξαναφάνηκε στο χωριό. Τον χτυπούσαν, λέει, γιατί ήταν πρώην ΕΑΜίτης, Τα αποσπάσματα κυνηγούσαν τους Εαμίτες. Τα μαθήματα σταμάτησαν.

Το 1947 ο Τάκος άκουγε ταχτικά για μάχες που γίνονταν στα γύρω βουνά. Συχνά έβλεπε τ' αεροπλάνα που περνούσαν πάνω απ' το χωριό και βομβάρδιζαν τους αντάρτες πίσω απ' το Μηλιό, στο Χαλίκι, στα Βαρδούσια. Στον Αη-Λια του Δρυμώνα στρατοπέδευσε μια μονάδα στρατού. ΄Εκαναν οχυρωματικά έργα με συρματοπλέγματα, χαντάκια και πολυβολεία. Μια μέρα μια ομάδα στρατιώτες ήρθαν στο σπίτι του Τάκου και πήραν από την αχεριώνα τους τα τσίγκια της οροφής που είχε αγοράσει προπολεμικά ο μακαρίτης ο παππούς. Θα τα χρησιμοποιούσαν, είπαν, στα οχυρωματικά έργα. Η αχεριώνα με τα άχερα και τις μπάλες τριφύλι έμεινε ξέσκεπη. Ο πατέρας ταράχτηκε. ΄Ηταν μάης ο πατέρας, όπως και οι περισσότεροι άντρες του χωριού, τα ΜΕΑ τού είχαν δώσει όπλο και σφαίρες και συχνά έφευγε σε νυχτερινές σκοπιές ή πολυήμερες εκστρατείες. Πήγε στον Κατσαρέα, το διοικητή της μονάδας να διαμαρτυρηθεί για την καταστροφή της περιουσίας του. Ο Κατσαρέας θύμωσε. Διέταξε έναν στρατιώτη και κούρεψε τον πατέρα με την ψιλή μηχανή να μάθει να μη διαμαρτύρεται. Ο πατέρας γύρισε το βράδυ στο σπίτι γουλί.

Μια μέρα ο πατέρας λέει του Τάκου ότι θ' αρχίσει να πηγαίνει πάλι στο σχολείο. Δεν είχε δάσκαλο στην Κοσκινά αλλά είχε στο Δρυμώνα, μια ώρα με τα πόδια. Ο δάσκαλος ήταν ένας στρατιώτης της μονάδας. ΄Οταν έβρεχε πλημμύριζαν τα ρέματα και καμιά φορά η κατεβασιά έπαιρνε τα παπούτσια των παιδιών που προσπαθούσαν να περάσουν. Ο Τάκος τώρα ήταν μεγάλος, ήταν εφτά χρονών αλλά τον έγραψαν πάλι στην πρώτη τάξη. Τα μαθήματα συνεχίστηκαν για κάνα δυο μήνες. Μια μέρα ακούστηκε ότι οι αντάρτες είχαν προχωρήσει στα χωριά του Βάλτου κι οι περισσότεροι στρατιώτες έφυγαν από τον Αη-Λιά για κει. Μαζί κι ο δάσκαλος. Αργότερα οι στρατιώτες ξαναγύρισαν, όχι όμως όλοι. Ούτε ο δάσκαλος ξαναγύρισε. Ακούστηκε ότι τραυματίστηκε ή σκοτώθηκε. Το σχολείο του Τάκου σταμάτησε πάλι.

Την άνοιξη του 1948 το Θυμιέικο γέμισε κόσμο, προπάντων παιδιά. Η Βαγγελή ήταν από την Καστανιά της Ευρυτανίας και οι γονείς της και η οικογένεια του αδελφού

της έφτασαν στην Κοσκινά ανταρτόπληκτοι. Το σπίτι ήταν ακόμη σχεδόν γιαπί αλλά υπήρχε η εξωτερική κουζινούλα που τώρα στέγαζε δυο πολυμελείς οικογένειες. Ήταν, όμως, καλοκαίρι και οι περισσότεροι κοιμούνταν στρωματσάδα στην αυλή. Ο νεαρός Θυμιοκώστας είχε πεθάνει το 1945 από πνευμονία. Τα Θυμιόπουλα ήταν πιο μεγάλα αλλά μερικά απ' τ' ανήψια της Βαγγελής ήταν στην ηλικία τού Τάκου και της Ελευθερίας. Μίλαγαν κάπως παράξενα με την Ευρυτάνικη προφορά τους αλλά πολύ γρήγορα προσαρμόστηκαν στην Κοσκινιώτικη προφορά. Έγιναν οι καλύτεροι φίλοι με τον Τάκο και την αδερφή του και τρελαίνονταν όλη την ημέρα στο παιχνίδι. Έπαιζαν τη σκλάβα, τις σιομάδες, τον πόλεμο. Μια μέρα το Φθινόπωρο, όμως, άκουσαν ότι ήρθε διαταγή όλοι οι κάτοικοι να εκκενώσουν την Κοσκινά γιατί κηρύχτηκε ανταρτόπληκτη.

Η οικογένεια του Τάκου θα πήγαινε σε συγγενείς στη Χρυσοβίτσα, ένα χωριό κάτω απ' το ποτάμι. Οι γονείς πήραν τη γαϊδουρίτσα του Παππούλη από την Κόνισκα να μεταφέρουν τα πράγματα στη Χρυσοβίτσα. Ο Παππούλης, η Βάβα, οι θείοι και οι θείες θα πήγαιναν στο Ξυλόκαστρο, στην Πελοπόννησο. Ο Παππούλης και τα μεγάλα παιδιά του είχαν εκεί μαγαζί φανοποιΐας. Ο πατέρας κι η μάνα έφτιαξαν καταφύγιο στο δάσος και έκρυψαν μια κασέλα με πατάτες και άλλα σπορικά για νάχουν να φυτέψουν την άνοιξη, και τα πράγματα που δεν είχαν χώρο να τα μεταφέρουν στο δωμάτιο που θα είχαν στη Χρυσοβίτσα. Μια μέρα ενώ ο πατέρας με τη μάνα και τη γαϊδουρίτσα μετέφερναν πράγματα και τα μικρά, την Ελευθερία, τον Κώστα και το Γιάννη στη Χρυσοβίτσα, ο Τάκος είχε μείνει να φυλάει το μισοάδειο σπίτι μέχρι να γυρίσει ο πατέρας να τον πάρει κι αυτόν μαζί του, μαζί με μερικά ακόμη πράγματα του σπιτιού. Κάποια στιγμή μπήκαν στο σπίτι δυο αγριωποί άντρες. Ο Τάκος νόμισε ότι ήταν αντάρτες. Θυμήθηκε όμως ότι ο πατέρας τού είπε να μη δείχνει ότι φοβάται και ό,τι τον ρωτούν να λέει «δεν ξέρω». Οι άντρες τού είπαν να σταθεί όρθιος. Στάθηκε.

-Πού είναι ο πατέρας σου;

-Δεν ξέρω.

-Πώς λέγεται ο πατέρας σου;

-Νίκος

-Νίκος τι;

-Δεν ξέρω.

-Μήπως έχει όπλα κρυμμένα ο πατέρας σου για τους αντάρτες;

-Δεν ξέρω.

-Πες αν έχει. Θα ψάξουμε το σπίτι κι αν βρούμε κάτι θα το κάψουμε. Θα σε κάψουμε και σένα μαζί.

Ο Τάκος θυμήθηκε τον Μπάρμπα Δυσσέα. Φοβήθηκε αλλά προσπαθούσε να μην το δείχνει. «Δεν ξέρω», είπε πάλι.

Άρχισαν να ερευνούν παντού. Ανέβηκαν από το άδειο κασόνι στο ταβάνι και έψαξαν κι εκεί. Μέσα στις σκόνες και στις αράχνες βρήκαν ένα μισοσκουριασμένο σαγάνι με ξερούς κολοκυθόσπορους. Το κατέβασαν κάτω και άρχισαν να τους τρώνε.

-Πότε θα γυρίσει ο πατέρας σου;

-Δεν ξέρω.

-Μήπως πήγε ψωμί στους αντάρτες;

-Δεν ξέρω.

-Θα μάθουμε και θα γυρίσουμε. Αλίμονό του αν έχει κάνει κάτι. Θα σας σκοτώσουμε όλους. Έφυγαν. Το απόγευμα γύρισε ο πατέρας. Ο Τάκος τού είπε το περιστατικό με τους δυο άντρες. Ο πατέρας είπε μονολογώντας: «Τον κακό τους τον καιρό. Να πάνε να πνιγούν. Είναι γανομητραίοι. Δεν έχουν δικαίωμα να πειράζουν το σπίτι ενός μάη».

Χρόνια αργότερα ο Τάκος έμαθε για το Γανομήτρο και τους γανομητραίους. Ο Γανομήτρος, έλεγαν, ήταν παλιός καραβανάς που είχε ξεκινήσει από υπαξιωματικός.

Στο μεσοπόλεμο, όταν γινόταν κανένα κίνημα κολλούσε μόνος του πρόσθετα γαλόνια και κάποτε του τ' αναγνώριζαν. Κάποτε είχε δώσει στον εαυτό του άλλη μια προαγωγή και τον κυνηγούσαν τ' αποσπάσματα φυγόδικο. Πέρασε μπροστά απ' τον Αη-Θανάση της Χρυσοβίτσας που ήταν μισογκρεμισμένος. Υποσχέθηκε του Αγίου Αθανασίου πως αν του αναγνώριζαν τα γαλόνια θα του έχτιζε την εκκλησία. Ύστερα από κάποιες αναταραχές οι αρχές τού τα αναγνώρισαν. Ο Γανομήτρος βρήκε μαστόρους και εργάτες και τους έβαλε να χτίζουν την εκκλησία. Ζήτησε και από τους Χρυσοβιτσιάνους να τους παρέχουν φαγητό με τη σειρά. Όταν τελείωσαν πήγαν να πληρωθούν.

-Καπετάνιε την πληρωμή μας που συμφωνήσαμε. Το έργο το τελειώσαμε. Ο καπετάνιος έβγαλε το πιστόλι του και φοβέρισε να τους σκοτώσει:

-Δρόμο, αθεόφοβοι! Εκκλησία χτίσατε. Δεν ντρέπεστε να ζητάτε πληρωμές!

Στις αρχές του εμφυλίου πολέμου ο Γανομήτρος αναγνωρίστηκε ως οπλαρχηγός. Έβγαλε από τις φυλακές διάφορους τύπους του σκοινιού και του παλουκιού, έκανε ακόμη επιστρατεύσεις άλλων του ίδιου συναφιού και τους έκανε σώμα του και πολεμιστές του. Οι γανομητραίοι γύριζαν τα ορεινά χωριά με το πρόσχημα ότι κυνηγούσαν αντάρτες. Ήταν ο φόβος και ο τρόμος των ειρηνικών ανθρώπων. Αν σε μερικά ανταρτόπληκτα χωριά τύχαινε να βρουν κάποιο γέρο ή γριά που είχε ξωμείνει τους έκοβαν τα κεφάλια και τα έφερναν στο Θέρμο και τα επιδείκνυαν ως κεφάλια ανταρτών. Αν οι άτυχοι άνθρωποι είχαν κάνει στην Αμερική τους έβγαζαν τα χρυσά δόντια και τους έκοβαν τα δάχτυλα να πάρουν τ' ακριβά δαχτυλίδια. Μια μέρα δυο γανομητραίοι έπιασαν στο Θέρμο το Χαρίδημο το φωτογράφο από τη Χρυσοβίτσα με την παλιού τύπου φωτογραφική του μηχανή και τον διέταξαν να τους αποθανατίσει με δυο τέτοια κεφάλια ανταρτών. Ο Χαρίδημος έφριττε και αισθανόταν τα άντερά του ν' ανακατεύονται όση ώρα διαρκούσε η διαδικασία της μακάβριας φωτογράφισης και εμφάνισης. Υπέμενε, όμως, μέχρι να τελειώσει.

Στη Χρυσοβίτσα ο Τάκος παρακολούθησε για πρώτη φορά ολόκληρη την πρώτη τάξη, το ακαδημαϊκό έτος 1948-49 με δυο δασκάλους, τον Κώστα Παπαδόπουλο και τη Λούλα Γραμματίκα. Το Πάσχα ξαναγύρισε με τους γονείς του στην Κοσκινά αλλά επέστρεψε να τελειώσει την τάξη. Στις παραμονές του Πάσχα ο Παπαδόπουλος έκανε ένα εντυπωσιακό μάθημα για τη σύλληψη του Χριστού. Ο Τάκος, με τις παραστατικές εικόνες του δασκάλου, φανταζόταν τους Γραμματείς και Φαρισαίους κάτι σαν τους γανομητραίους.

Το αντάρτικο βρισκόταν στο τέλος του. Λίγο μετά το Πάσχα μια ολόκληρη Μεραρχία Στρατού πέρασε από τη Χρυσοβίτσα στο δρόμο προς τα βουνά για εκκαθαρίσεις. Μια μέρα τα μεγάλα παιδιά του σχολείου διέδωσαν ότι στην εκκλησία πρόκειται να εκτελέσουν έναν στρατιώτη. Τα παιδιά που κάθε βράδυ έπαιζαν πετροπόλεμο και πόλεμο μαζεύτηκαν γύρω από τον Αη-Γιώργη να παρακολουθήσουν τα διαδραματιζόμενα όταν είδαν τον Παπα-Κούπα να πηγαίνει προς τα εκεί. Ήθελαν να δουν το μακάβριο γεγονός. Οι στρατιώτες, όμως, τους εμπόδισαν να πλησιάσουν. Μετά μερική ώρα ακούστηκε μια ομοβροντία ντουφεκιών. Τα παιδιά ρωτούσαν το ένα τ' άλλο γιατί εκτελέστηκε ο στρατιώτης.

-Ε, δεν ξέρετε; είπε ένα μεγάλο παιδί.

-Γιατί; ρώτησαν κάποια άλλα.

-Τον εκτέλεσαν γιατί ήταν προδότης, είπε ο μεγάλος. Είχε κλέψει ένα σακκί κουραμάνες και τις πήγε στους αντάρτες. Ο πατέρας που ήταν μάης έφερνε συχνά στο σπίτι κουραμάνες και γαλέτες. Του άρεσαν πολύ του Τάκου. Δεν ήξερε τι σημαίνει «προδότης». Απορούσε όμως πώς μπορούσε να κουβαλήσει ο στρατιώτης ένα ολόκληρο σακκί κουραμάνες και να τις πάει στους αντάρτες πίσω από τα βουνά. Θα έπρεπε να ήταν πολύ δυνατός!

Στο πανηγύρι της Παναγίας στην Κοσκινά το 1949 είχε μαζευτεί πολύς κόσμος και

όλοι χαρούμενοι που επαναπατρίστηκαν το έστησαν στο χορό στο προαύλιο της εκκλησιάς. Απ' το λοφίσκο της εκκλησιάς φαινόταν ολόκληρο το χωριό. Απλωνόταν πάλι καταπράσινο με τα νερά, τα φουντωμένα καλαμπόκια, τα τριφύλια, τα φρουτόδεντρα και τα κήπια. Τα περισσότερα καμένα σπίτια είχαν επισκευαστεί πρόχειρα ή επισκευάζονταν. Ο ένας βοηθούσε τον άλλο να τα επισκευάσουν. Ήταν στο πανηγύρι κι ένας γανομήτρης με δυο τουφέκια. Ο Τάκος πήγε και τα χάιδευε.

-Σου αρέσουν τα όπλα; ρώτησε ο γανομήτρης.

-Ναι, μου αρέσουν πολύ, είπε ο Τάκος.

-Μπράβο! Σε λίγα χρόνια θα γίνεις πολεμιστής σαν κι εμάς.

Μετά λίγη ώρα έγινε μια παρεξήγηση, ο γανομήτρης κάτι είπε σε μια κοπέλα. Ο Τάκος είδε το γανομήτρη έξω από το προαύλιο εξαγριωμένο να βρίζει. Είχε βγάλει μια χειροβομπίδα και απειλούσε να την πετάξει στο χοροστάσι. Ο Φούκας που ήταν στρατιώτης με άδεια και δυο άλλοι μάηδες τον έπιασαν και του κρατούσαν τα χέρια. Κατάφεραν να του πάρουν τη χειροβομπίδα και να την πετάξουν στο βράχο, πίσω από την εκκλησιά, μακριά από το προαύλιο. Ένας μεγάλος βρόντος ακούστηκε. «Τα παλικάρια έσωσαν τον κόσμο», είπε ο Μπάρμπα Κίτσος. Ο γανομήτρης με τα όπλα του εξαφανίστηκε. Λίγο αργότερα ακούστηκε ότι ο στρατός αφόπλισε τους γανομητραίους. Πήγαν μ' έναν λόχο για στρατιωτικές ασκήσεις, άφησαν κάπω τα όπλα και οι στρατιώτες δεν επέτρεψαν στους γανομητραίους να τα ξαναπιάσουν. Επέτρεψαν μόνο στο Γανομήτρο, έλεγαν, να κρατήσει το πιστόλι του.

Στη Δευτέρα τάξη και για τα επόμενα δυο χρόνια ο Τάκος και τ' άλλα Κοσκινιωτάκια πήγαιναν στο σχολείο του Δρυμώνα. Η χαρά του ήταν μεγάλη όταν στο σχολείο διορίστηκε η νεαρή Λούλα, η παλιά του δασκάλα από τη Χρυσοβίτσα. Στις αρχές του 1952 διορίστηκε στην Κοσκινά ο δάσκαλος Γιάννης Ζόρης και τον επόμενο χρόνο ο Γιάννης Μαστρογεωργίου. Τα μαθήματα γίνονταν πάλι στην εκκλησία. Το 1953 οι Κοσκινιώτες με προσωπική εργασία κουβάλησαν και πελέκησαν πέτρες και πλάκες κι ο Θύμιος με μερικούς άλλους συγχωριανούς μαστόρους έχτισαν ένα μικρό άσπρο σχολείο με δυο δωμάτια, δίπλα από την εκκλησία.

Ο Μαστρογεωργίου ήταν πρώην Εαμίτης και είχε πολύ καταδιωχτεί και υποφέρει τα προηγούμενα χρόνια. Έμενε μέσα στο σχολείο όλη την εβδομάδα και πήγαινε στο Θέρμο, στην οικογένειά του, τα Σαββατοκύριακα. Στο κεφενείο πήγαινε ελάχιστα και πρόσεχε πολύ τι έλεγε για ν' αποφεύγει τις παρεξηγήσεις. Στις εξετάσεις ετοίμαζε τα παιδιά να παίξουν μια αστεία κωμωδία, από ένα βιβλίο, για κάποιον που ταξίδεψε στη Ρωσία αλλά, παρ' όλους τους κομπασμούς του, δεν κατάφερε να μάθει λέξη απ' τη Ρωσική. Ο δάσκαλος προσπαθούσε ν' αλλάξει τη χώρα. «Όχι Ρωσία. Τουρκία να λέτε! Ταξίδι έκανα τρανό, επήγα στην Τουρκία κι έμαθα ωραία Τουρκικά, κ.λπ.». Τα παιδιά, όμως, που είχαν αντιγράψει τους ρόλους τους απ' το βιβλίο, ξεχνούσαν μερικές φορές και λέγανε Ρωσία. Ο δάσκαλος κοκκίνιζε και αγωνιούσε μην κάνουν τα παιδιά κανένα λάθος στη γιορτή των εξετάσεων.

Ο Μαστρογεωργίου είχε μερικούς καλούς μαθητές και τους παρότρυνε να συνεχίσουν στο Γυμνάσιο. Είπε στον πατέρα του Τάκου «Να στείλεις το παιδί στο Γυμνάσιο». «Με τι μωρέ δάσκαλε; Δύσκολα τα πράγματα», είπε ο πατέρας. Τελικά τον έστειλε για δοκιμή να δώσει εισαγωγικές εξετάσεις. Ο Τάκος πήγε στο Γυμνάσιο του Θέρμου και πέρασε τις εισαγωγικές. Τώρα τι θα γινόταν το Φθινόπωρο;Δύσκολα να τον στείλει ο πατέρας στο Θέρμο, να πληρώνει ενοίκιο για δωμάτιο, μια οικογένεια με εφτά παιδιά. Ύστερα από πολλή σκέψη η μάνα υπαγόρευσε στον Τάκο ένα γράμμα στα αδέλφια της, στο Ξυλόκαστρο. Ο θείος Μήτσος δέχτηκε να πάει εκεί ο Τάκος και να φοιτήσει στο Γυμνάσιο Ξυλοκάστρου. Η μάνα ήταν γεμάτη ανησυχίες που θα έφευγε το παιδί από το σπίτι. Και πώς θα πήγαινε;

Το Φθινόπωρο εκείνο του 1954 ετοιμαζόταν κι ο Παππούλης από την Κόνισκα να

πάει στο Ξυλόκαστρο. Ο Παππούλης πηγαινοερχόταν Κόνισκα Ξυλόκαστρο δυο φορές το χρόνο με τα πόδια γιατί έπαιρνε μαζί του και τη γαϊδουρίτσα. Στο Ξυλόκαστρο έφευγε τακτικά και περιερχόταν τα χωριά της Κορινθίας με τη γαϊδουρίτσα φορτωμένη με τα εμπορεύματα της φανοποιΐας. Μετά το Πάσχα ερχόταν στην Κόνισκα, στη γυναίκα του και τις κόρες του, να φροντίζει τα χτήματά του, με τα πράγματά του φορτωμένα στη γαϊδουρίτσα και πάλι το Σεπτέμβριο περπατούσε μέχρι το Ξυλόκαστρο. Συμφώνησαν ο Παππούλης να έπαιρνε μαζί του και τον Τάκο, τον πρώτο του εγγονό. Ο Τάκος πηδούσε από τη χαρά του. Θα περνούσε τη Ναύπακτο, τη θάλασσα Αντίριο Ρίο, το Αίγιο, θα πήγαινε στο Γυμνάσιο Ξυλοκάστρου. Κοίταζε το χάρτη σ' ένα βιβλίο Γεωγραφίας. Ο Παππούλης ήταν ένα κομμάτι μάλαμα και ο Τάκος τον αγαπούσε πολύ. Ο Παππούλης είχε ενιά παιδιά και δούλευε όλη τη ζωή του, όλες τις δουλιές. Στα χωριά της Κορινθίας ήταν πολύ δημοφιλής και έλεγε στον Τάκο διάφορες αστείες και σοβαρές ιστορίες. Του έλεγε ακόμη ιστορίες από τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α΄Παγκόσμιο Πόλεμο όταν καλέστηκε να πολεμήσει στη Μακεδονία, την΄Ηπειρο και τη Βουλγαρία.

Μετά το Παζάρι, αρχές Σεπτεμβρίου, συναντήθηκαν ένα πρωί στο Θέρμο και πήραν το δρόμο προς τη Δερβέκιστα. Το απόγευμα πέρασαν το Φίδαρη και διανυχτέρεψαν στο Χάνι του Μπανιά, μετά τη γέφυρα. Την άλλη μέρα το πρωί από τη βουνοράχη της Ναυπάκτου ο Τάκος αντίκρυσε για πρώτη φορά τη θάλασσα. Μπροστά του απλωνόταν κάτω η Ναύπακτος, ο Πατραϊκός Κόλπος, η Πάτρα, το Αίγιο, ο Χελμός. ΄Εβλεπε τα καράβια να περνούν στη θάλασσα αργά προς διάφορες κατευθύνσεις. ΄Ηταν η δεύτερη φορά, μετά την πρώτη ανάβασή του στην Ψηλή Ράχη του χωριού του πριν πολλά χρόνια, που μπορούσε ν' αντικρύζει νέους ορίζοντες μέσα στις ανταύγειες του ήλιου, τ' ουρανού και της θάλασσας. Λίγο μετά το μεσημέρι ο Τάκος, ο Παππούλης και η γαϊδουρίτσα πέρασαν με το πορθμείο απ' το Αντίριο στο Ρίο και πήραν το στρωτό δρόμο προς το Ξυλόκαστρο. Βάδιζαν στην αριστερή άκρη του δρόμου. Περνούσαν μερικά φορτηγά, λεωφορεία και κούρσες αλλά όχι πολύ συχνά. Το βράδι διανυκτέρεψαν στις Καμάρες, στην αυλή ενός ζυθεστιατορίου. Ο Παππούλης γνώριζε τον ιδιοκτήτη. Το άλλο πρωί πέρασαν από το Αίγιο. Μεγάλη πόλη! Ο Τάκος είδε τις βρύσες με τα λιοντάρια. Το νερό έβγαινε από το στόμα των λιονταριών. Το βράδυ διανυκτέρεψαν στην Αιγείρα. Την άλλη μέρα το δειλινό έφτασαν στο Ξυλόκαστρο.

Ο Τάκος έμεινε δυο χρόνια στο Ξυλόκαστρο. Οι συμμαθητές του στην αρχή τον ρωτούσαν αν είναι από τους Απέκηδες. «Είμαι απ' το Θέρμο της Αιτωλοακαρνανίας», τους απαντούσε. ΄Ενας καθηγητής τον ρώτησε αν στο χωριό του φυτεύουν καπνά. Δεν φύτευαν αλλά αυτός είπε ναι. Οι συγγενείς στη Χρυσοβίτσα φύτευαν. Μετά τους δυο πρώτους μήνες συνήθισε στην Κορινθιακή διάλεκτο και οι άλλοι σταμάτησαν τις προσωπικές ερωτήσεις. Μετά τα μαθήματα βοηθούσε το θείο Μήτσο στο μαγαζί ή τον Παππούλη και τη θεία Ελένη στα ψώνια ή το θείο Βασίλη στο Ωρολογάδικό του. ΄Οταν το καλοκαίρι του 1955 ο Παππούλης έφυγε με τη γαϊδουρίτσα για την Κόνισκα ήταν το τελευταίο ταξίδι του Παππούλη γιατί τώρα είχε περάσει τα 65 του- ο Τάκος πήγαινε στα χωριά για εισπράξεις ή παραγγελίες του μαγαζιού του θείου Βασίλη. Αλλού πήγαινε με το λεωφορείο αλλού με τα πόδια και η κάθε περιοδεία διαρκούσε τρεις με πέντε μέρες.

Οι γέροι και οι γριές στα χωριά τον ρωτούσαν για τον Μπάρμπα Κώστα - τον Παππούλη, όταν μάθαιναν ότι είναι εγγονός του. Πολύ λυπούνταν όταν τους έλεγε ότι τώρα γέρασε και δεν θα ξαναερχόταν στα χωριά. Στη Βελίνα μια χήρα τού είπε να μείνει το βράδυ στο σπίτι τους. Το σπίτι ήταν μικρό, είχε μια κουζίνα και ένα καλό δωμάτιο. Κοιμούνταν συνήθως στο καλό δωμάτιο, η μάνα με τις δυο κόρες της στρωματσάδα και στο κρεβάτι ο γιος της Γιώργος. Ο εικοσιάχρονος Γιώργος είχε πάει στο Ζεμενό και μάλλον δεν θα ερχόταν το βράδυ.

-Κοιμήσου εσύ στο κρεββάτι και εγώ με τα κορίτσια θα κοιμηθούμε στην κουζίνα, είπε η μητέρα τους. Ο Γιώργος δεν ήρθε, δεν φαίνεται ότι θα επιστρέψει απόψε. Αργά τη

νύχτα ο Γιώργος επέστρεψε και ήρθε στο κρεββάτι του. Η μάνα του τού είπε ότι θα κοιμηθεί μαζί με το παιδί από το Ξυλόκαστρο. Το πρωί όταν ξύπνησαν ο Γιώργος είπε στον Τάκο:

-Δεν είναι παράξενο να κοιμάσαι με κάποιον που δεν τον έχεις δει ποτέ πριν στη ζωή σου;

Το Δεκαπενταύγουστο ο Τάκος πέρασε μια μέρα απ' το Παναρίτι. Στο καφενείο τον είδε ο τριαντάρης γιατρός του χωριού που ήταν πελάτης του Θείου Βασίλη.

-Πάμε να μείνεις στο σπίτι μας το βράδυ. Έμενε με τη μητέρα του. Ρωτούσε τον Τάκο νέα απ' το Ξυλόκαστρο, αν μαθαίνει τίποτα για τις τιμές της σταφίδας, για το Γυμνάσιο, τα μαθήματα και τους καθηγητές. Πριν από χρόνια ήταν εκεί μαθητής.

-Μάνα φτιάξε κάτι να φάμε με το παιδί, κανένα αυγό, τυρί, σαλάτα.

-Καλά εσύ αρταίνεσαι, λέει η μάνα του, αλλά το παιδί μπορεί να νηστεύει.

-Όχι, δε νηστεύει, λέει ο γιατρός.

-Πώς το ξέρεις εσύ; ρωτάει η μητέρα του.

-Πώς δεν το ξέρω! Δεν έχεις ακούσει μάνα το λόγο:

Ασθενής και οδοιπόρος, Γιατρός και Δικηγόρος
και καλομαθημένος κώλος αμαρτίαν ουκ έχει.

Η μάνα ήθελε τον Τάκο να επιστρέψει. Το Φθινόπωρο του 1956 ο Τάκος γράφτηκε στο Γυμνάσιο του Θέρμου. Λυπήθηκε που άφησε τους καθηγητές και τους παλιούς συμμαθητές του. Έκανε όμως καινούργιους που του φαίνονταν ζεστοί, σα μια μεγάλη οικογένεια από ντόμπρους ρουμελιώτες, συντοπίτες, με τους οποίους συνομιλούσε, διαφωνούσε, μάλωνε και ξαναγίνονταν φίλοι. Καμιά φορά βέβαια μερικά παιδιά ήταν σκληρά, όπως τότε που πείραζαν εκείνο το μικρόσωμο συμμαθητή τους. Τον πείραζαν οι συμμαθητές του αλλά και κάποιοι καθηγητές αδιαφορούσαν και, έστω καλόβουλα, γελούσαν κι αυτοί. Έσπασαν τα νεύρα του παιδιού και πήγε στην Πάτρα, στο νοσοκομείο, για δυο μήνες. Μετά όμως του έδειχναν όλοι, μαθητές και καθηγητές, αγάπη και φιλία και τον βοηθούσαν στα μαθήματα. Οι νέοι φίλοι τού Τάκου ήταν από την τάξη του αλλά και από μεγαλύτερες τάξεις. Ο Θανάσης ο Ντόκτορας από την Περίστα ήταν από την προτελευταία τάξη. Έγραφε και δημοσίευε σε αξιόλογα έντυπα μερικά θαυμάσια ποιήματα. Ο Κώστας απ' τη Νερομάνα ήταν απ' την τάξη του. Με μια μικρή ομήγυρη έκαναν καμιά φορά στο δωμάτιο του Κώστα, που ήταν μεγαλύτερος, κανένα μικρό γλέντι με πατατοκεφτέδες, τηγανίτες και χαλβά στη γκαζιέρα, όταν ο Κώστας έφερνε κανένα μπουκάλι λάδι από το λιοστάσι τους. Το σπίτι της κυρα-Ευθυμίας της σπιτονοικοκυράς του Κώστα - γέμιζε καπνό και αυτή έβαζε τις φωνές. Ο Κώστας τους έκανε όλους να ξεκαρδίζονται στα γέλια με τις παραστατικές νερομανιώτικες ιστορίες του, ακόμη και τη θυμωμένη κυρα-Ευθυμία. Ο κυρ-Ανδρέας, ο σπιτονοικοκύρης του Τάκου, συνταξιούχος καταστηματάρχης, διάβαζε την εφημερίδα του και φιλοσοφούσε. Όταν ήθελε να μιλήσει φιλικά ή να πειράξει κάποιον - που ήταν το ίδιο άρχιζε πάντα με τη φράση: «Αυτόν τον πάει καλά...».

Στις εκλογές του Μαΐου του 1958 εμφανίστηκε μεταξύ των άλλων πολιτικών στο καφενείο του Χρυσούλη και ο Γανομήτρος. Δεν ήταν υποψήφιος αλλά ήρθε από την Αθήνα για περιοδεία. Πολλοί περίεργοι μαζεύτηκαν να τον δουν. Έβγαλε ένα λογίδριο: «Αν τα χρόνια εκείνα δεν ήμουν εγώ και το σώμα μου ασφαλώς πολλών σας αι κεφαλαί δεν θα ευρίσκοντο σήμερον εις τας θέσεις των...». Έπινε με κάτι φίλους του ούζα. Αργότερα το βράδι έπιασε κάποιον, του έβαλε ένα ποτήρι στο κεφάλι και το σημάδευε με το πιστόλι του. Ο φουκαράς ήξερε τι εστί Γανομήτρος, κιτρίνησε αλλά δεν τολμούσε να κουνηθεί.

Ο Τάκος έβρισκε μερικούς από τους καθηγητές του αξιαγάπητους και σπουδαίους. Ο Γυμνασιάρχης, ο Γιάννος ο Λιανός μιλούσε στην τάξη με πάθος για τα δημοτικά τραγούδια, την Αντιγόνη και τη σκηνή του Έκτορα με την Ανδρομάχη στην Ιλιάδα.

Απαιτούσε απόλυτη προσοχή και πολύ θύμωνε αν κάποιος τολμούσε ν' αστειευτεί ή να θορυβήσει. Δεν ήταν διατεθειμένος, έλεγε, να δώσει «τα άγια τοις κυσί». Απαιτούσε την υπόδειξη των πρωταιτίων ή απειλούσε την αποβολή με κλήρο. Κουνούσε το κουτί με τους αριθμούς των μαθητών φοβερίζοντας: «Προσέξτε καλά! Και τον Κνάω και τον σειώ...». Ο Τάκος θαύμαζε το Γιάννο αλλά και το Σταύρο Καββαδία και τον Αρίστο Αβαρικιώτη για τα ποιήματά τους που τα διάβαζε πότε πότε σε ενδιαφερόμενους συμμαθητές του. Έγραφε και ο ίδιος ποιήματα:

...Ρέμα κι αηδόνια και πηγή και λεύκες και πλατάνια
και κορασιές γελούμενες στα λούλουδά σου πίσω
και μαγεμένα δειλινά με ματωμένα ουράνια
Θέρμο βαθιά τ' αγκάλιασα ακέριο να σε κλείσω.

Τώρα που τελείωνε το σχολείο αγαπούσε το Θέρμο πολύ.

Το 1960 ο Τάκος μετακινήθηκε στην Αθήνα και εργαζόταν ως βοηθός νοσοκόμος στην Κλινική Λυμπέρη. Το 1963 μετά τη στρατιωτική του θητεία μια μέρα περπατούσε με το φίλο του τον Πάνο στους δρόμους της Αθήνας. Ήταν λίγο μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη στη Θεσσαλονίκη. Εκείνη την ημέρα οι φοιτητές είχαν οργανώσει μια διαδήλωση στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου. Η αστυνομία διέλυσε τη διαδήλωση. Ο Τάκος και ο Πάνος έβλεπαν πλήθος αστυνομικών να κυνηγούν στους δρόμους τους διαδηλωτές. Μπροστά απ' το θέατρο Μουσούρη δυο αστυνομικοί ξυλοκοπούσαν άγρια μια φοιτήτρια κι αυτή ούρλιαζε. Αυθόρμητα ο Τάκος φώναξε «Αίσχος!». Ο Πάνος δεν είπε τίποτα. Αστραπιαία δυο αστυνομικοί έπιασαν τον Τάκο, του γύρισαν τα χέρια πίσω και πάνω και τον οδήγησαν με τα πόδια στο τοπικό αστυνομικό τμήμα της οδού Λέκκα. Όταν μπήκαν στο κτίριο τον πήραν στον 4^{ο} όροφο απ' τις σκάλες. Τώρα που δεν έβλεπε ο κόσμος τον χτυπούσαν μέχρι τον 4^{ο} όροφο με γροθιές και κλωτσιές. Στον 4^{ο} όροφο τον ανέκριναν σύντομα, του έβγαλαν τη ζωστήρα και τα κορδόνια των παπουτσιών του και τον έκλεισαν στο μουντρούμι που ήταν γεμάτο από συλληφθέντες διαδηλωτές. Μετά τέσσερις ώρες περίπου τον ξανακάλεσαν στο γραφείο και του έκαναν μερικές ερωτήσεις. Μετά του έδωσαν τη ζωστήρα και τα κορδόνια του. «Πήγαινε και μη σε ξαναδούμε εδώ», του είπαν. Δεν τον ξαναείδαν. Μερικούς μήνες αργότερα ο Τάκος επιβιβαζόταν στον Πειραιά στο καράβι για την Αυστραλία.

Στην προκυμαία, μέσα στο πλήθος, τού κουνούσαν μαντήλια ο πατέρας κι ο Παππούλης που ήρθαν να τον αποχαιρετήσουν. Όλα τα προηγούμενα χρόνια περνούσαν γρήγορα απ' το μυαλό του Τάκου σαν μια λωρίδα με αίμα και φως. Τα σπίτια που κάπνιζαν από τις φωτιές των Γερμανών, οι αντάρτες, τα αποσπάσματα, οι γανομητραίοι, οι διαδηλώσεις, οι αστυνομικοί. Τι θα συναντούσε στη νέα χώρα όταν τελείωνε το μακρύ ταξίδι που άρχιζε; Έβλεπε γύρω του πολλούς νέους και νέες, πολλοί με δάκρυα στα μάτια, μερικοί απ' τα χωριά του Θέρμου, που έπαιρναν και αυτοί το δρόμο για την Αυστραλία. Όλοι είχαν τις προσωπικές τους ιστορίες αλλά και μερικές κοινές εμπειρίες και αγωνίες. Ο Τάκος κοίταξε κάτω, μες τον κόσμο, τον Παππούλη, το στρατιώτη των Βαλκανικών πολέμων που τώρα ήταν γέρος. Στο πρόσωπό του, με τα μεγάλα του άσπρα μουστάκια και τα πυκνά φρύδια, φαινόταν να έτρεχαν δάκρυα. Ο Τάκος θυμόταν την παλιά τους πορεία προς το Ξυλόκαστρο. Αισθανόταν ότι δεν θα τον ξανάβλεπε. Πόσο γρήγορα πέρασαν τα πράσινα χρόνια! Θυμόταν το Θέρμο, θυμόταν και την Κοσκινά, το πράσινο χωριό, με τα νερά, τα κεράσια, τα καλαμπόκια, το δάσος με τα έλατα, τις κουμαριές, τις μανιτάρες, τα κράνια. Στα μάτια του περνούσαν κι άλλες εικόνες των παιδικών του χρόνων, τα Χριστούγεννα του 1945, οι δάσκαλοι που δεν έμεναν να συνεχίσουν ολόκληρη τη χρονιά, οι νεροποντές, οι λάμψεις των αστραπών, τ' αστραπόβροντα, τα κατεβασμένα ρέματα στις επιστροφές απ' το σχολείο στο Δρυμώνα:

Με πόνο ο νους και νοσταλγός σ' ένα χωριό στου λόγγου
το θαλερό τ' ακρόδασο σα μάνα σκέψη πάει
στο αίμα μέσα κυλάει η ζωή φθινοπωριάτη βόγγου
μέλι το πρώιμο κούμαρο, αργά ο καπνός στα χάη...

Λεξιλόγιο

Απέκηδες (οι) Έτσι αποκαλούνταν στην Κορινθία τη δεκαετία του 1950 οι κάτοικοι που είχαν έλθει από απέναντι, π. χ. από την βόρεια πλευρά του Κορινθιακού.

Αχεριώνα (η) ο αχυρώνας

Βάβα (η) Γιαγιά

γεννήματα αγροτικά προϊόντα που παράγονται κυρίως από τη γη για οικογενειακή αυτοκατανάλωση.

Τον κνάω και τον σειώ Τον κουνώ και τον σείω (τον κλήρο)

Κστου (το) Τα Χριστούγεννα

λατσούδα χλωρή κλάρα από έλατο

μάηδες (ΜΕΑ΄Ενοπλοι πολιτοφύλακες στη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου.

μισούντρα είδος πίτας από καλαμποκίσιο αλεύρι και χόρτα

μαμαλίγκα είδος κουρκούτι με καλαμποκίσιο αλεύρι και γάλα.

μπιρμπιλόνια είδος κουρκούτι με καλαμποκίσιο αλεύρι και κρασί.

πράματα (τα) Εδώ τα γιδοπρόβατα.

σάρα κατωφερές έδαφος διαβρωμένο από τα νερά των πλημμυρών.

σαρμανίτσα ξύλινη κούνια που μεταφέρεται ή κοιμάται το μωρό.

σγαρλώ σγαρλίζω, ανασκαλεύω.

σκαρίζω βγάζω τα γιδοπρόβατα στη βοσκή.

Ο ποιητής Χρήστος Φίφης

Παρόλο που ξέρουμε πως ο Χρήστος Φίφης έχει γράψει και εξακολουθεί να γράφει- ποίηση, στον χώρο της Αυστραλίας είναι περισσότερο γνωστός ως πανεπιστημιακός, ως ερευνητής και ως δραστήριο μέλος της ελληνικής παροικίας της Μελβούρνης παρά ως ποιητής. Με την παρούσα μελέτη σκοπεύουμε να εξερευνήσουμε το ποιητικό του έργο και να δώσουμε ορισμένα αντιπροσωπευτικά δείγματα των ποιημάτων του.

Πέρα από τα σκόρπια ποιήματα που έχουν κυκλοφορήσει σε διάφορα ελλαδικά και παροικιακά περιοδικά (κυρίως τους *Αντίποδες*), ο κύριος όγκος του ποιητικού του έργου εμπεριέχεται στη συλλογή *Βιολέτα* (Μελβούρνη 1972). Στη *Βιολέτα* συμπεριλαμβάνονται και δύο μικρές συλλογές ποιημάτων που είχαν δημοσιευτεί στην Αθήνα. Πρόκειται για το *Προανάκρουσμα* (Ιανουάριος 1963) και *Στροφές* (Απρίλης 1963).

Ο Χρήστος Φίφης, μετά τις γυμνασιακές του σπουδές σε επαρχιακά σχολεία «μεταναστεύει» στην πρωτεύουσα. Είναι η γνωστή εσωτερική μετανάστευση. Η επαρχία ακόμα υποφέρει από τα δεινά του εμφυλίου. Και το δυναμικότερο ανθρώπινο στοιχείο, το οποίο προσβλέπει σε καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, εξακολουθεί να μετακινείται σε κάποιο αστικό κέντρο. Πολλοί απ' αυτούς θα παραμείνουν πια μόνιμα στο «χωριό» Αθήνα. Για άλλους, όπως και για τον ίδιο τον Χρήστο Φίφη, θα ακολουθήσει και η δεύτερη -η υπερπόντια- μετανάστευση.

Από τα νεανικά του χρόνια ο Χρήστος Φίφης ήταν εραστής της ποίησης. Από μικρή ηλικία διακρινόταν για την ιδιαίτερη ευκολία και κλίση να «σκαρώνει» στίχους, ήταν μάλιστα ιδιαίτερα αγαπητός ανάμεσα στους συμμαθητές του και για τα σατιρικά ποιήματα που κυκλοφορούσε σε στενό κύκλο παίρνοντας αφορμή από κάποια

καθημερινά επεισόδια. Μελετούσε τη νεότερη ελληνική ποίηση και περισσότερο τους «γνωστούς» και δημοφιλείς, κυρίως για την εποχή εκείνη, ποιητές όπως ο Δροσίνης, ο Πορφύρας, ο Μαλακάσης, ο Γρυπάρης, ο Ουράνης.... Από τα ποιήματα ποιητών όπως οι παραπάνω νιώθει τα πρώτα σκιρτήματα και τις πρώτες συγκινήσεις για την τέχνη της ποίησης. Ποιητές όπως οι παραπάνω θα τον επηρεάσουν στα πρώτα του δημιουργήματα και θα τον οδηγήσουν, μέσα από γνωστά και δοκιμασμένα μονοπάτια, να εξωτερικεύσει τις δικές του εμπειρίες και συγκινήσεις.

Κατά την συγγραφή πολλών ποιημάτων ο Χρήστος Φίφης κινείται και εργάζεται στην Αθήνα. Μολαταύτα, οι εικόνες και οι παραστάσεις που δεσπόζουν στα ποιήματά του σχετίζονται κυρίως με την ύπαιθρο και με το επαρχιακό παρά με το αστικό-περιβάλλον. Έχει ζήσει τα πρώτα του χρόνια, «τ' αξέχαστα», κοντά στη φύση, σε μια ατμόσφαιρα ειδυλλιακή η οποία, παρά τις τυχόν δυσχέρειες εξιδανικεύεται στη μνήμη του ποιητή και παρουσιάζεται νοσταλγικά. Στο νέο αστικό περίγυρο αναπολεί στιγμές από το ανέμελο παρελθόν των παιδικών του χρόνων, όπως διαφαίνεται στους στίχους που ακολουθούν:

Γαλήνιο ήρθες φθινόπωρο κοντά στ' ακροθαλάσσι
κοντά στη στράτα του γιαλού που στρώθηκε με φύλλα
μα εμέ η καρδιά μου τα παλιά ποτέ δε θα ξεχάσει
όσα φθινόπωρα έκλεισε μες τα δικά της φύλλα.

Εμένα ο νους μου νοσταλγός σ' ένα χωριό του λόγγου
το θαλερό τ' ακρόδασο, σα μάνα σκέψη πάει.
..... (σ. 21)

Τα νεανικά όνειρα όχι απαραίτητα του ποιητή Χρήστου Φίφη αλλά γενικότερα κάθε νέου που καταφεύγει στη μεγαλούπολη για να πετύχει διάφορους στόχους δεν φαίνονται να πραγματοποιούνται. Μέσα στο πολύβοο αστικό περιβάλλον, ο αφηγητής, στο επόμενο παράθεμα, φέρεται να έχει απεγνωσμένα εγκλωβισθεί στο δικό του κόσμο και να ζητάει διέξοδο στην ελπίδα και την 'απαντοχή':

Τόσοι πολλοί τριγύρω μου στο σβήσιμο της μέρας
στης πολιτείας γύρω μου το ξέφρενο το τέρας.
Αθήνας Σαββατόβραδο, μ' άδεια τα δυο μου χέρια,
μόνος, χωρίς εσέ χαρά, ψάχνω ψηλά γι' αστέρια. (σ. 36)

Η ίδια απόγνωση, και συνακόλουθα η φυγή στο γαλήνιο παρελθόν, παρατηρείται και στο ποίημα Στην κλινική/Λυμπέρη

Οι γρύλοι του μεσονυχτιού βραχνές τριγύρα νότες
αγάλι αγάλια σώπασαν. Αντίλαλοι μονάχα.
Αχ! Πού είστε πρώτα μου όνειρα κι αγάπες πού είστε πρώτες
που λαχταρούσα στην καρδιά όλο τον κόσμο νάχα. (σ. 76)

Η δεύτερη ποιητική ενότητα, η *Βιολέτα*, αν και συμπεριλαμβάνει τρία μόνο ποιήματα και έξι επιγράμματα έχει δώσει το όνομα σε ολόκληρη τη συλλογή. Το *Προανάκρουσμα*, η πρώτη ποιητική ενότητα, όπως εύγλωττα δηλώνει και ο τίτλος, αποτελεί μια καλή εισαγωγή στην πρώιμη ποιητικά παραγωγή του Χρήστου Φίφη. Προβάλλεται σ' αυτή το θέμα της νοσταλγίας, της αναπόλησης για τη φύση και το περιβάλλον της υπαίθρου, τα νεανικά όνειρα, η πικρία και η απογοήτευση, αλλά συνάμα και η ελπίδα και η απαντοχή. Με τη *Βιολέτα* έχουμε ένα θρήνο, ένα λυρικό ξέσπασμα μοιρολογιού για τον πρόωρο θάνατο της Βιολέτας

η μαύρη γης αγκάλιασε τα δεκαεφτά σου χρόνια. (σ. 27)
Ο αφηγητής θρηνεί, και ταυτόχρονα εκθειάζει τη Βιολέτα, που ήταν
κόρη νεράιδα, του χωριού η πιο όμορφη κοπέλλα (σ. 26).

Τα τρία ποιήματα της ενότητας -Στη Βιολέτα, Το καλύτερο κορίτσι του χωριού μου

και Βιολέτα- διακατέχονται από ύφος ελεγειακό. Γραμμένα σε παραδοσιακό 15σύλλαβο, και σε αυστηρή ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία, εκμεταλλεύονται το λυρισμό και ορισμένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία από τα Μοιραλόγια της δημοτικής ποίησης. Από ανάλογο λυρισμό διακατέχονται και τα έξι Επιγράμματα. Εδώ το ίδιο μοτίβο, το μοτίβο του θανάτου σε σχέση με το χαμό της Βιολέτας, δίνεται από διάφορες προοπτικές και με την ίδια λυρική ένταση. Παραθέτουμε το τέταρτο επίγραμμα που είναι γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο παρουσιάζεται δηλαδή από τη σκοπιά της ίδιας της Βιολέτας.

Παιδούλα ακόμη στου χωριού τη δροσερήν αγκάλη
το χώμα που με γέννησε με ξαναπήρε πάλι.
Το χώμα που με γέννησε μες του βουνού τ' αηδόνια
σα μάνα γης αγκάλιασε τα δεκαεφτά μου χρόνια ...

Από ανάλογο λυρισμό χαρακτηρίζονται τα περισσότερα ποιήματα ολόκληρης της συλλογής. Δίνουμε ένα παράδειγμα από το ποίημα Πασαλιμάνι (σ. 17):

Πα στα νερά
τ' αστραφτερά
γλιστράνε τα καΐκια.
Πάμε γι' αλλού
απ' του γιαλού
την όχθη και τα φύκια.

Το δειλινό
το γαληνό
χρυσό το κύμα κάνει
κι όλο απαλά
με μας κυλά
η βάρκα στο λιμάνι.
.....

Δεν πάμε πια
με τα κουπιά
κι είναι τρελλή η χαρά μας
και τα παλιά
στη σιγαλιά
ανθίζουν όνειρά μας.

Στα ποιήματα που γράφτηκαν στην Αθήνα κυριαρχούν τα θέματα που ήδη έχουμε θίξει: αναπόληση και νοσταλγία για το παρελθόν, νεανικά όνειρα, πικρία, απαντοχή ... Όσον αφορά την μορφή των ποιημάτων, Ο Χρήστος Φίφης δεν αναζητεί την πρωτοτυπία. Ίσαίσα προτιμάει να ακολουθήσει το γνώριμο δρόμο της παραδοσιακής ποίησης: αυστηρή ομοιοκαταληξία, κλασσικά στροφικά σχήματα, δοκιμασμένος ιαμβικός 15σύλλαβος, ολιγόστροφα ποιήματα. Ωστόσο στη νέα ποιητική ενότητα που γράφτηκε στη Μελβούρνη, τις *Άλλες Φωνές*, ο Χρήστος Φίφης αρχίζει να επεκτείνεται θεματογραφικά και επίσης να δοκιμάζει νέους τρόπους γραφής.

Από άποψη θεματογραφική εισάγει τώρα το πολιτικό στοιχείο. Το στοιχείο αυτό σχετίζεται κυρίως με το στρατιωτικό καθεστώς που επικρατεί στην Ελλάδα (21Απριλίου 1967, σ. 50) και τις αντιδικτατορικές ενέργειες από κάποια επιφανή πρόσωπα -τον Σεφέρη, τον Θεοδωράκη, τον Μανδηλαρά- με το αποτυχημένο αντιπραξικόπημα του βασιλιά Κων/νου (Η τραγωδία ενός βασιλιά, σ. 54), καθώς και με την παγκόσμια πολιτική κατάσταση (Ο Τζόνσον προσεύχεται, σ. 60). Όσο για το νέο είδος γραφής, ενώ

δεν απορρίπτει παντελώς το παλιό σχήμα, υιοθετεί τώρα ένα ύφος αφηγηματικό, τόνο αρκετά χαμηλό και, σε ορισμένες περιπτώσεις, μακροσκελή αφήγηση. Η νέα αυτή μορφή είναι εκείνη που ο Χρήστος Φίφης θα υιοθετήσει οριστικά στα ποιήματα που γράφονται αργότερα στην Αυστραλία και που δημοσιεύονται στο περιοδικό *Αντίποδες*.

Με την άφιξή του στην Αυστραλία ο ποιητής θα βρεθεί κάτω από εντελώς διαφορετικές συνθήκες κοινωνικές, πολιτιστικές, πολιτικές, γεωγραφικές. Είναι επομένως, φυσικό, η νέα του ποιητική παραγωγή να ανταποκρίνεται στο καινούργιο περιβάλλον και στις νέες του εμπειρίες. Από την άλλη, θα ασχοληθεί συστηματικά με τη νεότερη (μεταπολεμική) ποίηση και θα ερευνήσει τους 'κορυφαίους' νεοέλληνες ποιητές τον Ρίτσο, τον Σεφέρη, τον Ελύτη, τον Βαφόπουλο, την Καρέλλη ... Ποιητές όπως οι παραπάνω θα του ανοίξουν νέους ορίζοντες, όσον αφορά τη μορφή των ποιημάτων του. Θα εγκαταλείψει τον αρχικό τρόπο γραφής στον οποίο έχουν συντεθεί τα πρώτα του δημιουργήματα στην Αθήνα και, όπως έχουμε ήδη επισημάνει, θα δοκιμάσει νέες τεχνικές.

Η νέα πραγματικότητα και οι καινούργιες εμπειρίες θα αποτελέσουν τώρα τον κύριο πυρήνα των θεμάτων του. Ως ενεργό μέλος της ελληνικής παροικίας πρωτοστατεί σε ποικίλες πολιτιστικές δραστηριότητες. Αυτό με το οποίο ασχολείται, και που τον απασχολεί, είναι τα καθημερινά ζητήματα και προβλήματα που σχετίζονται με τον ελληνισμό της Αυστραλίας: ο πολυπολιτισμός, η ταυτότητα του Έλληνα μετανάστη κυρίως της νεολαίας- η χρήση και η κακοποίηση της ελληνικής γλώσσας στους Αντίποδες, οι ίντριγκες μεταξύ παροικιακών οργανώσεων και ιδιωτών, διάφοροι παροικιακοί οργανισμοί και παρόμοια συναφή θέματα. Τα ζητήματα αυτά τα παρουσιάζει άλλοτε (επι)κριτικά, κάποτε με χιούμορ και ειρωνεία, ποτέ όμως με κακεντρέχεια και, σίγουρα, πάντοτε με κατανόηση και συμπάθεια.

Θα δώσουμε στη συνέχεια μερικά αποσπάσματα από το ποίημα. Αυτό είναι το μέρος για ένα χωριό το οποίο προβάλλει μια πιστή εικόνα του παροικιακού μικρόκοσμου της Μελβούρνης. Όπως θα παρατηρήσει ο αναγνώστης προεξέχουν τα θέματα που θίξαμε παραπάνω περιβάλλον, ταυτότητα, γλώσσα, παροικιακοί οργανισμοί ... Σε παράλληλο επίπεδο, το ποίημα αποκτά γενικότερο χαρακτήρα και επεκτείνεται στον ελλαδικό και τον παγκόσμιο χώρο.

Γράφουμε τα γράμματά μας και τα ρίχνουμε στο κενό για να γεμίσει ...
Ωραίο το νότιο καλοκαίρι μ' ένα μελτέμι τις ανθισμένες τζιακαράντες και
τους αγάπανθους του Δεκέμβρη το χαμόγελο του Μάρτη.
Πέρασαν οι Ιουλιανές πάχνες οι συννεφιές το πρόωρο λουλούδισμα
τ' Αυγούστου τ' ανοιξιάτικα δειλινά του Οκτώβρη.
Ο άλλος Φλεβάρης δείχνει πάλι το βέλος του στο κενό.

Ποιος θα καταλάβει το πλέγμα των ξεριζομένων μεταμοσχεύσεων; :
Ο Αυγερινός της Λάρισας ο καγκουροέλληνας του Γουλιαμστάουν
ένας Ιορδάνης μυριόστιγμων αστερισμών
χαμένων αποφάσεων
παραγνωρισμένων συναισθημάτων ξοδεμένων εμπειριών
ένας Ιορδάνης στο Σταυρό του Νότου.
«Αυτό είναι το μέρος για ένα χωριό ...»

Η πολιτεία με τα γκρίζα κτίρια τις μυτερές της εκκλησιές
Το Λόνσντεϊλ στριτ τ' ασημένια και καφετιά της τρένα
το πλήθος τ' αυτοκίνητα και τα παρασημοφορεμένα τραμ
γνωρίζει χιλιάδες ιστορίες μιλάει με χίλιες γλώσσες.
Όμως εσύ δεν ακούς κι ουδέ διαβάζεις πίσω από τα γράμματα.

«Αυτό είναι το μέρος για ένα χωριό ...»
.....

Ο Γιαννάκης ο Δεύτερος -ο μικρός Τζόνυ-πηγαίνει στο σχολείο μα δεν
σκαμπάζει Ελληνικά και σκάει τη γιαγιά του:
μάθε μωρέ χρυσό παιδάκι μου και κάνα ελληνικό
για να μου λες 'Γκουντ Μόρνιγκ'.

.....

Μέρες Αυγούστου 1978 για είκοσι χρόνια για πενήντα χρόνια
στο Λόνσντεϊλ στριτ στις κοσμικές συνεδριάσεις
στα συμβούλια των Αδελφοτήτων
στις παροικιακές συγκεντρώσεις και αντισυγκεντρώσεις
οι σύμβουλοι και οι επίδοξοι σύμβουλοι
οι πρόεδροι και οι επίδοξοι πρόεδροι
αγορεύουν στους εαυτούς τους
για το Παροικιακό Συμβούλιο
για τα δικαιώματα των μεταναστών την πάλη των τάξεων
την ενότητα των δημοκρατικών δυνάμεων
τη σωτηρία του κοινοτικού θεσμού
το μέλλον των αυστραλογεννημένων γενεών
υπέρ της ανάπτυξης της μεταμοσχευμένης κουλτούρας
στους κόλπους των Αντιπόδων
με τα μάτια στο κενό
κοιτάζοντας ο ένας τον άλλο.

.....

Ο Χρήστος Φίφης έχει δώσει ως τώρα μια σχετικά μικρή, σε μέγεθος, αλλά αξιόλογη ποιητική παραγωγή. Τα πρώτα νεανικά του ποιήματα, αυτά που δημοσίευσε στην Αθήνα, κινούνται μέσα στους συμβατικούς κανόνες της παραδοσιακής ποίησης. Με την άφιξή του στην Αυστραλία ο ρυθμός συγγραφής ποιημάτων ελαττώνεται, ενώ παράλληλα παρατηρείται μια αλλαγή στον τρόπο γραφής. Απελευθερώνεται τώρα από τους περιορισμούς της ομοιοκαταληξίας την παγίδα 'άστρα / κάστρα'- και υιοθετεί τόνο δραματικότερο και ύφος αφηγηματικό ένα στυλ που φαίνεται να εξυπηρετεί πιο άνετα το ρυθμό της αφήγησής του.

Θα τελειώσουμε με μια εύθυμη νότα, αφού ο Χρήστος Φίφης είναι γνωστός και για την ευθυμία που σκορπίζει με τα ανέκδοτά του. Είπαμε ότι από παλιά υπήρξε εραστής της ποίησης. Και ότι μετά τη *Βιολέτα*, πιθανόν λόγω φόρτου εργασίας, η ποιητική του παραγωγή υπήρξε πολύ περιορισμένη, θυμίζοντας έτσι το παλιό και, εν πολλοίς, ξεπερασμένο εκείνο τετράστιχο

Αν γράφω τραγουδάκια μου κι εγώ
αν σας χαρίζω στίχους πέντε δέκα
την ποίηση λιγάκι αγαπώ
για ερωμένη, όχι για γυναίκα.

Είναι, νομίζουμε, καιρός να νομιμοποιήσει τις σχέσεις του με την ποίηση.

Δρ Θανάσης Σπηλιάς - Πανεπιστήμιο La Trobe

Η Γνωριμία μου με τον Χρήστο Φίφη

Χαίρομαι ιδιαίτερα που μου ζητήθηκε να γράψω λίγα λόγια για τον καθηγητή μου, συνάδελφο και φίλο μου Χρήστο Φίφη. Νιώθω μεγάλη τιμή και συγκίνηση που προσθέτω και εγώ μέσα από μια γνωριμία είκοσι χρόνων λίγα στοιχεία γύρω από το χαρακτήρα του, την προσωπικότητά του.

Το Χρήστο τον γνώριζα ως φιλόλογο από την ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα εισαγωγή του και ανάλυση των ποιημάτων του Νίκου Νινολάκη που προλογίζει τη συλλογή «*Ο Αργοναύτης του Νότου*» καθώς και από διάφορες παροικιακές εκδηλώσεις που συχνά τύχαινε να είναι ένας από τους κύριους ομιλητές.

Η ουσιαστική όμως γνωριμία μαζί του γίνεται το 1987. Είναι η χρονιά που στο La Trobe δημιουργείται αυτόνομο τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών απαλλάσσοντας τους φοιτητές από την ανάγκη να ταξιδεύουν στο πανεπιστήμιο της Μελβούρνης για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους στα Ελληνικά. Ο Χρήστος έρχεται στο La Trobe με την ιδιότητα του Senior Lecturer και αναλαμβάνει διευθυντής του νέου αυτού τμήματος.

Ως πανεπιστημιακός υπήρξε πάντα σοβαρός, άψογα προετοιμασμένος, γνώστης του αντικειμένου της κάθε διάλεξής του, χωρίς ποτέ κανένα ίχνος υπεροψίας και με μόνο στόχο να μεταδώσει στους φοιτητές του την αγάπη του για τα ελληνικά γράμματα. Πάντα έτοιμος να ακούσει γνώμες, επιχειρήματα, διαφορετικές από τις κοινά αποδεκτές προσεγγίσεις, υπήρξε φιλικός με όλους τους φοιτητές του και ιδιαίτερα εγκάρδιος με όσους έδειχναν πραγματικά να αγαπάν τη μελέτη, τη γλώσσα, τη λογοτεχνία. Ο Χρήστος ήταν πάντα πρόθυμος να σε δεχτεί στο γραφείο του, να συζητήσει μαζί σου και μέσα από έναν κοινό διαλογισμό να σε βοηθήσει να ανακαλύψεις στοιχεία ενός χαρακτήρα ή ενός τρόπου γραφής που πιθανότατα δεν είχες κατανοήσει ή και αντιληφθεί.

Τον επόμενο χρόνο (1988), με τη βοήθεια του Χρήστου (όσο και των άλλων καθηγητών μου) μου δόθηκε η ευκαιρία να έχω λίγες ώρες διδασκαλίας στο La Trobe. Ο Χρήστος ήταν πάντα έτοιμος να με βοηθήσει στα πρώτα μου βήματα, να με καθοδηγήσει και να με υποστηρίξει όποτε χρειαζόμουν τη συμβολή του.

Όταν πλέον άρχισα το μεταπτυχιακό μου ο Χρήστος για μια ακόμα φορά με υποστήριξε τόσο στην αίτησή μου για υποτροφία όσο και στην αίτησή μου να ταξιδέψω στην Ελλάδα για το ερευνητικό μέρος της διατριβής μου. Είμαι σίγουρος πως έπαιξε καθοριστικό ρόλο η δική του συμμετοχή στη θετική έκβαση και των δύο αιτήσεών μου. Το πιο σημαντικό βέβαια ήταν πως δέχτηκε να είναι επόπτης στο Masters μου. Τόσο η εγγραφή μου για Masters όσο και η υποτροφία μου (και αργότερα η αποφοίτησή μου) αποτελούν «πρωτιές» για την ιστορία των Νεοελληνικών στο La Trobe και είμαι ιδιαίτερα ευτυχής που πίσω από όλα αυτά είναι έντονη για μένα η παρουσία του Χρήστου.

Για τα επόμενα τέσσερα χρόνια, παρόλο που εγώ πλέον δούλευα στο Monash University, σχεδόν κάθε δεύτερη εβδομάδα συναντιόμασταν με το Χρήστο και συζητούσαμε για την πρόοδο της έρευνάς μου. Όποτε καθυστερούσα να του προσκομίσω ένα τμήμα/κεφάλαιο της διατριβής μου (και ομολογώ αυτό γινόταν συχνά την περίοδο προετοιμασίας του γάμου μου ή της γέννησης του πρώτου παιδιού μου) πάντα προσπαθούσε να φανεί αυστηρός και να σκληρύνει τη στάση του απέναντί μου. Πιστεύω όμως πως ο Χρήστος νιώθει αμήχανα όταν είναι να φανεί αυστηρός σε κάποιον. Αυτό υποπτεύομαι συμβαίνει λόγω της έντονης ευγένειας που τον διακρίνει. Τελικά αφήνεται σε μια σύσταση ελάχιστα πιο έντονη που όμως - για όσους τον ξέρουν - σε κάνει να αισθανθείς αμήχανα. Αμήχανα που τον αναγκάζεις να υψώσει έστω και στο ελάχιστο τον τόνο της φωνής του, που τον φέρνεις στην άβολη θέση να σου κάνει συστάσεις. Για εμένα αυτή η «ευγενική πίεση» αποδείχτηκε κατάλληλη να με κάνει να

τελειώσω τη διατριβή μου μέσα στα χρονικά μου όρια ενώ υπήρχαν μεγάλες αλλαγές ευχάριστες - στην προσωπική μου ζωή. Αυτό θα το αναγνωρίζω πάντα στο Χρήστο, στο διακριτικό τρόπο με τον οποίο επέμενε πάντα να με παρακινεί να ολοκληρωθεί η μελέτη μου.

Για μένα το κυριότερο γνώρισμα του Χρήστου είναι ακριβώς αυτή του η ευγένεια. Δεν νομίζω ότι υπάρχει άτομο που να τον έχει γνωρίσει και να μην νιώσει μια φιλική προδιάθεση απέναντί του. Οι τρόποι του αντανακλούν το ήθος του, την παιδεία του. Η όλη συμπεριφορά του, απλή, λιτή και διακριτική σε κερδίζει απόλυτα.

Αυτή η απλότητα τον διακρίνει και στην αφοσίωση που έχει δείξει τόσα χρόνια στην ομογένεια, στην ελληνική παροικία. Ο Χρήστος αγαπάει πραγματικά την ομογένεια. Έχει υποστηρίξει σχεδόν όλες τις πολιτισμικές εκδηλώσεις της Μελβούρνης με χαμηλούς πάντα τόνους χωρίς κανένα ίχνος αυτοπροβολής, χωρίς κανένα κέρδος, χωρίς ανταλλάγματα.

Αυτό είναι ένα ακόμα γνώρισμα της προσωπικότητάς του. Δεν τον ενδιέφεραν καθόλου οι «δημόσιες σχέσεις» και οι γνωριμίες που αποφέρουν προσωπικά οφέλη. Ο Χρήστος προσφέρει όλα αυτά τα χρόνια στα πολιτισμικά δρώμενα της παροικίας μας ακούραστα και γενναιόδωρα. Δίνει το παρών δυναμικά γιατί ενδιαφέρεται ουσιαστικά για την πολιτιστική μας διατήρηση και ανάπτυξη.

Αν και είναι περίπου ένας χρόνος που έχει σταματήσει να διδάσκει στο La Trobe, η παρουσία του σε διάφορες εκδηλώσεις από εγκαίνια παροικιακών κτιρίων μέχρι πρόσφατες θεατρικές παραστάσεις - είναι εμφανής. Η φωνή του εξάλλου φτάνει τώρα σε όλους τους συμπάροικους μέσω της συχνότητας του 3ZZZ κάθε Δευτέρα πρωί. Παραμένει ο Χρήστος ένα μέλος της παροικίας μας με έντονη ακόμα δράση.

Είναι λοιπόν πολύ σωστή η απόφαση του περιοδικού *Αντίποδες* να θελήσει να πει με το αφιέρωμα αυτό στο Χρήστο Φίφη ένα μεγάλο "ευχαριστώ", εκ μέρους όλης της παροικίας, για τη συμβολή του και δράση του στον ελληνισμό της Βικτώριας, στο πολιτιστικό μας «γίγνεσθαι».

Είμαι και εγώ πολύ ευτυχής που μου δίνεται η ευκαιρία να πω στο Χρήστο ένα μεγάλο ευχαριστώ για την υποστήριξή του και τη φιλία του όλα αυτά τα χρόνια, πως τον σκέφτομαι πάντα με σεβασμό και αγάπη.

Χριστόφορος Άτλας
Ιούλιος 2007
Μελβούρνη

Ο Χρήστος Φίφης με τον καθηγητή Μιχάλη Πιερή, ο οποίος έδωσε διάλεξη με θέμα "Το ιδεώδες του πολυπολιτισμού στην ποίηση του Καβάφη", στην Λέσχη Ιθακησίων, 3 Ιουνίου 1990

Μια δίκαιη αναγνώριση

Το αφιέρωμα στο Χρήστο Φίφη είναι μία ελάχιστη τιμή για έναν πανεπιστημιακό και πνευματικό άνθρωπο που ασχολείται με επιμέλεια για τα θέματα παιδείας και πολιτισμού της παροικίας για αρκετές δεκαετίες.

Με τον Χρήστο 'συναντηθήκαμε' αρκετές φορές τα τελευταία 30 χρόνια, εκείνος καθηγητής και εγώ φοιτήτρια στα πανεπιστήμια RMIT, και αργότερα στο La Trobe, σε μια πορεία ολοκλήρωσης διάφορων κύκλων σπουδών. Ο πιο πρόσφατος ήταν η διατριβή μου για το MA σε ένα αρκετά δύσκολο θέμα που αφορούσε τις επιρροές που δέχτηκε η Ελλάδα από την Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική, το οποίο ολοκληρώθηκε με αρκετή επιτυχία σύμφωνα και με τις παρατηρήσεις δύο πανεπιστημιακών δυο διαφορετικών πανεπιστημίων της Αυστραλίας.

Στην ακαδημαϊκή μου διαδρομή έτυχε σε ένα μεγάλο μέρος ο Χρήστος Φίφης να είναι ο καθοριστικός παράγοντας όσον αφορά την υποστήριξη και την καθοδήγηση. Το ίδιο βέβαια συνέβη και στον πρόσφατο κύκλο σπουδών, η ολοκλήρωση του οποίου, σε ένα μεγάλο μέρος, οφείλεται στην ενθάρρυνση του Χρήστου.

Σε προσωπικό επίπεδο του οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ, σε ένα ευρύτερο επίπεδο αυτό μεταφράζεται σε μία στρατηγική με στόχους εκ μέρους του την υποστήριξη στα ελληνικά γράμματα και στη συνέχιση της ελληνικής κουλτούρας που αναμφίβολα κυρίαρχο ρόλο παίζει η γλώσσα και η συνέχιση των ελληνικών σπουδών στα ακαδημαϊκά ιδρύματα της Αυστραλίας.

Πιστεύω ότι σε άτομα σαν το Χρήστο η ελληνική παροικία της Μελβούρνης οφείλει τη διατήρηση των βασικών στοιχείων της ελληνικότητάς της.

Εύχομαι ο Χρήστος να συνεχίσει να στηρίζει την πνευματική δραστηριότητα της παροικίας με το ίδιο πάθος και να ολοκληρώσει με επιτυχία τη συγγραφική του δουλειά για την ιστορία της Ελληνικής Κοινότητας Μελβούρνης αλλά και κάθε επιτυχία σε οποιαδήποτε άλλη ακαδημαϊκή και συγγραφική ενασχόληση.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία.

Μερσίνη Παπαγεωργίου

Λευκωσία-1990
Ο Χρήστος Φίφης με τον Κύπριο ποιητή Κώστα Μόντη.

Πολύτιμη ιστορική παρακαταθήκη
οι συνεντεύξεις του Χρήστου Φίφη

Η ομογένεια της Αυστραλίας βρίσκεται σε μια άκρως οριακή φάση της ιστορίας της.

Η πλειονότητα των ομογενών που μετανάστευσαν ή γεννήθηκαν στην Αυστραλία πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έχει ήδη αφήσει τα εγκόσμια.

Πρόκειται για τους συμπατριώτες μας που στα δύσκολα προπολεμικά χρόνια, με τον ζήλο και την ενόραση που τους διέκρινε, ίδρυσαν τις πρώτες ελληνικές κοινότητες, άνοιξαν τις πρώτες εκκλησίες και τα πρώτα παροικιακά σχολεία, και συνέστησαν τα πρωτοπόρα εθνοτοπικά σωματεία.

Γύρω από στελέχη της προπολεμικής γενιάς συσπειρώθηκαν οι μεταπολεμικοί μετανάστες, και κατόρθωσαν μέσα σε λίγες δεκαετίες να δημιουργήσουν τις παροικιακές δομές που ανέδειξαν το ελληνικό στοιχείο ως το πιο δυναμικό μεταξύ των άλλων εθνοτήτων μη αγγλοσαξονικής καταγωγής.

Και ένα μεγάλο μέρος της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, που έφτασε στους Αντίποδες του Νότου τις δεκαετίες του 1950 και 1960, δεν βρίσκεται πια μεταξύ μας.

Ο βιολογικός κύκλος των υπολοίπων θα έχει ολοκληρωθεί μέσα σε δύο με τρεις δεκαετίες.

Εν όψει αυτών των εξελίξεων, που δεν είναι απρόβλεπτες, τίθεται το ερώτημα τι θα απομείνει από τα έργα και τις δραστηριότητες των ομογενών μας αυτής της περιόδου.

Οπωσδήποτε, πολλά από τα έργα, κτιριακής φύσης, θα μείνουν, αν και η χρήση και η λειτουργία τους θα προσαρμοσθούν στις ανάγκες, αλλά και στην ιδιομορφία, της νέας γενιάς.

Εκείνο που κινδυνεύει να εξαλειφθεί από την συλλογική μνήμη είναι οι εθνικές, πολιτιστικές, πνευματικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες ατόμων και οργανισμών, μέσα από τις οποίες διαμορφώθηκε, και σε μεγάλο βαθμό συσπειρώθηκε, η ελληνική ομογένεια στους τόπους διαμονής της.

Κάποιες πτυχές αυτών των δραστηριοτήτων διασώζονται μέσα από τον ελληνικό τύπο, από τα επετειακά λευκώματα, τα λογοτεχνικά έργα συμπαροίκων, καθώς και από τις μονογραφίες, είτε αυτές αναφέρονται σε συγκεκριμένους συλλογικούς φορείς, είτε παίρνουν την μορφή βιογραφίας ή αυτοβιογραφίας ομογενών.

Στα παραπάνω «σωστικά συνεργεία» της ομογενειακής πολιτιστικής μας παράδοσης έρχονται να προστεθούν και οι συνεντεύξεις του Χρήστου Φίφη.

Σε 23 ανέρχονται τα άτομα, από τα οποία ο Χ. Φίφης πήρε συνεντεύξεις, ενώ ο αριθμός των συνεντεύξεων είναι 28, καθώς για πέντε άτομα πήρε δύο συνεντεύξεις από το καθένα.

Εκτός από δύο εξαιρέσεις (ο Ελληνοκύπριος Κώστας Μόντης και ο Ελληνοαμερικανός Γιώργος Κατσαρός), τα υπόλοιπα 21 άτομα προέρχονται από τον αυστραλιανό χώρο, και από αυτά τα 20 είναι ελληνικής καταγωγής, και ένα αγγλοσαξονικής καταγωγής (Hugh Gilchrist, τέως Πρέσβης της Αυστραλίας στην Ελλάδα, και συγγραφέας του τρίτομου έργου *Australians and Greeks*).

Από τις 28 συνεντεύξεις, οι 18 είναι στην ελληνική γλώσσα, και οι υπόλοιπες 10 στην αγγλική.

Είκοσι δύο από τις 28 συνεντεύξεις δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα της Μελβούρνης *Νέος Κόσμος* (14 στην ελληνική έκδοση και 8 στην αγγλική), ενώ οι υπόλοιπες δημοσιεύτηκαν σε άλλα έντυπα της Αυστραλίας και της Ελλάδας.

Οι συνεντεύξεις καλύπτουν την περίοδο 1992 2007, και τα άτομα που τις έδωσαν εντάσσονται σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως:

Λογοτεχνία Καλές Τέχνες Παροικιακή δραστηριότητα Συλλογικοί φορείς Ελληνομάθεια Ιστορία Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε αυτήν την ευρύτητα των δραστηριοτήτων οφείλουν οι συνεντεύξεις ένα μεγάλο μέρος της αξίας τους, καθώς δίνουν την δυνατότητα στον μελλοντικό ερευνητή να παρακολουθήσει, μέσα από τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, και την μέθεξή τους στα κοινά, την συμβολή επώνυμων προσώπων σε συγκεκριμένους τομείς της παροικιακής μας ζωής.

Δεδομένου ότι ο Χρήστος Φίφης διαμορφώνει τις ερωτήσεις των συνεντεύξεων με γνώμονα τα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητες των συγκεκριμένων προσώπων, οι πληροφορίες που απορρέουν από αυτές εκτός από προσωπικές, παίρνουν και παροικιακές διαστάσεις.

Με άλλα λόγια, αποτελούν πρωτογενείς πηγές, από τις οποίες οι μελλοντικοί ιστορικοί θα συνάξουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τα δρώμενα στους κόλπους της ελληνικής παροικίας σε διάφορες φάσεις της εξέλιξής της, για να μπορέσουν να συνθέσουν την ιστορία της ομογένειας διαχρονικά.

Εξάλλου, σύμφωνα με το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γιώργου Μπαμπινιώτη, μια από τις έννοιες του όρου ιστορία είναι η ακόλουθη:

«Η εξέλιξη μέσα στον χρόνο (ενός λαού, μιας ομάδας ανθρώπων, ενός τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας), το σύνολο των γεγονότων που απαρτίζουν το παρελθόν του».

Οι συνεντεύξεις που ο Χρήστος Φίφης πήρε από 20 Αυστραλούς πολίτες ελληνικής καταγωγής και έναν αγγλοσαξονικής, στα τελευταία 15 χρόνια (1992 2007), αποτελούν μια σημαντική συμβολή στην ιστοριογραφία της ελληνικής ομογένειας.

Το γεγονός ότι κάτι τέτοιο δεν έχει γίνει από άλλον ομογενή, τουλάχιστον στον αριθμό των συνεντεύξεων, την συνέπειά τους από πλευράς χρονικής διάρκειας, και το εύρος των δραστηριοτήτων που καλύπτουν, αναδεικνύει τον Χρήστο Φίφη σε πρωτοπόρο αυτής της μορφής ιστοριογραφικής έρευνας.

Θα είναι ευχής έργο αν κάποτε οι συνεντεύξεις αυτές συγκεντρωθούν σε έναν τόμο, για εύκολη πρόσβαση από τους μελλοντικούς ιστορικούς της ελληνικής ομογένειας της Αυστραλίας.

Κυριάκος Αμανατίδης
Νεοελληνιστής και Κριτικός

Without Name

To Chris Fifis

They have sealed
all the mouths,
numbed the spirit and mind.
The darkness has covered
the valleys, the mountains
the seas.
The polluted rivers run
in our veins.
The blood changed to tar,
muddy, dirty stuff,
without a name.

Vasso Kalamaras

Χρήστος Φίφης, Δάσκαλος και άνθρωπος

Πρωτογνώρισα το Χρήστο Φιφη αρχές του 1970,μάλλον όταν ετοίμαζε την πρώτη του ποιητική συλλογή «ΒΙΟΛΕΤΑ»,στο τυπογραφείο PONDE PRESS του καλού μου φίλου - που τόσο βιάστηκε ν'αφήσει τον πλανήτη μας- Γεράσιμου Κατηφόρη.

Από την πρώτη στιγμή, μέχρι πρόσφατα που τον ξαναείδα, η εντύπωσή μου είναι σχεδόν πάντα ίδια... Ένα ευγενικό παιδί.

Αν και ήμουνα 5-6 χρόνια νεότερός του, θυμάμαι, όταν του έπαιρνα την συνέντευξη τόσο για το «Νέο Κόσμο», όσο και για τα «Γαργάλατα» που τα τύπωνα τότε στου Κατηφόρη, μου έκανε φοβερή εντύπωση ο σεβασμός που έδειχνε στον συνομιλητή του, η αγάπη του στο έργο που ετοίμαζε και ένα ελαφρό κοκκίνισμα που διακρίνονταν στο πρόσωπό του, ακριβώς σαν αυτό που ο Λουντέμης λέει κάπου ότι "…άνθρωπος που δεν κοκκινίζει δεν είναι καλός άνθρωπος...".

Διάβαζα πολύ Λουντέμη εκείνη την εποχή κι ίσως αυτή η ντροπαλότητά του μου έκανε να τον εκτιμήσω και να το συμπαθήσω για πάντα. Και συναντηθήκαμε αρκετές φορές με το φοιτητή, τότε, των Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου ΛΑ ΤΡΟΜΠ και αργότερα καθηγητή στο ίδιο Πανεπιστήμιο και αλλού...

Τον είδα μπροστάρη στον αγώνα κατά του Πολέμου του Βιετνάμ, στον αγώνα κατά της χούντας των συνταγματαρχών, στην Κοινότητα, στην υποστήριξη της Ελληνικής εκπαίδευσης και σε όλα τα μεγάλα θέματα που απασχόλησαν τον Ελληνισμό της Μελβούρνης τις τελευταίες 10ετίες.

Ευγενής ως άνθρωπος, αυστηρός ως δάσκαλος, (και τον είχα κάμποσα 'φεγγάρια' στο Λα Τρόμπ) αλλά και ακούραστος να καθοδηγήσει στα δύσβατα μονοπάτια της μάθησης τον κάθε φοιτητή, ανοιχτή καρδιά σα φίλος...

Μάλλον αδικώ τα χαρίσματά του γι' αυτό θα αφήσω άλλους που τον έζησαν από κοντά να τα πούνε καλύτερα...

Προσωπικά τον ευχαριστώ για την υποστήριξή του, από την πρώτη στιγμή, στην εφημερίδα μου «ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ» (1974-1979) αλλά και σε κάθε δημοσιογραφική μου και εκδοτική δραστηριότητα, είτε στην Αυστραλία είτε στην Ελλάδα.

Ο Χρήστος, μαζί με τους πολλούς ακόμα καλούς εκπαιδευτικούς που έχει η παροικία μας, έβαλε τη σφραγίδα του σε όλους τους τομείς της παροικίας μας και του αξίζει κάθε τιμή και έπαινος...

Έγραψε και γράφει ιστορία... Και η Ελληνομελβουρνιώτικη Ιστορία δεν μπορεί να γραφεί χωρίς αυτόν...

Δημήτρης Παπαγεωργίου
Αθήνα

1989- Τμήμα Ελληνικών, Πανεπιστήμιο La Trobe. Από αριστερά προς δεξιά: Χρήστος Φίφης, Διευθυντής του τμήματος, κοσμήτορας της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών, κα Χαρίτου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τάσος Τάμης και Βαγγέλης Αφέντρας.

ΑΣΥΝΟΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Μόνον όποιος έχει πλεόνασμα μέσα του προσφέρει.
Η προσφορά είναι περίσσευμα της καλοσύνης.
*
Κανένας άλλος δεν σκοτίζεται,
για την απάντηση που περιμένεις, εκτός από εσένα.
*
Πολλά είναι τα αγκάθια που μας αγκυλώνουν τη μνήμη,
και πονάμε. Μα εμείς οι ίδιοι θέλουμε και θυμόμαστε.
*
Θολωμένο τζάμι η μνήμη, που στο Φθινόπωρο του βίου,
πάντα μας φέρνει καταιγίδες...
*
Το παράκανε απόψε η πλήξη. Με κλείδωσε ασφυκτικά
στο σώμα μου. Έτσι δεν μπορώ να της ξεφύγω με τίποτα...
*
Πόση μοναξιά κρύβει η ζωή στο τέλος της!
Ακόμα και τους δικούς σου ανθρώπους, κάπστε τους χάνεις,
προτού ολοκληρωτικά πεθάνουν...
*
Η ποίηση μάς αγγίζει με το ρίγος της,
και μας κάνει ανθρωπινότερους με το μύρο της.
Ποίηση! Ευαισθησία πνεύματος και ψυχής...
*
Η μητέρα είναι το ιερότερο αγαθό,
που ο καθένας νομίζει πως το έχει μόνο αυτός!
*
Γλυκά είναι τα φραγκόσυκα, μα τα αγκάθια τους φαρμάκι.
Μοιάζουν και αυτά με την αγάπη...
*
Είναι μεγάλος καημός, ο θάνατος των ονείρων σου.
Και οι γύρω σου δεν κατανοούν τι εσύ θρηνείς γοερά!
*
Ελπίδα, περιμένοντάς σε ήσουν το παν.
Και όταν ήρθες, δεν ήσουν εκείνο που ήλπιζα...
*
Το Άπειρο είναι το πεπρωμένο που μας περιμένει.
Από εκεί και πέρα, αρχίζει η αιωνιότητα...

Ντίνα Αμανατίδου
Μελβούρνη

Αίσθηση απώλειας...

Λυπόμαστε τα ακρωτηριασμένα μάρμαρα
των έργων Τέχνης, που έχασαν τα μέλη τους,
στην αρχαιολογική σκαπάνη, στην ασυδοσία
των εχθρών, ή στη φθορά των χρόνων...

Κανείς δεν συναισθάνεται τις άμοιρες γυναίκες
που τους αφαιρούν το στήθος
από τα καρκινώματα της εποχής μας.

Αυτές τις χαμένες ομορφιές δεν τις κλαίει κανείς.
Μόνο οι ίδιες βασανίζονται και οι δικοί τους,
που ζουν το δράμα, θρηνούν τη μοίρα τους.

Ακρωτηριασμένα κορμιά, που ακόμα νιώθουν
τον πόνο, και την οδύνη, της απώλειάς τους!

Νοερά και Ιερά

Πικρά τα ψυχοσάββατα
χωρίς κόλλυβα και ευχολόγια.

Παραδοσιακά μνημόσυνα
σε αφανισμένους τάφους,

των αγαπημένων μας νεκρών
που αφήσαμε πίσω στην Ελλάδα.

Μόνο το φίδι της Μνήμης
μας πνίγει στο λαιμό
τη βουβή λύπη μας!

Προσωπεία

Όλοι εμείς οι πολιτισμένοι
καταδικάζουμε την μπούργα
των γυναικών του Αφγανιστάν.

Ενώ καθημερινά φοράμε
το δυσδιάκριτο φερετζέ
της υποκρισίας μας...

Ντίνα Αμανατίδου

Προς Εμμαούς

«...αυτόν δε ουκ είδον.»
Λουκά κδ΄ 23

Ήταν καθοδόν προς Εμμαούς
που σε συνάντησα απομεσήμερο την Κυριακή,
μεσοστρατίς, χωρίς τσιγάρο και νερό,
με τα τζιτζίκια και τη δίψα,
σκέτη φαρμακίλα.

Σταθήκαμε στον ίσκιο μιας ελιάς
να πιούμε ένα ποτήρι,
να κόψουμε λίγο ψωμί
που είχα στο ταγάρι,
να ξεχάσουμε το θάνατο
και τον κατατρεγμό
π' αφήναμε ξοπίσω μας.

Κι είδα τα χέρια σου που τρέμανε,
και βούλες κόκκινες σαν αίμα
πάνω στο ψωμί που μοίρασες
σε μένα και στο σύντροφό μου.

Είδα και που χώλαινες λιγάκι
καθώς ξεκίνησες να πας
πίσω προς την πόλη.

Και δε σε γνώρισα,
δε σε γνώρισα καθόλου
έτσι αργά που χάθηκες στο δρόμο
και στην αντάρα του απόβραδου.

Νίκος Γ. Πιπέρης

Μια αμοιβή της στέρησης

Ξύπνησα σ' ένα λευκό πρωινό
μ' ένα λυχνάρι αναμμένο
προς το παράθυρο του Νότου
που όσο ανηφορίζουν τ' αδύνατα
βήματα, προς τους κλιμακωτούς
ροδώνες, εκεί που ησυχάζουν
τα φιλαδέλφια μου, ο Τσικαδέρης
και τώρα ο Παραδείσης
τόσο σου λέγω ιππότη μου
να μη στενοχωριέσαι
σημάδια του καιρού είναι
αφιλότιμα, με ψιχάλες
της αντάμωσης, κι όπως σου έλεγα
από παλιά, απόλαυσέ μου ευδιάκριτα
μια ανέφελη ανάβαση, σ' ευχαριστώ

Πρωτοχρονιά 2006

Μιας ευχής ο συνειρμός

«για μιαν αυγή σου φωνάζω να μην αγγίζει τρικυμία»

Τις νύχτες που ακούγεται
στην ακοή της μοίρας μου
απόμακρο το νυχτοπούλι
κι αφουγκράζομαι τις ιστορίες
τις παλιές, σαν τις μεγάλες θάλασσες
γύρω στην οικουμένη.
Και λίγο μετά το μεσονύχτιο
παλαιοί μου φίλοι και συνάδελφοι
γυρίζουνε απ' τον κόσμο τους
σοφοί κι ανάλαφροι, με μάτια φλογισμένα
στην ειλικρίνεια της καρδιάς.
Με αγκαλιάζουν και με ερωτούν
για την υγεία του καημού μου.
Και μέσ' την δίνη της φουρτούνας
που ταξιδεύουν οι εργάτες
στις ιδρωμένες βάρδιες.
Τους απαντώ με σύμβολα διακριτικά
αφού ακούνε το ανεμοσύριγμα
στην ερημιά της νύχτας
όπου φεγγίζει η ανατολή
στο χάραγμα της μέρας
κι ανοίγουν διάπλατα οι οφθαλμοί
στη λαμπερή τους ώρα.

Νίκος Α. Νομικός Ιούλιος 2006

Κλεμμένο όνειρο

Στη μνήμη της μητέρας μου Ιωάννας

Ο ήλιος έδυε πίσω απ' τα σκούρα σύννεφα που έσμιγαν με τα χρώματα του δειλινού. Τα δέντρα στέκονταν βουβά δίχως φύλλα, ούτε πουλιά στις φυλλωσιές τους. Η φύση ξέπνεε αβοήθητη πέφτοντας σ' ένα βαθύ, ατέλειωτο ύπνο. Μόνο οι στάλες της βροχής βρίσκονταν σε κίνηση καθώς έπεφταν και βυθίζονταν στο διψασμένο χώμα. Δεν έβλεπες παιδιά να παίζουν στις λιμνούλες με τα λασπωμένα νερά όπως παλιά, ούτε σημάδι ανθρώπου πουθενά.

Ο κάμπος φάνταζε κατεστραμμένος σαν να τον είχε χτυπήσει κυκλώνας και τα περισσότερα σπίτια ήταν σωριασμένα στη γη, μετά απ' το δυνατό άνεμο που σηκώθηκε ουρλιάζοντας μέσα στην πένθιμη νύχτα που πέρασε, ρημάζοντας τα πάντα. Εδώ κι εκεί στέκονταν όρθιοι οι σκελετοί κάποιων κτιρίων που μοιάζανε με φρουρούς που παραμόνευαν μέσα στο έρημο τοπίο.

Περνούσα πάνω απ' ένα γεφύρι χαζεύοντας το θολωμένο νερό στο ποταμάκι που έτρεχε κουβαλώντας κάθε είδους βρωμιά. Περιπλανιόμουνα άσκοπα, όμως το ένστικτό με κατεύθυνε καθώς ο κρύος αέρας προσπαθούσε να χωθεί στο ζεστό μου παλτό. Με τα χέρια σφιγμένα στις τσέπες συνέχισα με σταθερά βήματα που έσπαζαν τη σιωπή, ενώ η βροχή εξακολουθούσε να πέφτει ανήσυχη.

Ο μακρινός ορίζοντας γινόταν όλο και πιο θολός κι ο τόπος φαινόταν άγνωστος, παράξενος. Κι όμως, κάποιες στιγμές ο δρόμος εκείνος μου φάνηκε σαν να τον είχα περπατήσει ξανά. Παλιά πλίνθινα σπίτια, μισογκρεμισμένα, στέκονταν μπροστά μου, μα δεν τα γνώριζα, χωρίς πόρτες ούτε παραθύρια όπως είχανε απομείνει. Γεύτηκα τις σταγόνες της βροχής που κυλούσαν στα μάγουλά μου καθώς τα χείλη μου πάγωναν με τη χειμωνιάτικη ψύχρα. Μια αστραπή έσκισε τον ουρανό αφήνοντας να φανεί ότι είχε απομείνει από τη μαγεία του ήλιου που μόλις είχε βυθιστεί στην αγκαλιά τ' ουρανού. Μια άγρια καταιγίδα φαινόταν να πλησίαζε.

Ξαφνικά, σταμάτησα μπροστά σ' ένα ξεθωριασμένο σπίτι που μ' έκπληξη κατάλαβα ότι μου ήταν γνωστό, πολύ γνωστό. Το βλέμμα μου έπεσε σε μια παλιά πάνινη κούκλα που κείτονταν μισο-βουλιαγμένη στο χώμα μπροστά στα πόδια μου δίπλα στη ξεβαμμένη καγκελόπορτα. Ένα ξερό κλήμα κρεμόταν στην μπροστινή αυλή μα τίποτα άλλο δεν είχε απομείνει στον κήπο. Το όλο κτίριο ήταν σκεπασμένο με ένα χοντρό στρώμα σκόνης που δεν άφηνε να φανούν σημάδια από τα χρώματα που ήτανε κάποτε βαμμένο.

Ξαφνικά βρέθηκα μπροστά σε μια πόρτα μ' ένα σκουριασμένο χερούλι. Ένιωσα τα πόδια μου να γίνονται βαριά σαν μολύβι και να βυθίζονται στη γη. Ασυνείδητα έβαλα το δεξί μου χέρι στην τσέπη και τα δάκτυλα μου άγγιξαν ένα λείο, μετάλλινο αντικείμενο. Το τράβηξα με αγωνία και το κοίταξα. Ήταν ένα παλιό οξειδωμένο κλειδί μ' επιφάνεια που ήταν ωραία να τη χαϊδεύεις, σαν βελούδο. Παράξενο!

Μου φάνηκε σαν να το είχα ξαναδεί εκείνο το κλειδί αλλά πότε και πού δεν θυμόμουνα. Προχώρησα δυο-τρία βήματα και το' βαλα στην κλειδαρότρυπα, μα η πόρτα δεν ήταν ούτε καν κλειδωμένη. Άφησα το κλειδί να πέσει στην ίδια τσέπη και στάθηκα μπροστά στη μισάνοιχτη πόρτα που ξετύλιγε μπροστά στα μάτια μου το θέαμα ενός νοικοκυριού που έμοιαζε σαν να' χε κάποτε λεηλατηθεί. Έσυρα τα βήματά μου προς τα μέσα και στάθηκα για μια στιγμή να συνέλθω.

Η καταιγίδα έξω είχε καταλαγιάσει κι η νύχτα είχε ήδη τυλίξει με το σκούρο πέπλο της τη γειτονιά. Η αντανάκλαση του φεγγαριού που έλαμπε έξω απ' ένα μισάνοιχτο παράθυρο έπεφτε στον παλιό ραγισμένο καθρέφτη που κρεμόταν στον τοίχο. Στο θαμπό φως διέκρινα δίπλα στον καθρέφτη μια παλιά μαυρόασπρη φωτογραφία, μα δεν έδωσα καμιά σημασία.

Με πόδια που έτρεμαν περιφέρθηκα στα δωμάτια αποφεύγοντας ν' αγγίξω τους τοίχους, που όπως ήταν ξεφλουδισμένοι έμοιαζαν μ' ανοιχτές, ανεπούλωτες πληγές. Υπήρχαν κάποια παλιά έπιπλα εδώ κι εκεί που μου φάνηκαν γνωστά αλλά κι άλλα που δεν είχα ξαναδεί. Το σπίτι φαινόταν σαν να είχε κάποτε κατοικηθεί από ξένους για κάποιο διάστημα, που το εγκατέλειψαν όμως αργότερα. Η μυρωδιά σάπιου ξύλου κι αποσύνθεσης ήταν έντονη. Εντούτοις, είχα την αίσθηση ότι κάποιος ζούσε ακόμα εκεί μέσα. Βγήκα από την πίσω πόρτα αντικρίζοντας την αυλή απαίσια άδεια.

Ξαναμπαίνοντας στο σπίτι πλησίασα τον καθρέφτη. Κοίταξα τον εαυτό μου διακρίνοντας κάποιες ρυτίδες που είχαν εμφανιστεί στο πρόσωπό μου τον τελευταίο καιρό και που φανέρωναν την όψη μιας μοναχικής γυναίκας που έψαχνε για το χαμένο της παρελθόν. Καθώς αντίκρισα και πάλι τη μαυρόασπρη φωτογραφία στον τοίχο είδα το πρόσωπο μιας άλλης γυναίκας γύρω στα σαράντα της να μου χαμογελάει. Το δικό μου πρόσωπο και αυτό στη φωτογραφία φαίνονταν τόσο όμοια. Το πρόσωπο της φωτογραφίας μου θύμιζε τη μητέρα! Αμέσως άρχισα να τρέμω. Ήταν η μητέρα... αυτή ήταν.

Χαμήλωσα τα μάτια μου στο πάτωμα. Μπροστά μου βρισκόταν ένα παλιό ξύλινο μπαούλο. Το ακούμπησα με την άκρη των δακτύλων μου καθώς έτρεμαν κι ήμουν έτοιμη να το ανοίξω αλλά ξαφνικά άλλαξα γνώμη. Έκανα ένα βήμα πίσω και πρόσεξα τ' αποτυπώματα που άφησαν τα δάκτυλα μου στη σκονισμένη του επιφάνεια. Γύρισα το κεφάλι μου προς το μισάνοιχτο παράθυρο κι αντίκρισα το ερημωμένο τοπίο, το χωριό που σταμάτησε να ζει εδώ και πολλά χρόνια. Όλα κοιμόνταν κάτω απ' το φως του φεγγαριού που τώρα είχε κρυφτεί πίσω απ' ένα μουντό σύννεφο.

Γύρισα απότομα προς τον καθρέφτη ψάχνοντας υπομονετικά κάθε χαρακτηριστικό του προσώπου μου σαν να μην το ήξερα. Έτσι έμεινα για κάμποση ώρα, δεν θυμάμαι πόση. Σε λίγο κατάλαβα πως ο καθρέφτης αργά και σταθερά θάμπωνε μέχρι που δεν φαινόταν τίποτε πίσω απ' το γυαλί. Όλως απίστευτα, σχεδόν αμέσως, παρατήρησα ένα φως, μια λάμψη παράξενη να διαπερνά την πίσω πόρτα που είχε παραμείνει ανοιχτή. Η αντανάκλαση του φεγγαρόλουστου ουρανού έπεφτε τώρα στον καθρέφτη δημιουργώντας άμορφα σχέδια που όπως χοροπηδούσαν τρελά σχημάτιζαν το πρόσωπο ενός παιδικού προσώπου. Ένα μικρό κορίτσι με μακριά, μαύρα μαλλιά με κοιτούσε μ' ανέκφραστα χείλη. Ένα ξεχασμένο και φοβισμένο πλασματάκι που προσπαθούσε να μου πει κάτι αλλά δίχως να μπορεί να πει λέξη.

Ένιωσα μια ζάλη να ναρκώνει τα κύτταρά μου. Δεν άντεχα να κοιτάζω τα πονεμένα εκείνα ματάκια. Προχώρησα προς την αυλή και κάθισα στο κατώφλι κρατώντας το κεφάλι στα δυο μου χέρια. Ένα δελεαστικό κύμα από μακρινές θύμισες ξεδιπλώθηκε στο μυαλό μου. Ξαφνικά, αισθάνθηκα ότι έβλεπα το μικρό κορίτσι να τρέχει παιχνιδιάρικα γύρω από τη γυναίκα που φαινόταν μητέρα της. Η φωνή του, ξεκάθαρη και χαρούμενη, διέκοπτε τη σιγή που απλωνόταν παντού. Το κοίταξα στο πρόσωπο σαστισμένη από το παράδοξο που μου συνέβαινε. Το πρόσωπό του ήταν το ίδιο μ' αυτό που είχα δει πριν από λίγα λεπτά στον καθρέφτη. Την ίδια στιγμή, μ' ένα μυστήριο τρόπο, μέσ' απ' το μπαούλο ξεχύθηκαν όλες οι παιδικές θύμισες που βρίσκονταν αιχμαλωτισμένες στα σωθικά του και κάπως σαν όνειρο άρχισαν να χορεύουν γύρω μου.

Η αυλή που κάποτε ήταν γεμάτη με παιδιά ξεδίπλωνε τα μυστικά της μπρος στα σαστισμένα μάτια μου. Πάνω απ' αυτήν μια τεράστια κληματαριά, ολοζώντανη, κάλυπτε τον περισσότερο χώρο.Αυτή η κληματαριά μας προστάτευε, θυμάμαι, από τον ζεστό καλοκαιρινό ήλιο και πρόσφερε στην οικογένεια τα κατακόκκινα ζουμερά σταφύλια της. Αλλά και το χειμώνα, αφού είχε χάσει πια όλα τα φύλλα της άφηνε τις φιλτραρισμένες ηλιαχτίδες να μας ζεστάνουν καθώς περνούσαν μέσ' από τα γυμνά κλώνια.

Το χωμάτινο δάπεδο είχε γίνει σκληρό απ' το παιχνίδι των παιδιών και δυο θεόρατες πήλινες γλάστρες, η μια με το ανθισμένο της φούλι κι η άλλη με το κατακόκκινο γεράνι, κρατούσαν σκοπιά έξω απ' την πόρτα της κουζίνας. Λίγο πιο πέρα φαινόταν το καταπράσινο παρτέρι με το δυόσμο, το βασιλικό και τ' άλλα μυρωδικά. Το πλακόστρωτο οδηγούσε στον παραδοσιακό εξωτερικό φούρνο που ανήκε αρχικά στη γιαγιά μου και που στη συνέχεια τον άφησε κληρονομιά στη μητέρα όταν την πάντρεψε. Το σπίτι μας ήτανε δίπλα-δίπλα μ' αυτό της γιαγιάς και του παππού, κτισμένο στο ίδιο οικόπεδο. Το ύψος του πλινθότοιχου έκανε την αυλή να φαίνεται απάνεμη κι ασφαλής, αφήνοντας όμως κάθε μικρό θόρυβο απ' έξω ν' ακούγεται, ακόμη και ψίθυρο.

Υπήρχε ένα παλιό ξύλινο τραπεζάκι εκεί έξω όπου σαν παιδί καθόμουν και ζωγράφιζα λουλούδια και πουλιά κάθε λογής, ή διάβαζα βιβλία φωναχτά στη μητέρα που είτε έπλενε τα ρούχα μας με τα χεράκια της στη σκάφη όπως όλες οι γυναίκες της εποχής, είτε καθάριζε τα ολόφρεσκα ζαρζαβατικά που είχε μαζέψει η ίδια από το περβόλι μας. Η μητέρα βρισκόταν στα νεανικά της χρόνια τότε, μια πανέμορφη ύπαρξη με λεπτά χαρακτηριστικά. Νεότερη ήταν ακόμα πιο όμορφη. Το ήξερα από μερικές φωτογραφίες που κρατούσε σε μια υφασμένη από μετάξι τσάντα και μου τις έδειχνε μόνον αν την παρακαλούσα. Φαινόταν τόσο νέα σ' εκείνες τις φωτογραφίες, ίσως και να ήταν γύρω στα είκοσι.

Αναπολώντας ακόμη το μακρινό παρελθόν σκεπτόμουν τη μητέρα συνέχεια απασχολημένη με τις δουλειές της, τη λάτρα του σπιτιού που ποτέ δεν τελείωνε. Με τέσσερα μικρά παιδιά ήτανε πάντα οι ώρες της υπερφορτωμένες αλλά σαν να μην ήταν αρκετό αυτό είχε και τη δουλειά στα περβόλια. Ένιωσα την εικόνα της να με τυλίγει παντού γύρω μου σαν μια ασπίδα προστασίας. Η σκέψη όμως πως η ίδια δεν ήταν εκεί πλέον μ' έκανε ν' αναστενάξω με θλίψη. Θύμωσα με τον εαυτό μου γιατί δεν θυμόμουν να της είχα δείξει ποτέ την αγάπη που είχα γι αυτήν όταν ακόμη ήταν στη ζωή.

Δεν θυμάμαι η γιαγιά να ερχόταν συχνά στο σπίτι μας, κι ας έμενε δίπλα. Αντιθέτως, εμείς τα παιδιά βρισκόμασταν πολλές ώρες στο σπίτι της. Θυμάμαι τις φορές που έτρεχα να καθίσω στα γόνατα του παππού μόλις αυτός γύριζε από τη δουλειά, ενώ οι μικρότερες μου αδερφές περίμεναν να έρθει η σειρά τους. Ο μικρός αδερφός μου όλο χανόταν μέσα στα κοτέτσια ή έπαιζε με τις λάσπες φτιάχνοντας προχώματα για τον πόλεμο. Της γιαγιάς της άρεσε να παίζει παραδοσιακά παιχνίδια μαζί μας και συνήθως επαναλάμβανε τις ίδιες ιστορίες ξανά και ξανά. Δεν είχε ποτέ τίποτα καινούριο να μας πει. Όταν της ζητούσαμε να διηγηθεί κάτι διαφορετικό έφτιαχνε μια ιστορία μέσα στην οποία εμείς ήμασταν οι κύριοι χαρακτήρες. Τότε κοιτούσαμε ο ένας τον άλλο δίχως να εκφράζουμε αντιρρήσεις.

Καθώς ήμουν βυθισμένη στον ωκεανό αυτών των σκέψεων μια παραδοσιακή μουσική γάμου ακούστηκε να έρχεται από μακριά. Μια πανδαισία γάμου που γινόταν εκείνη τη στιγμή στην άλλη άκρη του χωριού καλούσε όλους τους κατοίκους να συμμετέχουν. Αλλά εγώ δεν τολμούσα να κουνηθώ. Δεν ήταν δυνατό ν' αφήσω αυτό το αίσθημα των γλυκύτατων εκείνων αναμνήσεων να χαθεί.

Τα καλοκαίρια στο χωριό ήταν τρομερά μοναχικά. Ήταν εκείνες τις μεγάλες ζεστές μέρες, που συνήθως έληγαν με μια καταιγίδα, που αισθανόμουν χειρότερα για την απουσία της μητέρας από το σπίτι. Όταν ο απειλητικός άνεμος ταλαιπωρούσε τα παραθυρόφυλλα μια μπρος και μια πίσω, ή όταν πάλευε να λυγίσει τα πανύψηλα δέντρα απέναντι από το σπίτι μας με δυνατά φυσήματα. Κατόπιν, η καταρρακτώδης βροχή που συχνά ερχόταν να ξεπλύνει την καφετιά σκόνη που έφερνε ο αφρικάνικος άνεμος δημιουργούσε μικρά ρυάκια στις άκρες του κάθε δρόμου στο χωριό καλώντας τα παιδιά να βγουν να ρίξουν τις χάρτινες βαρκούλες τους στο ρεύμα του ρυακιού για να χαθούν παρακάτω ή να λιώσουν. Εγώ όμως προτιμούσα να βλέπω τη βροχή πίσω από το τζάμι. Τότε ήταν που μου έλειπε περισσότερο η μητέρα, όταν έλειπε έξω στους

αγρούς.

Τότε θυμήθηκα το συμβάν στο ποταμάκι. Στο τέλος κάποιου μακρινού καλοκαιριού, προς το Φθινόπωρο, με το αρχικό βαρύ πρωτοβρόχι το ποταμάκι, που όλο το καλοκαίρι ήταν στεγνό, γινόταν χείμαρρος που σκέπαζε ακόμη και το μικρό γεφύρι. Όλα τα παιδιά της γειτονιάς τρέχαμε να δούμε το ασυνήθιστο φαινόμενο. Το νερό, σκούρο και γεμάτο βουνίσιο χώμα παρέσερνε ότι έβρισκε μπροστά του και έφερνε όλες τις ακαθαρσίες από τα πιο ορεινά μέρη, ξεπλένοντας και ξεριζώνοντας ότι δεν μπορούσε να κρατηθεί γερά στη γη καθώς αυτό κατέβαινε ορμητικά. Η μητέρα εκείνη την ημέρα καθώς επέστρεφε από το χωράφι με άλλους εργάτες αποκλείστηκε στην άλλη μεριά του χείμαρρου. Να περάσει απέναντι ήταν αδύνατο και η μικρότερη μου αδερφή έβαλε τα κλάματα κατατρομαγμένη πως η μητέρα δεν θα μπορούσε ποτέ πια να έρθει στο σπίτι μας. Εγώ προσπαθούσα να μη δείξω την αγωνία μου ακούγοντας την καθησυχαστική φωνή της μητέρας που μας έλεγε να φύγουμε για το σπίτι να δούμε τι κάνουν τα δυο άλλα μικρά μας αδερφάκια και πως θα βρισκόταν μαζί μας σύντομα. Λίγες ώρες αργότερα το σπίτι μας γέμιζε και πάλι με την παρουσία και τη γλυκιά φωνή της. Όλα ηρέμησαν και η ευαίσθητη μικρή αδερφή μου ξαναβρήκε το χαμόγελό της.

Μα ξαφνικά άδειασε η αυλή. Το σπίτι στέναξε κάτω από το βάρος των αναμνήσεων. Βιαστικά σηκώθηκα από το σκαλί και μπήκα στο σπίτι. Περπάτησα σχεδόν μηχανικά προς τον παλιό καθρέφτη που ήταν ακόμη θαμπός αλλά το πρόσωπο του μικρού κοριτσιού είχε χαθεί. Το φεγγάρι βρισκόταν ακόμη μεσούρανα και μια φούχτα φωτός έμπαινε δειλά στο δωμάτιο διασχίζοντας το ανοιχτό παράθυρο. Στον καθρέφτη τώρα σχηματίστηκε η δική μου όψη, αυτή μιας μεσήλικης γυναίκας με μια χαρακτηριστική ρυτίδα καταμεσής του προσώπου, ένα χαμένο παιδάκι στην άβυσσο του παρελθόντος που ξαφνικά μεγάλωσε.

Μόνη στο άδειο τώρα σπίτι κοίταξα δίπλα και είδα για μια ακόμη φορά την μαυρόασπρη φωτογραφία στον τοίχο. Διστακτικά σήκωσα τα χέρια μου και την ξεκρέμασα. Γρήγορα κι επιφυλακτικά, σαν να' ταν άγια εικόνα εκκλησιάς, την έκρυψα ανάμεσα στη ζακέτα και το σώμα μου στο μέρος της καρδιάς σαν να ήθελα να την προφυλάξω από μάτια ξένα που παραμόνευαν. Όρμησα προς την εξώπορτα ψάχνοντας το παλιό κλειδί στην τσέπη μου. Σε λίγο το έβαζα στην κλειδαρότρυπα που κλείδωσε με τον ίδιο χαρακτηριστικό ήχο που θυμάμαι, όπως παλιά, ενώ το άλλο χέρι κρατούσε σφιχτά τη φωτογραφία. Καθώς άρχισα ν' απομακρύνομαι γύρισα το κεφάλι και κοίταξα τη νεκρή κληματαριά και το δρόμο πίσω μου που μου φάνηκε τόσο πιο μικρός τώρα.

Το κλειδί έπεσε αθόρυβα στην τσέπη μου. Μια γλυκιά ανάμνηση που ακολουθούσε τα βήματά μου μέχρι τις άκρες του εγκαταλειμμένου χωριού. Συνέχισα την πορεία μου με κάποια αμηχανία και με το βαρύ σεντόνι του παρελθόντος να με τυλίγει για κάμποση ώρα καθώς άρχισε να ψιχαλίζει. Το ελαφρύ φύσημα του αέρα στο πρόσωπό μου με συνέφερε αλλά το μυαλό δεν εννοούσε να ξεκολλήσει από τις επίμονες αναμνήσεις. Αισθάνθηκα δυο καυτά δάκρυα να κυλούν στα μάγουλά μου που έσμιξαν με τη βροχή. Σαστισμένη, έκανα πιο γοργό το βήμα και περπάτησα, περπάτησα για ώρα πολλή μέχρι που φάνηκε το χάραμα.

Το τελευταίο άστρο της νύχτας σπινθήριζε ακόμα αδύναμο στον ουρανό. Τα κλαδιά των δέντρων ξυπνούσαν με τη φρεσκάδα της αυγής και τ' άρωμα της άνοιξης, αλλά τα έντονα αισθήματα πίκρας και νοσταλγίας για τα κλεμμένα όνειρα μου παρέμεναν ταλαιπωρώντας το νου μου. Ένα μεγάλο κομμάτι της ψυχής μου, το πιο αγαπημένο, έμενε εκεί πίσω. Γύρισα το βλέμμα και κοίταξα δειλά. Τα σύνορα του χωριού φαίνονταν ακόμη αμυδρά στον ορίζοντα. Δίσταζα να συνεχίσω. Η νεανική υποδουλωμένη μου ύπαρξη δεν ήθελε να μ' αφήσει να φύγω. Κάτω από τη ζακέτα το χέρι μου κρατούσε σφιχτά τη φωτογραφία.

Προχώρησα μπροστά με γρήγορο και σταθερό βήμα λες και ήθελα να φτάσω κάπου.

Απέναντι, βγαίνοντας από ένα στενό δρομάκι, διέκρινα μια νεαρή κοπέλα να με πλησιάζει και ξαφνικά, καθώς αναγνώριζα τη δική μου κόρη αισθάνθηκα το χέρι της να σμίγει με το δικό μου, ενώ με το άλλο έσφιγγα ακόμα πιο γερά τη φωτογραφία της μητέρας. Πιασμένες χέρι-χέρι τραβήξαμε το δρόμο μέσα στο λυκαυγές του πρωινού.

Άντρια Γαριβάλδη

Ανώμαλος δρόμος

Αν είχα πεθάνει νέα
θα με σαβάνωναν οι ψευδαισθήσεις
με τ' αφράτα τους σύννεφα
κι ο πόθος κάποιας προσδοκώμενης επανάστασης.

Αν είχα πεθάνει νέα
τότε που τα δάκρυά μου κι οι πίκρες
μεταλλάσσονταν σε δεξαμενή αγάπης
θα είχα φύγει
με την υπερφορτισμένη ελπίδα
ότι η σοφία, η αλληλεγγύη και η συμπόνια
θα λύτρωναν τη θανατηφόρα κακία
που λουφάζει στο στήθος τ' ανθρώπου
και σαν φουρτουνιάζει γίνεται τσουνάμι.

Αν είχα πεθάνει νέα
δε θα θωρούσα την κλωτσιά
της Σιδερένιας Κυρίας να βάζει σε κίνηση
τη θανάσιμη απληστία για να καταβροχθίζει
τόσων και τόσων αιώνων διαφώτιση.

Αν είχα πεθάνει νέα
δε θα ήξερα
ότι η απάθεια είναι σαν του βάλτου
τα στεκούμενα νερά, που προσμένει
αέναα της αγάπης το μηχανικό
όμως τέτοιος λυτρωτής αν υπάρχει
ακινητοποιείται από την ίδια την απάθεια.

Αν είχα πεθάνει νέα
τότε που η φόρα των ονείρων μου
ζωσμένη τη σημαία του αλτρουισμού
κάλπαζε ανά την υφήλιο
αψηφώντας της ιστορίας τις κακοτοπιές
των ανθρώπων τις αδυναμίες
η φλόγα στα σωθικά μου
στα σίγουρα θα είχε γίνει αστέρι.
Τώρα καθώς διαβαίνω

τον ανώμαλο δρόμο της τρίτης ηλικίας
σκοντάφτω στα ερείπια των ψευδαισθήσεων.

Γιώτα Κριλή

Rough Road

Had I died young
I would have been shrouded
in the fluffy clouds of illusions
and in the passion of some expectant revolution.

Had I died young
when my tears and afflictions
were transmuted into a reservoir of love
I would have gone
with the supercharged hope
that wisdom, solidarity and compassion
would redeem the virulent malice
that cowers in the human bosom
and when it swells becomes like a tsunami.

Had I died young
I would not have witnessed
the Iron Lady's kick
setting in motion the deadly greed
to devour the enlightenment
of so many centuries.

Had I died young
I would not have known
that apathy is like a swamp
of stagnant waters, for ever
awaiting the engineer of love
yet if such a messiah exits
he's immobilised by the very apathy.

Had I died young
when the momentum of my dreams
wrapped in the flag of altruism
galloped the universe
in defiance of history's pitfalls
of people's failings
the fire in my belly
surely would have become a star.

Now as I traverse third age's rough road
I stumble on the ruins of my illusions.

Yota Krili

The oak tree

My limbs are stiff
But my thoughts are green.
Springs! Oh, I have known them
Youthfully mad Springs!
I saw them buoyant in joyful hope -
They came to believe in their luck…
And then they passed on.

My limbs are stiff
But my thoughts are full.
Summer after summer
Has reclaimed its rule.
I saw how for sunshine they made a home
They came to believe in success…
And then they passed on.

My limbs are stiff
And my thoughts - in pain.
I know the woes of Autumn
And the autumn-time rain.
I saw acorns of experience that ripened along-
They came to believe in their wisdom…
And then they passed on.

My limbs are stiff
And my thoughts are low
A thousand Winters have crossed
Through my oak-tree grove.
I saw how sincerely the passing they mourned-
They thought this was the end…
And the Springs returned.

Monika Nowacka- Athanasiou

Διαπολιτισμικά στοιχεία σε λογοτεχνικά κείμενα Ελληνίδων μεταναστριών στους Αντίποδες

Οι γυναίκες συγγραφείς που αναφέρω σ' αυτό το σύντομο δοκίμιο μετανάστευσαν από την Ελλάδα στην Αυστραλία στο διάστημα μεταξύ 1950 και 1970 απ' αυτές η Αντιγόνη Κεφαλά εγκαταστάθηκε πρώτα στη Νέα Ζηλανδία το 1951 και κατόπιν στην Αυστραλία το 1959. Οι Κύπριες Άντρια Γαριβάλδη, Ερμιόνη Βασιλείου και Έφη Γεωργίου μετανάστευσαν μετά το 1974. Το μορφωτικό επίπεδο των συγγραφέων, οι επαγγελματικές τους ασχολίες και ο σημερινός τόπος διαμονής τους στην Αυστραλία ποικίλουν. Τα έργα τους έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά, εφημερίδες και ανθολογίες ή έχουν εκδοθεί ως αυτόνομα βιβλία. Από τις μετανάστριες πρώτης γενιάς η πρώτη αγγλόγλωσση συγγραφέας ήταν η Κεφαλά. Ορισμένες, όπως η Βάσω Καλαμάρα, η Γεωργία Ξενοφού και η Γιώτα Κριλή γράφουν σήμερα και στις δύο γλώσσες. Οι υπόλοιπες εξακολουθούν να χρησιμοποιούν την ελληνική[1]. Αρκετές εκδόσεις ελληνικών κειμένων συνοδεύονται από αγγλική μετάφραση ώστε να γίνουν προσιτές στο ευρύτερο αυστραλιανό κοινό. Μια πρόσφατη νουβέλα της Κεφαλά δημοσιεύθηκε σε τρίγλωσση μορφή (αγγλικά, γαλλικά και ελληνικά) με τίτλο *The Island / L' isle / Το νησί*.[2]

Ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα των συγγραφέων στους Αντίποδες, αλλά και γενικά στη διασπορά, είναι η διπλή οπτική γωνία μέσα από την οποία βλέπουν τον εαυτό τους, τα βιώματά τους και τον κόσμο μέσα στον οποίο ζουν. Αυτή η διττότητα οφείλεται στο γεγονός ότι κινούνται στο μεταίχμιο ανάμεσα σε δύο διαφορετικές κουλτούρες. Καθώς προσπαθούν να διατηρήσουν την ελληνική τους ταυτότητα μεταφέροντας πολιτισμικά στοιχεία (γλώσσα, ήθη-έθιμα, κ.ά) από την παλιά στη νέα τους πατρίδα αλλά και συγχρόνως να ενταχθούν στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της δεύτερης, περνούν από μια διαδικασία σύγκρισης, ανταλλαγής και σύνθεσης διαφορετικών στοιχείων από τις δύο πατρίδες.

Στην παρούσα μελέτη συζητώ χωριστά την επίδραση της χώρας προέλευσης και της χώρας μετανάστευσης στα λογοτεχνικά κείμενα. Παραθέτω επίσης ορισμένα κείμενα που παρουσιάζουν διαφορές της σύγχρονης ελληνικής από την αγγλοσαξονική κουλτούρα, και μερικά άλλα των οποίων οι συγγραφείς αναζητούν ομοιότητες στο πολιτισμικό παρελθόν της Ελλάδας και της Αυστραλίας. Τέλος, εξετάζω τον εμπλουτισμό των ελληνόγλωσσων κειμένων με λέξεις ή εκφράσεις από την αγγλική γλώσσα και από την κουλτούρα των αυτοχθόνων κατοίκων της Αυστραλίας.

Η επίδραση της χώρας προέλευσης στα λογοτεχνικά κείμενα

Η επίδραση αυτή φαίνεται κυρίως στη χρήση της ελληνικής γλώσσας, στα θέματα, στις εικόνες από το φυσικό και κοινωνικό τοπίο και στις λογοτεχνικές φόρμες. Οι συγγραφείς εμπνέονται από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό ιδιαίτερα τη μυθολογία

---

[1] Η Ντίνα Αμανατίδου αποκαλεί «ιδεολόγο[υς] της ουτοπίας» τους / τις συγγραφείς που εκφράζονται στα ελληνικά «με το όραμα της ΕΛΛΑΔΑΣ μέσα» τους. Βλ. το άρθρο της «Σκέψεις για την ποίηση», στο δίγλωσσο λογοτεχνικό περιοδικό του Συνδέσμου Ελλήνων Λογοτεχνών Αυστραλίας *Ο Λόγος / O Logos*, τχ. XVII (Σεπτ. 2004), σ. 31. Για λόγους οικονομίας, μετά την πρώτη παραπομπή, δίνω μόνο τον ελληνικό τίτλο δίγλωσσων ή τρίγλωσσων εκδόσεων στις περαιτέρω αναφορές μου.

[2] Ο πρωτοπόρος ερευνητής της ελληνοαυστραλιανής λογοτεχνίας Γιώργος Καναράκης τοποθετεί χρονικά τα πρώτα αγγλόγλωσσα λογοτεχνήματα Ελληνίδων σε αυστραλιανά λογοτεχνικά περιοδικά στις αρχές της δεκαετίας του 1960 και αναφέρει ως πρώτη αγγλόγλωσση συγγραφέα την Κεφαλά. Η ποιητική συλλογή της *The Alien* (1973) ήταν το πρώτο βιβλίο Ελληνίδας που εκδόθηκε στην Αυστραλία. Βλ. *Όψεις της λογοτεχνίας των Ελλήνων της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας*, Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2003), σ. 163-164.

από την ελλαδική ιστορία, την ορθοδοξία, τη δημοτική παράδοση, τη λογοτεχνία, κ.ά. Στην περίπτωση των Ελληνοκυπρίων συγγραφέων υπάρχουν επιπλέον ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία της Κύπρου.[3] Τα πιο προσωπικά θέματα βασίζονται στις εμπειρίες των συγγραφέων στον τόπο καταγωγής τους, πριν από την αναχώρησή τους ως προσφύγων ή οικονομικών μεταναστριών στους Αντίποδες. Οι αυτοβιογραφικές αφηγήσεις συχνά συνδυάζονται με αναμνήσεις από ιστορικά γεγονότα που είχαν τραγικές επιπτώσεις στην Ελλάδα και Κύπρο και ανάγκασαν τις συγγραφείς και χιλιάδες άλλους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

Με φόντο το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τη Γερμανική Κατοχή και τον Εμφύλιο Πόλεμο, π.χ., ξετυλίγεται η δράση του μυθιστορήματος *Ο κάμπος με τις πεταλούδες* (1987) της Ξενοφού, του πεζογραφήματος *Κραυγές από το παρελθόν* (1996) της Νούλας Καραθανάση και ορισμένων διηγημάτων της Ντίνας Αμανατίδου, στις συλλογές *Ο σπόρος της ειρήνης* (1987) και *Χωματένιοι άνθρωποι* (1989), της Ιωάννας Λιακάκου στο βιβλίο *…τα ίδια σχεδόν* (2002), και της Λίτσας Νικολοπούλου-Γκόγκα στα βιβλία της *Εκμυστηρεύσεις* (1997), *Το σπίτι του πατέρα μου* (2000) και *Ζωγραφιές ζωής* (2004). Δημιουργώντας σκηνές φτώχειας, πείνας, προδοσίας, βίας, και άλλες οι συγγραφείς δείχνουν τις καταστρεπτικές συνέπειες του πολέμου στη ζωή των ατόμων και των μικρών κοινωνιών, με κύρια θύματα τα παιδιά. Ως συνέπειες του πολέμου παρουσιάζουν επίσης την ερήμωση της υπαίθρου, την αστυφιλία και τη μετανάστευση στο εξωτερικό.

Στην προσφυγιά και τη μετανάστευση οδήγησε και η τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974. Στο «Σεπτέμβρης 1989», η Βασιλείου κάνει μια ειρωνική σύγκριση ανάμεσα στην αυστηρότητα με την οποία αντιμετωπίζεται μια μικρή παράβαση δική της στην Αυστραλία και στην ατιμωρησία της Τουρκίας που έχει παραβιάσει το διεθνές δίκαιο αλλά ζητάει και τα ρέστα: «Έτσι πατήσανε νησί, παρτέρι… Σήμερα μου πήραν τα στοιχεία γιατί σε παρτέρι παραπάτησα… Μα όταν πατήθηκε νησί, δίκιο να έβρει ζήτησε η παράβαση».[4] Οι ποιητικές συλλογές *Κυπριένια* της Γαριβάλδη και *Στο φράχτη σου ματώνω…* της Καραθανάση επικεντρώνονται στην εισβολή, εκφράζουν με δύναμη τα συναισθήματα και τις σκέψεις των ποιητριών για τις οδυνηρές της συνέπειες στη ζωή αθώων ανθρώπων, και κατακρίνουν την υποκρισία των δυνατών. Ορισμένα ποιήματα της Γαριβάλδη, όπως τα «Μες στην οσσιάν της πεθυμιάς» και «Η άλλη άνοιξη», είναι γραμμένα στην ελληνοκυπριακή διάλεκτο.[5] Η μορφή, ο ρυθμός, το μέτρο, οι ομοιοκαταληξίες, η ατμόσφαιρα των ποιημάτων και αρκετά θέματα του βιβλίου *Στο φράχτη σου ματώνω…*, των υπολοίπων έργων της Καραθανάση και αρκετών ποιημάτων άλλων μεταναστριών δείχνουν την επίδραση της δημοτικής μας παράδοσης. Για παράδειγμα παραθέτω το ποίημα «Της προσφυγιάς η στράτα» της

---

[3] Για περισσότερες πληροφορίες και παραδείγματα από σχετικά λογοτεχνικά κείμενα βλ. τα τρία κεφάλαια στο δεύτερο μέρος, με τίτλο: «Η διατήρηση της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς», του βιβλίου μου *Ποιήτριες ελληνικής καταγωγής στη Βόρεια Αμερική, Αυστραλία και Γερμανία: Ακροβατώντας ανάμεσα σε δύο πατρίδες, δύο ταυτότητες*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 111-174. Μετά την πρώτη αναφορά δίνω μόνο τις πρώτες λέξεις του παραπάνω και άλλων μακροσκελών τίτλων βιβλίων.

[4] Το «Σεπτέμβρης 1989» ανήκει στο «Κεφάλαιο Πέμπτο» του πρώτου μέρους, με τίτλο: «Πλην τρία συν έξη» (1991), του βιβλίου *Η Θέαλλη: Ποίηση*, Owl Publ., Melbourne 1993, σ. 18. Όπως εξηγεί η Βασιλείου στον «Πρόλογο», «Θέαλλη είναι μια λέξη παλιά της κυπριακής διαλέκτου και σημαίνει θύελλα » (σ. 9).

[5] Γαριβάλδη, *Κυπριένια*, Nautilus Publ., Melbourne 2001. Μερικά δείγματα της κυπριακής διαλέκτου στο πρώτο ποίημα της Γαριβάλδη είναι: να «δικλήσω» (= να κοιτάξω), «μάσσιεσαι» (= αγωνίζεσαι), «φακκά» (= κτυπά) στις σ. 35-36, και στο δεύτερο: «βουρώ» (= τρέχω), «πετεινοί» (= παπαρούνες), «ματσικόριδα» (= νάρκισσοι), στις σ. 37-38. Στο «Γλωσσάρι» (σ. 68-69) ερμηνεύει λέξεις από τη διάλεκτο αυτή που υπάρχουν σ' αυτά τα δύο και σε άλλα ποιήματα της συλλογής και δίνει πληροφορίες για τοπωνύμια του νησιού, κ.λπ. Για τον ξεριζωμό της, λόγω της εισβολής, γράφει με πόνο και η Έφη Γεωργίου από την Έγκωμη της Κύπρου, στα ποιήματα «Ήταν όρομαν», «Σκόρπια φύλλα» και «Κομμάτιασαν τα όνειρά μου», στο βιβλίο *Anthology of Poetry and Prose: Apartia / Απαρτία*, Nautilus Publ., South Dakleigh, Vic. 2000, σ. 47-48, 49 και 50-51 αντίστοιχα. Το πρώτο είναι γραμμένο στην κυπριακή διάλεκτο. Η δίγλωσση ανθολογία είναι του Συνδέσμου Ελληνο-Αυστραλών Λογοτεχνών και Καλλιτεχνών Αυστραλίας.

Καραθανάση:

Αλλόθρησκοι, το σπίτι μου
το ΄χουν ποδοπατήσει
κι' έχει στεγνώσει η μυγδαλιά
κι' έχει στερέψει η βρύση.

Τ' αγιόκλημα, το γιασεμί
δεν έχουν ξανανθίσει.
Κι ούτε πουλάκι πέταξε
να γλυκοκελαηδήσει.

Η μάνα μου της προσφυγιάς
πήρε τη μαύρη στράτα
κι' εμένα χάροντας βοριάς
μου λιάνισε τα νιάτα.[6]

Ένας μεγάλος αριθμός κειμένων εκφράζει επίσης τον πόνο για την απώλεια της πατρίδας και της γλώσσας, και τη βαθιά νοσταλγία των συγγραφέων και άλλων ξενιτεμένων για τον τόπο καταγωγής τους. Σ' αυτά τα κείμενα οι συγγραφείς συνήθως εξιδανικεύουν αυτό τον τόπο μέσα από επιλεγμένες αναμνήσεις της παιδικής τους ηλικίας, αγαπημένων προσώπων, των πατρικών σπιτιών τους, ηθών και εθίμων και του φυσικού τοπίου της Ελλάδας και Κύπρου του οποίου την ομορφιά τονίζουν ιδιαίτερα.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ποίημα «Απόβραδα της φάρμας» της Καλαμάρα, αφιερωμένο στη γιαγιά της. Στις δύο πρώτες στροφές περιγράφει το τοπίο το οποίο περιβάλλει τη μικρή, απομονωμένη φάρμα στην οποία έζησε και εργάστηκε σκληρά με τον άντρα της, όταν νιόπαντροι μετανάστευσαν στην Αυστραλία. Οι εικόνες ερημιάς, φυσικής απομόνωσης, σκούρων χρωμάτων, κρύου, και θανάτου που χρησιμοποιεί στην περιγραφή του αυστραλιανού τοπίου αντανακλούν τη θλίψη, την εσωτερική απομόνωση, και τη μοναξιά της μετανάστριας στο νέο της περιβάλλον. Αντίθετα, οι ήχοι, τα χρώματα, το φως και η ζεστασιά που συνδέονται με την ανάμνηση της γιαγιάς της και των οικείων τελετουργιών της καθημερινής ζωής υποδηλώνουν τη συναισθηματική ασφάλεια και την ευτυχία που ένιωθε στην Ελλάδα:

Ήσυχα απόβραδα, μοναχικά της φάρμας
π' ολόγυρα σφιχταγκαλιάζετε τ' ατέλειωτα δάση.
Τα θολά και άξενα και τους σταχτιούς κορμούς
των δέντρων σκοτεινιάζετε,
σαν χήρες μαυροπλέρεζες και άμοιρες.

---

[6] Καραθανάση, «Της προσφυγιάς η στράτα», *Στο φράχτη σου ματώνω…*, χ. εκδ. στ., Θεσσαλονίκη 2001, σ. 23. Στη βιβλιοκριτική της, «Νούλας Καραθανάση: *Στο φράκτη σου ματώνω…*, Θεσσαλονίκη, 2001», η Μαρία Ηροδότου αναφέρει επιπλέον: 1) τα μοιρολόγια, την ψυχοποίηση και ενεργό συμμετοχή της φύσης στα ποιήματα του βιβλίου αυτού ως στοιχεία της δημοτικής παράδοσης, και 2) το σκηνικό ερειπίων, τάφων με κυπαρίσσια, τα θέματα της πονεμένης μάνας, του θανάτου, της σκλαβιάς και δίψας για ελευθερία, κ.ά. ως επίδραση της ρομαντικής παράδοσης και ιδιαίτερα του Σολωμού στην Καραθανάση. Βλ. *Αντίποδες/Antipodes*, περιοδικό του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης, τχ. 49 (2003), σ. 30-31. Μια σύντομη αξιολόγηση του συνολικού της έργου κάνω στο άρθρο μου «Νούλα Καραθανάση. Μια ποιητική παρουσία στη Μελβούρνη της Αυστραλίας», περ. *Ελιμειακά*, τχ. 53, Δεκέμβρης 2004, σ. 183-89. Οι Ελένη Νίκα και Κωνσταντίνα Ντούνη διαπιστώνουν επίσης την επίδραση της ομοιοκαταληξίας και του μέτρου των δημοτικών τραγουδιών και των παροιμιών στην ποίηση πρώτης γενιάς των μεταναστριών. Βλ. την «Εισαγωγή» στην ανθολογία τους *Re-telling the Tale: Poetry and Prose by Greek-Australian Women Writers / Με δικά μας λόγια: Ελληνίδες συγγραφείς της Αυστραλίας*, Owl Publ., Melbourne 1994, σ. ix.

Απόβραδα μοναχικά της φάρμας άδεια,
με θλίψη κι ερημιά πώς με παγώνετε,
καθώς στο νου και στην ψυχή μου φέρνετε
τα περασμένα κείν' απόβραδα τ' αλλοτινά.

Όταν μικρό παιδί, με γέμιζαν με ήχους οι καμπάνες,
που χτύπαγαν για του εσπερινού τη σχόλη.
Ενώ αργά σουρνάμεν' απαλά, τ' αγαπημένα βήματα
οδηγούσαν τη γιαγιά μπροστά στο εικονοστάσι
και μύριζε μυρωδικό λιβάνι ο αγέρας,
και καθαρό γλυκό μελισσοκέρι κάπνια…
Πόσο αλλιώτικα και μακρυνά τ' απόβραδα είν' εκείνα
μέσα σε τόση ζεστασιά που με σφιχτοτυλίγαν
και τ' απαλά μουρμουρητά πούμοιαζαν με νανουρητά,
απ' τ' απόδειπνο, που έψελνε η γιαγιά ευλαβικά
μπροστά στις μισοφώτιστες εικόνες των αγίων,
κάτ' απ' το φως του καντηλιού, με τα χρυσά πλουμίδια.[7]

Η επίδραση της χώρας μετανάστευσης

Αυτή η επίδραση φαίνεται κατά κύριο λόγο στα θέματα και τις εικόνες και κατά δεύτερο λόγο στο λεξιλόγιο των λογοτεχνημάτων. Κείμενα που αναφέρονται στα πρώτα χρόνια εγκατάστασης των συγγραφέων και άλλων μεταναστών / μεταναστριών στους Αντίποδες περιγράφουν με μελανά χρώματα τις δύσκολες, και συχνά απάνθρωπες συνθήκες δουλειάς στα εργοστάσια και σε άλλους εργασιακούς χώρους, το ρατσισμό και την αποξένωση που αντιμετώπισαν, λόγω της άγνοιας της αγγλικής γλώσσας, της διαφορετικής εθνικής τους καταγωγής και κουλτούρας από την κυρίαρχη αγγλοσαξονική, και της μεταναστευτικής τους ιδιότητας.[8] Η βαθμιαία προσαρμογή, ένταξη και συμμετοχή τους όμως στο νέο κοινωνικό περιβάλλον, με την εκμάθηση της

---

[7] Καλαμάρα, «Απόβραδα της φάρμας», *Με δικά μας λόγια*, ό.π., σ. 86. Για παρόμοια θέματα βλ. επίσης τα ποιήματα: «Νοσταλγία» και «Ελεγεία» της Αμανατίδου, *Με δικά μας λόγια*, σ. 61 και 116-117 αντίστοιχα, «Δεκέμβρης δίχως χιόνια» της Σούλας Τσουκαλά, *Με δικά μας λόγια*, σ. 63, «Νοσταλγία» και «Στο χωριό μου» της Άννας Γκάτσιου, *Απαρτία*, ό.π., σ. 57-58 και 69 αντίστοιχα, «Το νησί μου» της Μαρίας Ατσικμπάση, *Απαρτία*, σ. 42, «Θαυμαστά τα έργα Σου Κύριε» της Ξενοφού, *Απαρτία*, σ. 91-93, «Γειτόνισσές μου» και «Να γινόταν θαύμα», *Κραυγές από το παρελθόν*, χ. εκδ. στ., Θεσσαλονίκη 1996, σ. 28 και 132 αντίστοιχα της Καραθανάση, καθώς και «Σπίτι πατρικό-κατεχόμενο», «Η τριλογία του νόστου» και «Εικόνες της Ζώδιας», *Κυπριένια*, όπ., σ. 28, 30-31 και 32 αντίστοιχα της Γαριβάλδη. Η Ελένη Νίκα επισημαίνει ότι «το μοτίβο της μοναξιάς εμφανίζεται επίμονα» στα έργα των Καλαμάρα και Αμανατίδου, και ότι η γυναίκα μετανάστρια «υποφέρει διπλά», λόγω της σκληρής δουλειάς, της μοναξιάς, της γλωσσικής αποξένωσης και της καταπίεσης του άντρα της. Στο «απάνθρωπο και αλλοτριωτικό» περιβάλλον της ξένης χώρας η μετανάστρια «υπέφερε και έξω αλλά και μέσα στο σπίτι». Βλ. Ελένη Νίκα, «Κόρες της μετανάστευσης: Η γυναικεία φωνή στην ελληνοαυστραλιανή λογοτεχνία», *Νέα Εστία*, τόμ. 131, τχ. 1553, 15 Μαρτίου 1992, σ. 377. Το τεύχος ήταν αφιερωμένο στον ελληνισμό της Αυστραλίας και τη λογοτεχνία του.

[8] Βλ., π.χ., τα σχετικά ποιήματα «Τέκνα της ανάγκης» και «Η μηχανή» της Κριλή, στη συλλογή της *Triptych: Poems / Τρίπτυχο: Ποιήματα,* Owl Publ., Melbourne 2003, σ. 127, 129 και 131 αντίστοιχα, το ποίημα «Στις γυναίκες του εργοστασίου», *Με δικά μας λόγια,* ό.π., σ. 319 και το μυθιστόρημα *Βήματα των ξενιτεμένων,* Claxton Pr., Adelaide 1997 της Ξενοφού, τα διηγήματα «Το διαβατήριο της ανθρωπιάς», *Ανθρώπινοι χαρακτήρες*, Εκδ. Τσώνη, Μελβούρνη 1997, σ. 36-41 και «Το τελευταίο ιδιόκτητο», *Χωματένιοι άνθρωποι*, χ. εκδ. στ., Μελβούρνη 1989, σ. 17-25 της Αμανατίδου, κ.ά. Ιστορικά στοιχεία για τις απάνθρωπες συνθήκες δουλειάς δίνουν οι Anastasios Tamis & Efrosini Gavaki, στο βιβλίο τους *From Migrants to Citizens: Greek Migration in Australia and Canada,* La Trobe Univ., Melbourne 2002, σ. 96-98, 103 και 156. Για τη ρατσιστική συμπεριφορά των Αγγλοαυστραλών προς τους Έλληνες, που συχνά κατέληξε σε βία και καταστροφή των περιουσιών τους πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, βλ. επίσης το ίδιο βιβλίο, σ. 323-324, 335 και το βιβλίο *Ιστορία των Ελλήνων της Αυστραλίας (1830-1958*), τόμ. Α΄, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1997 του Αναστασίου Τάμη, σ. 37, 613, 616. Δύο πολύ δυνατά ποιήματα της Καλαμάρα για τη ρατσιστική βία είναι τα: “Victims” (= «Θύματα») και “The Bullet” (= «Η σφαίρα») στην αγγλόγλωσση συλλογή της *Genesis: Thirty-three Australian Poems,* Athina Publs, Beaumaris, Vic., χ.χ., σ. 11 και 12 αντίστοιχα. Περισσότερα παραδείγματα κειμένων που πραγματεύονται τα παραπάνω θέματα δίνω στο δεύτερο κεφάλαιο, με τίτλο: «Η ζωή στη χώρα υποδοχής», του βιβλίου μου *Ποιήτριες ελληνικής καταγωγής*, όπ., σ. 53-82, και στο δοκίμιό μου “Women Writers in Australia and North America: Bearing Witness to the Hellenic Immigration Experience,” περ. *Études Helléniques / Hellenic Studies*, vol. 13, no. 1 (Printemps / Spring 2005), σ. 157-67.

αγγλικής γλώσσας, με τη βελτίωση του μορφωτικού τους επιπέδου και της κοινωνικής και επαγγελματικής τους θέσης, και με την απόκτηση της αυστραλιανής υπηκοότητας, έκαναν πιο θετική τη στάση τους απέναντι στη νέα τους πατρίδα. Η οπτική τους γωνία και τα θέματά τους διευρύνθηκαν επίσης.

Σε αρκετά κείμενα οι συγγραφείς εκφράζουν αγάπη και ευγνωμοσύνη προς την Αυστραλία την οποία συχνά αποκαλούν μητέρα ή καλή μητριά.[9] Σε άλλα εκφράζουν θαυμασμό για τις φυσικές ομορφιές της και δημιουργούν εικόνες βασισμένες στη χλωρίδα και την πανίδα της, όπως π.χ. η Κριλή στο ποίημα «Ο ποταμός Κόξ»:

Πεζοπορώντας οληλερίς σε λόφους και κοιλάδες
γενναιόδωρος οικοδεσπότης, ο ποταμός Κοξ.

Περπατώ ξυπόλητη στις πράσινες όχθες
στις πέτρινες γούρνες ανακουφίζω το κουρασμένο μου σώμα
η ψιλή άμμος χειρομαλάκτης στα μωλωπισμένα πόδια
θεϊκή νεροποντή ο καταρράκτης στο κορμί.
Στρογγυλοί, λείοι ογκόλιθοι αναδύουν
τη ζεστασιά του ήλιου. Πάνω τους αναπαύομαι
αγναντεύοντας τις καμπανούλες που κρέμονται στις άκρες
την απατηλή δαντέλα του γαλάζιου ουρανού
και των κλαδιών από τους ευκάλυπτους.

Ένα γκοάννα με ανθρώπινο βλέμμα σκαρφαλώνει
στο κομμεόδεντρο. Εκεί πετάει η αλκυόνα.
Στριφογυρίζει πάνω στο βράχο κελαηδώντας
προβάλλει τον βαθυγάλαζο μανδύα
το κιτρινοκόκκινο στήθος της.

Σίγουρα, τούτο το μέρος θα ήταν
ο ιερός τόπος των Αμπορίτζιναλ.
Ο ποταμός θα είχε κάποιο άλλο όνομα.
Ίσως εδώ τα σύμβολα των προγόνων
να διαχέονταν με το μυστήριο της φύσης.

Εδώ θα λούζονταν οι γυναίκες
θα χάιδευαν τους ωοειδείς ογκόλιθους
θα τραγουδούσαν ύμνους προς τη μητέρα γη
εμψυχωμένες από τις δυνάμεις της.[10]

Τόσο η Κριλή όσο και άλλες συγγραφείς όμως ασχολούνται και με παγκόσμια ή τοπικά προβλήματα, όπως η φτώχεια, η ανεργία, η εκμετάλλευση, οι κοινωνικές ανισότητες, ο ρατσισμός και άλλα, και ασκούν αυστηρή κριτική σ' εκείνους που τα προξενούν. Δείχνουν μάλιστα ιδιαίτερη ευαισθησία στη μοίρα των Αυστραλών αυτοχθόνων οι οποίοι έπεσαν θύματα της ιμπεριαλιστικής πολιτικής των Βρετανών

[9] Βλ., π.χ., τα ποιήματα: «Παραγγελία» της Καραθανάση, *Με δικά μας λόγια*, όπ., σ. 133-134, «Πατρίδα, με πληγώνεις» της Γκόγκα, *Με δικά μας λόγια*, σ. 101, "An Ode, A Prayer" (= «Ένας Ύμνος, μια προσευχή») της Ξενοφού στη συλλογή της *Reflections: Poetry 1956-1999*, Nautilus Publ., Melbourne 2000, σ. 94, κ.ά.

[10] Κριλή, «Ο ποταμός Κοξ», *Τρίπτυχο*, ό.π., σ. 21. Το γκοάννα είναι σαύρα της Αυστραλίας (σ. 21). Ο λαμπερός γαλάζιος ουρανός, τα λουλούδια, τα πουλιά που κελαηδούν, οι ευκάλυπτοι, και τα καγκουρώ είναι μερικές εικόνες από το φυσικό περιβάλλον της Αυστραλίας που την καθιστούν ένα «εξωτικό παράδεισο» (στ. 1) στα μάτια της Ελένης Ρουμελιωτάκη η οποία εκφράζει την αγάπη της προς τη νέα της πατρίδα στο ποίημα «Ύμνος στην Αυστραλία», *Με δικά μας λόγια*, όπ., σ. 99.

από το 18ο αιώνα μέχρι σήμερα.[11] Στο ποίημά της «Ρόζη» η Κριλή δανείζεται λέξεις από τη διάλεκτο των αυτοχθόνων για να περιγράψει την κουλτούρα τους και ένα από τους ιερούς τους τόπους, το βράχο Ούλαρου ή Ουλουρού. Το ποίημα απαριθμεί ορισμένες εγκληματικές πράξεις εις βάρος τους και τελειώνει μ' ένα όραμα τιμωρίας των άπληστων λευκών:

Στην αγορά
δίπλα σε μια αμπορίτζιναλ γκαλερί
μου έδωσε το χέρι.
«Γειά σου, τι κάνεις; Με λένε Γκαρθ»
και κρατώντας το δικό μου σα να 'ταν ζωοδότης
είπε: «Μπορείς να βοηθήσεις τη Ρόζη να πάει σπίτι;
Είναι άρρωστη η Ρόζη! Δώσε, κάνα δυο δολλάρια»

Στηριζόταν πάνω του βουβή, τα πόδια της
σαν του ερωδιού φθαρμένη απ' το αλκοολίκι.

Ω Ρόζη
πού είναι το σπίτι σου; Πού γυρίζεις;
Πρόσμενα να εισπράξεις εσύ το αντίτιμο
της εισόδου στο Ούλαρου-Κάτα Τζούτα
αλλά το χέρι που πήρε τα λεφτά ήταν άσπρο.
Περαστικοί τουρίστες ανανεώνονται
στους προγονικούς κήπους της Εδέμ.
Οι ιστορίες του Καιρού των Ονείρων
και το αποτύπωμα των χεριών σου
ξεθωριάζουν στις γκαλερί των βράχων.
Λευκοί εμπορεύονται τα έργα της τέχνης σου.

Ω Ρόζη
αν είχε φάει το λαό μου ο τρόμος και το μακελιό
αν είχαν αλυσοδέσει τους γονείς μου
αν μου είχαν κλέψει τα παιδιά
αν είχα χάσει ένα αστεροφωτισμένο σπίτι
αν το βλέμμα μου είχε στερηθεί τα ιερά τοπία
κι εγώ θα το 'χα ρίξει στο πιοτό.

Να, με τον οβολόν μου
εύχομαι να γίνεις σαν την Κουνίγια,
τη γυναίκα πύθωνα, να γιγαντέψεις
μέσ' απ' τον τελετουργικό χορό
κι ορθή να πετσοκόψεις
τους Νεόλιρου, τους άπληστους.[12]

[11] Οι πρώτοι 1000 Βρετανοί άποικοι, 750 από τους οποίους ήταν κατάδικοι, έφθασαν στην Αυστραλία το 1788. Βλ. Tamis-Gavaki, *From Migrants to Citizens*, όπ., σ. 31-32.

[12] Κριλή, «Ρόζη», *Τρίπτυχο*, όπ., σ. 25. Παρόμοια θέματα πραγματεύεται επίσης στα ποιήματα «Σημαδεμένη» (σ. 23) και «Λαελήν» (σ. 69) στην ίδια συλλογή. Με όραμα τιμωρίας των λευκών τελειώνει και το ποίημα «Αμπορίτζιναλς» της Γκόγκα το οποίο παρουσιάζει ιθαγενείς με σκελετωμένα παιδάκια να ζουν σε αχυρένιες καλύβες στο δάσος «διωγμένοι απ' τους τρανούς» (στ. 6) που «κλέψαν τη γη τους, τα παιδιά τους» (στ. 10). Βλ. *Ζωγραφιές ζωής*, Εκδ. Τσώνη, Μελβούρνη 2004, σ. 90 (στ.=στίχος). Στο ποίημά της «Κορομπέρου», η Καλαμάρα παρουσιάζει ένα αυτόχθονα Αυστραλό με «άσπρες χαρακιές, γραμμές συμβολικές / στο μελαψό κορμί [τ]ου ζουγραφιές» (στ. 5-6). Ο ιθαγενής εκφράζει πόνο και απελπισία για το χαμό των θεών του και της φυλής του μέσα από τη μουσική που παίζει με το παραδοσιακό του όργανο, το «ντιτζεριντού». Βλ. «Κορομπέρου», στη συλλογή της *Landscape and Soul* / *Τοπίο και ψυχή*, χ. εκδ. στ.., Perth 1980, σ. 46. Άλλα ποιήματα στην ίδια συλλογή που επικεντρώνονται στην τραγική μοίρα των ιθαγενών είναι τα: «Εμείς ασυγκίνητοι» (σ. 48), «Ο χορός των κροκοδείλων» (σ. 76) και «Ένα σάβανο ψεύτικο» (σ. 80).

Τις καταστρεπτικές συνέπειες του ρατσισμού και της αφομοιωτικής πολιτικής των Αγγλοαυστραλών στον ψυχισμό των αυτοχθόνων δείχνει και η Αμανατίδου στο διήγημά της «Λευκός θάνατος», μέσα από την τραγική ιστορία του νεαρού Σάμυ του οποίου το όνειρο να γίνει γιατρός καταρρέει, επειδή είναι μαύρος. Αποδεχόμενος τη φυλετική ανωτερότητα των λευκών, απομονώνεται σε μια σπηλιά, διαβάζει ιατρικά βιβλία και κάνει πειράματα λεύκανσης του δέρματος. Πετυχαίνει τελικά να λευκάνει το δέρμα της μητέρας του, εν αγνοία της, αλλά εκείνη αυτοκτονεί όταν διαπιστώνει ότι έχασε την ταυτότητά της.[13]

Τα αποτελέσματα της αφομοιωτικής πολιτικής στους Έλληνες μετανάστες παρουσιάζονται άλλοτε καταστρεπτικά κι άλλοτε όχι. Στο μυθιστόρημά της *Κλέλια* (2000), π.χ., η Βασιλείου παρουσιάζει την Αυστραλία ως χώρα «ισοπεδώσεων» στης οποίας το «πατητήρι» ή «χωνευτήρι» χάνεται η μνήμη. Ένα παράδειγμα της αφομοίωσης είναι η αλλαγή των ονομάτων των αυτοχθόνων που είδαμε στα προηγούμενα κείμενα αλλά και των Ελλήνων ώστε οι κάτοχοί τους να μην ξεχωρίζουν από τους Αγγλοαυστραλούς και να γίνουν κοινωνικά αποδεκτοί. Έτσι στο μυθιστόρημα η Αγγελική έγινε Αντζ, η Νίκη Κέλλη, η Φρόσω Ρόουζ. Κατά την άποψη της αφηγήτριας, τα παραπάνω άτομα «δεν πουλήθηκαν ακόμα στον πολυπολιτισμό, μονάχα βιτρίνα άλλαξαν». Όταν όμως ο Ηρακλής έγινε Λη, οι γύρω του αντέδρασαν, γιατί θεώρησαν ότι με την αλλαγή έχασε ένα μέρος του εαυτού του, και κατέληξαν: «Ένας προδότης Ηρακλής της διασποράς είναι απαράδεκτος».[14] Πιο τραγικό είναι το τέλος του νεαρού Κωστάκη στο διήγημα «Αυτό το σπίτι» της Λιακάκου. Η αλλαγή του ονόματός του σε Κον, σε συνδυασμό με την απόρριψη, εκ μέρους του, των γονιών και της πολιτιστικής του ταυτότητας τον οδηγούν στον ηθικό ξεπεσμό και το θάνατο.[15]

Επισημαίνοντας διαφορές και αναζητώντας ομοιότητες

Ορισμένες διαφορές ανάμεσα στην ελληνική και την αγγλοσαξονική νοοτροπία και κοινωνική συμπεριφορά, που δυσκόλευαν την ένταξη των Ελλήνων στους Αντίποδες τη δεκαετία του 1950, παρουσιάζει ζωντανά η Κεφαλά στα έργα της *Αλεξία* (1995) και *Το νησί* (2002). Η δράση τους ξετυλίγεται σ' ένα μυθικό νησί που έχει πολλά στοιχεία από τη Νέα Ζηλανδία, όπου πολλές οικογένειες, όπως της Κεφαλά, κατέφυγαν ως πολιτικοί πρόσφυγες μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Χρησιμοποιώντας τις νεαρές πρωταγωνίστριές της και άλλους χαρακτήρες η Κεφαλά ειρωνεύεται την έλλειψη καλλιέργειας και τις ταξικές, σεξιστικές και λοιπές προκαταλήψεις των νησιωτών. Τους πρόσφυγες και μετανάστες τους προόριζαν μόνο για εργάτες, ανεξάρτητα από τα προσόντα τους. Οι γονείς της Αλεξίας, λ.χ., μορφωμένοι και εύποροι αστοί στη χώρα τους, αναγκάζονται να δουλέψουν σε εργοστάσια για να ζήσουν, ενώ ο μεγάλος αδελφός της σκάβει δρόμους μ' ένα θορυβώδες κομπρεσέρ. Ο πατέρας αντιστέκεται στην αφομοίωση και προσπαθεί να διατηρήσει την πολιτιστική του ταυτότητα παίζοντας

13 Αμανατίδου, «Λευκός θάνατος», *Πέτρινα σώματα*, Γ΄έκδοση, χ. εκδ. στ., Μελβούρνη 1990, σ. 60-63. Στο ποίημά της «Ο αυτόχθων» αναφέρεται στον αρχαίο πολιτισμό, στον ιερό βράχο Ουλουρού, στην αρπαγή της γης από τους λευκούς, στον αλκοολισμό και άλλα προβλήματα των αυτοχθόνων σήμερα. Βλ. το βιβλίο της *Ενατένιση και αντικατοπτρισμοί*, χ. εκδ. στ., Μελβούρνη 1992, σ. 98-99. Στο ποίημα «Στα διακόσια χρόνια της Αυστραλίας» (Αφιερωμένο στους Αμπορίτζιναλ), η Αμανατίδου κριτικάρει επιπλέον το Δυτικό πολιτισμό, γιατί αμφισβητεί την ανθρώπινη υπόσταση των ιθαγενών και ό,τι είναι «ωραίο…αγνό…παμπάλαιο» το «σκοτώνει». Βλ. το βιβλίο *Εκείνοι που δε γύρισαν,* χ. εκδ. στ., Μελβούρνη 1988, σ. 117, στ. 23-24.

14 Βλ. Βασιλείου, *Κλέλια: Μυθιστόρημα*, ΕΚΕΜΕ, Μελβούρνη 2000. Τα παραθέματα είναι στις σ. 214, 73, 136 και 114 αντίστοιχα. Η αλλαγή ονομάτων από τους Έλληνες στην προπολεμική Αυστραλία είχε σκοπό να γίνουν αποδεκτοί και να επιβιώσουν σε μια κοινωνία εχθρική στους μη Αγγλοσάξονες. Βλ. Tamis-Gavaki, *From Migrants to Citizens*, ό.π., σ. 86.

15 Ο αφηγητής του διηγήματος «Σκλάβος της φυγής», στο βιβλίο *Πέτρινα σώματα*, της Αμανατίδου είναι ακόμη ένα άτομο που έχασε «την ελληνική ψυχή» του. Άλλαξε κι αυτός το όνομά του σε Jim o Greek «για να νιώθουν άνετα» τα παιδιά του από τα οποία είναι αποξενωμένος (σ. 59). Λιακάκου, «Αυτό το σπίτι», *…τα ίδια σχεδόν*, Εκδ. Τσώνη, East Kew, Vic. 2002, σ. 132-136.

το βιολί του, συνθέτοντας μουσική και γράφοντας, όταν γυρίζει στο σπίτι. Αντίθετα, ο γιός επιλέγει να προσαρμοστεί. Οι νησιώτες παρουσιάζονται: «να μισούν τους Ξένους, τους Διανοούμενους… τους Καλλιτέχνες» και να υποτιμούν τις γυναίκες. Σύμφωνα με τους μύθους τους: «οι Άνδρες ανήκαν σε μια ανώτερη λέσχη τον Ουρανό, ενώ οι Γυναίκες ανήκαν σε μια κατώτερη λέσχη -τη Γη».[16]

Στη νουβέλα *Το νησί* η Κεφαλά δείχνει την αποξένωση της Μελίνας από τους Αγγλοσάξονες καθηγητές και συμφοιτητές της, λόγω της διαφορετικής νοστροπίας της που επηρεάζει τη συμπεριφορά και τον τρόπο επικοινωνίας της. Εκείνη μιλώντας χειρονομεί ζωηρά και κοιτάζει κατάματα, κι αυτό τους τρομάζει. Από την άλλη μεριά, η Μελίνα εκνευρίζεται από τη «μονότονη και πεζή φωνή» του τυπικού Αγγλοσάξονα, τη «φλεγματικότητα» και την καταπίεση των συναισθημάτων, του αυθορμητισμού και των χειρονομιών. Τόσο η Αλεξία όσο και η Μελίνα βρίσκουν επίσης ανιαρές τις συζητήσεις των Αγγλοσαξόνων που συνήθως περιστρέφονται γύρω από τον καιρό και το κούρεμα του χόρτου.[17]

Υπάρχουν βέβαια και κάποια κείμενα που δείχνουν την προσπάθεια των συγγραφέων να βρουν ομοιότητες και να κτίσουν γέφυρες ανάμεσα στις διαφορετικές κουλτούρες των δύο πατρίδων τους. Για παράδειγμα αναφέρω δύο ποιήματα, το «Αναζητώντας πατρίδα» της Τίνας Κρος, και το “Ayers Rock, Uluru” (= «Ο βράχος του Άγιερς, Ουλουρού») της Ξενοφού. Κατά σύμπτωση, και στα δύο γίνεται σύγκριση ανάμεσα στους αρχαίους πολιτισμούς της Ελλάδας και Αυστραλίας. Η Κρος βρίσκει κοινό σημείο στα «άγια χώματα» (στ. 3) των δύο χωρών. Από τη μια μεριά, είναι το «Ουλουρού, ο Βράχος, η μαστοριά της Φύσης» (στ. 6), το «κόκκινο θαύμα» (στ. 10) της Αυστραλίας, στο οποίο η ποιήτρια αναζητά «το πνεύμα της δημιουργίας» (στ. 18). Από την άλλη, είναι ο ιερός βράχος της Ακροπόλεως με τον Παρθενώνα: «ανθρώπινο κατασκεύασμα, / το έβδομο θαύμα…» (στ. 26-27), όπου εκείνη είχε την «πρώτη συνάντηση με την αρχαιότητα!» (στ. 25). Η Ξενοφού τονίζει την ιερότητα του βράχου που υπήρξε ο «βωμός» των αυτοχθόνων επί χιλιάδες χρόνια, και στην τελευταία στροφή παραλληλίζει τις ιεροτελεστίες τους μ' εκείνες των αρχαίων Ελλήνων:

> Οι Αβορίγινες λατρεύουν με τρόπο μοναδικό
> με πρόσωπα βαμμένα, φωτιές, χορούς, τραγούδια
> σαν τους θεούς και τις θεές
> καιρών αρχαίων τραγούδια ψάλλουν,
> όπως του Υμένα, γιού του Απόλλωνα και της Ουρανίας[18]

Γλωσσικές ανταλλαγές

Η ελληνική γλώσσα στην Αυστραλία είναι μια μειονοτική γλώσσα σε μια χώρα της

[16] Antigoni Kefala, *Alexia: A Tale for Advanced Children / Αλεξία: Ένα παραμύθι για μεγάλα παιδιά,* ελλην. μτφρ. και εισαγ. Ελένη Νίκα, Owl. Publ., Melbourne 1995. Τα παραθέματα είναι στις σ. 83 και 63 αντίστοιχα.

[17] Kefala, *The Island / L' isle / Το νησί*, Owl Publ., Melbourne 2002, σ. 63. Τη νουβέλα μετέφρασαν στα γαλλικά η Marie Gaulis και στα ελληνικά η Ελένη Νίκα. Όπως επισημαίνει η Νίκα στην αγγλόγλωσση εισαγωγή της, «Η τριλογία της Κεφαλά τοποθετεί τη γλώσσα στο επίκεντρο και επιτυγχάνει να δείξει ότι οποιαδήποτε μετανάστευση, εκούσια ή όχι, ωθεί σε συγκρίσεις» (ελλην. μτφρ. των σχολίων δική μου). Βλ. “Introduction,” σ. 17. Η σύγκριση και σύγκρουση της ελληνικής με την αγγλοσαξονική κουλτούρα παρουσιάζονται επίσης μέσα από την αποτυχία μεικτών γάμων. Π.χ., στο διήγημα «Διττή ταυτότητα», *Ανθρώπινοι χαρακτήρες*, της Αμανατίδου η αυστραλογεννημένη Λίζα υιοθετεί τα ελληνικά ήθη και έθιμα. Παρά το θαυμασμό του Αγγλοαυστραλού συζύγου της για την Ελλάδα και τη Λίζα και τον αμοιβαίο έρωτα, ο γάμος τελικά ναυαγεί, όταν οι πολιτισμικές διαφορές δημιουργούν ψυχολογική αποξένωση. Στο μυθιστόρημα της Ξενοφού *Βήματα των Ξενιτεμένων* η επίσης αυστραλογεννημένη Βλασία έχει αφομοιωθεί κι έχει υιοθετήσει τα χαλαρά σεξουαλικά ήθη των Αγγλοαυστραλών. Αναπόφευκτα διαλύεται ο γάμος της με το Δημήτρη ο οποίος ξαναπαντρεύεται με την Ανθούλα, την πρώτη του αγαπημένη στο χωριό του που παρέμεινε αγνή.

[18] Teena Cross, “Searching for a Homeland” / Τίνα Κρος, «Αναζητώντας πατρίδα», ελλην. μτφρ. Δήμητρα Ήγκαν, *Με δικά μας λόγια*, ό.π., σ. 250-251, Xenophou, “Ayers Rock, Uluru,” *Reflections*, όπ., σ. 90. Παραθέτω τους πρώτους πέντε στίχους της τελευταίας στροφής σε δική μου μετάφραση.

οποίας η κυρίαρχη γλώσσα είναι η αγγλική. Είναι φυσικό λοιπόν οι Έλληνες μετανάστες να δανείστηκαν λέξεις που δεν υπάρχουν στα ελληνικά, άλλοτε χωρίς να τις αλλάξουν, όπως λ.χ. surfing και boomerang, και άλλοτε προσθέτοντας καταλήξεις που τις ελληνοποιούν, όπως Μελβούρνη από Melbourne, τζόμπι από job (= δουλειά), και άλλες.[19] Από την άλλη μεριά, και η αυστραλιανή αγγλική δέχθηκε τις επιδράσεις της ελληνικής σε διάφορα επίπεδα.[20]

Σε ορισμένα κείμενα που παρατέθηκαν προηγουμένως είδαμε μερικά γλωσσικά δάνεια από τοπωνύμια και λέξεις που αναφέρονται σε ζώα ή φυτά της Αυστραλίας και στην κουλτούρα των αυτοχθόνων. Στα κείμενα με τα οποία τελειώνω την ομιλία μου παρατηρούμε μια μεγαλύτερη ανταλλαγή και ανάμειξη γλωσσικών στοιχείων. Στο διήγημα της Γκόγκα «Το ρύζι», π.χ., το τοπωνύμιο Geelong είναι γραμμένο στα αγγλικά και, αντί για την ελληνική λέξη «το μεσημεριανό», η αφηγήτρια λέει: «φάγαμε το lunch». Στην προετοιμασία για το βραδινό που περιγράφει στη συνέχεια χρησιμοποιεί την αγγλική λέξη barbecue αντί για την ελληνική «ψησταριά». Τη γράφει όμως με ελληνικούς χαρακτήρες, αλλάζοντας ελαφρά την αγγλική προφορά της: «Φαγητά, σαλάτες, γλυκά, παγωτά, φρούτα, άναψαν και το 'μπαμπακιού', μια και πλησίαζαν οι άντρες να έρθουν». Σε άλλο της διήγημα, με τίτλο «Στους Αρμένηδες φίλους μου», η Γκόγκα ελληνοποιεί πάλι αγγλικές λέξεις: computer και market (= αγορά) γίνονται αντίστοιχα «κομπιούτα» και «μαρκέτα». Συγχρόνως, χρησιμοποιεί μερικές ιδιωματικές ελληνικές λέξεις από τον τόπο καταγωγής της, το Αίγιο, όπως «τσορομπίλι» (= μικρό παιδί), «τουτουμάκια» (= χυλοπίτες), «γράνες» (= μονοπάτια) και άλλες για τις οποίες παρέχει γλωσσάρι.[21]

Στα έργα της Βασιλείου συνυπάρχουν ελληνοκυπριακές με αυστραλιανές λέξεις. Για παράδειγμα, στα πεζά ή ποιητικά κείμενα του πρόσφατου βιβλίου της *Η αγγελιοφόρος*, η Βασιλείου χρησιμοποιεί σκόρπιες κυπριακές λέξεις, ενώ συγχρόνως δημιουργεί εικόνες από ποτάμια, φαράγγια, κοιλάδες, πόλεις και άλλα μέρη της Αυστραλίας, δίνοντας στους αναγνώστες τόσο τα αγγλικά τους ονόματα όσο και την ελληνική προφορά τους. Επιπλέον, λέξεις όπως «Καλκατούνγκου», «Ντιρμπάλ» «μπούμερανγκ», «Αμπορίτζινι» και άλλες μας παραπέμπουν στον κόσμο των

[19] Βλ. George Kanarakis, "Introduction: The Literary Presence of the Greeks in Australia" *Greek Voices in Australia: A Tradition of Prose, Poetry and Drama*, Australian National Univ. Pr., Sydney 1987, σ. 7. Ο Καναράκης βρίσκει επίσης αγγλικές λέξεις ή φράσεις που μεταφέρονται μέσω μετάφρασης στα ελληνικά, π.χ., «γράψε κάτω» από το αγγλικό "write down" (σ. 7). Για τις γλωσσικές και λοιπές επιδράσεις της Ελλάδας και Αυστραλίας στη λογοτεχνία των μεταναστών γράφει επίσης ο Καναράκης στο άρθρο του «Η λογοτεχνική δημιουργία των Ελλήνων της Αυστραλίας, *Νέα Εστία*, 15 Μαρτίου 1992, σ. 373-374.

[20] Στο πρόσφατο βιβλίο του με τίτλο *Διαγλωσσικές επιδράσεις στην αγγλική και η συμβολή της ελληνικής γλώσσας*, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2005, ο Καναράκης αναφέρει ελληνικούς επιστημονικούς όρους που πέρασαν στην αυστραλιανή αγγλική προ των μέσων του 20ού αιώνα (σ. 326-327), λέξεις όπως flokati, ouzo, feta, souvlaki, κ.λπ. που εισήγαγαν οι Έλληνες μετανάστες ή οι Αυστραλοί που ήρθαν ως τουρίστες στην Ελλάδα (σ. 326), καθώς και ονόματα πόλεων (Alexandria, Calliope, Macedon, κ.ά), βουνών (Pelion, Olympus, κ.ά), λιμνών (Helen, Artemis, Sappho, κ.ά), τοποθεσιών (Lemnos, Pella, κ.λπ) και άλλων αυστραλιανών τοπωνυμίων που χρησιμοποιούν δάνειες ελληνικές λέξεις (σ. 328).

[21] Γκόγκα, «Το ρύζι», στο βιβλίο της *Εκμυστηρεύσεις*, Dionysos Books, Melbourne 1997, σ. 37, και «Στους Αρμένηδες φίλους μου», *Εκμυστηρεύσεις*, σ. 65 και 66 αντίστοιχα. Το «Γλωσσάρι» είναι στη σ. 124. Ιδιωματικές λέξεις από το χωριό Πάσιο της Κορινθίας απ' όπου κατάγεται χρησιμοποιεί και η Ξενοφού στο μυθιστόρημά της *Ο κάμπος με τις πεταλούδες*, Elikia Bks, Box Hill, Vic. 1987. Σ' αυτό χρησιμοποιεί: α) ελληνικές λέξεις, όπως «κορήτες» (=σκάφες, σ. 13), «αμορίλα» (= τεμπελιά, σ. 35), «μπογάτσα» (= ψωμί χωρίς μαγιά, σ. 53), κ.ά., και β) αρβανίτικες λέξεις που χρησιμοποιούσαν οι γέροι του χωριού της: «τσούπα» (= κορίτσι, σ. 2), «πισιώ» (= σώπα, σ. 8), «μπούκουρη» (= όμορφη, σ. 137), κ.ά. Χρησιμοποιεί όμως με ελληνικούς χαρακτήρες και την αγγλική λέξη «μπιούτιφουλ» (beautiful= όμορφη), σ. 137.

Αυστραλών ιθαγενών.[22] Θα πρέπει να επισημάνω ότι στην περίπτωση της Βασιλείου οι διαπολιτισμικές ανταλλαγές δεν περιορίζονται μόνο μεταξύ Κύπρου, Ελλάδας και Αυστραλίας. Στα έργα της διακρίνουμε επίσης επιδράσεις από την κουλτούρα του Βελγικού Κονγκό, όπου έζησε τα παιδικά της χρόνια, και από τη γαλλική γλώσσα και λογοτεχνία που μελέτησε σε ελληνο-γαλλικό γυμνάσιο της Αθήνας.[23] Τόσο τα κείμενα της Βασιλείου όσο και των άλλων ποιητριών και πεζογράφων που ανέφερα δείχνουν την ικανότητά τους να εναρμονίσουν τα διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία που πήραν από τις χώρες προέλευσης και μετανάστευσης και να δημιουργήσουν μια λογοτεχνία η οποία συμπληρώνει, εμπλουτίζει και διευρύνει τις εθνικές λογοτεχνίες, και γενικότερα τις κουλτούρες των χωρών από τις οποίες προήλθε, μια λογοτεχνία που αξίζει ιδιαίτερη μελέτη.

Αικατερίνη Γεωργουδάκη

Ομότιμη Καθηγήτρια (Prof. Emerita)
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

[22] Μετά από το αφήγημα «Ο Εμφύλιος πόλεμος της Κορνηλίας Τρέππα» (1994) η Βασιλείου παραθέτει επίσης «Γλωσσάρι της Κυπριακής», στο βιβλίο της *Η αγγελιοφόρος*, Α΄τόμος, La Trobe Univ., Melbourne 2003, σ. 113. Χρησιμοποιεί τις λέξεις: «ρασίν» (= άδυτος βάτος) στο ποίημα «Περνώντας το φαράγγι του Γιουμέμμερρινγκ» (σ. 204), «λαλέδες» (= ανεμώνες) στο ποίημα «Η τελευταία ανταρσία» (σ. 231), «στερκό» κρασί (= ξηρό κρασί) στο ποίημα «Μου λεν» (σ.270), κ.ά. "Kalkatungu" και "Dhirbal" αναφέρονται σε γλώσσες των αυτοχθόνων (σ. 258). Οι λέξεις «Αμπορίτζινι» και «μπούμερανγκ» είναι στις σ. 245 και 259 αντίστοιχα. Το βιβλίο περιέχει ποίηση, αφηγηματική ποίηση, πρόζα, στίχους σε πρόζα και σατιρικά, όπως δηλώνει ο υπότιτλός του.

[23] Η Ειρήνη Παππά, π.χ., αποδίδει: 1) τη σημερινή στάση της Βασιλείου απέναντι στη φύση και τα στοιχεία της στο «αφρικανικό παρελθόν της» και 2) την αγάπη της για την ελευθερία και την αλήθεια στην επίδραση της φυλής Μανγκμπέτου που ζούσε γύρω από τη φυτεία καφέ του πατέρα της. Βλ. «Εισαγωγικό σημείωμα», *Η Θέαλλη*, όπ., σ. 8. Στο «Προλογικό σημείωμα», του βιβλίου *Η αγγελιοφόρος*, η ίδια η Βασιλείου αναφέρεται επίσης στα «υποσυνείδητα στο νου [της] πρότυπα» των Γάλλων που τη «γαλούχησαν στη λογοτεχνία», στα όσα έμαθε από τους ανώνυμους Αφρικανούς μικροτεχνίτες που σκαλίζουν το ελεφαντόδοντο, κ.ά. (σ. 13). Η Βασιλείου είναι διδάκτωρ της γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου La Trobe της Μελβούρνης, κι έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα με τη μεσαιωνική κυπριακή διάλεκτο.

Ω, Έρωτα... αχ, έρωτα!

Μας αγκαλιάζει
ένας ξάστερος ουρανός...
στο αισιόδοξο γαλάζιο
βουτηγμένος...
Κι όμως η θάλασσα
-η ερωτική, η αιώνια γαλάζια-
πάντα θα μας παιδεύει.

Είμαστε ο όχλος
και αιώνια παραδέρνουμε
στο άπλετο γαλάζιο
που μας περιβάλλει,
φαινομενικά αισιόδοξο.

Έρωτα παντοδύναμε,
το κουρασμένο πνεύμα μας
αγκάλιασε
και ελέησόν μας!

Σαν ουρανός φιλεύσπλαχνος,
ευνόησε την ειρήνη,
και στα ετερώνυμα
σπείρε το σπόρο της έλξης
πού'ναι πανάκριβη,
κι εντός των ομωνύμων.

Ω! η θάλασσα
η αιώνια ερωτική...
η πάλαι ολογάλανη,
πάντα θα μας παιδεύεις

Κι ο ουρανός,
μάταια ελπιδοφόρος
άσπλαχνα μας πλανεύει
με τη διαφάνειά του.

Ω, έρωτα... έρωτα!
Μη μας κακοκαρδίζεις!
Μη ρίχνεις τη θολούρα του πόνου
στους καθρέφτες της ψυχής μας.

Είναι άδικο να σε στερούνται
οι μελλοθάνατοι.
Όμως ούτ' εσύ γνωρίζεις
ποιος αλήθεια είσαι!
Προσεύχομαι λοιπόν
για τη νηνεμία των σχέσεών μας.

Αν είσαι τρυφερός...
βούτηξε τα βέλη σου στο μέλι
και σπείρε την αγάπη.
Αν είσαι μοχθηρός...
μην τα ποτίσεις στη χολή
μη δίνεις τη χαριστική βολή!
Δε θέμε να χαθούμε!
Διάγραψε την αγωνία μας!
Κάθισε δίπλα μας αγόρι,
πλέξε γιρλάντες τα λουλούδια
και δώρισέ τες,
παίξε στη λύρα του Ορφέα
τα τρυφερά τραγούδια
που εμπνεύστηκες
τότε π' ακόμα σε τιμούσαν
οι σαϊτεμένοι.

Πιπίνα Δ. Έλλη

Από το υπό έκδοση βιβλίο της ποιήτριας «Ψίθυροι»

Spinning colours by Chris Teo

The alcove of creativity

The emptiness that fills the room
Consumes even the brave
It is a cold feeling that I do not crave
For art to have to endure
A fear that the future has no allure
And there is no cure
For ignorance if it is imposed
By the critic
It has little purpose
And no repose
Becoming tiresome
Eroded by the tide of time
Like a mask over the drawn out face
Of the painter that tries to shine
In life
And in death
Through his work
Beneath an apprehensive smile
It's been sitting there for a while
Painstakingly being restored
By the artist's brush strokes
And lush colours that evokes
The canvas to come alive
Layer upon layer
Contours blended together
Casting shadows
Bathed in light
To finally give up the images
From a story
That for so long was resigned
To gathering dust
Forgotten somewhere
Deep in an alcove of creativity
Of an artist's brilliant mind
Till now.

George Athanasiou

Beyond the overture
In memory of Costas Tsikaderis

The Philanthropist gave of himself
Never asked for anything in return
His love you didn't even have to earn
And while the world went about its business
Taking advantage of the weak
The less fortunate
And the effete
His light was the beacon at the heart of a world gone mad
Where dreams could be made and things were not so bad
Hope plucking at the strings
Of a wood grain finished guitar
Though his star
Was all but brief
The light emanating from it
Had travelled far
Touching the lives of many
Along the way
His contribution is here to stay
A legacy that will never be forgotten
Carried by the lives of the men and women that he knew
Across generations
He will endure
Beyond the overture
Because his life
His example
And his music was the cure
For many of the manufactured social ills of life
Difference, indifference
Poverty, sleaze and greed
War strife, intolerance and the terrorist disease
Depending on who is telling the news
You'd think you were listening to the blues
Fusing Greek, migrant and aboriginal views
And other issues
He possessed a kind of wealth that you cannot buy
No matter how hard you work
Or how hard you try
And his music gave us lots of pleasure
Costas was a real treasure
And on the day he died
The world shed a tear and started to cry
Mourning the loss of a favourite son
But his music will go on.
And in our memories
He'll live on.

George Athanasiou

Το τραγούδι μας

Δεν έχω τίποτα
Καινούριο
Να σας πω
Και να σας γράψω
Εντούτοις
Γράφω
Μ' αρέσει
Το μονότονο
Τραγούδι της ζωής
Το ίδιο και το ίδιο
Το γράψιμο
Για μένα
Καταφύγιο
Προσευχή
Και διαθήκη
Εδώ μέσα
Σ' αυτή
Τη θήκη
Πόνοι και δάκρυα
Και γέλια κι απορίες
Σημερινές κι αιώνιες
Ιστορίες.

Ας πούμε
Το τραγούδι μας
Έτσι για να φανεί
Ότι έχουμε φωνή
Να μη λένε αύριο
Ότι σκυφτοί ήρθαμε
Και βουβοί ζήσαμε
Σκυφτοί στην ξένη δούλεψη
Από φόβο
Εμείς θα τραγουδήσουμε
Την ομορφιά του κόσμου
Την αντοχή του ανθρώπου
Και την προκοπή του
Μπορεί οι άνθρωποι
Να' ναι αξιοθρήνητοι
Όμως ο άνθρωπος
Αξιοθαύμαστος
Ζώο ξεκίνησε
Κι άγγελος
Πάει να γίνει
Τραγουδιστής
Και ποιητής
Κόσμου καλού
Αγάπης και Ειρήνης.

Μας είπαν αλαφροΐσκιωτους
Ονειροπόλους ποιητές
Γιατί δεν αναπαυθήκαμε
Δε μας έφτασε
Δεν μας γιόμισε
Το χρήμα και το κυνήγι του
Είτε το 'χουμε
Είτε όχι
Τραγουδήσαμε
Χορέψαμε
Πλέξαμε στεφάνια
Ονειρευτήκαμε
Κόσμους αγάπης
Και ειρήνης
Και γράψαμε
Τους πόθους μας
Στο χαρτί το άλαλο
Το κάναμε
Λαλούν κι αθάνατο.

Έμεινε
Μόνος είπε
Γιατί αγάπησε
Μια φορά
Κι ατύχησε
Ναι βέβαια
Αγαπήσαμε
Μια φορά
Και δυο
Και τρεις και πέντε
Και ζήσαμε
Και πορευτήκαμε
Με την αγάπη
Φίλε
Δεν είσαι μόνος
Είσαι κι εσύ
Αγάπης θρόνος.

Ιωάννα Λιακάκου

Φώτα πορείας

Γίναμε, ξάφνου, μελανή κηλίδα
στης μάνας τα λευκά φορέματα,
κι έτσι, κάποια μουντά απογέματα
γυρέψαμε λιμάνι και πατρίδα.

Σπασμένη αντένα, μισερή πυξίδα,
βρισιές, καυγάδες και μπερδέματα,
μας ρίχναν σε γκρεμούς, σε ρέματα
κι ολοένα να ψυχορραγεί η ελπίδα...

Μα, αίφνης, στης νύχτας το βαθύ σκοτάδι,
φτάσαμε στα ριζά νιόβγαλτης πόλης
απ' τις σελίδες κάποιας ιστορίας…

Κι εμείς που ξενυχτήσαμε στου Άδη
τις δώδεκα χαμένες μητροπόλεις,
ανάψαμε τα φώτα της πορείας...

Γιάννης Λιάσκος

Τον κόσμο τούτο

Τον κόσμο τούτο τον όρισα
μεσ' από μύρια κυκλώματα,
κρατήρες κι απολιθώματα
άφησα πίσω, προχώρησα…

Στα δυό το βίο μου χώρισα,
σ' ουράνιου τόξου μουχρώματα,
μυστήριους θόλους και δώματα
είδα στην πόλη κι απόρησα…

Τον κόσμο τούτο ζημίωσα,
του 'κλεψα χώρους απάτητους,
να ζήσω 'κει αξιώθηκα…

Τον πόνο φίλων μου βίωσα,
γεύτηκα όλα τα λάθη τους,
τους πρόδωσα και προδόθηκα…

Γιάννης Λιάσκος

Ιράκ συνέχεια...

Ω!! Λευτεριά ρατσίστρια...
πώς σε κατάντησαν οι άχαροι
μια ψυχοκλέφτρα άκαρδη,
με το σαρίκι σου δεμένο κόμπο
να μη σε βλέπουν...
να τεμαχίζεις σώματα
σε αμμοθύελλες ανατολής,
για το καπρίτσιο μιας στιγμής…

Ω!! Λευτεριά παράλογη...
παιδιών μανάδων τα μυαλά
σκόρπια στο χώμα σαν στουπιά
ακόμη κείτονται ωμά
δίπλα σε αποτσίγαρα σβηστά
όλα πια πατημένα…

Ω!! Λευτεριά ραχιτική...
κι αν ζωγραφίζεις σ' αγορές
με κατακόκκινη μπογιά
και τα παιδιά
αχ τα παιδιά
να βλέπουν κάθε πινελιά.

Σκύβει το ένα που μπορεί
με μια φτυαριά θάβει εκεί
σε μια γωνιά ερημική
που παίζανε μικρά παιδιά
την ξαδερφούλα,
τη μητέρα, τη γιαγιά...

Κι η λευτεριά στα σκοτεινά
Περνάει ανείπωτα δεινά
για τα συμφέροντα ξανά
αχ τα παιδιά,
αχ τα παιδιά !!!

Ιάκωβος Γαριβάλδης

Οι Αρματοδρομίες ενός Μοντέρνου Ποιητή

Μια βιβλιοπαρουσίαση του βιβλίου του Μιχάλη Τσιανίκα: *Σεφέρης. Με τους ρυθμούς των αλόγων*. Εκδόσεις Κανάκη, Αθήνα, 2000.

Ο Μιχάλης Τσιανίκας στο βιβλίο του *Σεφέρης. Με τους ρυθμούς των αλόγων* εξετάζει μια μοντερνιστική πλευρά της ποίησης του Σεφέρη, αυτής των εικόνων και των ρυθμών των αλόγων. Το βιβλίο του Τσιανίκα, 200 περίπου σελίδων που χωρίζεται σε 11 κεφάλαια, εκτείνεται και σε άλλους ποιητές και δεν περιορίζεται μόνο στις εικόνες των αλόγων. Οι συνειρμοί των αλόγων, ωστόσο, επανέρχονται συχνότατα στην εξέταση του σεφερικού έργου, του έργου άλλων ποιητών και των ποιητικών ρυθμών τους.

Για το Σεφέρη - έναν ποιητή που δεν γράφει εύκολα - το γράψιμο ενός ποιήματος, υπαινίσσεται ο Τσιανίκας, παρομοιάζεται με τον αγώνα μιας αρματοδρομίας με τον ποιητή αρματηλάτη. Ο καλός ποιητής, λοιπόν, σύμφωνα με το παράθεμα του Τσιανίκα από τον Πρεβελάκη, όπως ο κλασσικός συγγραφέας

> *εξουσιάζει το γράψιμό του όπως ο καλός ηνίοχος τ' άλογά του. Ξέρει συνάμα να μην κάνει παραχωρήσεις στο πλήθος»* (Τσιανίκας, σ. 21).

Βέβαια ο Πρεβελάκης αδυνατεί να δει, σ' ένα κατακερματισμένο μοντέρνο κόσμο τον 'αδιάσπαστο' ποιητή των αρχαίων:

> *Η ποίηση του καιρού μας (ας είναι κι αυτή ευλογημένη) αρέσκεται να καλλιεργεί χωριστές ικανότητες. Δεν θέλει (δεν μπορεί!) να είναι ο Ηνίοχος που τιθασεύει τα άλογα του τεθρίππου* (παράθεμα από Πρεβελάκη, Τσ., σ. 22).

Ο ποιητής επιχειρεί την αποκάλυψη της ενιαίας ψυχής αλλά μέσα από τ' αναπόφευκτα κενά και χάσματα της μοντέρνας ποίησης. Αυτό ισχύει κατ' εξοχήν για το Σεφέρη, έναν ποιητή λιτό, ελλειπτικό και υψηλά υπαινικτικό. Έτσι στο σεφερικό ποίημα Όνομα δ' Ορέστης', το ΙΣΤ ποίημα του *Μυθιστορήματος*, ο Τσιανίκας βλέπει τον Ορέστη-ποιητή να μεταφέρει ενστικτωδώς μέσα από την εικόνα της λαχανιασμένης ανάσας των αλόγων της αδυσώπητης αρματοδρομίας τα τρία επίπεδα του ανελέητα κρίσιμου αγώνα του:

> *Το αγωνιστικό (ή πολιτικό) μια πράξη πολιτικής επιβίωσης, (...) το αισθητικό (...) και το θέμα δικαίου και δικαιοσύνης: είναι οι 'μαύρες Ευμενίδες που βαριούνται, χωρίς συχώρεση* (Τσ., σ. 26-7).

Ο Τσιανίκας υποδηλώνει αυτή την κατακερματισμένη ενότητα με ένα υπαινικτικό για το ποίημα παράθεμα από το συγγραφέα Χένρυ Μίλερ:

> *...Κάτι από τον Ορέστη γλιστρά μέσα σ' αυτό, κάτι από ένα αγώνισμα δρόμου που μπαίνει μέσα στο ποίημα και σε κάποιο κήπο γεμάτο καπνό ταμπάκου, με τη μαλακιά και μελίχεια φωνή του Σεφεριάδη, τη σαραντάχρονη αφέλειά του, τη σταθερή του σφριγηλότητα, τη λεπτότητά του, την αισθησιακότητά του...* (Τσ., σ.23-4).

Η αρματοδρομία του Ορέστη-ποιητή με τις αποσπασματικές συνειρμικές εικόνες της, τις σκόρπιες σκέψεις και τα συναισθήματα του αρματηλάτη υποδείχνει το δρόμο προς τη μοντέρνα ποίηση. Είναι ο δύσκολος δρόμος του ενστίκτου και της τυφλής αναζήτησης. Ο αναγνώστης μπορεί να προσεγγίσει το ποίημα όχι με τη λογική συνεκτικότητα αλλά ενστικτωδώς και υποκειμενικά δηλαδή συναισθηματικά - μέσα από τους συνειρμούς των αποσπασματικών εικόνων του. Στο τέλος η αποτίμηση είναι ζήτημα γούστου - ο αναγνώστης είτε αποδέχεται τη μορφή, την τεχνική και το περιεχόμενό του είτε το απορρίπτει. Όπως ο ίδιος ο Σεφέρης υποστήριξε:

> *Η ιδέα μου είναι ότι δεν υπάρχει τρόπος για ν' αποδείξει κανείς ότι ένα ποίημα είναι καλό. Τα ποιήματα είναι όπως η αρχαία εταίρα: παρουσιάζονται γυμνά στο δικαστήριο* (παράθεμα από Σεφέρη, Τσ., σ. 21).

Ο Τσιανίκας για να υποστηρίξει την άποψη του μοντερνισμού και της υποκειμενικής

προσέγγισης στην ποίηση και την τέχνη γενικά παραπέμπει στον Εμμανουήλ Καντ. Το θέμα της προσέγγισης της τέχνης, ωστόσο, είναι τόσο παλαιό που θα μπορούσε να παραπέμψει και στον Πλάτωνα. Εντούτοις, όμως, η υποκειμενική προσέγγιση είναι επίσης ζήτημα εκπαίδευσης, καλλιέργειας και εξοικείωσης. Ο Σεφέρης κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες με τις Δ*οκιμές* του για να προωθήσει αυτή τη διαδικασία στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό της ποίησης. Στο διάλογό του με τον Τσάτσο υποστηρίζει ότι αυτή είναι μια πορεία ψηλάφισης στα τυφλά προς αγνοημένους 'εσωτερικούς τόπους της συνείδησης' που σε κάνει 'να βιώνεις ένα έργο τέχνης χωρίς να χρειάζεται να το κατανοείς'. Στην πορεία αυτή οι πρωτοπόροι μοντέρνοι ποιητές {Μαλλαρμέ, Βαλερί}

> *βλέποντας τις εικόνες τους σαν τον Ορέστη που έβλεπε τις Ευμενίδες ενώ δεν τις έβλεπε και ξαφνιζόπανε ο χορός -, βρεθήκανε μπροστά στο τραγικό δίλημμα να μην μιλήσουν διόλου ή να εκφραστούνε δύσκολα και να περάσουν για τρελοί. Προτιμήσανε το δεύτερο* (παράθεμα από Σεφέρη, Τσιανίκας., σ. 44).

Ο Τσιανίκας ξεκινά τη διερεύνηση του τρόπου παρουσίασης των αλόγων στην ποίηση του Σεφέρη με την παράθεση από τον ποιητή των σατιρικών στίχων ενός ποιήματος από την ανθολογία τουΔ. Π. Ταγκόπουλου 'Τ' άλογο! τ' άλογο! Επιτελάρχη...' για την αναζήτηση αλόγων από τους ανώτερους αξιωματικούς κατά την άτακτη υποχώρηση και φυγή τους από το μέτωπο του 1897 (Τσ., σ. 11). Οι στίχοι αυτοί δεν ανακαλούν την τραγωδία του πολέμου, όπως συνήθως θα συνέβαινε σ' ένα ποίημα του Σεφέρη, αλλά τη σάτιρα και το σαρκαστικό χλευασμό που, ιδωμένα από την απόσταση του χρόνου, δίνουν μια νότα ειρωνικής ευθυμίας, κάτι που είναι σχεδόν πάντα έξω από το κλίμα και την ατμόσφαιρα της σεφερικής ποίησης. Η ποίηση για το Σεφέρη είναι υπόθεση σοβαρή και δύσκολη και σχεδόν σπάνια διαθέτει χώρο για ευθυμία και φιλοπαίγμονη διάθεση. Όπως σωστά παρατηρεί ο Τσιανίκας, αν ο Σεφέρης

> *Είχε την τύχη να διαθέτει την ειρωνεία του Καβάφη ή εκείνη του Καρυωτάκη, ίσως τότε να μπορούσε να προσφέρει στον εαυτό του καμιά δεκαριά άλλες λύσεις και άλλες τόσες προοπτικές στην ποίησή του* (Τσ., σ. 35).

Ο Σεφέρης και η χρήση της σάτιρας και ειρωνείας ή η έλλειψή της θ' αποτελούσε ένα ενδιαφέρον θέμα συζήτησης. Κάποιες από τις ελάχιστες φορές που θα μεταχειριστεί εύθυμο τόνο ή ειρωνεία, θα γράψει το ποίημα ΄Δημοτικό Τραγούδι' (Σεφέρης, *Ποιήματα*:25) με 'τα μονοκοτυλήδονα και τα δικοτυλήδονα' που ο Τσιανίκας παρατηρεί ότι ήταν μια 'τολμηρή αλλά τραυματική εμπειρία' (Τσ., σ. 12-3). Ο ίδιος ο Σεφέρης στο ημερολόγιό του σημειώνει ότι τού παρατήρησε ο Ν.: 'δεν θα σου το συγχωρήσουν ποτέ αυτό. Και 'μού' δειξε «τα μονοκοτυλήδονα»' (Σεφέρης, 1975, σ., 137). Εντούτοις, όμως, δεν υπάρχει πουθενά κάποια μαρτυρία, ούτε ο Τσιανίκας υπαινίσσεται την ύπαρξη κάποιας τέτοιας μαρτυρίας, ότι δηλαδή πράγματι αυτή η μοντέρνα εικόνα δημιούργησε στο Σεφέρη κάποιο πρόβλημα. Άλλες περιπτώσεις που μεταχειρίζεται σαρκασμό και ειρωνεία είναι στο *Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ*, στα ποιήματα 'Στα περίχωρα της Κερύνειας' (*Ποιήματα*: 250-2 ή στο 'Νεόφυτος ο Έγκλειστος Μιλά' (Αυτόθι: 259-60). Στο 'Νεόφυτος ο Έγκλειστος Μιλά' ο ομιλητής του ποιήματος απευθύνεται στους Άγγλους αποικιοκράτες της Κύπρου με την ίδια φράση από τον 'Οθέλο' του Σαίξπηρ:

Καλώς μας ήρθατε στην Κύπρο αρχόντοι. Τράγοι και μαϊμούδες! (*Ποιήματα*: 260).

Εύθυμος τόνος και ειρωνεία υπάρχουν βέβαια σε μερικά ευκαιριακά σεφερικά ποιήματα όπως στις ημερολογιακές του σημειώσεις που δεν έχουν όμως ενσωματωθεί στον επίσημο τόμο των *Ποιημάτων* του. Τουλάχιστον δύο από αυτά τα ποιήματα που παραθέτονται στο βιβλίο του Τσιανίκα είναι 'Το άλογο της Μολδοβλαχίας' (Τσ., σ. 164-5) και 'Τ' αηδόνια και τα λιόδεντρα..' (στην τελευταία σελίδα του παραρτήματος).

Η μη διάκριση της ειρωνείας πιθανόν οδηγεί κάποτε το Σεφέρη και στην

παρανάγνωση ποιημάτων άλλων ποιητών όπως του Καβάφη. Οι αρχικές του απόψεις για τον Αλεξανδρινό ποιητή τείνουν να είναι αρνητικές. Όπως έγραφε στον Μαλάνο, στην Αλεξάνδρεια, τοΔεκέμβριο του 1935:

Ο Κατσίμπαλης που μου διαβάζει κάπου-κάπου κανένα γράμμα σας, μου έδωκε τις προάλλες το ' Περί Καβάφη'. Είσαστε σας το είπα νομίζω το καλοκαίρι - από τους ελάχιστους που μας έδωσαν θετικά δεδομένα γι' αυτό το μυθιστορηματικό, μυθικό, αλχημικό πρόσωπο που μου είναι πολύ συχνά ακατανόητο. Ο Καβάφης πέρα από την ποιητική του σημασία, που εξακολουθώ να πιστεύω ότι δεν είναι εξαιρετική, έχει την αξία να μας παρουσιάζεται σαν ένας τύπος προβλήματος που για καιρό θα μας απασχολήσει... (Σεφέρης και Μαλάνος, 1990, σ.32).

Και πράγματι, ο Καβάφης εξακολούθησε ν' απασχολεί το Σεφέρη για πολύ. Πολλά χρόνια αργότερα γράφει τη Δ*οκιμή* του 'Κ. Π. Καβάφης, Θ. Σ. Έλιοτ: Παράλληλοι'. Και γράφει από την Άγκυρα στις 6.10.1948 στον μάλλον αντι-Καβαφικό Μαλάνο, που είχε γνωρίσει προσωπικά τον Καβάφη:

Ο Α(λιθέρσης) δεν μου μοιάζει σοβαρός κριτικός αλλά υπάρχει πάντα ένα σύμπλεγμα κατωτερότητας σ' εμάς που δεν γνωρίσαμε τον Κ(αβάφη) απέναντι εκείνων που τον εγνώρισαν. Δεν έχουμε τρόπο να ελέγξουμε τις πληροφορίες τους και αφήνουμε τους παροικήσαντες να λύσουν μεταξύ τους το ζήτημα (αυτόθι, σ. 305).

Οι απόψεις του Σεφέρη για τον Καβάφη αλλάζουν αλλά κάποιες αμφιβολίες διατηρούνται. Όπως παρατηρεί και ο Δρακόπουλος, ο Σεφέρης δίνει την εντύπωση ότι ταλαντεύεται 'ανάμεσα στην αποδοχή και την αμφιρρέπουσα απόρριψη' (Δρακόπουλος, σ. 136). Η άποψη αυτή θα πρέπει να συμπληρωθεί και με την εύστοχη παρατήρηση του Τσιανίκα ότι

Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι ο Σεφέρης έφτιαξε την ποιητική του καριέρα αμφισβητώντας (κάποτε πολύ αυστηρά, άλλοτε πλαγίως) τους προηγούμενους ποιητές, ή αγνοώντας ουσιαστικότατους συνομηλίκους του (Τσ., σ. 169).

Η παραπάνω παρατήρηση μπορεί εύκολα να τεκμηριωθεί με μια γρήγορη αναδρομή στις άφθονες ημερολογιακές σημειώσεις και την αλληλογραφία του ποιητή. Οπωσδήποτε, θα ήταν ενδιαφέρουσα μια μελέτη της ανάγνωσης του Καβάφη από τον Σεφέρη.

Ο χώρος δεν επιτρέπει περισσότερες εκτεταμένες αναφορές στη μελέτη του Τσιανίκα για τη χρήση των εικόνων των αλόγων και του μοντερνισμού σε νεοέλληνες ποιητές και συγγραφείς όπως ο Περικλής Γιαννόπουλος, Σικελιανός, Καρυωτάκης, Εμπειρίκος, Παπατσώνης ή ο Κυριάκος Χαραλαμπίδης. Η προσέγγιση του Τσιανίκα γίνεται πάντοτε με μπρίο, λεπτό χιούμορ, διεισδυτικότητα και απέριττη έκφραση.

Χρήστος Ν. Φίφης
La Trobe University

Πηγές που αναφέρθηκαν

Σεφέρης, Γιώργος, *Ποιήματα*, Ίκαρος, Αθήνα, 1974.
Σεφέρης, Γιώργος, *Μέρες Α΄*, Ίκαρος, Αθήνα, 1975.
Σεφέρης Γιώργος και Μαλάνος Τίμος, *Αλληλογραφία 1935 1965*, Ολκός, Αθήνα, 1990.
Αντώνης Δρακόπουλος: *Ο Σεφέρης και η κριτική: η υποδοχή του σεφερικού έργου (1931-1971)*, Πλέθρον, Αθήνα, 2002.
Μιχάλης Τσιανίκας: *Σεφέρης. Με τους ρυθμούς των αλόγων*. Εκδόσεις Κανάκη, Αθήνα, 2000.

Ο Νόνος μου ο Κωσταντής

Είχε γεράσει πια, κυρτωμένη ράχη, γερτό κεφάλι και τα πόδια με τη βοήθεια της μαγκούρας μόλις και κατάφερναν να φτάνουν μέχρι το μαγαζί του χωριού.
Καθόταν παράμερα, μαζί με το γέρο Λιάσκο και τον παπακουμπούρα, ίδια ηλικία πάνω-κάτω. Ο γέρο Λιάσκος, ήταν παλιά ιδιοκτήτης του μαγαζιού, τώρα, είχε αναλάβει ο μεγάλος του γιός ο Χρήστος, «κάτσε κάτω, γέρο, ξεκουράσου, άσε να κάνω κουμάντο εγώ, θα τα καταφέρω, θα δεις, αν χρειαστεί, θα με ορμηνεύεις κι εσύ».
Ο παπακουμπούρας ήταν νουνός μου, παπάς βέβαια, και τον είχαν βγάλει έτσι γιατί έκανε τον παληκαρά με την κουμπούρα πάντα έτοιμη για δράση. Στην κυριολεξία «πέταγε τη σκούφια του για καυγά».
Ψηλός, βαρύς, με βροντερή φωνή που σκορπούσε ρίγη φόβου σε μας τα παιδιά. Όσο μακρυά και νάταν, δεν ήθελε πάνω από τρεις δρασκελιές να μας αρπάξει αν κάναμε καμιά ζαβολιά, τα κορίτσια τα βούταγε από τα μαλλιά, τα αγόρια από τ' αυτί. Δύσκολο να ξεφύγεις από τις χερούκλες του. Βέβαια εγώ, δεν είχα γευτεί ποτέ το μαλλιστράβηγμα και οι άλλες όλο παράπονα έκαναν,
μμμ, φιότσα [1] *του βλέπεις, σιγά μην πειράξει τη χαϊδεμένη του παπασπύρου, κοτάει* [2] *αμ δεν κοτάει.*
Ο νόνος μου,[3] ο γέρο-Λιάσκος κι ο νουνός μου, ήταν αχώριστοι.
Έστηναν το πηγαδάκι τους για ώρες στο μαγαζί του χωριού και πότε καθιστοί στους πάγκους πίνοντας το ποτηράκι τους, πότε όρθιοι όταν πιάνονταν από την ακινησία, έλυναν τα προβλήματα του ντουνιά, σχολίαζαν όλους κι όλα, παραπονιόνταν για τους νέους που δεν έχουν σέβας την σήμερον ημέραν, ενώ εκείνοι στα νιάτα τους, κ.λ.π., κ.λ.π.
Αυτά, τις βραδινές ώρες, τις πρωινές που δεν είχε πολλή κίνηση το μαγαζί γιατί οι νεότεροι ήταν στα χωράφια, έπιαναν τα δικά τους, συνήθως μιλούσαν για το στρατό, όχι μόνο τη θητεία τους, αλλά και τους πολέμους στους οποίους έλαβαν μέρος. Όταν το ρεπερτόριο με τα κατορθώματα και τα ανδραγαθήματα παλικαριάς ξεθώριαζε, τότε έπιαναν τα ανδραγαθήματα της νιότης. Μιλούσαν για τις καντάδες που έκαναν στις κοπέλες, ποιος έπαιζε την κιθάρα, το μανταλίνο, το ακορντεόν σε ποιαν τόλμησαν να κλείσουν το μάτι ή να της στείλουν κάνα ραβασάκι, ποια (νόμιζαν) πως τους γλυκοκοιτάζει. Ποιος τραγουδούσε καλύτερα, πόσους κουβάδες νερό ή κατρουγιάλια[4] άδειασαν στα κεφάλια τους από τα ψηλά παράθυρα ή τα μπαλκόνια ο πατέρας ή ο αδελφός της δέσποινας των λογισμών τους... ωραία, αξέχαστα χρόνια...
«Σήμερα οι νέοι εξώκειλαν, η εξέλιξη βλέπεις, οι περισσότεροι έχουν ποδήλατα, τα καβαλάν και να βόλτες πάνω-κάτω από το δρόμο της κοπέλας, και να το κουδούνι να κελαηδάει, ντριν-ντριν και να εκθέτουν το κορίτσι, ντροπής πράματα. Ακόμα και στο πανηγύρι άμα τους αρέσει καμία, όλο γύρω τη φέρνουν και φροντίζουν στο χορό το γιαργυτό ή καλαματιανό να βρεθούν δίπλα της για να της πιάσουν το χέρι και να πετάξουν και καμιά παρόλα, ή ακόμα να της κλείσουν ραντεβουδάκι.
Γι αυτό κάθε τρεις και λίγο ακούς σήμερα, ο τάδε πήρε την τάδε από αγάπη, όχι προξενιό, άκου πράματα, «από αγάπη», οι καθωσπρέπει νέοι δεν παντρεύονται έτσι, τα παντρολοήματα τα κανονίζουν οι γονέοι τους με σέβας και σύνεση».
Ένα τέτοιο πρωινό που είχαν πιάσει πάλι το λακριντί για την ασυδοσία των νέων, κι ήταν κάμποσοι στο μαγαζί, μπήκε μέσα η σόρα-Τασώρω να πάρει ένα τσουφί[5] πιπέρι και μόλις τους άκουσε, έβαλε τις φωνές,
«Δε ντρεπόσαστε λέω εγώ ραμολιμέντα που ξεχάσατε τα δικά σας και μας το παίζετε οσιονούφρηδες και κατηχητές, αφήστε ήσυχους τους νέους.
Ιδιαίτερα εσύ Κωσταντή, καλά θα κάνεις να βγάνεις το σκασμό που έχεις μούτρα και

μιλάς μετά από αυτό που έκαμες στην Αντριάνα, μήπως ξέχασες γεροξεκούτη πώς την ανάγκασες να σε παντρευτεί;»

Ο Κωσταντής, χαμογέλασε κάτω από τα τσιγκελωτά μουστάκια όλο καμάρι για την παλικαριά του, έστριψε τις άκρες τους, ίσιωσε όπως μπορούσε το κυρτωμένο κορμί λες κι είχε κάνει ανδραγάθημα που θα του απόφερε πολλά παράσημα, έβαλε τα χέρια στη μαγκούρα, και,

«Ε, μωρή Τασώρω, εγώ την αγάπησα και την ήθελα γυναίκα μου την Αντριάνα, αφού κι εκείνη κατά βάθος με ήθελε, εγώ φταίω αν ήταν ψηλομύτα και ξιπασμένη και νόμιζε ότι θά 'πεφτε η μούρη της να δεχτεί εμένα τον παρακατιανό για άντρα της;».

«Άσε τις δικαιολογίες γέρο-Κωσταντή, ξιπασμένη ή όχι, δεν σε ήθελε, δεν σου γύρισε μωρέ το προξενιό πίσω ο πατέρας της; Τι γύρευες του λόγου σου, ήταν τίμια πράματα αυτά που έκαμες;»

Ο γέρο Κωσταντής κρυφογελάει όλο καμάρι ...

«Ε, δε λέω, ωραίο παλικάρι ήσουν, καλός ήσουν, αλλά πώς να το κάνουμε, δεν ήσουν της σειράς της, μεγαλονοικοκυραίοι οι γονέοι της, με τα έχεια και τα καλά τους και η Αντριάνα με τη Νίνα την αδελφή της κληρονόμοι, αφού δεν είχε σερνικό ο πατέρας τους».

«Α, για να σου πω σόρα-Τασώρω, πού το πας τώρα, μήπως εγώ γνοιάστηκα για τα πλούτη της; Εγώ μωρέ εκείνην αγάπησα και της μήνυσα τόσες φορές ότι τη θέλω με το κότολο[6] που φορεί, δεν με ενδιαφέρανε τα προικιά της, ήμουν δουλευταράς και άξιος να την ζήσω, τίγαρις[7] στερήθηκε τίποτα ποτές».

Η γριά-Τασώρω πάτησε τα γέλια, «εμ φουκαρά μου, αυτό ακριβώς δεν έκαμες; Με το κότολο δεν την πήρες;»

Σ' αυτό το σημείο ο παπακουμπούρας, δίνει μια στην πλάτη του Κωσταντή, και-

«Καλά έκαμες μωρέ, σάματις λίγο της έπεσες, ή άσχημα επέρασε μαζί σου; Έλειψε μωρέ Κωσνταντή από πανηγύρι, γλέντι, χορό; Πρώτη και καλύτερη σε όλα ήταν. Σα βασίλισσα την είχες. Εβγήκε, μήπως ποτέ ούτε να πάει φαΐ στους εργάτες; Ακόμα και το μαγέρεμα και τις βαριές δουλειές η Γιούλια τα έκανε.»

Στρογγυλοκάθεται η σόρα-Τασώρω, και-

« Έλα μωρέ Κωσταντή, θύμησέ μας πώς αποφάσισες την αποκοτιά που έκαμες;»

Άλλο που δεν ήθελε ο γέρο-Κωσταντής, ισιώνει κι άλλο το γερτό κορμί, και

«Ήταν το πανηγύρι τση Παναγούλας στη κάτω εκκλησία του χωριού. Από πολύ καιρό γύριζε η ιδέα στο μυαλό μου και περίμενα την κατάλληλη μέρα, ήξερα πως εκείνο το βράδυ θά 'χε πάει με το σορπάρε τση[8] τη σόρα μάνα τση και την αδελφή τσης στο χορό. Ούλο το χωριό στο πλάτωμα τση εκκλησίας, ψυχή στα σπίτια.

Κείνα τα χρόνια δεν πολυγνοιαζόταν ο κόσμος να κλειδώνει και να αμπαρώνει όπως σήμερα, δεν υπήρχε λόγος.

Παραμόνεψα μη με βλέπει κανείς, μετά, σκαρφάλωσα στο παρεθύρι τση κάμεράς τση, μπήκα μέσα, έκλεισα το παντζούρι όπως τό 'χαν και κρύφτηκα κάτω από το κρεβάτι. Ήταν νωρίς ακόμα και πιάστηκα τόσες ώρες, μα πού να κουνηθώ.

Κάποτε, άκουσα μιλιές και τα γέλια των κοριτσιών στην είσοδο του αρχοντικού, αφού καληνύχτισαν τους γονείς τους, ήλθαν στην κάμαρά τους και συνέχισαν με κρυφογελάκια να μιλούν για το πανηγύρι και το χορό.

Από το θόρυβο που έκαναν τα ρούχα τσους καθώς τάβαζαν στην καρέκλα, υπολόγιζα περίπου, σε ποιο σημείο ξεντυσίματος βρίσκονται καθώς γδυνόταν, συνεχίζοντας την κουβέντα. Κάποια στιγμή η Νίνα πείραξε την Αντριάνα πως ο Κωσταντής την ξέχασε, ίσως βαρέθηκε να την παρακαλάει, αφού ούτε στο πανηγύρι δεν πήγε. Συλλογισμένη η Αντριάνα άρχισε να λέει, ότι τάχα καιρός ήταν να απαλλαγούν από αυτόν τον ξεβράκωτο και να την αφήσει ήσυχη, ας βρει καμιά τση σειράς του, γιατί

πολύ ψηλά σήκωσε τα μάτια, ποτέ αυτή δεν θά 'λεγε το ναι, όσο ομορφόπαιδο κι αν είναι κι όσο κι αν επιμένει ο Κωσταντής που δεν είχε στον ήλιο μοίρα.
Περίμενα ακόμα λίγο να βεβαιωθώ ότι είχαν μείνει με το κότολο, μετά βγήκα σιγά από την κρυψώνα, αυτές τά 'χασαν, δεν πίστευαν στα μάτια τους κι έμειναν άλαλες.
«Εδώ είμαι Κυρά μου, δούλος στα πόδια σου, το καλό που σας θέλω, όμως, βγάλτε τση φωνές να ξεσηκωθεί ο σορ πάρες σας κι η γειτονιά, να με βρουν εδώ μέσα και να μας παντρέψουν αύριο κιόλας. Αλλιώς, ησυχία να μην πάρει κανείς είδηση και να γίνουν όλα καθώς πρέπει, δεν σε συμφέρει Αντριάνα, εγώ σε αγαπάω και σε θέλω γυναίκα μου με δόξα και τιμή. Τώρα πια, δεν μπορείς να με αρνηθείς, τι θα πεις, σε είδα με το κότολο, και βρέθηκα νύχτα στην κάμαρά σου, πώς θα τα δικαιολογήσεις αυτά στους γονείς σου και στον κόσμο;

Βγήκα αθόρυβα αφού την διαβεβαίωσα πως αύριο κιόλας θά 'στελνα πάλι προξενιά, ας σκεφτεί τι απάντηση θα δώσει, δεν έχει άλλη επιλογή παρά να με παντρευτεί, αλλιώς όλο το χωριό θα μάθει πως τη νύχτα του πανηγυριού την πέρασα στην κάμαρά της κι εκείνη με το κότολο...

Μεγάλο γλέντι στο γάμο μας, ήλθαν κι από τα γύρω χωριά, ο πατέρας τση γνωστικός άνθρωπος, μυρίστηκε πως κάτι συμβαίνει και δεν έφερε αντίρρηση στο προξενιό.

Έχουν περάσει πάνω από εξήντα χρόνια από τότε, αχ, η Αντριάνα μου συχωρέθηκε πέρυσι όπως ξέρετε, μα δεν ξέρετε πως εκείνη δεν με συχώρεσε ποτέ και πως εγώ, δεν έπαψα ποτέ να την αγαπάω...σα θεό τη λάτρεψα κι ας μην με είδε ποτέ σαν όμοιό της...»

Σιωπή έχει πέσει στην παρέα...έφυγε η διάθεση για πειράγματα...η σόρα Τασώρω, σηκώνεται αργά, ε, γέρο-Κωσταντή, ό,τι έγινε, έγινε, όμως όλο το χωριό το έβλεπε πως τη λάτρεψες σαν παναγία την Αντριάνα...θεός σχωρέστην κι εκείνην, ώρα να πηγαίνω κι εγώ, η νύφη μου περιμένει το πιπέρι...

«Καλή σας μέρα»,

Καλό νάχεις σόρα-Τασώρω.

Διονυσία Μούσουρα-Τσουκαλά

[1] βαφτιστήρα
[2] τολμάει
[3] παππούς
[4] ουροδοχεία
[5] φακελάκι
[6] κομπινεζόν
[7] μήπως
[8] πατέρας της

Τι κρίμα τι κρίμα

Τι κρίμα!
Όταν συνηθίζαμε ένα κλίμα
έπρεπε να φύγουμε,
να πάμε αλλού.
Σε άλλου γιαλού
το κύμα.

Τα κρίματα!
Είναι πολλά σαν βήματα.
Σκέφτηκες πόσα αμαρτήματα
άνθρωπε έχεις κάνει;
Μέτρησες πόσα βλήματα
μες το κορμί
μπήκαν μ' ορμή;

Μην προσπαθήσεις
να τα μετρήσεις,
να τα τραβήξεις!
Πληγές θ' ανοίξεις,
αίμα θα χύσεις,
και η πολύτιμη Ζωή,
η λίγη θα σου φύγει!

Μέσα στο μνήμα
πτώμα-χώμα
κορμί θα καταλήξεις…
Τι κρίμα! Τι Κρίμα!

Δήμητρα Κουτούλη
Μελβούρνη

Αγάπη

Αγάπη, ανάσταση ψυχής,
ροδόκαλο μικρό αστέρι,
μες το λιοπύρι της ζωής
ποιος τάχατε σ' έχει φέρει...

Σ' ανθόκηπο κάθε λογής
καθώς φυσούσε το αγέρι,
αμφίρροπη έμεινες, ασταθής,
στο ήμισύ σου τ' άλλο ταίρι.

Ρυάκι κύλησε στην άκρη,
στα μάτια μου του πόνου δάκρυ,
κι εγώ Θεέ μου πώς αντέχω...

Είναι η ζωή έτσι πλασμένη,
στο ψέμα κατρακυλισμένη,
μα υπομονή, κι ελπίδα έχω...

Καίτη Σαμαρά Παύλου

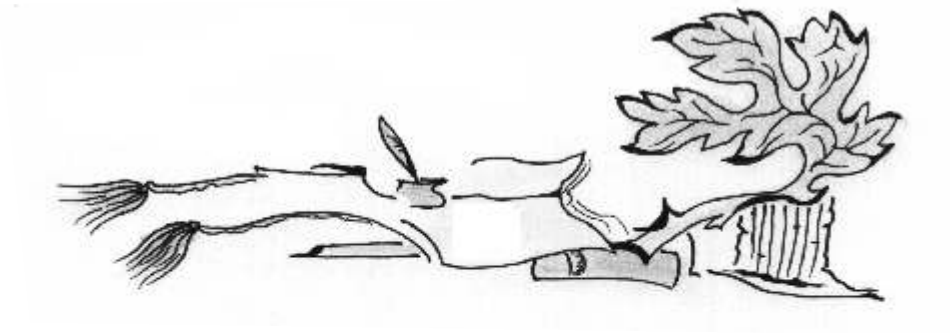

Μοναδική παρηγοριά μου

Μέσα στο φανταστικό
κόσμο της ποίησης
μπήκα κι εγώ σαν επισκέπτης,
γράφοντας και σκεπτόμενη
το διασκεδάζω με τις λέξεις.
Κι όλο με παίρνει πιο κοντά της
η ποίηση μες στα νερά της
αιχμάλωτή της με κρατάει
κι απ' το κρασί της με μεθάει.
Και καθώς είμαι ζαλισμένη
κρατά τη σκέψη μου δεμένη
να γράφω του έρωτα τραγούδια,
για τα παιδιά, για τα λουλούδια,
για τους ανθρώπους και για τόπους
και για της εργατιάς τους κόπους.
Του μετανάστη τον καημό
πού 'χει για επαναπατρισμό,
που χρόνια τονε βασανίζει,
μα τελικά πια δεν γυρίζει
κι όλο ονειρεύεται πως πάει,
μα η ξενιτιά τον έχει φάει.
Τώρα που έχει δυο πατρίδες
τούτη τον δένει μ' αλυσίδες
εδώ ζει με τη φαμελιά του
και στην Ελλάδα στα όνειρά του
κι αν βρει κουράγιο να γυρίσει
δύσκολο να συνηθίσει.
Και μια ημέρα όπως και τόσοι
θα ξαναέρθει δίχως γνώση
σ' αυτήν εδώ πού 'χει τη γλύκα
που τ' άνοιξε στα στήθια τρύπα
που η αγωνία τον τυραννούσε
στην πατρίδα να γυρνούσε.
Αχ, ποίηση εσύ μεθύστρα
με κυβερνάς βρε Κλυταιμνήστρα
και γράφω ό,τι μου κατεβάσει
απ' του μυαλού μου τ' άγρια δάση!
Πώς να σ' αφήσω, πες μου πώς
που σ' έχω και για γιατρικό
σε ώρες μοναξιάς κι ανίας
παίρνεις την πλήξη κι αγωνία
και σε προσέχω για να σ' έχω
να διώχνεις τους καημούς που έχω,
ποίηση αρχόντισσά μου
μοναδική παρηγοριά μου!

Αθηνά Γκινάκη

Ειρήνη ακριβοπληρωμένη

Ειρήνη μου σε ποια γωνιά σ' έχουν φυλακισμένη;
Που σε κρατούν εξόριστη γλυκιά αγαπημένη.
Αυτοί του κόσμου οι δυνατοί, οι βάρβαροι προδότες,
σε φρουρούν οι άπονοι με σφαλιστές τις πόρτες.

Και μας ματώνει η καρδιά πού 'σαι κατατρεγμένη,
αντίς ατλάζια να φοράς ή στα λευκά ντυμένη,
να κυματίζεις σ' ουρανούς πάνω από πολιτείες,
δάφνες και μύρα να σκορπάς να λείψουν οι αδικίες.

Μ' αυτοί αιχμάλωτη σε θέλουνε και μαυροφορεμένη.
Αχ! Ειρήνη μου, ειρήνη μου ακριβοπληρωμένη,
δίχως εσένα, σκοτεινιά σκέπασε τον Πλανήτη.
Όταν θά ρθεις έλα μαζί με τον αποσπερίτη.

Και να φοράς τ' ατλάζια σου ή τα λευκά σου.
Οι νέοι να κάνουν όνειρα πάνω στο όνομά σου.
Σαν βγαίνει ο ήλιος κάθε αυγή, ο κόσμος να γιορτάζει,
στεφάνια να σου πλέκουνε και πέπλα από ατλάζι.

Πώς καρτερούμε τη στιγμή να σε ελευθερώσουν,
όλοι αυτοί οι δυνατοί μια υπόσχεση να δώσουν.
Να ενώσουνε τα χέρια τους, να λείψουνε τα μίση.
Νά 'ρθει γαλήνη στους λαούς, σ' Ανατολή και Δύση.

Δος τους, Θεέ μου, δύναμη στην άσπλαχνη καρδιά τους.
Καθάρισε το πνεύμα τους και τη θολή ματιά τους.
Στη σκέψη τους και την ψυχή σπείρε την καλοσύνη,
να ξαναβρούμε τη χαρά και τη χαμένη ειρήνη.

Καμπάνες να χτυπήσουνε σ' όλα της Γης τα πλάτη,
να ηχούνε σάλπιγγες παντού σε κάθε μονοπάτι.
Να ακουστούν χαρμόσυνοι ύμνοι ελευθερίας,
του χρόνου σαν σήμερα να έχουμε ευημερία.

Αθηνά Γκινάκη
Μελβούρνη 2006

Ένα σονέτο για το Βασίλη

Στη μνήμη του Βασίλη

(Στον πνευματικό μέντορα της παροικίας μας Βασίλη Λαμπρόπουλο, που τόσο ανέλπιστα χάσαμε πρόσφατα)

Βασίλεψες Βασίλη μου...
Ήλιε της πρώτης του Μαγιού,
λαμπρό, ολόγιομο Αυγουστιάτικο φεγγάρι,
στην «ερημιά» του «μετανάστη του χαμού»,
βαγγέλιο κι οχταήχι και τροπάρι.

Βασίλεψε η ζήση σου Βασίλη...
Στο απότομο, το δύσβατο το μονοπάτι του Άδη,
μη μυριστείς το ολόλευκο τ' αμάραντου λουλούδι*
στη στράτα για το γυρισμό, βάλε κοπό, σημάδι,
γιατ' έρχονται Αποκριές με γλέντι και τραγούδι.

Βασίλεψες Βασίλη μου...
Κι αν σώθηκε το λάδι σου και κάηκε το φιτίλι,
η φλόγα απ' το λυχνάρι σου, μέσα μας καίει Βασίλη.
Το φως σου μοιραζόμαστε, κομήτη τ' ουρανού μας,
που ο Χάροντας μπαμπέσικα σε πήρε κάποιο βράδυ,
πριχού χαράξει η ροδαυγή και διώξει το σκοτάδι.
Μα εσύ ποτέ δεν πέθανες, για πάντα ζεις στο νου μας!

Κώστας Ρόρρης
Νοέμβρης του 2006

**Στην αρχαία θρησκεία πίστευαν ότι ο «ψυχοπομπός θεός», ο Ερμής, μια φορά το χρόνο οδηγούσε τις ψυχές των νεκρών για διασκέδαση (ψυχ-αγωγία) στον απάνω κόσμο.*
Η νέα θρησκεία μη μπορώντας να ξεριζώσει το έθιμο το εγκολπώθηκε με την μορφή των Απόκρεω και του ψυχοσάββατου όταν οι παπάδες αναπέμπουν δεήσεις για τις ψυχές των τεθνεότων.
Στη λαϊκή παράδοση... «αν η ψυχή του νεκρού, στο κακοτράχαλο μονοπάτι για τον Άδη, μυρίσει το λευκό λουλούδι του Αμάραντου που φυτρώνει εκεί, τότε ξεχνάει για πάντα τους ζωντανούς και δεν γυρνάει ποτέ στον απάνω κόσμο».

Κατινάκι Κατινιά Κατινιώ (τραγουδάκι)

Σεργιάνι πάει το Κατινάκι,
με το κοντό της φουστανάκι,
στου λιμανιού το μαχαλά.
Κεράσι κόκκινο τ' αχείλι,
σαν αγριολούλουδο τ' Απρίλη,
με ένα χτενάκι στα μαλλιά.

Κι όλο κουνιέται και λυγιέται,
και κάτω από τη μέση σειέται,
στα τορνευτά της τα γοφιά,
μάτι τσιλίκι όλο νάζι,
γελάει κοκέτα και τινάζει,
ένα τσουλούφι απ' τα μαλλιά.

-Καλησπερούδια μπάρμπα-Λια!
-Ώρα καλή σου Κατινιά,
ζηλεύω την κορμοστασιά σου!
Χαρά στο νιο που θα πλαγιάσει,
δίπλα σου και θα σ' αγκαλιάσει.
Μα στάσου, αν θέλεις λίγο! Στάσου!

Χρόνια απ' το Χάρο ξεχασμένος,
ο γέρο-Γκίκας καθισμένος,
στου λιμανιού το καπηλειό,
πίνει κρασί για να ξεχάσει,
γλυκιά αγάπη που 'χει χάσει,
κάποιο γινάτι του παλιό.

Κι απ' του θολού ματιού την άκρη,
καυτό κυλάει ένα δάκρυ
και του νερώνει το πιοτό.
Κλαίει τη χαμένη του τη νιότη,
και την αγάπη του την πρώτη,
που τη φωνάζαν «Κατινιώ»!

Κώστας Ρόρρης
Ιούνιος 2006

Stepmother

Our stepmother was warm and inviting; she opened her embrace with the hope that we too could learn to love her. Many say she accepted us out of her own need, that too was part of the plan. However, the truth is she accepted us as her own children.

We, the tormented children of Greece, who had no future in our own country. Our elders, who were more knowledgeable than ourselves, advised us that the best we could do would be to leave our homeland (us, not them). They of course did not leave their cozy, secure niche of azure skies, embroidered landscapes and their acquaintances.

They managed to secure their place by strength and dominance. Yet, I tend to believe that we are stronger. We opened our wings to another horizon with only our logic and courage as our weapons. Our greatest love, that of life, made us co-operative and tolerant of others. Consider that, even though our stepmother welcomed us, our step-brothers and sisters instantly showed us that we were not wanted and that we did not deserve or have the right to expect our stepmother to bestow her all on us. They preferred not to share her vast lands and prosperity with their foreign siblings. They cajoled and pushed us, they did not want to understand us. In their narrow minds, there was no room for us-no love or warmth.

With what little help could muster from our stepmother, we agonised, laboured, cried and suffered to bear our families and achieve some degree of success.

It is from this time, that our brothers and sisters from our homeland began to think of us...the other children, with whom they were unable to share their bread.

Now they thought they may be able to gain something from their “wealthy” brothers and sisters. Their thinking running along the lines of, “surely, after 20-30 years abroad, they have acquired plenty-more than they need.”

Ironically, about the same time, our stepbrothers and sisters began to view us in a more favourable light. Friendlier and even with some degree of jealousy.

How could we, the discarded souls, the weak, the lowly, have achieved so much.

We created a life and found a place in our stepmother's society, without ever losing touch with or forgetting the culture and traditions of our homeland.

How good it would be if we could all embrace our fellow man, whatever his colour, race or station in life. Only then would love and peace rule on this earth. Unfortunately, man is still governed by the primitive beast which lives within.

Here lies the tragedy.

In truth, our stepmother has helped us considerably. We eat and drink as much as we desire and the rest we throw out. I cannot help but think of how many starving souls would live on what we waste. Souls like ours which suffered through the war.

Honestly, we need so little to survive and yet our insatiable appetites for all manner of things bloat our minds and bodies to unnatural proportions, leaving us to seek the aid of physicians. Unfortunately, a physician cannot teach us the lesson of moderation, this we must learn ourselves.

A moderate approach to life is best, with a heart and mind willing to learn from, accept and love their brothers and sisters-be they “natural” or “step”.

Litsa Gogas
Translation by
Helen Macula

Επιθυμία

Να αφήσω σε σένα
και στα μάτια σου
ό,τι τελευταίο έχω γευτεί,
ό,τι αρχέγονο
έχει πηγή και αρχή.
Εσένα,
να πλανέψω το είναι σου,
να υπάρξω μέσα σου,
και να καίω
φωτιά στις μουσικές σου.
Εκεί,
όπου υπάρχεις να υπάρχω,
όπου στέκεσαι να στέκομαι,
όπου λούζεσαι να λούζομαι,
στο φως σου.

Από την ανέκδοτη
συλλογή «Γυμνά Λόγια»

Απομαγνητοφώνησε...

Ξενιτεμένη ζωή,
ξενιτεμένος θάνατος.
Μην κλαις,
εγώ είμαι αυτός
που έχω χάσει δυο φορές.
Η μια
είναι που έχασα εσένα,
και η άλλη
που χάνω εμένα...
Απομαγνητοφώνησε την απουσία μου
και την ψυχή μου.
Απομαγνητοφώνησε τώρα.

Θύμιος Α. Χαραλαμπόπουλος

Από την ανέκδοτη
συλλογή «Γυμνά Λόγια»

Κάθε στιγμή

Κάθε που βραδιάζει
μια φωτιά ανάβει μέσα μου.
Είναι η απουσία σου.
Κάθε που δε σε βλέπω
λοξεύω τη ματιά μου προς τα εσένα.
Είναι η επιθυμία μου
να βρεθώ κοντά σου.
Κάθε στιγμή που σε θυμάμαι
σκοτεινιάζει γύρω μου.
Είναι ότι έκλεψες το φως μου.
Κάθε που έρχεσαι στα όνειρά μου
ανοίγουν τα παραθυρόφυλλα της ψυχής μου.
Είναι ότι είσαι μέσα μου.

Από την ανέκδοτη συλλογή «Αθέλητη πορεία»

Οι νέοι βωμοί

Γεννιόμαστε σε πέτρες,
σε τοπία που ποτέ δεν νοτίζονται
από κανένα νάμα
και καμιά πυγολαμπίδα
δεν δίνει το φως της το αμυδρό
στα φυλακισμένα βλέμματα.

Γεννιόμαστε σ' απέραντες ξερολιθιές
όπου κανένα λεπτό της ώρας
δεν ξημερώνει δημιουργικό
και κανένας από μηχανής θεός
δεν προβάλλει ως λύτρωση
στη διάφανη φυλακή μας.

Σ' αυτόν τον ορίζοντα της ξεραΐλας,
οι σάρκες οι σιτεμένες
γίνονται βορά των κοράκων
κι η ιδιοτέλεια στήνει χορούς
σε δεξιώσεις συμφοράς
μ' ακαθόριστους καλεσμένους.

Μόνη φροντίδα του ιερατείου
οι κάλπικες επικλήσεις βροχής
κι οι αλλεπάλληλες δόσεις λησμονιάς
σαν αναποδογυρισμένα είδωλα
παράταιρων ντιρεκτίβων...
κι εμείς μόνο με φρούδες αρνήσεις.

Έτσι όλα είναι έτοιμα πλέον
για τους νέους βωμούς της εξουσίας,
τους θεμελιωμένους σε διαπλοκές,
χρηματιστηριακές ανεμοθύελλες
και οικονομικούς ισολογισμούς
ως άλλες εκατόμβες συνειδήσεων.

Δημήτρης Τρωαδίτης

Σαν το πρώτο ρόδι...

Με το πρώτο ρόδι της άνοιξης σε σκέφτομαι
σαν το πρώτο σκίρτημα της θύμησης,
την ώρα που τα λαμπιόνια της ζήσης μας
τρεμοπαίζουν στις πρώτες ψιχάλες της θύελλας.

Οι κλαγγές σου παφλάζουν άγριες
σκάζοντας πάνω στους τοίχους
σαν σπασμωδικά φτερουγίσματα
ενός πουλιού μισού στο κλουβί
και μισού απ' έξω
που άρχισε ξαφνικά
να ονειρεύεται την ελευθερία του.

Τ' ανεμομαζώματα της ταραγμένης νύχτας
οδηγούν σ' ένα ανέμελο πρωινό
μ' ανάλαφρο το ξύπνημα
και την προοπτική ετοιμόγεννη,
περιμένοντας τον ερχομό των νέων μορφών
ν' αναγεννηθεί η τέφρα της ύπαρξής μας
σαν το φιλί της μάνας,
της αδελφής ή της αγαπητικιάς
ή της πρώτης τυχούσας
στο μάγουλο
κι από κει να ροβολήσει για τα χείλη
σαν περήφανο ελάφι στα δάση.

Όλα ατάκτως παρόντα
μα σε πλήρη απαρτία
στην ολομέλεια των περιστάσεων,
σαν το πρώτο ρόδι,
το πρώτο ανάλαφρο ξύπνημα
το πρώτο κύμα
το πρώτο φιλί.
Παρ' όλα αυτά νιώθω ακόμα ουραγός...

Δημήτρης Τρωαδίτης

Τα ροζ γιουβαρλάκια

(Αληθινή Πασχαλιάτικη Ιστορία)

Μεγάλη Εβδομάδα, προμήνυμα των ημερών του Πάσχα. Από το βράδυ της Κυριακής των Βαΐων αρχίζουν οι κατανυκτικές τελετές του Νυμφίου. Οι Χριστιανοί με κατάνυξη και πίστη προσέρχονται στις ακολουθίες της Μ. Εβδομάδας.

Η σκέψη αναφτέρωσε και πάλι και πήγε και άραξε εκεί στο φτωχό παλατάκι των παιδικών της χρόνων. Θυμήθηκε ξαφνικά τη μικρή Ορφανούλα. Ποια είναι όμως η Ορφανούλα; Ήταν ένα εννιάχρονο γλυκύτατο κοριτσάκι με καστανόχρωμες πλεξούδες, όπου εκεί χτίζανε φωλιά οι χρυσόξανθες αχτίδες του ήλιου, και με κάτι σμαράγδινα ματάκια που διαρκώς ήταν βουρκωμένα. Και πώς να μην είναι όπου εδώ και ένα χρόνο τώρα έχει χάσει τη μανούλα του, το πιο πολύτιμο αγαθό που υπάρχει στο κόσμο.

Ήταν Μεγαλοβδόμαδα όταν η μικρή Ορφανούλα έχασε τη γλυκιά μανούλα της. Έφυγε για πάντα από κοντά της για το ταξίδι δίχως γυρισμό. Στη χώρα τωνΑγγέλων. Τι πόνος ήταν εκείνος, τί πίκρα και θλίψη γέμισε το ως τότε χαρούμενο σπιτάκι τους! Από την ημέρα που πέθανε η μανούλα της η Ρηνούλα απόχτησε καινούργιο όνομα όλοι τη λέγανε «η καημένη η Ορφανούλα». Η μικρή Ορφανούλα είχε μια άλλη αδελφούλα, τη Λενιώ, έτσι λέγανε μια πανέμορφη μικρούλα μαυρομάτα, με αγγελική μορφή και μάγουλα σαν ροδάκινο αλλά και πανέξυπνο, ίσως γι' αυτό και ο Θεός την πήρε τόσο γρήγορα κοντά του στα τέσσερα χρονάκια της, για να την κατατάξει μαζί με τα άλλα Αγγελούδια του. Εκτός από τη Λενιώ, η Ορφανούλα είχε και τέσσερα αδελφάκια, τα τρία ήταν μεγαλύτερά της και το άλλο ήταν δύο χρόνια μικρότερό της. Η ανάγκη λοιπόν την έκανε να μεγαλώσει πολύ γρήγορα και το μικρό μυαλουδάκι να σκέφτεται σαν μεγάλη γυναίκα και να αναλάβει καθήκοντα νοικοκυράς. Ο καημένος ο πατερούλης της τι να πρωτοπρολάβει να κάνει; Στα κτήματα να πάει; Τα ζώα να φροντίσει; Να ζυμώσει, ή να πλύνει; Σε χωριό ζούσαν, δεν ζούσαν σε πόλη. Έπρεπε και η Ορφανούλα να βοηθήσει τον ταλαιπωρημένο πατερούλη της να κάνει τέλος πάντων ό,τι μπορούσε να αλαφρύνει λίγο τον πικρό του πόνο που προσπαθούσε να μην τον δείχνει στα παιδιά του και τα πληγώνει ακόμη περισσότερο. Αφού έτσι τα έφερε η κακιά μοίρα να χάσουν τη μανούλα τους τόσο νωρίς.

Μεγάλη εβδομάδα λοιπόν, και οι γειτόνισσες μπροστά στις αυλόπορτες τους συζητούσαν για τη μεγάλη εορτή της Χριστιανοσύνης, την εορτή των εορτών το Πάσχα. Λέγανε λοιπόν πώς θα βάψουν τα αυγά, και πόσα θα βάψει η κάθε μία, πότε θα κάνουν τα κουλούρια, τα τσουρέκια και κείνα τα ρεβυθένια, που μοσχομύριζε όλη η γειτονιά όταν ψηνόταν. Αχ! Και να ζούσε τώρα και η μανούλα της, σκεπτόταν η Ορφανούλα, να άκουγε και από το δικό της στόμα για τις προετοιμασίες για τη μεγάλη γιορτή. Η κυρά Παναγιώτα λοιπόν που ήταν και κουμπάρα τους την χάιδεψε στοργικά και της είπε.

- Άκουσε, Ορφανούλα, φέτος πρέπει και εσύ να βάψεις αυγά, τι να κάνουμε καλό μου κοριτσάκι, αφού έτσι το ήθελε η τύχη ο Θεούλης να πάρει τόσο νωρίς τη μανούλα σου κοντά Του. Έπειτα είναι και το άλλο, πρέπει και εσύ να δώσεις λίγο κουράγιο στον καημένο τον πατερούλη σου και λίγη χαρά στα αδελφάκια σου.

- Θα κάνω ό,τι μπορώ, είπε, και άφησε ένα πικραμένο δάκρυ να κυλήσει από τα παιδικά της πανέμορφα ματάκια ως τα μαγουλάκια της. Σηκώθηκε τότε η Ορφανούλα, σκούπισε τα δακρυσμένα ματάκια της και πήγε στο μπακάλη του χωριού τους να αγοράσει κόκκινη βαφή. Πρωί-πρωί την Μεγάλη Πέμπτη πήρε τη μεγάλη φρεσκογανωμένη χάλκινη κατσαρόλα. Εκείνα τα χρόνια τα σκεύη της κουζίνας ήταν όλα χάλκινα, αλλά πριν όμως χρησιμοποιηθούν έπρεπε να γανωθούν. Ερχόταν ο γανωτής από τα γύρω χωριά τα έπαιρνε και τα γάνωνε. Έβαλε το ανάλογο νερό στην

κατσαρόλα, έλιωσε τη βαφή, την πέρασε από ένα κομμάτι από παλιό τσεμπέρι, την έριξε με προσοχή μέσα στην κατσαρόλα που είχε επάνω στη θερμάστρα. Πήρε ένα-ένα τα αυγά και με το κουτάλι τα έβαζε προσεχτικά στην κατσαρόλα, αφού προηγουμένως τα είχε πλύνει να είναι καθαρά, μετά έριξε ξίδι για να πάρουν ωραίο χρώμα, έτσι τα έκανε και η μανούλα της. Εντωμεταξύ έσταζε και το δάκρυ της μέσα στην κατσαρόλα καθώς σκεπτόταν διαρκώς τη μανούλα της. Ενώ μέσα στο μυαλουδάκι της στριφογυρίζανε τα ατελείωτα γιατί. Γιατί ο καλός Θεούλης να την πάρει την μανούλα της τόσο νωρίς από κοντά της και να της στερήσει την ζεστή αγκαλιά της, το γεμάτο στοργή και απαλό χάδι της…

Με τις πονεμένες αυτές σκέψεις ξεχάστηκε πως έπρεπε να κατεβάσει την κατσαρόλα με τα αυγά από την θερμάστρα, και πάρα λίγο να κάψει την κατσαρόλα. Ναι, ο καιρός ήταν ακόμη αρκετά ψυχρός και δεν είχαν βγάλει τις θερμάστρες. Όταν βράσανε και μετά, έβαλε λίγο λάδι σε ένα μικρό πιάτο, πήρε και ένα κομμάτι μάλλινο ύφασμα και τα γυάλισε για να φαίνονται ωραία. Έπειτα στάθηκε και τα καμάρωνε, ένιωσε κάποια ικανοποιήσει για το κατόρθωμά της. Μετά από λίγο πήγε και η κυρά Παναγιώτα, να δει τι έκανε η Ορφανούλα, αν τα κατάφερε με το βάψιμο των αυγών. Και να που κάτι έκανε. Είχαν πάρει ωραίο χρώμα.

- Μπράβο Ορφανούλα, της είπε η κυρά Παναγιώτα, έγιναν πολύ ωραία, πιο όμορφα κι από τα δικά μου. Τότε εκείνη πικροχαμογέλασε. Το βράδυ όταν γύρισε και ο καλός πατερούλης της από το κτήμα της είπε και κείνος μπράβο που τα κατάφερε και τα έκανε τόσο όμορφα.

Την Μεγάλη Παρασκευή, ακούγοντας την καμπάνα να χτυπάει πένθιμα, ξύπνησε νωρίς, άναψε το καντηλάκι μπροστά στις εικόνες, έκανε το σταυρό της και προσευχήθηκε, στη Μάνα όλου του κόσμου, στην καλή μας Παναγία, να της δίνει κουράγιο και δύναμη να μπορεί να ανηφορίζει και το δικό της Γολγοθά, το Γολγοθά της ορφάνιας της.

Ξαφνικά θυμήθηκε πως έπρεπε να πάει σε λίγο στην εκκλησία με λουλούδια για να στολίσουν τον Επιτάφιο. Έτρεξε αμέσως στον παππού της. Εκεί σε μια γωνιά του κήπου του είχε γαλάζια κρινάκια, τέτοια εποχή είναι πάντα ανθισμένα, σκέφτηκε, και έτρεξε να του ζητήσει να της κόψει μερικά. Γνώριζε πολύ καλά τον παππού της, ποτέ δεν της χαλούσε χατίρι και εκτός αυτού τα ήθελε για τον Χριστούλη. Γυρίζοντας στο σπίτι με τα γαλάζια κρινάκια, έκοψε ροζ τριαντάφυλλα από την εκατόφυλλη τριανταφυλλιά τους και κλώνους από τον πυκνόσγουρο βασιλικό της που είχε στις γλάστρες της, τα πήρε όλα μαζί και μερικές δεκάρες που της είχε δώσει ο πατερούλης της για να ανάψει κεράκι στον εσταυρωμένο Χριστούλη, και πήγε να στολίσει τον Επιτάφιο με τα άλλα κορίτσια. Το βράδυ πήγαν όλοι μαζί στην εκκλησία να ψάλουν τα εγκώμια.

Ξημέρωσε και το Μεγάλο Σάββατο. Ο πατερούλης της Ορφανούλας ήταν σπίτι σήμερα, δεν πήγε στα κτήματα, έμεινε στο σπίτι. Κατέβηκε μια βόλτα μέχρι τη μικρή πλατεία του χωριού, ίσως βρει κάτι να φέρει για το πασχαλιάτικο φτωχικό τραπέζι. Δεν ήταν εύκολα τα πράγματα τότε, ήταν η χρονιά του 1948, εποχή του Εμφυλίου Πολέμου, σκότωνε ο αδελφός τον αδελφό. Θεέ μου, τι ήταν και κείνο το κακό!

Και να σε λίγο γύρισε ο πατέρας της με ένα κομμάτι κρέας, είχε σφάξει κάποιος χωριανός και αγόρασε λίγο. Πήρε το κρεατοσάνιδο και το έκοψε μικρά μικρά κομματάκια για να κάνει η Ορφανούλα γιουβαρλάκια, γιατί αρέσανε σε όλη την οικογένεια και θα αυγατίζανε, θα γινότανε μπόλικο το φαγητό. Γιατί με κείνο το λίγο κρεατάκι τι άλλο να μαγείρευε;

Αργά το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου πήρε το ψιλοκομμένο κρέας που είχε ετοιμάσει ο πατερούλης της, το έβαλε σε μία σουπιέρα, έτριψε ένα κρεμμύδι, έπλυνε το

ρύζι (και αυτό ήταν είδος πολυτελείας εκείνα τα δύστυχα χρόνια και πανάκριβο), έβαλε αλάτι, ένα αυγό φρέσκο της ημέρας που είχαν γεννήσει οι κοτούλες της, έκοψε ψιλό-ψιλό μαϊντανό. Πιο νωρίς είχε κοπανήσει στο σιδερένιο γουδί τους λίγο μαύρο πιπέρι, κι αυτό με το γραμμάριο το παίρνανε, ήταν πολύ ακριβό. Σήμερα, ύστερα από 58 χρόνια, ενώ μαγειρεύει στη κουζίνα της και είναι πάλι Μεγάλη Εβδομάδα, σκέφτεται ότι όλα τα πράγματα είναι διαφορετικά, υπάρχουν όλες οι ευκολίες και είναι όλα άφθονα. Μόνο τα παιδάκια της μαύρης Ηπείρου δεν έχουν να φάνε και είναι τα κορμάκια τους σκελετωμένα λες και είναι φτιαγμένα από καλάμι. Τέλος πάντων, αυτά ας τα βλέπουν οι Ηγέτες της γης.

Ας δούμε τώρα τι έκανε η Ορφανούλα με την προετοιμασία της για τα γιουβαρλάκια. Τα ζύμωσε όλα τα υλικά που είχε μέσα στην σουπιέρα, πήρε τη μεγάλη χάλκινη κατσαρόλα που είχε βάψει τα αυγά μέσα, την σαπούνισε για άλλη μία φορά, έβαλε το ανάλογο νερό και την έβαλε πάνω στη θερμάστρα. Μόλις άρχισε να βράζει έριξε λίγο βούτυρο, έπλασε τα γιουβαρλάκια μικρά-μικρά, και τα έριξε στην κατσαρόλα να βράσουν. Όταν βράσανε τα κατέβασε από τη φωτιά. Το βράδυ που θα γυρίζανε από την Ανάσταση θα έκανε το αυγολέμονο και θα καθότανε όλη η οικογένεια να φάνε.

Όταν γυρίσανε από την εκκλησία, η Ορφανούλα πήρε τα δύο αυγά της ίδιας ημέρας ξεχώρισε το ασπράδι και αφού το χτύπησε με το πιρούνι, μετά έβαλε και τους κρόκους με την κουτάλα της σούπας πήρε ζουμί από τα γιουβαρλάκια, έλιωσε το λεμόντοζο. Δεν είχαν λεμόνια στο χωριό τους, ήταν ορεινό μέρος και παγώνανε οι λεμονιές το Χειμώνα, γι' αυτό χρησιμοποιούσαν το λεμόντοζο. Την ώρα που άνοιξε τη κατσαρόλα η μικρή Ορφανούλα έμεινε κατάπληκτη, τα γιουβαρλάκια και το ζουμί τους είχαν ροζ χρώμα! Δεν είπε τίποτε όμως, τα πεινασμένα στόματα περιμένανε με αγωνία την αχνιστή σούπα που μοσχομύριζε! Μήπως τρώγανε συχνά κρέας; Πού τέτοια τύχη, τα χρόνια ήταν πολύ φτωχά. Ευτυχώς υπήρχε μπόλικο το ψωμί και τα υπόλοιπα από το περιβόλι που είχαν και καλλιεργούσανε.

Έστρωσε λοιπόν η Ορφανούλα ένα καθαρό τραπεζομάντιλο στο σοφρά, όπως έβλεπε να κάνει η μανούλα της. Ποτέ εκείνη δεν έβαζε φαγητό στο τραπέζι δίχως να ρίξει τραπεζομάντιλο επάνω.

Πήρε τα μικρά εμαγιέ σουπιεράκια, τα γέμισε, και έβαλε στον καθένα μπροστά του να φάει! Όλοι λέγανε. «Τι νόστιμα που είναι τα γιουβαρλάκια, πολύ νόστιμα». Την μικρή Ορφανούλα όμως την βασάνιζε η σκέψη γιατί να γίνουν ροζ χρώμα; Και έσπασε τη σιωπή της, απευθυνόμενη στον πατερούλη της: «Μπαμπά, γιατί τα γιουβαρλάκια έχουν ροζ χρώμα»; Ο καλός της πατερούλης, ρίχνοντας της μια καλοσυνάτη και γεμάτη στοργή ματιά, τη ρώτησε, σε ποια κατσαρόλα τα έβρασε. «Στη μεγάλη», του αποκρίθηκε εκείνη, «σε αυτήν που έβαψα τα αυγά». «Α, γι' αυτό» της είπε. Η κατσαρόλα απορρόφησε χρώμα από τη βαφή και βράζοντας μετά τα γιουβαρλάκια έβγαλε το χρώμα. Όμως τι πειράζει καρδούλα μου», πρόσθεσε, «ήταν τα πιο νόστιμα γιουβαρλάκια που έχω φάει ποτέ...».

Και χαϊδεύοντας τις καστανόχρωμες πλεξούδες της, της έδωσε ένα πατρικό φιλάκι στο μέτωπο.

Λούλα Παπαζώη
Μελβούρνη 2006.

Οι πρωτοπόροι

Σκοτεινό αλλά και λυπηρό πρωινό.
Το καράβι πλευρισμένο δίπλα στην παραλία.
Στην αποβάθρα οι δυστυχείς κατάδικοι.
Περιμένουν να τους τραβήξουν στ' αμπάρια.
Στεκούμενος μεταξύ τους με βλέμμα που δείχνει θηριωδία.
Ένας γονιός κρατά σφικτά στα μπράτσα του
«Αλίμονο» το μοναδικό του παιδί!

Τα πυρρόξανθα μαλλιά του, ελεύθερα πεσμένα
Στο ολόλευκό του προσωπάκι.
Τα ματάκια ακτινοβολούν παιχνιδιάρικα.
Δείχνει μια αθώα ικανοποίηση!
Λίγο νιώθει του γονιού του τον πόνο
και πως η καρδιά του σπάζει, κι ας του χαμογελούσε.
Μήτε που τον αποχαιρετούσε για τελευταία φορά.
Εκείνο! Το μοναδικό του παιδί.

Βίαια ξεκόλλησαν το παιδί απ' τα χέρια του.
Τον έσυραν απ' την αποβάθρα για το σκοπό τους.
Εκείνος αγριεμένος κοιτά επίμονα το πλήθος.
Αλλά δεν ξαναείδε το αγαπημένο του παιδί.
Το καράβι έπλευσε- ο κατάδικος χάνεται.
Νιώθει μια θανατηφόρα αγωνία- είναι αγριεμένος.
Το κακό έγινε, η θανατική πάλη πέρασε.
Αλίμονο!...Το μοναδικό του παιδί.

Μόνη, η χήρα έκλαψε τον άδικο χαμό.
Τον καταδίκασαν για ένα κομμάτι ψωμί.
Τα δάκρυά της ίσως χυθούν αδίκως.
Σε εκείνο το πικρό πρωινό, ο άντρας της χάθηκε.
Δεν πρόκειται να τον ξαναδεί.
Έσφιξε το παιδί της στο στήθος της.
Εκείνο εξακολουθεί να χαμογελά.
Θα ζήσω γι' αυτό το ακριβό μου αγοράκι.
Αλίμονο!...Το μόνο μου παιδί.
Εκείνος στην απροσδόκητη φυλακή του έφτασε μια μέρα.
Λίγοι κατάφεραν να συγκρατήσουν τον πόνο του χωρισμού.
Τώρα στα άκρα της Γης μερικοί εργάζονται αλυσοδεμένοι.
Με πολλούς άλλους σκάβουν! Φτιάχνουν! Κτίζουν!
Για ποιον όμως; Για πόσα χρόνια;
Χρόνια αργότερα η ποινή ολοκληρώθηκε.
Για τους επιζήσαντες αλλάζει η τραγωδία.
Αυτοί ήταν οι πρωτοπόροι σ' αυτήν την εξορία.
Μαζί με τους ιθαγενείς είχαν την ίδια απελπισία.
Η σκληρή δουλειά ανταμείφτηκε με ελευθερία.
Για ναύλο όμως επιστροφής, στερείται.
Μέχρι τα γηρατειά συνεχίστηκε η ταλαιπωρία.

Με καταπόνηση έφτιαξαν δική τους κοινωνία.
Βασισμένη σε αλληλεγγύη και δίκαιη ανταμοιβή.
Οι μόχθοι δεν πήγαν χαμένοι κι ας βρήκαν το θάνατο πολλοί.

Οι πρωτοπόροι και οι μετανάστες.

Στη Γη της επαγγελίας χρειάστηκαν ειδικοί και δυνατά χέρια.
Οι κατάδικοι έκαναν υπέροχη αρχή.
Μετανάστες τώρα πλημμυρίζουν την πρώην χώρα της εξορίας.
Το αποφάσισαν μόνοι να ξενιτευτούν. Είχαν πολλούς λόγους.
Ανάγκη εργασίας, συντήρηση οικογενειών, περιπέτεια.
Η ενσωμάτωση των μεταναστών με τον καιρό,
φτάνει στην αφομοίωση.
Οι πρωτοπόροι έγιναν οι ήρωες στη χώρα της ποινής
και οι μετανάστες σιγά-σιγά προόδευσαν
και αγάπησαν την εξορία.

Χρήστος Ανταλής.

Ο κόσμος τρέχει....

Ξυπνάει ο κόσμος το πρωΐ
τρέχει για να προλάβει
για το καθήκον της ζωής
το τραίνο για να πάρει.

Τα τραίνα πάνε κι έρχονται
ψυχούλες κουβαλάνε
άλλοι πηγαίνουν για δουλειά
κι άλλοι για ψώνια πάνε.

Και η ζωή γοργά κυλά
για όλους και για μένα,
που γέρασα και δεν μπορώ
να φύγω από τα ξένα.

Τα χρόνια που φορτώθηκα
στην πλάτη μου βαραίνουν,
και το σχοινάκι σου ζωή
σιγά σιγά κονταίνουν...

Το τραίνο πάντα της ζωής
θα έρχεται, θα φεύγει,
και ο καιρός με βάσανα
μας δένει και μας σέρνει.

Ελένη Γαβαλά.

Αντίποδες

Απ' τους εδώ Αντίποδες
την μακρινή Αυστραλία
εικόνες ανεκτύπωτες
με παν στην νοσταλγία.

Στο Σύνταγμα Μητρόπολη
στην Ιερά Οδό,
περήφανη Ακρόπολη
και στήλες του Διός.

Στην θάλασσα στον ουρανό,
στης Πλάκας τα σοκάκια,
στης Αθηνάς σου το ναό
σε κείνα τα ευζωνάκια.

Και πάνω απ' το Λυκαβηττό,
χρωματιστή εικόνα,
σε βλέπω σαν ζωγραφιστό
σπουδαίε Παρθενώνα.

Στους μακρινούς Αντίποδες
σας βλέπω όλο μπροστά μου,
κι οι σκέψεις μου ανύποπτες
ζουν τα οράματά μου.

Καίτη Αρώνη

Αναδρομή

Αναδρομή σε όνειρα
που σάπισαν στο χρόνο
με ξεφτισμένα ιδανικά
που έχουν μείνει μόνο.

Ήρωες που μονοπωλούν
πάντα στα όνειρά μου
και κτίζουν οι καταχραστές
το φράγμα τους μπροστά μου.

Αναδρομή σε άπιαστα
και χρόνια ξοφλημένα
φιλοδοξίες που έμειναν
μόνο στα περασμένα.

Τις σκέψεις μου ταράζουνε
κι ακόμη επιμένουν,
και την πραγματοποίηση
να έρθει περιμένουν.

Οράματα προκλητικά,
πόθοι πολυτελείας,
είναι μαζί τα δύο αυτά
μπαλώματα ευτυχίας.

Καίτη Αρώνη

Near Mt. Beauty by Chris Teo

Πατέρα

Να τα πει όλα, δε θυμάται
δε με θυμάται, κι αν με δει.
Να δεις που εγώ πίστευα
η Αγάπη! Όλα τα νικά.

Πριν χρόνια...εγώ ανόητα
του έλεγα μικρή
-Τα πάντα! Μπορώ να κάνω
κι αυτός επίστευε, ότ' ήμουν ικανή.

Ώρες...κι ας κοιτάζει, τώρα
δεν ξέρει καν να πει
πάνε χρόνια που με είδε;
Έχουμε μόλις γνωριστεί;

Έπρεπε νά 'σουνα, να έβλεπες
τότε! Που θυμότανε την ζωή
θα 'θελα να τον έβλεπες
τόσα!...Είχε να μας πει.

Κουράστηκε τόσο εχθές, που γλυκιά
σήμερα η ώρα, ήρθε η στερνή
εδούλεψε τόσο...να ξαποστάσει
με φίλους να μπορέσει να βρεθεί.

Εγώ να δεις που πίστευα
η Αγάπη, όλα τα νικά
μόνον μ' αγάπη ξέρω την ζωή
αξίζει κανείς να τηνε ζει.

Ιωάννα Σταματέλου
Μελβούρνη 2007

Αφιερωμένο στην Καίτη Αλεξοπούλου, «κουράγιο της» η αγάπη της που ένιωθε...για τον Πατέρα της.

Έρωτα ανίκητε

Ω! Στ' απέραντα μέρη, έψαχνες
έρωτα ανίκητε! Εσύ
στο φτερό ενός βέλους ταξίδεψες
για την αγάπη να δώσεις ζωή.

Σκληρός ο κόσμος εφάνηκε
μα κι αγάπη, πολύ λιγοστή
σκληρή η καρδιά εστάθηκε
κι' πόρτα του κόσμου κλειστή.

Η αγάπη θνητού, επείσθηκες
αθώα καμιά, μη βρεθεί
μάχη ως Έρωτας, έδωσες
και μεγάλη βρήκες οργή.

Γι' απόλαυση η ζωή δεν εζήτησε
έρωτα μεγάλον να βρει,
με πόνον καρδιάς εγύρισε
στα ουράνια, επικρατούσε σιωπή.

Ιωάννα Σταματέλου.

Μέσα από την αρμονία των αριθμών...

Αγάπη μου,
τ' αστέρια είναι βαριά απόψε
και η ζωή, μάταια,
μέσα σ' αυτήν την μαραθώνια νύχτα μοναξιάς
στη Μελβούρνη.

Μου είχες πει
να κοιτάζω τον ουρανό
όταν νιώθω την απόσταση
που μας χωρίζει
να μου κόβει το νήμα της ζωής:
«Τ' αστέρια θα μας ενώνουν»,
όπως λέει και ο Λειβαδίτης:
«Κι όταν πεθάνουμε αγαπημένη μου,
εμείς δε θα πεθάνουμε,
αφού οι άνθρωποι θα κοιτάζουν
το ίδιο αστέρι που κοιτάξαμε...»
Συνδετικός μας κρίκος
ένα αστέρι,
που δε μπορείς να δεις στη Βαλτική
οι νύχτες είναι λευκές,
και ούτε «ένα» αστέρι στον ουρανό!
Αδυνατώ να συνδεθώ
να εναρμονιστώ.

Και κάτι ακόμα...
Είχες πει ότι εσύ
βρήκες την αρμονία μέσα από τον αριθμό-
μέσα από τις μουσικές νότες του πιάνου-
ρυθμό προς ρυθμό....
αριθμό προς αριθμό...
Με την αριθμητική
κατανόησες τη σύνδεση των πραγμάτων
της Γης με το Σύμπαν.
Ο Πυθαγόρας θα 'ταν περήφανος για σένα:
«Ο αριθμός είναι η ουσία των πάντων»,
είχε πει κάποτε.
Εάν είναι αλήθεια, έτσι εξηγείται
η μαρτυρική δυσαρμονία
που ζω αυτή τη νύχτα.
Με εγκαταλείπει η αριθμητική.
Με λυπεί ο αριθμός,
με λυπούν οι μέρες,
οι ημερομηνίες
τα χιλιόμετρα-
η απόσταση που μας χωρίζει.
Αδυνατώ να μετρήσω απόψε

ακόμη και μέχρι
το «ένα»

Δακρύζω
και μένω πάντα στο «ήμισυ»
στο «Ήμισυ»
αγάπη μου
Σ' εσένα...

Θεοδώρα Πουλοπούλου.
Ιούλιος 1996,1999

Γυρισμός

Όταν το ουράνιο τόξο,
υπερκεράσει
την κοίτη του τυφώνα,
θα ξέρω ότι γύρισες...

Θεοδώρα Πουλοπούλου

Καθώς λείπεις...

Αγάπη μου,
μου λείπεις περισσότερο
από τα μάτια μου...
που σπρώχνονται, θλίβονται
πνίγονται,
μέσα στις γκριμάτσες
των περαστικών.

Θεοδώρα Πουλοπούλου

Με τα σιδερένια φτερά

Ο Δαίδαλος κι ο Ίκαρος
δεν σκέφτηκαν σωστά
όταν φόρεσαν τα κέρινα φτερά
και πέταξαν ψηλά στον ουρανό.

Εκεί ψηλά στον ουρανό
βρήκαν της ζωής μας το ρυθμό,
βρήκαν το ρολόι της ζωής
που είναι ο ρυθμιστής.

Ο Ήλιος, το φως, ο αέρας, το νερό,
για τη δική μας τη ζωή
επάνω δω στη Γη.

Σιδερένια φτιάξαμε εμείς φτερά,
πετάξαμε εκεί ψηλά στον ουρανό
και χαλάσαμε της ζωής μας το ρυθμό.

Τώρα γύρω μας κοιτάμε
που όλα αρρωσταίνουν,
το ερώτημα είναι, γιατί
χάλασε το ρολόι της ζωής;

Βαγγέλης Μπατσάκης

Η εξέλιξη

Σε γνωρίζω και δεν σε αναγνωρίζω
εαυτέ μου τώρα που ήρθε η ώρα
ν' αλλάξεις πορεία στη ζωή σου.
Από τον καιρό που γεννήθηκες
άρχισε η μεταμόρφωσή σου.
Είχες μεγάλες φιλοδοξίες.
Ανακάλυπτες νέους ορίζοντες.
Προχωρούσες με οράματα,
κοιτούσες την κάθε εξέλιξη.
Έπαιρνες μεγάλες αποφάσεις.
Ήσουν γενναίος, καλόκαρδος
γελαστός, δημιουργικός.
Είχες διορατικότητα, αντίληψη,
διαύγεια, προσαρμογή.
Τα συμβάντα της ζωής σου διαλεγμένα.
Με λεπτομέρεια, ακρίβεια και προσοχή.
Ήθελες μια ήσυχη, μετρημένη ζωή
κι όταν είχες αφθονία, ήσουν ευτυχής.
Πού και πού σε κατείχε η ζήλια,
η αχαριστία, η ανυπομονησία, η κακία.
Ελαττώματα ανάμεσα στα τόσα σου χαρίσματα.
Ευτυχώς η αγάπη προς τον συνάνθρωπό σου,
έσπευδε με ταχύτητα να τα εξαφανίζει.
Τώρα απολαμβάνεις τις εμπειρίες σου,
ζεις με τις αναμνήσεις σου, αναπνέεις,
περιμένοντας με καρτερικότητα
το κλείσιμο της ζωής σου και μια θέση
ανάμεσα στ' αστέρια τ' ουρανού....

Θέκλα Σκαρσέλλα

Αποτελέσματα του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού 2007
Results of the 2007 Literature Competition

Α΄. Αυστραλία

Ελληνική γλώσσα

	Ποίηση	Διήγημα
1° Βραβείο	Βασιλική Ρόρρη	Κώστας Καλυμνιός
2° Βραβείο	Γρ. Μοναστηριώτης Γάκης	Κώστας Ρόρρης
3° Βραβείο	Χρήστος Ανταλής	Μιχάλης Ι. Κατσούλης

English language

	Poetry	Short story
1st Prize	George Athanasiou	Nikos Andreopoulos
2nd Prize	Jenny Stamatelos	Jenny Stamatelos
3rd Prize	Nikos Andreopoulos	Dean Kalimniou

Β΄. Ελλάδα και άλλες χώρες

Ελληνική γλώσσα

	Ποίηση	Διήγημα
1° Βραβείο	Κωνσταντίνος Π. Κύρκου	Αμαλία Γ. Τραβασάρου
2° Βραβείο	Διονύσης Λεϊμονής	Μαρία Άρτεμις Γκόλφη
3° Βραβείο	Εύα Χαλκιαδάκη-Παπαδημητρίου	Μαρία Στυλιανού
3° Βραβείο	Στυλιανή Μπασούκα	Χριστίνα Στεφάνου

Κριτικές Επιτροπές

Κατηγορία Α΄ - Συμμετοχές από την Αυστραλία

Συντονιστής Κώστας Παϊβανάς, Αντιπρόεδρος ΕΑΠΣΜ
Μέλη Χρήστος Φίφης, Πανεπιστήμιο La Trobe
Μαρία Δικαίου, Εκπαιδευτικός

Κατηγορία Β΄ - Συμμετοχές από την Ελλάδα και άλλες χώρες

Συντονιστής Κυριάκος Αμανατίδης, Γεν. Γραμματέας ΕΑΠΣΜ
Μέλη Δρ Θανάσης Σπηλιάς, Πανεπιστήμιο La Trobe
Κωνσταντίνα Ντούνη, Πανεπιστήμιο La Trobe

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
Αυστραλία

Πρώτο Βραβείο - Ποίηση

Απογοήτευση
(Η ολίσθηση του μυροβόλου χωριού μου)

Σπάσαμε τα καλντερίμια
και ρίξαμε τσιμέντα
ξεριζώσαμε τους πράσινους κήπους
και στρώσαμε πίσσα.
Στερέψαμε τις δροσερές βρυσούλες
και τώρα μας θωρούν οι στεγνοί κρουνοί.

Γκρεμίσαμε το τζάκι με την χόβολη,
και φέραμε τον κλιματισμό.
Αντί για καμινάδες, στήσαμε κεραίες.
Αλλάξαμε τις μαύρες πλάκες
και βάλαμε τσιμέντα ή κόκκινα κεραμίδια.

Ξεράναμε τα έλατα,
και οι άψυχοι κορμοί στέκουν ολομόναχοι
να μας κοιτούν.
Το ελάχιστο οξυγόνο των μισοξεραμένων ελάτων
εισχωρεί στο πετσί μας να προλάβει,
να προλάβει να αγγίξει ότι είχε παλιά έστω και για λίγο,
πριν ξεψυχήσουν τα πάντα και μαζί ξεψυχήσουμε και εμείς,
ακολουθώντας την αυτοκαταστροφή μας.

Σιωπήσαμε την λαλιά των πουλιών
και φέραμε το σύννεφο. Άραγε γιατί;

Βουβάθηκαν τα όργανα στα πανηγύρια
και τα αντικαταστήσαμε με Ντι Τζέι.
Η μεγαλοπρεπής εκκλησιά έμεινε χωρίς παπά.

Τάφοι που μαρτυρούν παλιά αίγλη και πλούτο
τώρα μας θωρούν τσακισμένοι κάτω από το βάρος του χρόνου,
με πράσινα από την υγρασία μάρμαρα και με σβησμένα γράμματα.

Σπηλιές που είχαν γίνει κρυψώνες και κονάκια
για τους αγωνιστές του τόπου μας,
πνίγηκαν μέσα στα αγριόχορτα.

Οι πατέρες μας
που φέραν την πολυπόθητη λευτεριά για μας,
δεν λύγισαν στον τύραννο.
Μα μες, λυγίσαμε στην πρόοδο και χάσαμε
τον εαυτόν μας.

Κλείνω με το κλειδί της νοσταλγίας
και προχωρώ και εγώ μπροστά,
καθώς όλα τα πρόσωπα του χθες
γίνονται όνειρα παλιά.

Μα πότε-πότε τα μάτια μου άθελά τους κλείνουν
και ονειροπολούν,
καθώς όλα τα κύτταρά μου
αρχίζουν να νοσταλγούν...

Βασιλική Ρόρρη

KT Bright by Chris Teo

Πρώτο Βραβείο - Διήγημα

Πάνθεον

Να σου πω την αλήθεια, έχει να περάσει καθαριστής από τον διάδρομο αυτό, πάνω από πέντε χρόνια, και έτσι μην μας παρεξηγείς αν σου φαίνεται λίγο σκονισμένος. Και άλλωστε γιατί να περάσει; Άλλα τόσα χρόνια έχει να πατήσει κόσμος εδώ μέσα. Είναι αρκετά ευρύς ο διάδρομος αυτός και μακρύς. Από δεξιά, τα γραφεία και χώρος για αποθήκη. Στα αριστερά, μικρή αίθουσα πολλαπλής χρήσεως, μικρή τουαλέτα και μπάνιο. Στο βάθος η κυρίως αίθουσα, η κουζίνα και το μπαρ. Από χωρητικότητα; Οι παλιοί λένε ότι στους χορούς που κάνανε μαζεύονταν πάνω από πεντακόσια άτομα, αλλά αν αληθεύει αυτό θα ήταν τρομερά στριμωγμένοι. Πάντως στις μέρες μου πρόλαβα να δω 350 άτομα να χωρούν εδώ μέσα άνετα. Αλλά με λίγη δουλειά, βλέπεις έχει να γίνει ανακαίνιση είκοσι περίπου χρόνια, όταν έστρωσαν τα γκρίζα πλακάκια στην κουζίνα, όλα γίνονται. Μάλιστα τότες είχε γίνει φασαρία διότι ο ταμίας είχε αναθέσει την δουλειά στον γαμπρό του, που ήταν πλακατζής, και λένε ότι χρησιμοποίησε περίσσια πλακάκια από μια οικοδομή, ενώ πληρώθηκε για να αγοράσει καινούργια. Έτσι λένε δηλαδή. Εγώ δεν ξέρω, ήμουν μικρός τότες.

Εκείνοι στις φωτογραφίες ποιοι είναι; Μα οι πρόεδροί μας φυσικά. Δώδεκα στο σύνολο όπως και οι θεοί του Ολύμπου. Εκείνος εκεί ο μουστακαλής ήταν ο πρώτος. Είχε σπουδάσει στην Σχολή της Πάτμου λένε, αλλά η γυναίκα του δεν ήθελε να αφήσει γένια. Μην μπορώντας να γίνει παπάς ήλθε εδώ, τον καιρό όπου δεν υπήρχε σχεδόν κανείς από μας. Δουλεύοντας εδώ και εκεί, κονόμησε κάποια λεφτά και άνοιξε εστιατόριο στην πόλη. Εντωμεταξύ είχαν έρθει κι άλλοι από το νησί μας, αυτός ήταν παραλής, τον σέβονταν όλοι και αποφάσισαν να δημιουργήσουν σύλλογο και να τον κάνουν πρόεδρο. Και η δουλειά είναι ότι επειδή ο σύλλογος δεν είχε στέγη, συναθροίζονταν όλοι στο μαγαζί του, έτρωγαν, έπιναν, ακουμπούσαν γερά λεφτά. Όλα αυτά προπολεμικά έτσι, γιατί όταν ήλθε ο πόλεμος και έπεσαν τα συσσίτια και ανέβηκαν οι τιμές, ο κόσμος δεν είχε για να διασκεδάζει, ούτε να τρώει έξω. Το μαγαζί δεν πήγαινε καλά, ήθελε γερό λάδωμα για να βρει κρέατα και λαχανικά και κάποια στιγμή, στα μέσα του χειμώνος, πήρε φωτιά. Ήταν κι ο πρόεδρος μέσα. Η γυναίκα του είχε καταθέσει ότι κοιμόταν μέσα και δεν θα κατάλαβε ότι καιγόνταν η περιουσία του γύρω του. Όταν όμως έγινε η επίσημη έρευνα, το πόρισμα του εισαγγελέως ήταν ότι μάλλον ο ίδιος άναψε τη φωτιά, διότι είχε δανειστεί τεράστια ποσά, τα οποία δεν μπορούσε να τα ξεπληρώσει, και είχε επιχειρήσει, προκαλώντας τη ζημιά, να εισπράξει τα λεφτά από την ασφάλειά του, και κατά κακή του τύχη κάηκε ζωντανός.

Όχι, αυτός εδώ στη δεύτερη φωτογραφία δεν είναι πρόεδρος. Είναι ο πατέρας του τρίτου προέδρου. Ο δεύτερος διετέλεσε πρόεδρος για ένα μικρό μόνο διάστημα. Επειδή οι αρχές τότες δεν ήξεραν να ξεχωρίσουν τους μετανάστες μεταξύ τους, τον πέρασαν για Ιταλό και τον έκλεισαν φυλακή. Αυτά τα έχει γράψει ο πατέρας του τρίτου προέδρου, ο οποίος συνέγραψε την ιστορία του συλλόγου και είχε δωρίσει αρκετά λεφτά για να αγοραστεί το κτήριο αυτό. Τα κριτήρια της επιλογής ήταν απλά. Είχε βρεθεί άλλο κτήριο, σε κεντρικό σημείο της πόλεως, το οποίο αν το είχαμε τώρα θα είχε αξία εκατομμυρίων. Αλλά της μάνας του προέδρου δεν της άρεσε η γειτονιά εκείνη, άλλωστε το κτήριο αυτό ήταν και πιο κοντά στο σπίτι της, και έτσι αγοράστηκε. Ήταν ξέρεις παλιά αγγλικανική εκκλησία, και όταν το ανακαίνισαν βρήκαν αρκετά εκκλησιαστικά κειμήλια, ιδίως στο ανώι, αλλά εξαφανίστηκαν, αν και ορισμένοι έλεγαν ότι εκείνες τις ημέρες είχε αποκτήσει η μάνα του προέδρου κάποιους αλλόκοτους σε σχήμα δίσκους και ποτήρια, με τα οποία τράτερνε με καμάρι τους επισκέπτες της. Η μάνα του προέδρου διετέλεσε

και ταμίας. Καθόταν μπροστά στις πύλες του κτήριο και έκοβε εισιτήρια για τους χορούς. Στην επόμενη γενική συνέλευση, η διαπίστωση ότι έλειπαν αρκετά λεφτά από το ταμείο έριξε ολόκληρο το Συμβούλιο.

Επί της θητείας το τέταρτου προέδρου συνέβηκε το σκάνδαλο με τις κουβέρτες. Είχε γίνει πίσω στο νησί ένας τεράστιος σεισμός, όπου ισοπεδώθηκαν σχεδόν όλα τα χωριά. Ο πρόεδρος, που ήταν επιτυχημένος κτηματομεσίτης, με μόρφωση, διεξήγαγε έρανο ώστε να αγοραστούν και να αποσταλούν κουβέρτες στους άστεγους συμπατριώτες μας. Πράγματι, με αλλεπάλληλους χορούς, τσάγια και λαχεία μαζεύτηκαν λεφτά και αγοράστηκαν βαριές, καλοϋφασμένες μάλλινες κουβέρτες, δεν έφτασαν ποτέ στο προορισμό τους, και δεν θα είχε μαθευτεί αυτό ποτέ, αν δεν είχε επισκεφθεί ένας σύμβουλος κατά τύχη ένα υφαντοπωλείο στο οποίο ήταν ο πρόεδρος συνέταιρος μαζί με τον ξάδελφο της γυναίκας του και τις είδε που ήταν για πώληση.

Στα χρόνια του πέμπτου προέδρου χωρίστηκε ο σύλλογος στα δύο. Ο πέμπτος πρόεδρος ήταν αγράμματος εργάτης, και άρτι αφιχθείς, και έτσι ήταν μισητός στην παλιά γενιά των μεταναστών που είχε έρθει εδώ προπολεμικά και απάρτιζε συνολικά την καθώς πρέπει τάξη της πατριάς μας. Αλλά εκείνον τον καιρό διάλεξαν να μεταναστέψουν μαζικά οι συγχωριανοί του προέδρου και με μικρή διαφορά στα ποσοστά της ψήφου, τον εξέλεξαν πρόεδρο. Όλοι αυτοί ήταν άκρως αριστεροί και άρχισαν να διοργανώνουν χορούς, να κάνουν διαλέξεις, δήθεν για τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, να εγγράφουν μέλη του συλλόγου μας σε συντεχνίες και με αυτόν τον τρόπο να υπονομεύουν τα χρηστά ήθη. Οι παλαιοί τους κατήγγειλαν στην αστυνομία ως κουμουνιστές, συμβουλεύτηκαν έναν δικηγόρο ο οποίος βρήκε παρατυπίες στην εκλογική διαδικασία, κίνησαν αγωγή και ακύρωσαν τις εκλογές. Οι χωριανοί του προέδρου καθώς και ο ίδιος αποσύρθηκαν από τον σύλλογο και ίδρυσαν δικό τους σύλλογο, στα ανατολικά προάστια. Πρέπει να υπάρχουν ακόμη δύο τρία γεροντάκια που είναι μέλη, αλλά δεν έχουμε επαφές.

Η περιβόητη «Συνέλευση της Πατάτας» έλαβε χώρα κατά τη θητεία του έκτου προέδρου. Ήταν να γίνει τότες ο μεγάλος πανηγυρικός χορός για την εκατοστή επέτειο της ενσωμάτωσης του νησιού μας με την Ελλάδα. Η αντιπολίτευση κάλεσε έκτακτη γενική συνέλευση ώστε να διεξάγει ψήφο μη εμπιστοσύνης στο Συμβούλιο μία μέρα πριν φτάσει ο Νομάρχης από την γενέτειρα. Ο δικηγόρος του συλλόγου, θεώρησε άκυρη την αίτησή τους διότι είχε υπογραφεί από άτομα που δεν γνώριζαν καν να γράφουν και επειδή οι υπογραφές έμοιαζαν καταπληκτικά μεταξύ τους. Γι' αυτό το λόγο, η αντιπολίτευση ενοικίασε μια αίθουσα για να κάνει μόνη της την συνέλευση αλλά διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε απαρτία. Πηγαίνοντας δειλά δειλά πίσω στο κτήριο του συλλόγου, παρακάθισαν στην συνεδρίαση που είχε συγκαλέσει εντωμεταξύ το διοικητικό συμβούλιο ώστε να οργανώσει το πρόγραμμα εκδηλώσεων. Έφτασαν ακριβώς σε εκείνο το σημείο όπου δύο σύμβουλοι, και οι δύο παλαίμαχα στελέχη του συλλόγου, έκαναν ξεχωριστές εισηγήσεις για το θέμα της αγοράς των λαχανικών και κρεάτων για το χορό. Ο ένας, ο «Στρειδάς» όπως τον ονόμαζαν, διαμαρτυρόταν εντόνως για την έλλειψη θαλασσινών από το μενού, αποδεικνύοντας ότι όχι μόνο τα ψάρια και τα στρείδια από το ιχθυοπωλείο του ήταν τα πιο νόστιμα και φρέσκα στην αγορά, αλλά και ότι θα τα προσέφερε στο σύλλογο σε πολύ συμφέρουσες τιμές. Ο άλλος ο «Φρουτάς,» μανάβης στο επάγγελμα, εξηγούσε στην ομήγυρη τα διάφορα είδη πατατών που κυκλοφορούσαν, προσπαθώντας να αποδείξει ποιες ήταν καταλληλότερες για τις πατάτες γιαχνί που θα ετοίμαζαν οι γυναίκες. Τότες ήταν που ο πρόεδρος, μπροστά στα έκθαμβα μάτια των συμβούλων του σηκώθηκε, απέρριψε τις προτάσεις και των δύο, ανακοινώνοντας ότι ήδη είχε προμηθευτεί τα αναγκαία από γνωστούς του και ότι το μόνο που απέμεινε προς συζήτηση ήταν ο συντονισμός των εκδηλώσεων. Έγινε το σώσε. Οι σύμβουλοι παρατάχθηκα με την αντιπολίτευση,

διεξήγαγαν αμέσως την έκτακτη γενική συνέλευση και ορίστηκε ο Στρειδάς πρόεδρος με τον Φρουτά αντιπρόεδρο. Από ότι μαθεύτηκε όμως αργότερα όταν έλεγξαν οι λογιστές τα τεφτέρια, ο πρόεδρος είχε σπαταλήσει υπέρογκα ποσά προς την αγορά εθνικών στολών, που δεν έφτασαν στον σύλλογο ποτέ, άλλωστε τα παιδιά του χορευτικού συγκροτήματος ήταν δικών του οικογενειών και αποτραβήχτηκαν, με συνέπεια όταν έφτασε ο Νομάρχης, να τους βρει όλους τελείως απροετοίμαστους, χωρίς θαλασσινά και με άθλια κρεατικά. Επειδή ήταν δε και από το άλλο κόμμα, παρέστη στην εκδήλωση των άλλων.

Μεταξύ τους, ο Στρειδάς και ο Φρουτάς, να εδώ πλάι πλάι τους έχουμε, διετέλεσαν πρόεδροι δύο φορές ο καθένας. Η συμμαχία τους γρήγορα εκφυλίστηκε σε σφοδρή αντιπάθεια και έχθρα, διότι είχε αποφασισθεί ότι ο ένας θα διαδεχόταν τον άλλον ως αντιπρόσωπος του συλλόγου, όσον αφορούσε τις προσκλήσεις σε επίσημες και κοινωνικές εκδηλώσεις και συνέδρια. Και ενώ ήταν η σειρά του Φρουτά να πάει στο Προξενείο για την επίσημη υποδοχή του σμιχτοφρύδη Πρωθυπουργού, όταν έφτασε εκεί, διαπίστωσε ότι ο Στρειδάς είχε απαντήσει κρυφά στην πρόσκληση, βρισκόταν εκεί μαζί με την κόρη του και ο Φρουτάς έμεινε απ' έξω.

Από τότες, στις γενικές μας συνελεύσεις χρειάστηκε να καλούν την αστυνομία διότι οι οπαδοί των δύο επιφανών συλλογικών παραγόντων συγκρούονταν μεταξύ τους και μάλιστα είχαν πέσει ξυλοκοπήματα. Εντωμεταξύ, την πρώτη προεδρία του ο Στρειδάς την πέρασε σχεδόν όλη στην Ελλάδα, όπου γύριζε στα καφενεία του χωριού του και στις διάφορες κρατικές υπηρεσίες, αναγγέλλοντας σε όλους το προεδρικό του αξίωμα. Κατά κακή του τύχη όμως και ερήμην του, ο Φρουτάς είχε αποφασίσει να δημιουργήσει Ομοσπονδία συλλόγων του νησιού και να διορισθεί πρόεδρος. Κατέφθασε στο νησί αρματωμένος με τον νέο του τίτλο και κατάφερε να αποσπάσει από τον Νομάρχη την σημαία της επαναστάσεως του νησιού ως δώρο προς την Ομοσπονδία. Ξημερώνοντας 25 Μαρτίου, μπήκε επικεφαλής της παρελάσεως, κρατώντας την σημαία της επαναστάσεως ψηλά με καμάρι.

Μεμιάς ακούστηκε μια βροντερή φωνή. «Πού πας βρε Καραγκιόζη με τη σημαία; Εγώ είμαι πρόεδρος!» Ήταν ο Στρειδάς, ο οποίος έπιασε με δύναμη τη μία άκρη της σημαίας και την τραβούσε αγανακτισμένος. «Και εγώ είμαι πρόεδρος,» του απάντησε βλοσυρά ο Φρουτάς, τραβώντας το κοντάρι απότομα ώστε να σχιστεί η ιστορική σημαία στη μέση. Δεν γίναμε όμως και τόσο ρεζίλι, διότι ο Νομάρχης κανόνισε να τους ράψει καινούργια. Όχι, δεν την έχουμε. Λένε ότι την έκλεψε ο γραμματέας. Όταν επέστρεψαν και οι δύο τους από την Ελλάδα, έγιναν εκλογές. Επειδή όμως ο Στρειδάς προσπάθησε να αποκλείσει την καταμέτρηση των ψήφων των Φρουτικών, λέγοντας ότι δεν είχαν ανανεώσει την συνδρομή τους, ο Φρουτάς, ο οποίος είχε βάλει δικούς του ανθρώπους στην εφορευτική επιτροπή, τους διέταξε να αρνηθούν να ανακοινώσουν τα αποτελέσματα των εκλογών, σύμφωνα με το Καταστατικό το οποίο είχε μετατραπεί τόσες φορές ώστε να υπάρχουν δώδεκα διαφορετικές παραλλαγές από αυτό, η κάθε μία να εξυπηρετεί διάφορες ερμηνείες και με μία μάλιστα να είναι γραμμένη στην καθαρεύουσα. Έπειτα, μην μπορώντας να περιμένει άλλο, ο Φρουτάς κάλεσε έκτακτη γενική συνέλευση, και βάσει των Φρουτικών ψήφων κήρυξε έκπτωτο τον Στρειδά και ανέλαβε την προεδρία. Έξαλλος ο Στρειδάς, εισέβαλε τα μεσάνυχτα στο κτήριο του συλλόγου και άλλαξε τις κλειδαριές, ανακηρύσσοντας τον εαυτό του πρόεδρο. Στις διάφορες συζητήσεις και προσπάθειες συμφιλίωσης που έγιναν από παράγοντες της πατριάς εξετάστηκε και η αλλαγή του Καταστατικού, ώστε να επιτραπεί η διπλή προεδρία, αλλά καμία πλευρά δεν το δέχθηκε ως λύση. Έγινε δικαστήριο.

Ο σύλλογος ήταν σε άθλια κατάσταση. Δεν πατούσε κανείς μέσα πλέον. Βλέπεις, όλοι οι παλαιοί είχαν γεράσει, είχαν βαρεθεί να τρέχουν κάθε τρεις και τόσο στους χορούς ή στις συνελεύσεις. Άλλωστε, ο Στρειδάς αποτραβήχτηκε μετά από την

συμφόρησή του, και πήρε μαζί του τους περισσότερους γέρους, για τους οποίους ίδρυσε νέο, γεροντικό σύλλογο, με την βοήθεια του τοπικού βουλευτή, στον οποίο έταξε τις ψήφους των γερόντων. Αλλά ειπώθηκε ότι αν δεν ήταν για την έμμονη ιδέα του Φρουτά να υποχρεώσει τους γέρους να του πληρώσουν ενοίκιο για τις εβδομαδιαίες τους συγκεντρώσεις, δεν θα έφευγαν ποτέ από εκεί. Μάλιστα ένας γέροντας είχε γράψει ένα πολύ λυπηρό ποίημα εναντίον της ασέβειας του Φρουτά, το οποίο δημοσιεύθηκε στην παροικιακή εφημερίδα. Σώζεται ακόμη στα αρχεία. Άλλοι όμως λένε ότι ο Στρειδάς έφυγε επειδή είχε ανακαλυφθεί το γεγονός ότι έκλεβε ποτήρια από την κουζίνα.

Όταν παραιτήθηκε ο Φρουτάς, κανείς δεν ήθελε να αναλάβει την προεδρία. Οι εκδηλώσεις οι οποίες οργανώνονταν παλιά πυκνά συχνά είχαν σταματήσει. Στον ετήσιο χορό για την απελευθέρωση του νησιού δεν μαζεύονταν ούτε εκατό άτομα, και εκείνα με το ζόρι. Ανέθεσαν, χωρίς εκλογή την ενδέκατη προεδρία σε μία ανιψιά του Φρουτά, η οποία ήταν μορφωμένη, γιατρός, με την ελπίδα ότι ως νέα και γυναίκα, θα προσέλκυε τους νέους και τις γυναίκες στο σύλλογο. Δεν έγινε όμως. Από την αρχή, τα πράγματα πήραν άσχημη τροπή. Μην έχοντας καλή γνώση της γλώσσας, στην πρώτη της ομιλία, κατάφερε να τσαντίσει όλα τα ισόβια μέλη, λέγοντάς τους ότι ήταν «τα τούβλα του συλλόγου». Οι κακές γλώσσες λένε ότι τα έφτιαξε με τον ταμία, το έμαθε η γυναίκα του, μαλλιοτραβήχτηκαν πριν από την τελευταία γενική συνέλευση που έγινε κάποτε, μόλις είκοσι άτομα παρευρέθηκαν και παραιτήθηκε ένα χρόνο πριν τελειώσει η θητεία της. Ναι, χώρισε ο ταμίας. Είναι εκείνος που ανακάλυψε ότι είχε έφεση στο θέατρο, παράτησε την γυναίκα του και έφυγε για την Ελλάδα όπου εγκαταστάθηκε με έναν φίλο του. Η πρόεδρος μόλις που πρόλαβε να κάνει ένα δωρεάν ταξίδι στην πατρίδα για το Συνέδριο Εκπατρισμένων και μετά έγινε άφαντη, ιδίως μετά που αποκαλύφθηκε το ότι πουλούσε το αξίωμα του ισόβιου μέλους και τσέπωνε τις εισπράξεις.

Τους είχα πει να μην μου κρεμάσουν τη φωτογραφία αλλά ο Φρουτάς, πριν πεθάνει, επέμεινε. Είχε σκοτωθεί ακόμη και τότες να με βάλει στο συμβούλιο, αλλά η γυναίκα μου, που άλλωστε είναι και κόρη του, του το απαγόρεψε, διότι όπως του έλεγε, δεν ήθελε να μου συμβούν τα καλά της προκομμένης της προκατόχου μου. Μάταιος κόπος. Οι λίγοι συμπατριώτες που μιλάν ακόμη τη διάλεκτό μας βρίσκονται στα γηροκομεία. Τα παιδιά τους και τα εγγόνια τους ούτε καν γνωρίζουν την καταγωγή τους. Συνδρομές έχουν να τακτοποιηθούν τουλάχιστον δέκα χρόνια. Έναν, έναν, τους διέγραψα όλους από το μητρώο των μελών. Στους καταλόγους έμειναν μόνο δώδεκα μέλη, εγώ η γυναίκα μου, τα παιδιά μου, και οι οικογένειες των δύο άλλων παιδιών του Φρουτά. Ποιος ο λόγος να γράψουμε καινούργια μέλη; Τελειώσαμε.

Και όσο βλέπω αυτούς τους τοίχους, αυτά τα τούβλα και όσο σκέφτομαι ότι ο κόπος και οι θυσίες των προγόνων μου θα πάνε χαμένα, θα τις φάει κανένα κρατικό κοινωφελές ίδρυμα ή κανένα νοσοκομείο όπως ορίζουν οι κανονισμοί του Καταστατικού εις περίπτωσιν που ο αριθμός των μελών πέσει κάτω των έξι, μου σηκώνεται η τρίχα. Τι δουλειά έχουν οι ξένοι με την δική μας περιουσία; Γι' αυτούς τα κάνανε αυτά οι προπάτορές μας; Γι' αυτό σας λέω, μιλάμε για μοναδική ευκαιρία. Διαθέτουμε το κτήριο για πώληση ή για νοίκιασμα, αναλόγως με τις προθέσεις και τις ανάγκες σας. Μόνο να αποφασίσετε γρήγορα, διότι υπάρχουν κι άλλοι ενδιαφερόμενοι και τα κουνιάδια μου και εγώ προγραμματίζουμε σύντομα, διακοπές στην Ελλάδα και έχουμε έξοδα. Α ναι, και κάτι άλλο. Οι φωτογραφίες δεν συμπεριλαμβάνονται στην τιμή....

Κώστας Καλυμνιός

LITERATURE COMPETITION AUSTRALIA
First Prize - Poetry

A ROOM WITH NO VIEW

Its been raining doubt and disillusionment
For some time now
From light to darkness
From darkness to shadow
And again
You wouldn't know the difference
From inside the claustrophobic box that is her mind
She may as well be blind
Though her vision is not impaired
She's just scared
To let the light dwell freely inside
So she locks it away in a dark repose
And it cannot impose
Where it cannot be seen
But what is she hiding it from?
Will it tell us what's wrong?
What will the light reveal?
Beyond a reflection in the mirror that isn't real
A broken mind perhaps
Or a broken mirror?
Go figure
She doesn't want us to see
She just doesn't want to be...
In this frame of personality
A distortion of reality
If only she could see beyond the confines of her depression
Beyond the depths of her despair
She might bring down the walls of darkness
That have incarcerated her in there
And she might care to want something to wear
Or even bother to comb the strands of her hair
When she comes out of this latest wave of despair
But first she must rattle the chains that have confined her
To a room with no view
As she reaches out again to someone like you
Who's nowhere to be seen
She's not going to wake up from this dream....
As the blood gushes out of her wrists
She closes her eyes and clinches her fists...

George Athanasiou

First Prize - Short story

Four Drunks in an Airborne Mercedes: Its High Beams on Saint Constantine

Prologue

Road signs are everywhere and they communicate to us all manner of information. It is through these inanimate and often stoic road signs that we find the distances between places we are travelling to, the unexpected road conditions we may come across, predictable traffic congestions, the eternal road works, native wild life to look out for and landmarks of interest, to mention only a few. However, road signs can reveal so much more if we pay closer attention to the text. By road signs I mean everything one sees by the roadside placed there for a reason, for travellers and commuters alike to see. Road signs can show one a country's soul.

The bullet riddled road sign speaks of boredom and apathy. The MacDonald's and Bunnings' signs praise the modern gods of consumerism, (and also probably say the same as the bullet riddled sign). Apart from the signs erected by local governments and the giant fiberglass monstrosities erected by towns in a vain attempt to confirm their existence, there aren't really a great variety of signs that communicate anything different in Westernised Australia.

To see the depravity and decay we need to read the billboard outside the Cranbourne Shopping Mall with the picture of a baby pushing a trolley and the caption *Born To Shop!* And the billboards in the middle of nowhere; along barren stretches of the Leichhardt and the Gregory, where they appear as dark dancing shadows like a mirage uncomfortably spinning in the distant sucked out womb of the wide spread legged desert, and the words try to make an impression, they grow in size and endeavour to take root in the ancient, burnt landscape in which everything struggles to grow and make any sort of impression. Conservative Christian slogans are out of place here. Out here one experiences a spiritual catharsis of sorts. A billboard is incongruous and an affront, like having born against knocking on your front door. The sign becomes a pathetic missionary trying to convert the land. And the sign becomes a stillborn joke: Abortion is a Sin.

These signs are an intrusion and oppressive in nature. They don't speak of the closeness people have with the land but of distances. Unlike a cairn of carefully piled stones, billboards and road signs speak of distances between the reader and the desired destination; they speak of gaps and holes.

There are the millions of roadside shrines, temples, wats, minarets and cairns, not only in India and Asia, but all over the world; across Europe, America, Africa and even Australia. These aren't new government initiatives to keep the road toll down or to inform us on road conditions or how far the next MacDonalds is but tell of humanity's ancient connections with life, earth and the universe. These signs along the road reveal the story of humanity: a story of loss and hope. The empirical demigods of consumerism are recent and their philosophy merely a shallow economy. The many faces of divinity, whether they be in the form of Kali, Shiva, Buddha, Jesus, Jehovah, Allah or God are forever present waiting in shopping aisles and at traffic lights, in rickshaws and market places. The ancient gods may have become saints, the Dream Time may have become a daydream, Kali's Dance maybe accompanied by a techno beat and Jesus and

Mohamed maybe poster boys for political propaganda, but they still exist.

The drunkards

There are two simple tin shrines on the snaking, twisting ribbon of road that passes through my mother's village. One marks the entrance, the other the exit. They were both placed in their perspective spots to mark an accident. The story of humanity is one of loss and hope. Years ago, driving up to the village in my aunt Vaso's ancient Pony, an offshoot of Citroen, she recalls the tragic accident behind the first shrine.

"See that shrine? If you look over the edge you may still see the remains of a car. Can you see anything? No? Oh well. They may have taken it away by now. Or it's overgrown. It belonged to a family who were coming here to celebrate a wedding. They weren't from here; I think they came from Agrinion. The husband didn't know the roads and they say he was going too fast. He missed the turn and flew straight off the edge. Like your aunt further back. The only olive trees here are at the bottom.

They were of no help. The whole family was in the car: three children, the mother and the father. When the father woke up, they say, the first thing he saw was the decapitated head of one of his children on the bonnet of the car. It was terrible. He looked around and saw the lifeless bodies of his family scattered about him. He picked up the head of his child and carried it into the village looking for help. Terrible...terrible. I am afraid of my boys driving. Boys drive too fast."

On the outskirts of the village visiting Uncle George's in-laws.

They are a lot younger than I imagined. Their skin is polished leather shining warm in the cold winter sun. The *kourambiedes* are fresh and heavy with icing sugar but they taste smoky and stale. Youthful skin radiates old. Smoke stained walls exude a rich musty smell. In the dark room sitting by a smoking fire, the hearth stained black with generations of green-wood, I get a strong desire to be out in the Aeolian cold, to feel my cheeks lashed and burned by boreal winds promising snow.

The smoke, from a handful of chimneys, coils into the icy blue sky.

Once there would have been several hundred smoking chimneys.

Not a soul in the biting cold of a winter's day on the village road. The Gulf of Patras sparkles in between the cleavage of a stony, unimpressed mother. I am amazed to see a crab scampering on such height, running sideways towards a stone channel diverting a stream. I walk along the road until I meet an old goatherd who I find out is an uncle of my mother's. The old man's son lives in Melbourne; an uncle with a greying quiff; a close friend of my Uncle George's; my mother's youngest brother. The old man is eager to hear about his palikari who fled decades ago to create a new and prosperous life- his son suffers from cholesterol now. Half his grandchildren live in Greece. They have been lured by the Venetian charm of their parents' village and town-ship, with its picture postcard port. They have succumbed to the Greek lifestyle. Now the old man's son is torn between two continents, stretched out between two hemispheres, and at last he understands his father's contempt for seas and oceans.

I barely satisfied the old man with my news of his son. The old man is a builder of cairns and a wanderer of the mountains. He despises the cities beneath him for countless reasons and all the more for they are full of meaningless signs and people rushing about. But it is the signs to their ports he hates the most. The ports were once places where the population was ferried out of calm, familiar waters, across foreign oceans to distant, alien shores; the mountains were plucked clean of the youth planting them in unfamiliar soil; and like most people in the scattered villages of the mainland and islands of Greece, the old lost their young. No different to the old man's neighbours,

the in laws my aunt was visiting. Their daughter married my aunt's brother, my uncle George. It was obvious from their tone when they mentioned *Afstralia* that there was resentment towards my uncle who had taken their daughter and the first of many grandchildren, to such a faraway land. To grow old without your children close by, without grandchildren to spoil and play with, seemed like a sigh of failure. *We were unable to provide for our children so they left us.* The gifts from their daughter they left wrapped by the door; waiting for a more intimate time to open them. In return for the gifts they showered us with their own riches: slabs of fresh fetta, jars of olives and my favourite, coils of loukanika.

* * * * * * * *

"Your uncle used to drive a taxi?" the old man smiled.

"He did when lived in Greece," I said.

"It was a nice taxi too. A Mercedes. Strong cars. My son drives taxis now in *Afstralia*."

I thought I caught the same tone I had heard earlier in his neighbours' house.

"Yes, he is doing well isn't he? He was telling me in one of his letters that he owns about ten now. That is good. He used to drive trucks before taxis. And I hear the eldest two, Dina and Maria, are doing well in high school. Thanasaki, well he is a palikari and a splitting image of his father. Soon he will be driving taxis too."

The old man paused to call back straying goats, clambering up the steep banks in search of feed. We approached the shrine by the side of the road.

"Your uncle used to drive around here in his taxi. We knew he was coming by the roar of the motor echoing up the mountain and by the trail of dust in the valley."

We stopped by the shrine on the roadside and I peered inside the glass door. In the centre was a glass of water and oil, floating on the surface was a cork disc wrapped in foil, a blackened wick pocking through the centre.

"A reminder of the miracle."

"They didn't die?" I asked looking over the edge. A steep, vertical drop. There were only a few bushes clinging to the side and a solitary tree at the bottom.

"They should have. That's why this is here. It was a miracle. The driver is perfectly fine. He lives abroad now and has a big family. You know him well."

He found it amusing I didn't know whom he was talking about.

"It is Georgi's car down there," he laughed.

I looked over the edge again. There was no ledge wide enough or tree sturdy enough to support or catch anything bigger than hare. Even the old man's goats avoided the edge. The only tree big enough was at the bottom. Where, as my aunt would say, it was useless. It was then that I spotted it, a crushed beetle in its back. Mangled doors for wings. It took me a while to make sense of it. A rusted carcass in the shadow of the tree. Looking at the wreck I was unable to comprehend how anyone could crawl out, let alone live.

* * * * * * * *

It was on a winter's night that the accident happened. The *kafenio* closed in Paliopirgos and George along with three friends set out in his red taxi for the neighbouring village, where they knew the kafenio would still be open. They were already quite drunk when they set off along the coiled serpent, tense and ready for them. George demonstrated his rally skills. He aggressively dropped gears into corners and fishtailed out of them. The car drifted across the gravel road. George's friends cheered encouragement. The arse-end flirting with oblivion and the inevitable. Senses distorted enough to create false confidence. It was around the last bend out of the village, where I now looked over the edge, that the red taxi lost all contact with the road, Silence inside as gravity took over. A second later, screams of terror and confusion. And the taxi

tumbled. Smashing into bushes and bouncing off the side of the mountain. High beams in the mist. Pillars of light. Searchlights searching for something. A tree. A boulder. Bushes. The distant stars. And the taxi kept on tumbling. George heard the chaos around him but never turned to see what was happening; his eyes fixed on the shafts of light, white knuckled hands squeezing the life out of the steering wheel. And then the high beams illuminated, for a moment, the crumpled remains of Saint Constantine's chapel perched on the bare spine of the mountain rising up behind the houses of Paliopirgos.

"Save us Saint Constantine", screamed George.

The taxi crashed violently into the mountain. George lost his grip and everything went black. He wasn't due where he was when he came to. It was difficult to make anything out in the dark. He was almost overcome by fumes from the ruptured fuel tank. He felt around the back seat for his friends but there was nobody there. He scrambled out of the car and called out into the dark. A moment later he heard a whimper. It came from the other side of the car. It was Dimitri lying on his back. George gasped when he saw him. Only the top half was visible. His waist and legs were hidden beneath the car.
It appeared his friends had all been tossed out of the car like matches out of a matchbox. Dimitri had the added misfortune of having the taxi land on top of him/pinning him down with its battered roof. Dimitri opened his eyes and began whimpering when he saw George.

"My God, my legs. Please no, no, this can't be happening. I'm a cripple George."

"Does it hurt?"

"I don't know. No, no I can't feel a thing."

"Hello!" a voice yelled from above.

"Are you OK down there?" called another.

George recognised the voices and was overcome with relief. Thank God, he thought to himself.

"We need help down here," he called back. "Relax. You are going to be OK. Don't worry. We are all alive."

"My God, my legs, my legs," cried Dimitri.
When they were reunited George, Lefteri and Kosta stood over Dimitri and shook their heads in dismay and disbelief.

Lefteri and Kosta were flung out of the taxi and were both lucky to land, respectively, on top of a stunted tree and a thick clump of thorny bushes.

"My god, help me," cried Dimitri.

"It must hurt," said Lefteri.

"No, there's no pain."
"It has to hurt / the cars crushing your legs and you're...you know..."
No that's ok. That doesn't hurt,"
"What do you mean?"
"No...wait...it's...OK....I can touch it."

The men gathered around the car and peered beneath it. A moment later they were rolling around, clutching their scratched and bruised sides - suddenly they were hyenas howling. When George eventually caught his breath he rolled over to face his friend.

"Can you move your toes," he said wiping away a tear.

"What are you all laughing at," cried Dimitri. "I'm a cripple."

"Have you tried wiggling your toes?" George asked.

"What?"

And then he froze.

"What?"

By this stage George and the other two were rolling around on the ground again laughing in a crazed, wild abandon. It was a miracle of sorts but they were all too drunk to realise it at the moment. It was only once the local villagers gathered by the side of the road the next day, including the old man, that it was recognised for what it was a miracle of sorts. For the time being they were busy laughing at their friend pinned under the remains of George's taxi. AMercedes. Astrong car.

The car had miraculously landed on top of three rocks perfectly spaced to support the weight, the thing that was even more amazing was that the Dimitri's legs were between the rocks. The taxi balanced on top of the three rocks leaving enough room for Dimitri's legs now scrambling out from beneath the wreck without the help of his paralysed friends. Instead of acknowledging the miracle the four scrambled back up the road and walked to the closest house, the old man's, where George knew his uncle would have a place for them by the fire and more importantly perhaps even a bottle of ouzo.

EPILOGUE

Years later I caught an old diesel bus from Nafpactos that coughed and lurched its way up the mountain, I read the road signs and disembarked at the turn off to Paliopirgos; the bus no longer passed through the village for there was nobody ever there to pick up or drop off. I was travelling with a friend. We trudged silently past empty houses and the first of the tin shrines until we came to the empty house of my grandparents. I was pleased with myself for recognising it: the old vines and my grandfathers kafenio (padlocked), chairs upturned on round tables and a dusty, old portrait of J.F.K on the back wall brought back memories. But there was a sense of overwhelming loneliness in the place that was alien. Last time I was here my grandparents were alive and the house smelled of food and resonated with life.
I realised my aunts weren't lying and trying to discourage me from coming to the village. *The bus only comes past once a week and we all work so we won't be able to come and rescue you,* they told me. It was winter and there was nobody in the village except a few old goat herders.

The mountain had claimed my grandparents' house. I opened the front door and saw that the mountain had already come in through the back door. It had nudged open the door and was spreading out across the kitchen floor: a shallow lake of shale, slate and stone. The low ceiling had sagged and in some rooms had completely caved in, the once white paint was stained yellow by generations of mice and rats piss. Their pitter pattering was the first thing I heard when I opened the door; my friend groaning was the second thing.

We managed to make a camp of sorts in the front bedroom. My friend and I were fascinated with the mountain that seemed to rise from my grandparents' backdoor and tower up over the village. One day at the kafenio near the turn off drinking Amstel enquired whether people climbed it and I was given a strange look. The few people there already thought I was strange for refusing their kind offers of staying at their places and instead shacking up in my grandparents' crumbling, rat infested heap. Nobody has a reason to climb it, a gnarled patron of the kafenio replied. I mentioned the chapel on the ridge. *It was built by the andartes during the war; it is only a shell. There isn't even grass for the goats up there. The last one who climbed it was your uncle when he came to Greece. He carried his son on his shoulder. It took him all day.*

A day later my friend and I ascended the mountain that the locals call Agios Constantinos because of the chapel. It was a steep and difficult climb taking us most of

the day to climb it. There were bees and butterflies darting about in the warm winter sun. When we reached the summit we were rewarded with one of the most beautiful sites I have ever seen. The view was breath taking. The Gulf of Patras sparkled in the distance. The earth was a crumpled tablecloth and we were gods about to feast. Blue Olympian skies our ceiling and seductive veils of cloud our wall hangings. The ground we stood on resembled the spine of a dinosaur and it wouldn't have surprised me if it stirred from its stony dreams. The chapel was built from the stones of the mountain, the roof was of slate also from the mountain but it had caved in long ago. Shafts of light penetrated the chapel. Rubble. A rotted beam wearied of holding the sky had fallen and crushed the pagan stone altar. A flash of light, a tiny sun, caught my eye. I leaned towards it: a gold wedding ring hanging off a silver chain. I picked it up. I showed it to my friend and we marveled at the mystery. I turned the ring in my fingers and held it up to the light. I noticed there was an inscription on the inside of the ring.

Nikos Andreopoulos

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
Ελλάδα
Πρώτο βραβείο - Ποίηση

Μεγάλη προσφορά μα και βαρύ το κλέος

Αριστοτελική μεσότης, πολιτικά και φυσική,
Σωκράτης, κενά δαιμόνια, μαιευτική, σοφία
Πλάτων, των ιδεών ο κόσμος, πολιτεία,
Όμηρος, Οδύσσειας και Ιλιάδος σαγήνης γοητεία.

Πλειάς μεγάλων κλασικών, των ιδεών ο φάρος,
της ίριδος τα χρώματα, της επιστήμης το διάδημα,
η ζύμη του ωραίου είσαι, του μάρμαρου η φωνή,
της τέχνης το λειτούργημα, της λύρας το δοξάρι?

εις τους αιώνας εισχωρούν εκείνων τα μεγέθη.

Άνθος στον κόσμο είσαι Συ, χώρα σοφών πατρίδα,
δημοκρατίας σύμβολο της λευτεριάς ασπίδα,
γεμάτη είσαι θησαυρούς στο πνεύμα και την ύλη,
της φαντασίας σκίρτημα, της λογικής η σμίλη.

Είσαι της Μάνας το φιλί και της ελιάς κλωνάρι,
της θείας νιότης η πηγή, της δρόσου η νεφέλη,
το γιατρικό του κλωνισμού, δομής το αγκωνάρι?

μανδαλωτόν το φίλημα του ήλιου με τη γη,
με των ανθρώπων τη χαρά, της θάλασσας το χάδι,
ξεσκονιστήρι της ψυχής, αγάπης μαξιλάρι.

Άνθρωπε, όπου σκιές και πράγματα εκεί,
η κάθε τους εικόνα είναι και μια αντίφαση,
αντίλογος, πέφτουν πολλά επάνω σου τυφλά
κι εσύ παρατηρείς, στον βόμβο τους τρομάζεις,

αν φέρεις όμως στο μυαλό σου τους σοφούς,
αριστοτελικά, σωκρατικά, πλατωνικά σκεφθείς,
τα πράγματα στο σκότος έκθαμβος θα δεις,
μονάχα λίγο έμειναν. Ω! μεγαλείον, δέος!

της γνώσεως πυξίς! Όσο βαριά η προσφορά
τόσο βαρύ Ελλάδα μου, σου είναι και το κλέος.

Κωνσταντίνος Π. Κύρκου

Πρώτο Βραβείο - Διήγημα

Το «Καφενείο η Ελλάς»...

Απόψε έπαιζε μέχρι τις πρωινές ώρες, τάβλι στο διαδίκτυο. Δεν της κολλούσε ύπνος.

Αναποδιές, εμπόδια, προβλήματα ανάβλυζαν απανωτά, διαδέχονταν το ένα το άλλο, λες κι άνοιξαν οι ασκοί του Αιόλου και φουρτούνιασε η θάλασσα της ζωής της, να την καραβοτσακίσει και πάλι. Ξανά και ξανά. Αμάν πια μπάφιασε.

Πάνε χρόνια τώρα που δε λέει η ζωή της να κυλήσει ήρεμα και δεν είναι πια νέα να αντέχει στα σκαμπανεβάσματα και μάλιστα μόνη, χωρίς καμιά στήριξη. Δε θα ησύχαζε ποτέ;

Όλη μέρα κρεμόταν στο τηλέφωνο. Τριγυρνούσε από πόρτα σε πόρτα. Υπηρεσίες, χαρτιά, διαδικασίες. Κι όμως τίποτα δεν προχωρούσε. Και υπήρχαν και οι προθεσμίες που την τρέλαιναν. Αλλά εκεί. Ο χρόνος δεν κυλούσε παρά μόνο για κείνη. Όλοι οι άλλοι, γύρω της, τα ζα μου αργά...Αυτός ο χρόνος να πάει και να μην ξαναγυρίσει.

Έτσι, το διαδίκτυο ήταν μια διέξοδος γι' αυτήν. Μια ανάπαυλα στην καθημερινότητα.

Ένα «παράθυρο στον κόσμο», όπως συνήθιζε να λέει, που η θέα του, ηρεμούσε τους νευρώνες του εγκεφάλου της κι ένιωθε να φεύγει από πάνω της ένα βάρος.

Όταν έμπαινε, λες και βρισκόταν στον κορφή του Έβερεστ. Έπαιρνε βαθιές ανάσες απολαμβάνοντας την απεραντοσύνη του σύμπαντος. Έφευγε. Ξέφευγε. Ξεχνιόταν. Ανακάλυπτε σελίδες, που την ενδιέφεραν τα θέματά τους και τα μελετούσε. Άλλες πάλι φορές περνούσε ώρες παίζοντας. Πότε μόνη της και πότε σε ομαδικά παιγνίδια με έναν ή πολλούς άλλους θιασώτες του διαδικτύου. Όπως απόψε.

Είχε βρει φίλους εκεί μέσα. Έπαιζαν, μιλούσαν, πειράζονταν, καλαμπούριζαν, γελούσαν, φιλοσοφούσαν, αλληλο-συμβουλεύονταν, κουτσομπόλευαν. Είχαν γίνει μια παρέα, που όλο και μεγάλωνε. Αυγάτιζε ή και άλλαζε ανάλογα με τα γούστα τους. Ήταν κάτι το αξιοπερίεργο, αλλά συνάμα και μαγικό, το πώς, δηλαδή, μπορούσαν, αυτά τα απρόσωπα-άγνωστα άτομα, να εξοικειώνονται τόσο πολύ, μόνο και μόνο μέσα από το γραπτό και μόνο λόγο και τα κωδικοποιημένα μηνύματα.

Με λιγοστούς φίλους είχε τη δυνατότητα να μιλήσει κιόλας, μέσα από ένα ειδικό πρόγραμμα και τηλεφωνικά. Ακόμα και να τους δει μέσα από κάμερα. Πότε-πότε, με έναν δυο, κι άλλες φορές, για πλάκα με περισσότερους. Έτσι για να γίνει χαβαλές ή για να μάθουν τα νέα του καθενός, αν είχαν καιρό να μιλήσουν. Έπεφτε πολύ γέλιο και ειδικά στο τάβλι με τους 4-5 κολλητούς της. Όλοι αυτοί, ήταν σαν να 'χαν κάτι κοινό κι όμως ήταν τελείως διαφορετικά άτομα.

Πολλές φορές προσπάθησε να ερμηνεύσει αυτήν την ενέργεια που ένιωθε να διαπερνά μέσα από την οθόνη και να της δημιουργεί διάφορα συναισθήματα. Ήταν σίγουρα, μια νέα εμπειρία. Κι αυτό την μάγευε. Πάντα, κάθε τι το καινούριο ή παράξενο την τραβούσε σαν μαγνήτης. Το έψαχνε, το ανέλυε.

Μια ζωή εκεί...στην ψυχανάλυση και τα μεταφυσικά. Ειδικότητά της. Χα χα χα. Ένα, «γιατί», γεννιόταν πάντα μέσα της, για κάθε ανεξήγητο ή παράδοξο. Από πάντα ψαχνόταν, από τα μαθητικά της χρόνια. Από ανάγκη. Μια ανάγκη αυθόρμητη, εσώτερη. Μια φωνή, κάτι, μια αίσθηση, ξεπηδούσε από μέσα της. Σαν πηγή. Σα γάργαρο βουνίσιο νερό. Κι αυτή το 'βλεπε, το 'νιωθε κι έτρεχε κοντά του, να πιει, να μάθει, να θυμηθεί, τις «απόκρυφες αλήθειες» του σύμπαντος και του είναι της.

Ναι, ένιωθε, πίστευε, από μικρή, πως κάτι άλλο υπάρχει πέρα από όσα της μάθαιναν, της λέγανε ή έβλεπε γύρω της να διαδραματίζεται. Κάτι άλλο, μεγάλο,

σπουδαίο, απόμακρο και συνάμα οικείο και τόσο δικό της, Το ένιωθε «δικό της» γιατί της μιλούσε, την συντρόφευε, την οδηγούσε, χρόνια τώρα, σε μια αναζήτηση που τελειωμό δεν είχε. Κι αυτή λάτρευε αυτό το ταξίδι, της αναζήτησης. Το ζούσε. Ένιωθε ν' αγγίζει κάθε ίνα της καρδιάς και της ψυχής της και να την μετουσιώνει σε μια αέρινη, εξαϋλωμένη, πνευματική υπόσταση.

Στην επαφή με τους συμπαίκτες της υπήρχε μια παράξενη δυναμική. Το αισθανόσουνα. Δεν ήταν πάντα η ίδια. Ήταν ξέχωρη για τον καθένα. Και εκεί ήταν το παράδοξο. Απ' την αρχή, απ' την πρώτη λέξη που θα 'πεφτε στην οθόνη, δηλαδή από ένα σκέτο «γεια» ή μια «καλησπέρα...» που θα γραφόταν, αισθανότανε την αύρα του συμπαίκτη της, τη διάθεση της στιγμής. Άλλοτε αμυδρά και άλλοτε πιο έντονα. Ένιωθε αμέσως την ιδιοσυγκρασία του, το ταμπεραμέντο του, την επιθυμία του να επικοινωνήσει ή να μείνει σιωπηλός. Να αρχίσει να ρωτά, να θέλει να μάθει τα προσωπικά της, από απλή περιέργεια ή για να φλερτάρει ή απλά να φλυαρήσει, να κομπάσει, να πειράξει όταν κέρδιζε ή ακόμα και να τσατιστεί και να πετάξει και κανένα γαλλικό για την τύχη της ή την ατυχία του...Βρισιά δηλαδή.

Με όλα αυτά εκείνη γελούσε γιατί, δεν την ενδιέφερε η νίκη αυτή καθαυτή, αλλά το παιχνίδι. Το ταξίδι, η διαδρομή και η παρέα, η ανταλλαγή, αν τύχαινε, κάποιας σκέψης. Ναι, όλα αυτά σ' αυτό το ελληνικό σάιτ-ιστοσελίδα, την έκαναν να αισθάνεται όμορφα. Όχι όμως πάντα. Όχι τουλάχιστον στην αρχή. Λογικό. Έτσι γίνεται συνήθως όταν βρεθείς σε ένα νέο περιβάλλον και μέχρι να εγκλιματιστείς έχεις μια έμφυτη αμηχανία και όταν μάλιστα ορισμένοι σε κάνουν να νιώθεις πως εισβάλλεις σε ένα χώρο ταμπού. Κι αυτό γιατί οι νεότερες από εκείνη γενιές θεωρούν το διαδίκτυο και γενικά τον υπολογιστή, στο σπίτι, ως δική τους κεκτημένη περιοχή. Αν και το τάβλι, τουλάχιστον, ως παιχνίδι, απ' ότι ξέρουμε είναι παιχνίδι του καφενείου και των συνταξιούχων, ως επί το πλείστον. Χα χα χα Γελούσε όταν ένιωθε την έκπληξή τους. Τους ξένιζε βλέπεις η ηλικία της.

«Πώς και ασχολείσθε με τους υπολογιστές;;;;Στην ηλικία σας;;;Εκείνη γελούσε. «Η μητέρα μου δεν ξέρει τίποτα...» Εκπόρθηση κάποιου ασύλου!!! Μάλλον. Αυτή ήταν πάντως η πιο κοινή ερώτηση όταν τους έλεγε την ηλικία της. Και εκείνη απαντούσε: «...μα αυτή είναι η δουλειά μου...Προγραμματίστρια...». Τότε ηρεμούσαν λίγο τα πράγματα. Πολλοί όμως θεωρούσαν πως τους δούλευε.

Μια μέρα, μου εξήγησε πως όλα αυτά περνάνε γρήγορα γιατί συναντάς κι ανθρώπους, που μέσα από το αγαπημένο τους τάβλι, έχουν την διάθεση αλλά και την δυνατότητα, να πουν κι ένα γεια σε κάποιον καινούριο φίλο ή φίλη, που δεν θα τύχαινε ποτέ να συναντήσουν αλλού, και που ίσως δεν θα τον γνωρίσουν ποτέ από κοντά, μιας και οι περισσότεροι, βρίσκονται σκορπισμένοι στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα της Ελλάδας αλλά και του κόσμου.

Γερμανία, Αμερική, Αυστραλία, Γαλλία, Ολλανδία, Νορβηγία, Νότια Αφρική, Κύπρο κ.ά. Και όμως αναπτύσσουν δεσμούς φιλίας και ώρες- ώρες κάνουν συζητήσεις που δεν έχουν κάνει ίσως με κανέναν άλλον στον κύκλο τους. Χαλαρώνουν. Μιλούν για τα προσωπικά τους, τόσο ανοιχτά, που εκπλήσσονται ακόμα και οι ίδιοι.

Έλληνες. Πατριώτες και πατριωτάκια. Μετανάστες. Παιδιά μεταναστών. Φοιτητές. Γιατρουδάκια από το Σύδνευ. Μηχανικοί από την Νορβηγία. Μαιτρ Ό Τελ από τη Γαλλία. Εστιάτορες από Γερμανία, Αγγλία και αλλού. Και κάποιοι ξένοι. Ένας παντρεμένος με Κρητικιά στη Νότια Αφρική, με σπασμένα ελληνικά, ένας νεαρός από την Κένυα και άλλοι από γειτονικές χώρες Αλβανία, Τουρκία.

Θυμάται έναν νεαρό Τούρκο Δικηγόρο από την Κωνσταντινούπολη με ψευδώνυμο ενός Κύπριου φιλοσόφου...!!! Και έναν άλλον που με σπασμένα αγγλικά την κάλεσε να πάει στην Τουρκία, της έδειξε φωτογραφίες της κορούλας του και της έγραψε «εγώ αγαπάω Ελλάδα, αγαπάω Έλληνες, εσύ αγαπάς;...» Κι εκείνη τι του να απαντήσει; Του

είπε την πικρή αλήθεια, ότι ο πατέρας της ήταν από την Σμύρνη και ήρθε 11 χρονών, με την καταστροφή, στην Αθήνα, το 1922, μαζί με εκατοντάδες χιλιάδες άλλους κατατρεγμένους πρόσφυγες!

Δεν έτρεφε μίσος. Η οικογένεια του πατέρα της αλλά και της μητέρας της ποτέ δεν μιλούσαν με μίσος, για ό,τι άφησαν πίσω τους. Μόνο πόνο, πίκρα, παράπονο, νοσταλγία κι αγάπη. Ναι, αγάπη για τον τόπο τους. Με τους εδώ τα έβαζαν. Τους πολιτικούς που τους ξεπάτρισαν. Που ξεκλήρισαν τόσο ελληνισμό από τις προγονικές εστίες τους. Αχ παντέρημη Ελλάδα!!!

Τέλος πάντων, αυτό είναι το διαδίκτυο. Συναντάς πράγματα που δε τα βρίσκεις στη γειτονιά σου. Όμορφα, παράξενα. Ανθρώπινα πράγματα. Εκτός όμως από τις ομαλές συμπεριφορές, υπάρχουν και μερικά παιδαρέλια με το χαβαλέ τους και το λεξιλόγιο του «βρε» και «μωρέ...» και κάτι άλλα που απαιτούνται πολλά μπιπ...Αλλά αυτούς τους απομονώνεις εύκολα. Τουλάχιστον αυτό το σάιτ, «το δικό τους», όπως λέει, είναι κάπως μαζεμένο. Δε χάνεσαι. Κι έτσι μόλις εντοπιστεί το «παρατράγουδο» ή προσαρμόζεται ή απομονώνεται από τους υπόλοιπους παίχτες. Πέφτει μαύρο. Black List Και έτσι όλα επανέρχονται στα γράδα της «ευπρέπειας».

Τον τελευταίο καιρό την πετύχαινα όλο και πιο συχνά μπροστά στον υπολογιστή της κι εγώ που δεν έχω ιδέα από αυτά, την αφουγκραζόμουν να μου λέει τόσα πολλά και με τέτοιο ενθουσιασμό που με παραξένευε. Αλλά σιγά-σιγά κατάλαβα πολλά. Μια μέρα μου είπε: *«Μερικοί, έχουμε κάνει γερή κολεγιά, δέσαμε καλά από το Πάσχα και μετά. Μάλιστα είχαμε και συνάντηση στο εξοχικό του φίλου του Γιώργου, από τη Γαλλία. Γεια σου ρε πατρίδα- μού λέει όταν με βλέπει κι εγώ χαίρομαι και ανταποδίδω το χαιρετισμό. Μικρασιάτης βλέπεις κι αυτός, από τη Νέα Ιωνία. Κοινές ρίζες, καταβολές, μνήμες...Νιώθομε συγγενείς».*

Παίξανε, γελάσανε, φάγανε, ήπιανε, βγάλανε και τις αναμνηστικές τους φωτογραφίες, κόντρα στο ψιλόβροχο που τους τα χάλασε λίγο. Αλλά ποιος λογάριαζε τον καιρό και τη λασπουριά του. Λεπτομέρεια! Ήταν Πάσχα, ταιριάξανε, περάσανε υπέροχα…Αναστήσανε. Μια χαζοπαρέα, μικρομέγαλων «παιδιών», που ξανασυναντήθηκαν, σε μια υπόγεια ταβέρνα και αποχαιρετιστήκανε για την ώρα. Γιατί το καλοκαίρι ξαναβρέθηκαν...Για μπιφτέκια στη λαδόκολλα στη Νέα Σμύρνη και παγωτό στον Πειραιά.

«...Το διαδίκτυο. Πόσο παρήγορο να ξέρεις πως επί εικοσιτετράωρη βάση υπάρχει ένα διεθνές ***«Καφενείο η Ελλάς»*** *ανοιχτό και σε περιμένει, διακριτικά, να το επισκεφτείς, όποτε και για όσο εσύ το θελήσεις. Να ξέρεις πως πάντα είναι κάποιος εκεί, που αναζητά έναν συμπαίκτη ή κάποιο πρόσωπο να πει μια κουβέντα, εκείνη τη στιγμή που το έχει, ίσως, ανάγκη ή που απλώς θέλει να περάσει την ώρα του. Έχει και τα καλά της η τεχνολογία. Ποτέ δε φταίει το μέσο. Εμείς φταίμε και οι επιλογές μας. Οι δύο όψεις του νομίσματος που λέμε».*

Αυτά μου έλεγε κι εγώ καθόμουν και την άκουγα, ρουφούσα τον ενθουσιασμό της και ξεχνιόμουν. Αυτό είναι το δικό της Διαδίκτυο. Τα ωραία του Διαδικτύου, γιατί υπάρχουν και τα άσχημα η άλλη πλευρά του νομίσματος. Η σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού...Αλλά θα μου πεις και πού δεν υπάρχει αυτή η πλευρά, στην καθημερινότητά μας; Σε κάθε έκφραση της ζωής μας, υπάρχει η οδυνηρή αυτή πραγματικότητα. Και τις περισσότερες φορές δεν μπορείς να πατήσεις το κουμπί και να βγεις από αυτήν την κατάσταση, όπως κάνεις με τον υπολογιστή σου που τον κλείνεις και πάει τέλειωσες.

«...Στη ζωή μας, δε γίνεται έτσι...» έλεγε. «Υπάρχουν καταστάσεις που δεν έχουν κουμπιά για να τις κλείσουμε και να βγούμε, κατά βούληση, αν κάτι δεν μας αρέσει. Δυστυχώς. Οι επιλογές μας, στη ζωή μας, είναι μετρημένες. Και φυσικά δε μιλάμε για διασκέδαση και για χώρο αναψυχής...! Μιλάμε για εκείνες τις επιλογές που κοστίζουν, όχι χρήμα, αλλά χρόνο πολύτιμο, χρόνια ζωής, ψυχικές φθορές ανεπανόρθωτες και

οδύνη ανυπέρβλητη. Επιλογές καρδιάς, που μας οδήγησαν σε κυκεώνες δεινών, αντί σε περβόλια με λεμονανθούς και βίον ανθόσπαρτον, όπως μας έπαζαν. Και εμείς, ανίδεοι, τους πιστέψαμε κάνοντας στόχο το δρόμο τους, που δεν τον αγαπήσαμε ποτέ, αλλά μόνον τον ακολουθήσαμε, κατ' ανάγκην, μέχρι που νιώσαμε πως δεν ακολουθούσαμε για να εκπληρώσουμε όνειρα κι οράματα πνεύματος, αλλά για να ισοπεδώσουμε το συναίσθημα, την καρδιά, την ψυχή, την ανθρωπιά μας, κάτω απ' το βάρος της υλιστικής τους θεώρησης, χάνοντας τη μόνη ευκαιρία ζωής που έχουμε, για να υπάρξουμε, ως «κατ' εικόνα και ομοίωση» Εκείνου...».

«Κι όλα αυτά γιατί θεωρείσαι ευκολόπιστη/ος, αιθεροβάμων, εύκολη λεία και θύμα μέσα στο Μάτριξ τους. Άβουλο πιόνι, στα χέρια κάποιων που θεωρούν τον εαυτό τους χαρισματικό, πιστεύοντας πως έχουν την ικανότητα να σ' εκμεταλλεύονται, ενώ στην πραγματικότητα, απλά τους ανέχεσαι, τόσο και για όσο θα τους αντέξεις, μέχρι ο οργανισμός σου να τους αποβάλει και να τους περιθωριοποιήσει, για να περισώσει ό,τι σου απόμεινε και να συνεχίσεις την μοναχική σου πορεία, στο δικό σου πια δρόμο, αυτόν που θα ορίζεις, όσο γίνεται, μόνο εσύ, μέσα στη δική σου πραγματικότητα».

«Έτσι, για να μπορείς να ανοίγεις ένα παράθυρο στον κόσμο...στο ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ, όποτε εσύ το θελήσεις και για όσο καιρό σου κάνει κέφι. Και κυρίως τότε που οι πόρτες θ' αρχίζουν να κλείνουν μία μία, γύρω σου, όταν πλησιάζει το τελευταίο μίλι της διαδρομής σου, καθώς πληθαίνουν τα σβηστά κεράκια των χρόνων πίσω σου και οι τοίχοι, του σπιτιού σου, μοιάζουν να σε συνθλίβουν, θέλοντας, να σ' αποτυπώσουν, σαν ταπετσαρία πάνω τους, για να κρύψουν κι αυτοί τις ρωγμές της δικής τους φθοράς απ' το χρόνο και της εγκατάλειψης...από τον άνθρωπο...»

Αμαλία Γ. Τραβασάρου.

Life Drawing
by Chris Teo

ΑΠΟ ΕΚΔΟΣΗ ΣΕ ΕΚΔΟΣΗ

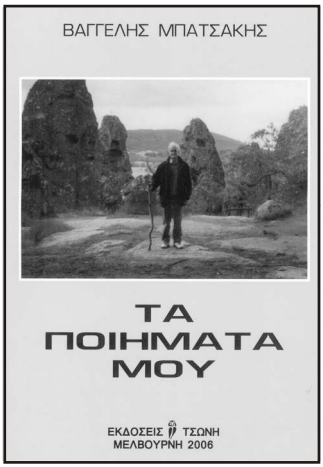

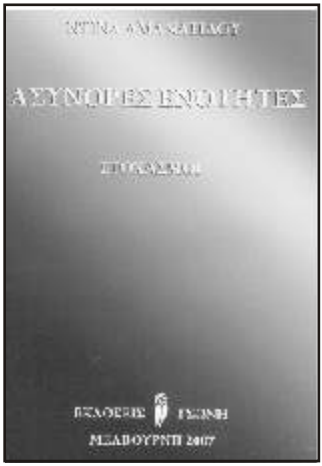

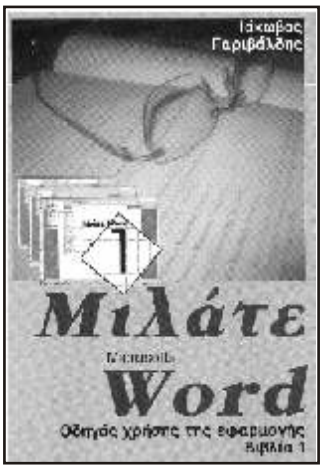

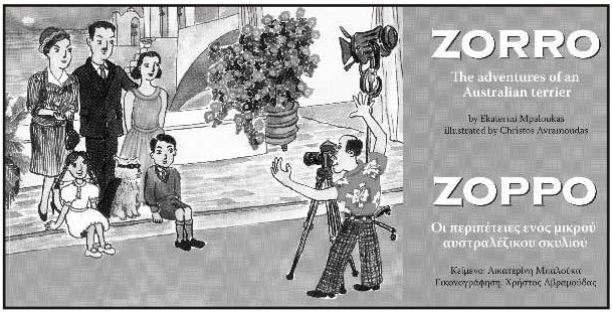

1990-Τμήμα Ελληνικών, Πανεπιστήμιο La Trobe. Η Παμμακεδονική δωρίζει σειρά βιβλίων στο Τμήμα. Από αριστερά: Άνδρος Καπαρδής, Τάσος Τάμης, Μαρία Ηροδότου, Λουκία Αλωνεύτη, Σπύρος Κοροσίδης, Πρόεδρος Παμμακεδονικής, και Χρήστος Ν. Φίφης, διευθυντής του τμήματος

Από την παρουσίαση του βιβλίου της Ιωάννας Λιακάκου
“Με τον Αέρα και με τον Ήλιο” την 1η Οκτωβρίου 2006

Στιγμιότυπο
από την εκδήλωση
στην μνήμη του
Νίκου Γκάτσου
στις 15 Οκτωβρίου 2006

Στιγμιότυπο από την απονομή των βραβείων του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού
και την παρουσίαση του περιοδικού "Αντίποδες", 29 Οκτωβρίου 2006

Στιγμιότυπο από τον ετήσιο χορό του Πολιτιστικού στο Αρκαδικό Κέντρο
"Ο Κολοκοτρώνης" την Κυριακή, 18 Νοεμβρίου 2006

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση του βιβλίου του Θανάση Παπαστεργιάδη
"Οι Βοριάδες ήρθαν νωρίς", 26 Νοεμβρίου 2006

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συλλόγου
για την περίοδο 2007-2008, 3 Δεκεμβρίου 2006

Στιγμιότυπο από την βιβλιοπαρουσίαση της Αικατερίνης Μπαλούκα
“Ζορρό- Οι περιπέτειες ενός μικρού αυστραλέζικου σκυλιού”, 10 Δεκεμβρίου 2006

St??μ??t?p? ap? t?? pa???s?as? t?? ß?ß???? “?????e? ????? ????da”
t?? ??d??a ?apa?e????p?????, ????a??, 24 Feß???a???? 2007

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση του βιβλίου του Αλέξανδρου Πανόπουλου
"Τρεις φορές στο Γολγοθά" Κυριακή, 8 Μαρτίου 2007

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση του βιβλίου
"Διαγλωσσικές Επιδράσεις στην Αγγλική και η συμβολή
της Ελληνικής γλώσσας" του Δρα. Γιώργου Καναράκη, Κυριακή, 18 Μαρτίου 2007

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση του βιβλίου “Τα ποιήματά μου” του
Βαγγέλη Μπατσάκη, Κυριακή 15 Μαΐου 2007

Έκθεση Βιβλίου
Emerging Writers Festival
Federation Square, 27Μαΐου 2007

Από την παρουσίαση της σειράς βοηθημάτων και οδηγιών στην ελληνική γλώσσα για ηλεκτρονικούς υπολογιστές του Ιάκωβου Γαριβάλδη, 26 Αυγούστου 2007

Στιγμιότυπο από την αθρόα προσέλευση στην ημι-ημερίδα για τον Μικρασιατικό Ελληνισμό, Κυριακή, 9 Σεπτεμβρίου, 2007

OMIROS COLLEGE

ACCREDITED BY THE DEPARTMENT
OF EDUCATION (No.: 01769)

GREEK LANGUAGE &
CULTURE SCHOOL

www.omirosedu.au

ΕΛΛΗΝΟ-ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗΣ
Ιδρύθηκε το 1970
GREEK-AUSTRALIAN CULTURAL LEAGUE OF MELBOURNE INC.
Established in 1970
P. O Box 4307, The University Of Melbourne,
Parkville, Victoria 3052, Australia
President: Cathy Alexopoulos Telephone: +61 3 9885 8715
General Secretary: Kyriakos Amanatides Telephone: +61 3 9560 0617

Membership Application Form

Name: (please print): .....

Address: ..... Postcode .....

Telephone: ..... FAX: .....

Mobile: ..... e-mail: .....

Annual Membership Subscription: Individual: $20.00. No concessions.
Members receive the periodical **Antipodes** by mail at no extra cost.

Please Indicate: Renewal ☐ New member ☐

Donation of $ .....

Signature ..... Date: .....

Office Use Only
Receipt No..... Date: ..... Initials:.....

ANTIPODES is the literary journal of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne (Inc.), a non profit organisation which aims at promoting Greek, Australian and Greek-Australian culture. Publication began in 1974. Antipodes is currently published once a year.
The opinions expressed in this publication are those of the contributors and do not necessarily reflect the views of the Editor, the Editorial Committee or the Greek-Australian Cultural League of Melbourne Inc.
CONTRIBUTIONS: Poems, short stories, reviews, articles, black and white photographs, drawings etc. should be accompanied by a self-addressed envelope, if the contributors want them returned; responsibility is not assumed for their loss or damage. Contributors must include with their submissions their name, address and telephone number. Contributions may be in Greek or English.

SUBSCRIPTION: The annual subscription to the Greek-Australian Cultural League of Melbourne is $20.00 Members receive Antipodes as part of their subscription. Some back issues are available for $10.00 per copy including postage. Bound copies of the first twenty years (1974-94) are also available in three volumes (1974-1985, 1986-1989 & 1990-94) at $25.00 per volume.

MAILING ADDRESS: Greek-Australian Cultural League of Melbourne
PO Box 4307 The University of Melbourne
PARKVILLE, VICTORIA, 3052, AUSTRALIA

ISSN 1032-3368
Printed by **Sigma Printers** 666 Warrigal Rd, Chadstone, Victoria, 3148 Australia
Telephone: +61 3 9563 2425 Facsimile: +61 3 9563 2535

Τα σχέδια που κοσμούν διάφορες σελίδες του περιοδικού είναι του ποιητή και ζωγράφου Νίκου Νομικού

ΓΑΜΗΛΙΟ ΤΑΞΙΔΙ-ΟΝΕΙΡΟ!!!

Το ταξίδι του μέλιτος είναι μοναδικό.
Στα μέρη που σας ταξιδεύουμε θα ζήσετε το όνειρο!
Σε εξωτικά ή στα Ελληνικά νησιά,
θα είναι μιά εμπειρία αξέχαστη!
Ειδικά πακέτα για τους νεόνυμφους.
Ελάτε να μας δείτε!

Για περισσότερες πληροφορίες τηλεφωνήστε μας 9510 4793

PRAHRAN TRAVEL

Consultants for all your International and Domestic Travel Requirements

325 CHAPEL ST. PRAHRAN VIC 3181
SHOP 52 LEVEL ONE, PRAN CENTRAL
Τηλ.: (03) 9510 4793 Φαξ.: (03) 9521 3440